DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ,

Excerptæ e Conciliis Generalibus, SS. PP. & Auctoribus Ecclesiasticis.

AUCTORE

LUDOV. ELLIES DUPIN

S. F. Parisiensis Doct. Theol.

Accesserunt in hac Editione Animadversiones quædam, quibus nonnullæ Auctoris Sententiæ partim explicantur, partim etiam confutantur.

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCLXX.
Sumpt. HEREDIS NICOLAI PEZZANA.
Superiorum permissu, ac Privilegio.

I N D E X

Dissertationum in hoc Tomo contentarum.

INDEX
DISSERTATIONUM, PARAGRAPHORUM, ET CAPITUM,

In hoc Tomo de Antiqua Ecclesiæ Disciplina contentorum.

DISSERTATIO IV.

DIS-

DISSERTATIO V.

DISSERTATIO VI.

DISSERTATIO VII.

§. III.

De

DE

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO QUARTA.

De Primatu Romani Pontificis.

PRÆLOQUIUM.

VEtus est, & celebris de Primatu Romani Pontificis quæstio, de qua innumeri fere scripserunt; sed quosdam adulatio, alios odium ad scribendum impulit, ita ut vix ullum invenias, qui solus veritatis defendendæ studio, & ab omni affectu vacuus ad hanc quæstionem tractandam accesserit. Percurre omnium ferme, qui huc usque ea de re scripserunt, lucubrationes, aut fœda assentatione, aut acerbis conviciis scatent; inde consilium mihi sine ira, & studio de Primatu Romani Pontificis disserere, & quæstionem hanc non in disputantis,

tis, sed potius in quærentis modum tractare. Porro duplex hic quæstio sub una comprehenditur, quarum prima est de Primatu sancti Petri inter Apostolos; secunda de Primatu Ecclesiæ Romanæ inter Ecclesias ceteras, & consequenter de prærogativis Episcopi hujus urbis inter ceteros.

CAPUT I.

De Primatu B. Petri inter Apostolos.

§. I. *Utrum, & quomodo Primatus sancti Petri possit ex Scripturis demonstrari.*

AD demonstrandum Petri inter Apostolos Primatum Bellarminus, & alii solemnia quædam adducunt Scripturæ testimonia, ac imprimis urgent illud Matth. 16. „Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Item illud:* Tibi „dabo claves Regni cœlorum". Joan. ult. Singula nos expendemus, ac deinde quæremus, num alio pacto possit ex Scriptura Petri Primatus afferi.

II. Primus locus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ab Interpretibus, & sanctis Patribus varie exponitur; sunt enim non pauci, qui per Petrum hic intelligunt fidem, & confessionem Petri: ita Hilarius lib. 6. de Trinit. *Super hanc igitur confessionis petram Ecclesiæ ædificatio est*. Greg. Nyss. in opere de adventu Domini: „Petra „vero fidei tanquam fundamentum, ut ipse „Dominus ait ad Principem Apostolorum: „Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: super confessione videlicet Christi, quia dixerat: Tu es Christus filius Dei viventis. *Amb. lib. 6. in Luc. & in c. 11. Ep. ad Eph.* super istam petram „ædi-

„ ædificabo Ecclesiam meam, hoc est, in Ca-
„ tholicæ fidei confessione statuam fideles ad
„ vitam. *Idem de Incarn. c.* 5. non enim de
„ carne Petri, sed de fide dictum est; quia
„ portæ mortis ei non prævalebunt, sed con-
„ fessio vincit infernum. *Chry. hom.* 55. su-
„ per hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,
„ *id est*, fidem, " supple super, *& confessio-
nem*. Idem habet ibid. hom. 83. & c. 9. Ep.
ad Galatas, & in serm. de pęnit. „ Tu es
„ Petrus, & super hanc petram: non dixit
„ super Petrum, non enim super hominem,
„ sed super fidem fundata est Ecclesia. " Hunc
sensum fuse explicat Augustinus tractatu 123.
in Joannem: „ non enim, *inquit*, a Petro pe.
„ tra, sed Petrus a petra: ideo quippe, ait
„ Dominus, super hanc petram ædificabo Ec-
„ clesiam meam, quia dixerat Petrus: Tu es
„ Filius Dei vivi. Super hanc ergo, *inquit*,
„ petram, quam confessus es, ædificabo Ec-
„ clesiam meam. Petra enim erat Christus,
„ *&c.* " & serm. 13. de verbis Domini: „ Tu
„ es ergo, *inquit*, Petrus, & super hanc pe-
„ tram ædificabo Ecclesiam meam; super hanc
„ petram, quam confessus es, super hanc pe-
„ tram, quam cognovisti, dicens, tu es Chri-
„ stus Filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam
„ meam, *id est*, super meipsum Filium Dei
„ vivi, super me ædificabo te, non super te
„ me ". Acacius Melitenes in Hom. in Conc.
Eph. c. 7. p. 3. eundem sequitur: „ Hæc fi-
„ des, *inquit*, nostra super hoc fundamentum
„ Ecclesiæ ædificata est. " Adstipulatur Cy-
rillus Alex. lib. 4. de Trinit. *Petram*, inquit,
*opinor, nihil aliud, quam inconcussam, & fir-
missimam fidem vocans*. Idem habet t. 14. in
Es. or. 11. Item Juvenalis Hierosol. in litte-
ris Synodicis: *Super hanc petram, & super hanc*
con-

confessionem roborata est Ecclesia Dei. Theod. Ep. 146. & 77. *confessionem Petri fundamentum, & basim asserit*. Ita etiam exponunt hunc locum anonymus scriptor in Catena Nicetæ: *Petrum, inquit, confessionem vocavit*. Greg. Mag. Ep. lib. 3. Ep. 33. Felix 3. Ep. 5. ad Zenonem. Isidorus Hisp. lib. 7. orig. Beda hom. de S. Petro, & hom. 3. in Domin. Palmarius Druthmarum in exp. Matt. c. 35. Hincm. opusc. 33. c. 5. & 45. Rupert. lib. 3. in Matt. Tostatus in hunc locum, & alii.

II. Ab ista expositione non multum abludunt ii, qui Petrum interpretantur Christum, quem Petrus erat confessus ita. Hier. in c. 7. Matt. ac præcipue Aug. qui in lib. retractat. c. 21. hanc expositionem cum altera componit, & neutram alteri præfert in lib. contra Ep. Donati: „ Dixi in quodam loco de Apo„ stolo Petro, quod in illo tanquam in petra „ fundata sit Ecclesia, quo sensu etiam can„ tatur in ore multorum in versibus beatis„ simi Ambrosii, ubi de Gallo Gallinaceo „ ait: Hoc ipsa petra Ecclesiæ canente cul„ pam diluit; sed scio, me postea sæpissime „ sic exposuisse, quod a Domino dictum est. „ Tu es Petrus, &c. ut super hanc intelli„ gatur, quam confessus est Petrus dicens. „ Tu es Petrus Filius Dei vivi, ac si Petrus „ ab hac petra appellatus personam Ecclesiæ „ figuraret... harum autem duarum senten„ tiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. Vide eundem tract. 124. in Joannem, & serm. 13. de verbis Domini. Huic adjungendus Theod. in cap. 3. Ep. 1. ad Corint. Beda in c. 16. Matt. Magister in cap. 2. Epist. ad Ephes. & alios, quos videre poteris apud Launoium Ep. part. 5. Ep. ad Voellum.

IV. Tertia expositio est, nomine petræ ip-

sum Petrum intelligi. Tertull. in lib. de præscript. hæreticorum: *Latuit*, inquit, *aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ petram dictum*. Et in lib. de Monogam. c. 7. Origenes hom. 5. in Exodum: unde magno illi Ecclesiæ fundamento, & petræ solidissimæ, super quam Christus fundavit Ecclesiam, dicatur a Domino *modicæ fidei, & quare dubitasti?* Et apud Euseb. lib. 6. hist. c. 19. *Petrus, super quem Christi Ecclesia*. Cypr. Ep ad Jub. *Petro, super quem Dominus ædificavit Ecclesiam. Ecclesia, quæ una est super Petrum*. Item lib. de unit. Eccles. & Firmil. Ep. ad ipsum Hil. Can. 16. in Matt. *in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum*, & in Psal. 131. *Cui Petro superius claves Regni Cœlorum dederat, super quem ædificaturus erat Ecclesiam*. Hier. Ep. 57. ad Damasum: *Beatitudini tuæ*, id est, *Cathedræ Petri in communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio*. Et in Ep. ad Marcellam: *si igitur Apostolus Petrus, super quem Dominus fundavit Ecclesiam*. August. in lib. de retract. supra, eandem expositionem tradit. Item Cyrillus lib. 2. in Joan. Leo Epist. 75. Maximus Taurinensis in homil. de Petro, & Paulo, Theophylactus, & alii.

V. Denique non hoc tantum de Petro, sed & de aliis Apostolis dictum esse affirmant plerique. Origenes tract. 1. super cap. 16. Matt. „ Tu es Petrus. Petra enim est, „ *inquit*, quilibet Christi Discipulus, & su„ per talem petram construitur omnis Ec„ clesiastica doctrina .... Quod si super il„ lum unum Petrum tantum existimas ædi„ ficari totam Ecclesiam, quid dicturus es „ de Joanne filio Tonitrui, & Apostolorum „ unoquoque "? Cyp. Ep. 27. de omnibus Epi-

ſcopis id dictum eſſe ait. Hier. l. 3. contra Jovin. at dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos „ . . . . tamen propterea inter „ omnes unus eligitur, ut capite conſtituto „ ſchiſmatis tollatur occaſio “. Et in Pſal. 86. cunctos Apoſtolos Eccleſiæ fundamenta eſſe dicit. Baſil. in cap. 1. Eſ. ait, *Eccleſiam ædificatam in Apoſtolis, quorum unus erat Petrus*. Aug. in Pſal. 86. Apoſtolos omnes fundamenta Eccleſiæ appellat: & Epiſt. 165. ait, hunc Petrum dictum fuiſſe, eo quod gereret totius Eccleſiæ perſonam. Theodor. in Pſal. 86. Fundamenta vocat Apoſtolos. Deinde Paſchaſius Ratbertus lib. 4. in Matt. „ non ſuper unum Petrum, verum ſuper „ omnes Apoſtolos, Apoſtolorumque ſucceſ- „ ſores Eccleſia Dei ædificatur: unde Da- „ vid, Fundamenta ejus in montibus ſan- „ ctis.

VI. His de loci hujus expoſitione præmiſſis, inquirendum, quo pacto, & qualis inde Petri Primatus poſſit colligi. Ex prima, & ſecunda expoſitione nulla fere Petri ſupra ceteros Apoſtolos prærogativa colligitur; nam ex iis minime ſequitur Petrum eſſe fundamentum Eccleſiæ, imo id vel Chriſto, vel confeſſioni, & fidei, quam emiſerat Petrus, adaptatur. In tertia expoſitione Petrum fateri oportet eſſe fundamentum Eccleſiæ; ſed inde non videtur ſequi, eum Apoſtolis omnibus ſuperiorem fuiſſe, cum ex quarta expoſitione conſtet, idem de Apoſtolis omnibus dictum. Et certe ratio fundamenti hic conſiſtit in promulgatione Evangelii, & Eccleſiarum adminiſtratione; ſed hæc non ſecus Apoſtolis ceteris, ac Petro data ſunt, & illi non ſecus ac Petrus hoc ſenſu dicun-

tur.

tur fundamentum Ecclesiæ. Ephes. 2. „ ædi-
„ ficati supra fundamentum Apostolorum, &
„ Prophetarum. *Et Apocalyps. c.* 21. Et mu-
„ rus civitatis habens fundamenta duodecim,
„ & in ipsis duodecim nomina, duodecim
„ Apostolorum agni “. Nec aliud probant
allata a Bellarmino testimonia. Chrysosto-
mus *hom.* 55. in Matth. Petrum futurum
esse dicit eo sensu fundamentum, quod Ec-
clesiæ Pastor futurus sit, & Evangelii Præ-
dicator: cum vero idem ait Petrum præpo-
situm esse universo terrarum orbi, sensus non
est, quod omnibus omnino Ecclesiis sit præ-
positus, sed quod non uni populo, ut Jere-
mias, sed omni Genti Evangelium esset an-
nuntiaturus: *Jeremiam quidem uni Genti Pater, Petrum autem universo terrarum orbi Christus præfecit*. Similiter auctor sermonis 47. apud
Ambr. non alia ratione Petrum ait esse sa-
xum immobile, quod totius operis Christia-
nismi compagem, molemque contineat, *nisi quia primus nationibus fidei fundamenta proposue-rit*. Gregorius denique, qui tertius est a Bel-
larmino testis allatus, ait Ep. 32. lib. 4.
Petro totius Ecclesiæ curam esse commissam,
sed idem de se Paulus ait, *sibi sollicitudinem omnium Ecclesiarum incumbere*. Itaque posito,
quod hæc verba, *& super hanc petram*, a
Christo de persona Petri dicta sint, ut ego
probabilius esse arbitror, nihil aliud his *si-
bi vult* Christus, quam Petrum ad ædifica-
tionem Ecclesiæ, hoc est, fidelium conver-
sionem, & Ecclesiarum administrationem
plurimum laboraturum. Ad summum igitur
inde deduci potest, eum primum ac præci-
puum fore inter eos, qui Evangelium erant
annuntiaturi: at inde colligi minime potest
cum Bellarmino, „ Petro totius Ecclesiæ

„ regimen esse commissum, præsertim circa „ fidem.

VII. Atque id abunde confirmatur ex sequentibus Christi verbis, quibus exponit id, quod dixerat, *ædificabo Ecclesiam meam. Tibi*, inquit, *dabo claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* Hanc enim potestatem clavium, quam Christus hic Petro promittit, iisdem deinde verbis omnibus omnino Apostolis promittit, Matt. 18. & deinceps cunctis largitur, Mat. 28. & Joan. 20. Illi igitur oppido falluntur, qui soli Petro datas claves esse autumant. At non ita antiqui, qui unanimi consensu tradunt, claves istas in persona Petri toti Ecclesiæ datas. Tert. in Scorpiaco. *Memento claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse.* Cyprianus in lib. de unitate Ecclesiæ ait, Christum unum Petrum allocutum esse, ut commendaret unitatem: *Hoc erant utique*, inquit, *cæteri Apostoli, quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris, & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur.* Exordium dicit promissum: *Dabo tibi claves, &c.* quod deinde cunctis simul dedit: *Loquitur*, inquit idem ibid. *Dominus ad Petrum. Ego tibi dico*, inquit, „ quia „ tu es Petrus, &c Super illum unum ædificat „ Ecclesiam, quamvis Apostolis omnibus post „ Resurrectionem suam parem potestatem tri„ buat, & dicat: sicut misit me vivens Pater, „ & ego mitto vos: si hujus remiseritis pecca„ ta, &c. Tamen ut unitatem manifestaret, „ unitatis ejusdem originem ab uno incipien„ tem sua auctoritate disposuit ". Hæc verba „ commentario non indigent; uni Petro promissas esse claves ait, ut unitas commendaretur, cunctis autem revera datas esse. Eodem sensu Hieronymus c. 14. l. 1. adversus Jovin.

„ At

„ At dicis, *inquit*, super petram fundatur Ec-
„ clesia, licet idipsum alio in loco super om-
„ nes Apostolos fiat, & cuncti claves Regni
„ Cœlorum accipiant, & ex æquo super illos
„ fortitudo Ecclesiæ solidetur, tamen pro-
„ pterea inter duodecim unus eligitur, ut ca-
„ pite constituto schismatis tollatur occasio.
Quibus simile est illud Optati lib. 7. *Et claves Regni cœlorum communicandas ceteris* (id est, quas Christus commendaturus erat ceteris)
„ solus accepit. An vero soli Petro dantur
„ claves Regni Cælorum, nec alius quis-
„ quam eas accepturus? quod si dictum tibi
„ claves Regni Cælorum commune est, cur
„ non simul omnia, & quæ dicta sunt, &
„ quæ sequuntur velut ad Petrum dicta, sunt
„ omnium communia " ? Gaudentius Brixiensis tract. in die ordinationis suæ, „ omnes
„ Apostoli Christo surgente in Petro accipiunt,
„ quin imo cum Petro cælestis Regni claves
„ ab ipso Domino accipiunt. *Amb. in Ps.*
„ *38.* Quod Petro dicitur, ceteris Apostolis
„ dicitur: tibi dabo claves ". Idem centies inculcat Augustinus. In lib. de Agone Christiano c. 30. „ Ecclesiæ claves Regni Calo-
„ rum datæ sunt; *Concione 2. in Psalm.* 30.
„ cujus Ecclesiæ personam gerebat Petrus;
„ *Enarrat. in Ps.* 108. Agnoscitur Petrus in
„ figura gestasse personam Ecclesiæ ob prima-
„ tum, quem in Discipulis habuit; *tract.* 50.
„ *in Joannem:* Petrus quando claves accepit
„ Ecclesiam sanctam significavit *& tract.* 108.
„ Unus pro omnibus dixit: tu es Filius Dei
„ vivi, & propter hoc claves cum omnibus
„ tanquam personam gerens Ecclesiæ acce-
„ pit: ideo unus pro omnibus, quia uni-
„ tas in omnibus; *& in serm. de quatuor*
„ *quæstionibus.* Petrus, *inquit*, multis locis

„ scripturarum apparet, quod personam gestet Ecclesiæ, maxime in loco, ubi dictum „ est : tibi dabo claves, &c. Nunquid istas „ claves Petrus accepit, Joannes, & Jacobus „ non accepit, & ceteri Apostoli ? *Tractatu* „ 124. cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus Primatum gerebat figura „ ta generalitate personam. " Idem passim habet in suis sermonibus. Sed ista retulisse satis est. Sanctus Leo serm. 3. de anniversf. „ Transivit in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes „ hujus Decreti constitutio commeavit : *istis* „ *addit serm. 2. de natali Apost.* Non frustra „ uni commendatur, quod omnibus intimetur, Petro enim singulariter hoc creditur, „ quia cunctis Ecclesiæ rectoribus forma præponitur. *Fulgent. Augustini discipulus in lib.* „ *de fide aa Petrum cap.* 3. Deus, *inquit*, in „ persona beati Petri Ecclesiæ ligandi, ac „ solvendi tribuit potestatem. *Theophilactus* „ *in hunc locum* : licet ad Petrum tantum dictum sit illud : Tibi dabo claves, &c. „ Tamen omnibus Apostolis olim datum „ est, quando dixit, quorum remiseritis, „ &c. *Eucherius in Homil. de natali Petri*. Hoc „ enim, quod Petro principaliter dicitur, „ ceteris quoque Apostolis dictum esse intelligi debet. *Beda ad hac*, quodcumque „ ligaveris : hæc potestas sine dubio cunctis datur Apostolis, quibus ab eo post resurrectionem generaliter dicitur accipite „ Spiritum sanctum : " Ita etiam Rabanus : Lyranus in hunc locum : Hincm. in Epist. 33. ad Hincmarum Laudunensem cap. 20. & alibi : Odo Cluniacensis lib. 4. collat. cap. 19. Petrus Blesensis sermon. 44. & alii innumeri, quos referre longius foret.

Nunc

Nunc ex his Patrum dictis sequentia colligimus (*).

VIII. Primum est, Petro promissas esse eas ipsas claves, quæ postea ceteris concessæ sunt, ac proinde per claves hic non intelligi, ut vult Bellarminus, summam potestatem in omnem Ecclesiam.

IX. Se-

(*) Non honoris tantummodo, verum potestatis in universa Ecclesia Primatum Petro, ejusque in Apostolica Sede Successoribus tribuit Auctor. Ipse namque pag. 191. diserte scribit, Christum Petro *curam ovium peculiariter commendasse*, tum pag. 205. *R. Pontifici jure divino plures prærogativas competere docet, quæ potestatis indicia sunt, non honoris tantummodo: scilicet curare, ut per universum orbem Canones observentur, ob id potestatem habere pœnis Ecclesiasticis per ipsos Canones statutis, & refragantes ad id compellere... Si qui ubique terrarum fidem, aut disciplinam Ecclesiasticam Canonibus sancitam violassent, statim adversus eos primi insurgebant, & malum in ipso exordio auctoritate Sedis Apostolicæ si fieri posset comprimebant... Vi primatus sui cunctos Episcopos ad Synodum generalem vocant, & in eos, si legitime vocati adesse renuerint, velut in Ecclesiæ desertores excommunicationis ferunt sententiam*. Sunt & alia, quæ ibid. Auctor in R. Pontifice agnoscit potestatis argumenta. Verum in eo a plerisque etiam Gallicanæ Ecclesiæ Theologis dissentire videtur Auctor, quod argumenta ex Evangelio pro S. Petri Primatu educta illi efficacissima demonstrent, ipse vero haud magni facere videatur. Verum enimvero cum expositiones Patrum variæ secum ipsæ non pugnent, sed potius congruant, quidni dicemus Petræ nomine & fidem, & confessionem, & personam Petri, & ipsum Christum rectissime intelligi, cum super Petrum, & in Petro credente, confitente, prædicante Christum Ecclesia ædificata dicatur? nimirum non alius quam Petrus ipse omnium nomine, nec alium quam Christum ipsum, qui Petra est angularis, & credit, & confitetur, & prædicat. Ita & in Christo per fidem, per confessionem, per prædicationem Petri commendato, & in Petro ipso per fidem, per confessionem, per prædicationem complexo Ecclesiæ ædificium nititur. Videsis Natalem Alex. *Dissert. III. in Hist. Eccles. I. Sæculi*.

IX. Secundum, claves istas, hic non datas esse Petro, sed promissas.

X. Tertium, in persona Petri promissas esse Ecclesiæ, & cunctis Apostolis, quibus postea datæ sunt.

XI. Quartum, id singulariter dictum esse Petro tum ut unitas commendaretur, tum quia Primatum inter Apostolos obtinebat, hoc est, primus erat Apostolorum.

XII. Itaque ex hoc loco Petrum inter Apostolos primum fuisse colligi potest, at eum tunc aliquid accepisse, quod ceteris Apostolis datum non sit, inde inferri minime potest.

XIII. Unus superest, ex locis a Bellarmino prolatis, ex Joannis cap. 21. ubi Christus Petrum alloquens hæc ait: *Pasce oves meas*, quibus verbis, ajunt, Petrum institutum esse Pastorem, & Doctorem totius Ecclesiæ, quasi vero non idem omnes privilegium olim habuerint Apostoli, & nunc etiamnum habeant Episcopi omnes, qui dicuntur Ecclesiæ, ac proinde ovium Christi Pastores. Sed ambiguitas latet in verbo *totius*: nam si collective istud sumatur, & definite, ut omnes omnino comprehendat, quasi Petrus Pastor fuerit universæ omnino Ecclesiæ, sequetur, non alios fuisse proprios Pastores, quam Petrum, quod falsum: si vero sumatur indefinite, ut sumi solent propositiones hujusmodi particulares, ut sensus sit, si me amas, pasce aliquas oves meas, idem fuit munus ceterorum omnium Apostolorum, & id ipse Petrus diserte tradit Ep. 1. c. 5. ubi seniores alloquens ipse consenior: *Pascite*, inquit, *qui in vobis est, gregem Dei*. Eodem sensu Apostoli omnes, imo Episcopi, & Presbyteri semper dicti sunt Pastores ovium Christi, quod notius est, quam ut probari de-

debeat. Sed illorum sunt commemoranda testimonia, qui dicunt, non soli Petro, sed & ceteris commissas esse oves per hæc verba, *pasce oves meas*. Ambr. lib. 2. de dignitate Sacerdotali c. 2. „ repetitum est ter a Domino „ pasce oves meas: quas oves, & quem gregem? tunc beatus suscepit Petrus, sed & „ nobiscum eas suscepit, & cum eo illas nos „ suscepimus omnes. *Chrysostomus homilia* 79. „ *in Matth.* amas me, Petre, pasce oves „ meas, quod non ad Sacerdotes solummodo „ dictum est, verum etiam ad singulos nostrum, quibus vel minimus grex commissus esse videtur. " Aug. hic pro more suo ait, Petrum gessisse personam Ecclesiæ, & in illius persona cunctis id esse dictum lib. de Agone Christ. c. 30. cum ei dicitur: „ Amas „ me, pasce oves. *tract.* 47. *in Joannem*: non „ ipso Petro, sed in corpore suo ait Petro: „ amas me, pasce oves meas. *Basil. in constitutione Monastica cap.* 22. Hoc, inquit, a „ *Christo* ipso docemur dum Petrum Ecclesiæ „ suæ Pastorem post se constituit: Petre enim, „ *inquit*, amas me plus his? pasces oves „ meas; & omnibus præterea deinceps Pastoribus, ac Magistris eamdem tribuit potestatem. " Uno verbo, quotidie in missa de omnibus Apostolis dicitur: *quos gregi tuo contulisti præesse Vicarios, & Pastores*. At inquiunt, hoc discrimen est inter Petrum, & ceteros, quod hi partem tantum ovium, ille omnes oves pascat.

XIV. Respondeo, id ex verbis Christi non effici; nam, ut observavimus, propositio ista *pasce oves*, est indefinita, & in historia, ut a dialecticis observatur, plerumque particularis est, quemadmodum illa: *milites plectentes coronam de spinis*.

XV. Nec

XV. Nec refert, quod nonnulli ajunt, Petro totius mundi oves esse commissas. S. Leo serm. 3. de Assumpt. Gregor. lib. 4. Ep. 32. Theophilact. in cap. ult. Joannis, & ante hos Chrysost. Homil. 87. in Joannem, & 80. ad populum Antiochenum, necnon in sexta adversus Judæos; cum enim Petrus, & reliqui Apostoli per totum orbem prædicandi potestatem accepissent, ita ut omnibus, & singulis indefinite per universum orbem oves sint commissæ, dici possunt totius orbis Pastores: sic Chrysostomus Timotheum totius orbis Episcopum dicere non veretur, & Paulum sæpius, præsertim homil. 2. de Pauli laudibus. Itaque Petro totius orbis oves commissæ dici possunt, quia non unius certi cujusdam regni, aut loci oves regendas accepit, sed indefinite totius mundi oves, ad quas ille accederet.

XVI. Sunt qui dicant, istud *pasces oves meas*; de Judæis intelligi oportere, quæ speciales dici possunt oves Christi, & quorum curam Petrus veluti propriarum, & sibi specialiter demandatarum ovium habuit: sed ista interpretatio haud videtur esse verisimilis, quia Christus nomine ovium, & ovilis sui, non Judæos tantum, sed omnes, qui sibi credituri erant, intelligit: *Habeo*, inquit, *alias oves, quæ non sunt ex hoc ovili, eas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus Pastor*, nempe Christus, qui Pastor est bonus κατ' ἐξοχὴν.

XVII. Itaque ex locis a Bellarmino allatis non potest colligi Primatus Petri, ut ipse colligit, at aliter potest colligi, ut observavimus, quia his in locis Petrus personam gerit Ecclesiæ, pro ceteris Apostolis loquitur, & ipse a Christo nomine eorum com-

pel-

pellatur quasi prius ac præcipuus: nunc aliunde Primatum Petri stabiliamus.

XVIII. In omni hominum collegio debet aliquis ordo servari, & necesse est aliquem primum inter plures esse: haud igitur dubium, quin in Collegio Apostolico primus aliquis fuerit; sed hunc Petrum fuisse diserte testantur Evangelistæ, qui cum Apostolos enumerant, Petrum non modo semper primo collocant ordine, sed primum fuisse affirmant, Matth. cap. 10. *Duodecim Apostolorum nomina hæc sunt: primus Simon, qui dicitur Petrus*; apud Marc. Evangelii cap. 3. Simon Petrus primus commemoratur, in multis exemplaribus græcis πρῶτος etiam dicitur, non secus ac apud Matth. Denique Lucas cap. 6. v. 14. electos a Christo Apostolos numerans orditur a Petro, atque hinc satis luculenter constat, Petrum inter Apostolos primum fuisse.

XIX. Ut vero probetur Petrum hunc habuisse *Primatum jure divino*, advertendum est, *Petrum habere non potuisse hunc Primatum*, nisi Christo instituente, non autem approbante tantum; unde Lucas de electione ipsius Christi loquens Petrum primum commemorat, quasi primo loco electum, & Christus, ut observavimus, hunc præ omnibus alloquitur, & curam ovium peculiariter ipsi commendat. Itaque negari non debet, quin ex Christi instituto Petrus fuerit primus: cur autem hanc prærogativam ipsi Christus concesserit, nemo certo definire potest. Sunt qui id ei ob ætatem delatam dicant, ut Hieron. lib. 1. contra Jovin. *Ætati*, inquit, *delatum, quia Petrus senior erat*: Cass. lib. 3. de Incarnat. *Primum*, inquit, *hunc docuit respondere, ut idem ordo esset responsionis, qui erat honoris, & ip-*

& ipse antecederet confessione, qui antecedebat ætate: Chrysost. Homil. 59. in Matth. ait: *Didrachma pro Petro solutum, quod ipse esset primogenitus*, ac proinde Andrea senior, quem tamen Epiph. Petro seniorem esse arbitratur hæresi 51. sed sine fundamento. Alii Primatum Petri repetunt ex eo, quod primus fuerit vocatus. Nam licet Andreas prior accesserit ad Christum, videtur tamen primus Petrus ad munus electus esse, cum dixit ei Christus Luc. 1. *Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens*: ita Epiph. hæresi 51. *Occursus Andreæ primus contingit, postea rursus, quando perfecta renuntiatio facta est, ipse fratrem suum præcessit*; & in Ancorat. *Ipse Dominus constituit Petrum primum Apostolorum*. Cypr. item in lib. testim. ad Quirinum ait, Petrum primum esse, quem Christus elegit. Hil. in Matth. cap. 7. *Petrus primus credidit, & Apostolatus est Princeps*. Gregor. Magn. lib. 2. super Ezech. Homil. 18. *& non in memoriam revocat, quod primus in Apostolatum vocatus sit*; & Chrysost. hom. 9. de pœnit. *Petrum cum dico, Petrum nomino, primum discipulorum, primum vocatum, & primum obedientem*.

XX. Denique quod minus ad propositum facit, a nonnullis dicitur primus Petrus esse constitutus ob eximiam in Christum charitatem: ita August. serm. 13. de verbis Domini: *Petrus in Apostolorum ordine primus, in Christi amore promptissimus*. Cyrillus in Joan. lib. 12. cap. 64. *Præveniebat, inquit, Petrus alios, ardore namque Christi præcipue fervens, & ad faciendum, & ad respondendum paratissimus erat*. Illius porro amoris in Christum multa extant in scripturis vestigia, quæ hic commemorare non est necesse.

XXI. Sed

XXI. Sed nihil interest, qua ratione motus Christus Petrum primum Apostolorum constituerit, sufficit illud extra controversiam posuisse, Petrum inter Apostolos primum locum obtinuisse vivente Christo, idque eo instituente. Nunc breviter ostendo, illum hunc etiam locum post ejus mortem retinuisse; constat id ex Actis, ubi cap. 1. commemorantur omnes Apostoli, & inter eos primus nominatur Petrus; primus ibi ceteros alloquitur, & quid sit faciendum præscribit: cap. 2. primus omnium Apostolorum Christum annuntiat, & iterum cap. 3. & 4. comitem habens Joannem, solus tamen orationem habet, & pro se, ac pro isto respondet.

XXII. Omitto quasdam alias prærogativas, quas fuse digerit Bellarminus, nam ex istis nonnullæ sunt gratis confictæ, aliæ nihil omnino ad Primatum Petri pertinent: hoc facile esset demonstrare, sed in his immorari tædet, *cum unusquisque illarum levitatem possit vel eas percurrendo statim perspicere.*

§. II. *Petri Primatus ex veterum testimoniis asseritur.*

Quæstio hæc, utrum primum inter Apostolos locum Petrus habuerit, historica est, poteстque probari tum æqualium, tum supparium scriptorum testimonio: de iis, qui ejusdem ætatis sunt, jam satis dictum; de posterioribus hic dicendum.

II. Verum istud quoque est extra omne dubium, veteres omnes existimasse Petrum omnium Apostolorum primum fuisse: innumeris id pene illorum testimoniis probari

posset; aliqua tantum nos ex iis selegimus.

III. De Petri Primatu nihil apud Justinum, Irenæum, Clementem Alexandrinum, & alios antiquissimos. Apud Origenem Homilia secunda de diversis summus Apostolorum vertex appellatur, & in capite sexto Epistolæ ad Romanos: *Petro*, inquit, *cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & super ipsum velut super petram fundaretur Ecclesia*. Sed utriusque loci αὐτόγραφον non habemus, & versio Ruffini innumeris ejusmodi additionibus scatere creditur: at Clementis Origene antiquioris locum refert Euseb. *Post Servatoris ascensum Petrum, Jacobum, & Joannem, quamvis Dominus ipsos ceteris prætulisset, non idcirco de primo honoris gradu inter se contendisse, sed Jacobum cognomine Justum Hierosolymorum Episcopum elegisse*. Vides Petrum, Jacobum, & Joannem ceteris Apostolis prælatos, & ex his primum fuisse Petrum. Citatur ex Cypriano locus in lib. de unit. Ecclesiæ: *Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia monstretur*. Verum, ut admonet Rigaltius, hæc verba sunt adscititia, nec habentur in vetustissimis duobus Mss. & a proposito Cypriani aliena plane sunt, quod & agnovit auctor notarum ad calcem editionis Romanæ.

IV. Addit Bellarminus, Petrum dici a Cypriano fontem, & radicem, & caput totius Ecclesiæ, unde unitas oritur: verum sensum ille Cypriani minime assecutus est; non enim intendit probare unam esse Ecclesiam ex eo, quod super unum Petrum sit ædificata, sed ideo in uno Petro ædificatam Ecclesiam dicit, ut unitas Ecclesiæ monstraretur: vide locum supra a nobis allatum ex

libro

libro de unitate Ecclefiæ, ubi mentem fuam diferte explicat: negari tamen non poteft, quin Cyprianus in Petro Primatum agnoverit, fed non eum, quem Bellarminus intendit: *Nam nec Petrus*, inquit Epift. 70. *quem primum Dominus elegit, & fuper quem ædificavit Ecclefiam fuam, cum fecum Paulus de Circumcifione difceptaret, vindicavit fibi aliquid infolenter, aut arroganter affumpfit, ut diceret fe Primatum tenere, & obtemperari a novellis, & pofteris fibi oportere*. Hoc eft, ut inquit Rigaltius, non imperium, non dominatum, non potentatum, fed primum locum.

V. Eundem Petro tribuit honorem Petrus Alex. cap. 9. Epift. Canonicæ: *Petrus*, inquit, *Apoftolorum primus fæpe comprehenfus, & cuftodiæ traditus, ignominiaque affectus, ac poftremo Romæ crucifixus eft*.

VI. Eufeb. lib. 2. cap. 14. Petrum vocat fortiffimum, & inter reliquos Apoftolos virtutis merito facile Principem, fed hic locus eft de virtutis, non de loci Primatu.

VII. Optatus lib. 2. inquit: *negare non potes fcire te in urbe Roma Petro primo cathedram Epifcopalem effe collatam, in qua federit omnium Apoftolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus eft, in qua una Cathedra unitas ab omnibus fervaretur, ne ceteri Apoftoli fingulas fibi quifque defenderent, ut jam fchifmaticus, & peccator effet, qui contra fingularem Cathedram aliam convocaret*; & lib. 7. *potuit itaque Petrus caput Apoftolorum*.

VIII. At fi Petrus eft caput, certe primum membrum eft, ac proinde Primatum obtinet: id ex Optato liquet. Sed ejus verbis abutuntur, qui inde concludere volunt, Cathedram Romanam unicam effe in tota Ecclefia: etenim per Cathedram intelligit

ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis decurrentem; non enim inquit lib. I. Cæcilianus exivit a Majorino avo tuo, ſed Majorinus a Cæciliano, nec Cæcilianus receſſit a Cathedra Petri, vel Cypriani, ſed Majorinus, cujus tu Cathedram ſedes, quæ ante ipſum Majorinum originem non habebat: ergo Optatus Cypriani non ſecus ac Petri Cathedram eſſe agnoſcit, & eos, qui ab illa ſeparantur non minus ſchiſmaticos eſſe, quam eos, qui ab iſta: cur ergo Cathedræ Romanæ ſucceſſionem adducit? quia hujus notior erat ſucceſſio: *Videndum eſt*, inquit, *qui & ubi prior Cathedra ſederit. Igitur negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe conſtitutam, &c. Ergo Cathedra unica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus*; & poſt enumeratos omnes ad Damaſum: *Qui noſter*, inquit, *eſt ſocius, cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat. Veſtræ Cathedræ vos origenem reddite.*

IX. Probat igitur Optatus ex communione, quam habebant cum Damaſo, & ceteris Epiſcopis, ſuam eſſe Cathedram, hoc eſt, ſe eſſe inter eos, qui legitimam habebant ſucceſſionem; unde idem Optatus paulo poſt aliarum quoque Eccleſiarum ſucceſſionem, & communionem adducit: *Ergo*, inquit, *ex dotibus ſupradictis Cathedra eſt prima, quam probavimus per Petrum noſtram eſſe.* Dein allegat ſeptem Angelos, qui ſunt in Aſia, ad quorum Eccleſias Apoſtolus Joannes ſcripſit: *Cum quibus*, inquit, *Eccleſiis nullum communionis probamus habere conſortium*; & poſtea: *Argue nos Theſſalonicenſibus, Corinthii, Galatis, ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia communicaſſe,*

ex

ex quibus constat Optatum non præcise probare se, suosque in Ecclesia esse, quod adhærerent Cathedræ Petri, sed se suosque veram Cathedram, hoc est, successionem Apostolicam retinere, quod communicarent Petri, & aliorum Apostolorum successoribus.

X. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 2. & 7. Petrum Apostolorum Principem ut supremum appellat.

XI. Basilius in sermone de Judicio Dei: *Ille*, inquit de Petro, *Beatus, qui cæteris prælatus discipulis fuit.*

XII. Gregorius Nazianzenus orat. de moderat. in disputationibus servanda: *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus, & excelsis, atque electione dignis hic petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta suæ fidei commissa habeat, ac reliqui discipuli posthaberi se tranquillo animo ferant.*

XIII. Epiphanius hæresi 51. *Si elegit Dominus Petrum, ut Dux esset discipulorum.*

XIV. Gregorius Nyssenus, seu potius Auctor incertus libelli de delectis testimoniis ex veteri testamento hæc habet, ut ipse Dominus ait ad Principem Apostolorum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, super confessionem videlicet Christi.

XV. Ambrosius in caput ultimum Lucæ: *Quia*, inquit, *solus Petrus profitetur, & omnibus antefertur*; & in caput 12. Epist. 2. ad Corinth. *primatum*, inquit, *non accepit Andreas, sed Petrus.* Affertur ejusdem locus ex serm. 11. sed isti sermones mihi valde sunt dubii. Hieronymus sæpe Petrum Apostolorum Principem appellat, ut in lib. de viris illustribus, & lib. 1. adversus Pelag. *Ut Pla-*

to, inquit, *fuit Princeps Philosophorum*, *ita Petrus fuit Apostolorum*.

XVI. Necnon in lib. 1. adversus Jovin. *Ubi dicit inter* 12. *unum electum Petrum*, *ut capite constituto schismatis tolleretur occasio*: *sed cur non Joannes electus est virgo? ætati delatum est*, *quia Petrus erat senior*.

XVII. Chrysost. Homil. 55. in Matth. *Ecclesiæ pastor*, *& caput homo piscator*, *& ignobilis*. Orat. 4. adversus Judæos: *Petrus adeo abluit illam negationem*, *ut etiam primus Apostolorum fuerit factus*. Et Homil. 3. in Acta: *quam est fervidus*, *quam in choro princeps est*, *& ubique primus omnium incipit loqui*. Denique Homil. 86. in Matth. vocat Petrum caput, & verticem Apostolorum.

XVIII. Sanctus Augustinus multis in locis Petri primatum asserit lib. 2. de Baptismo cap. 1. Petrum commemorat his verbis: *In quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia præeminet*. Hinc eundem ob primatum personam Ecclesiæ gestasse sæpius scribit, ut enarrat in Psalm. 108. *Agnoscitur*, inquit, *Petrus in figura gestasse personam Ecclesiæ ob primatum*, *quem in discipulis habuit*. Idem lib. 2. de Baptismo cap. 1. principatum Apostolatus Petri cuilibet Episcopatui præferendum esse docet, ubi comparat ille Apostolatum Petri cum Episcoporum potestate, & dignitatem Apostolatus, ac maxime Apostolorum principis Episcoporum dignitate superiorem esse affirmat.

XIX. Cyrillus Alexandrinus Petrum Apostolorum πρόκριτον vocat Thesaurorum assert. 34. necnon 12. in Joannem. De S. Leonis mente nullum est dubium: is enim primatum Petri sæpe extollit serm. 3. in anno Assumptionis: *Et tamen*, inquit, *de toto mundo unus*

unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Deinde jus potestatis illius non soli Petro datum, sed in omnes Apostolos transiisse ait: ideo tamen singulariter Petro intimatum; quia cunctis Ecclesiæ rectoribus forma præponebatur. Denique auream hanc sententiam subjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium*. Serm. 72. *B. Apostolo Petro supra ceteros, hoc est, præ ceteris, post regni claves ovilis Dominici cura mandatur*. Serm. 81. B. Petrus princeps Apostolici ordinis: item Ep. 86. Petrum vocat Apostoli chori primum, ac principem. His addi possent alii recentiores, tum e Græcis, tum e Latinis. Sed id minime necesse est, quia scilicet extra dubium est eos Petri primatum agnovisse. His igitur missis ad alia veniamus.

§. III. *In quo ostenditur nihil obstare Petri Primatui Apostolorum inter se æqualitatem, & recentioris de Petri, & Pauli individuo Primatu sententia examinatur.*

Petrum inter Apostolos Primatum obtinuisse satis demonstratum est: unus tamen superest eximendus scrupulus, qui plerosque non parum commovet, arbitrantes obstare Petri primatui Apostolorum inter se æqualem potestatem; nam inquiunt, Apostoli omnes eadem auctoritate, eadem potestate a *Christo* donati sunt, illamque eodem modo, quo Petrus, exercuerunt: nam Ecclesias, ut ille, fundarunt; Evangelium ubi-

que annuntiaverunt, Episcopos constituerunt, nec quidquam assignari potest, quod iste fecerit, illi vero non fecerint: ergo constat eos fuisse æquales, ac proinde ruit primatus Petri.

II. Confirmatur hæc objectio multis, & apertis testimoniis sanctorum Patrum, ut Cypriani in lib. de unit. Ecclesf. scribentis. *Et quamvis Apostolis omnibus parem potestatem tribuat post resurrectionem, hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris, & potestatis.* Eadem est sententia Hieronymi lib. 1. adversus Jovinianum: *At dicis*, inquit, *super Petrum fundatur Ecclesia, licet hoc ipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur.* Hinc Apostoli omnes a Patribus dicuntur Vicarii Christi. *Constat*, inquit Hilarius Diaconus in Ep. 1. ad Cor. *Apostolos esse Dei adjutores, quia Vicarii sunt Christi.* Et Chrysostomus explicans illud Pauli pro Christo *Legatione fungimur*, ait, *omnes Apostolos illius loco officium ejus suscepisse:* mitto illud omnibus notum Præfationis Missæ Apostolorum: *quos operis tui Vicarios eidem contulisti præesse pastores.* Quapropter illi ipsi, qui primatum Pontificis maxime extollunt, fatentur vulgo Apostolos omnes æquales fuisse; sed ajunt ex ipsis plerique Apostolicam illam auctoritatem ad tempus tantum datam fuisse ceteris, & Petro concessam, ut ad successores ejus permaneret. Verum hæc responsio mihi videtur esse fictitia, & Petri primatui non parum derogare. Fictitia quidem est, quia nulla ratione, nullo testimonio Scripturæ, aut traditionis docemur potestatem Apostolatus Petri ad ejus succes-

sores

sores permanasse, non autem potestatem ceterorum Apostolorum, cum ex æquo Ecclesiarum Apostolicarum Episcopi dicantur eorum Apostolorum, a quibus Ecclesiæ sunt fundatæ, successores: imo omnes Episcopi Apostolorum omnium successores esse perhibeantur. Deinde hæc opinio primatui Petri derogat; nam ex ea sequitur quidem, Petri *successores* præferri debere ceteris Episcopis, at Petrum propterea inter Apostolos primatum habuisse non convincitur.

III. Itaque respondeo, æqualitatem illam Apostolorum nihil obstare Primatui, quia semper ille excipiendus est ab ista æqualitate; nam ut monuimus, plures esse non possunt primi, sed unum esse primum necesse est: cum ergo haud dubium sit, Petrum fuisse primum inter Apostolos, fieri non potest, ut illi fuerint ei æquales in Primatu: æquales igitur sunt, si ita vis, in omnibus, excepto Primatu, qui pluribus conferri non *potest*. Porro testimonia in contrarium *adducta hoc* unum probant, Apostolos in clavium administratione, fidei prædicatione, Ecclesiarum fundatione, potestate, auctoritate æquales fuisse: at eos in Primatu Petri æquales fuisse nullus dicit, imo contrarium omnes dicunt iis ipsis in locis, ubi æqualitatem Apostolorum maxime commendant.

IV. Ex his videre est, falli eos, qui Petrum, & Paulum in primatu æquales, imo *ejusdem* omnino primatus ex æquo participes esse asseruerunt; nam ut diximus, plures non possunt esse primi, sub eadem ratione: cum ergo Petrum primum fuisse constet, fieri non potest, ut Paulus sit etiam primus: Primatus enim res est, quæ uni tantum convenit, nec alteri potest communica-

nicari. Verum istos in errorem induxere multorum Patrum dicta, quibus Petri, ac Pauli æqualitas commendatur; sed æqualitas illa est in Apostolatus potestate, non autem in Primatu; ut autem illorum argumenta sigillatim excutiamus. Primum igitur aiunt antiquos omnes unanimi consensu tradere, Ecclesiam Romanam a Petro, & Paulo fundatam, utrumque Ecclesiæ hujus Episcopum fuisse, utriusque hanc fuisse Cathedram, Romanos Pontifices, non solum Petri, sed & Pauli successores esse ac Vicarios, & ab eis auctoritatem, & Episcopatum accepisse. Hinc illi concludunt, eum cum urbis Romæ Episcopus fuerit cum Petro, cum eo quoque Primatum obtinuisse.

V. Verum id immerito concludunt illi: namque ex eo, quod Petrus & Paulus Romanam Ecclesiam ambo fundarint, non sequitur eos individuum habuisse Primatum, sed tantum eos simul ad urbem Romam accessisse, ibique fidem annuntiasse, & Ecclesiam licet diversis temporibus rexisse. Huc accedit, quod simul ibi martyrio coronati sunt, & hanc Ecclesiam sanguine suo consecrasse videntur: hac de causa uterque merito dici potest Episcopus Romæ, non quod illi Ecclesiæ ita fuerint addicti, ut non aliarum etiam curam susceperint; sed quia ad hanc urbem ambo venerunt, ambo Evangelium ibi annuntiaverunt; ambo multos illic ad fidem adduxerunt; ambo hanc Ecclesiam per tempus aliquod rexerunt; ambo sibi successores ordinarunt, si fides nonnullis habeatur; ambo denique ibi gloriose vitam pro Christo finierunt: ergo haud immerito Ecclesiæ hujus ambo dicuntur Episcopi, & Romani Pontifices istorum ex

æquo

æquo successores esse perhibentur ; sed non video cur inde Primatum utriusque individuum asserere sit necesse ; non valet enim hæc consecutio , Petrus , & Paulus Ecclesiam Romanam in commune rexerunt , ergo in commune Primatum habuerunt ; quippe Episcopatus Romanus cura est gregis Romani , cujus partem unus , partem alius potest suscipere : at Primatus non ita se habet , nec iste partem Primatus unam , ille alteram potest habere.

VI. Ergo , inquiet aliquis , inde sequetur aliquem fuisse Episcopum Romanum , qui Primatu caruerit ; at proinde dici poterit , Ecclesiam Romanam Primatu caruisse.

VII. Respondeo , falsum esse consequens , quia scilicet semper Ecclesia Romana prima dici potuit omnium Ecclesiarum , tum ob urbis illius amplitudinem , tum quia unus ex ejus Episcopis Primatum inter Apostolos habebat , licet alter ad eum proxime accederet , & *in omnibus ei foret æqualis* , si *Primatum excipias*.

VIII. Alterum argumentum multo gravius esse videtur : petitur illud ex summa Petri , Paulique æqualitate , quam non raro commendant sancti Patres. Sic Ambrosius libro de Spiritu sancto cap. 12. *Nec Paulus* , inquit , *inferior Petro , quamvis ille Ecclesiæ fundamentum , & hic sapiens Architectus sciens vestigia credentium fundare populorum , nec Paulus , inquam , indignus Apostolorum collegio , cum primo quoque facile conferendus , & nulli secundus ; nam qui se imparem nescit , facit æqualem*. Et August. serm. 25. de Sanctis : *Etsi Petrum priorem , tamen ambos ditavit honore uno*. Necnon Maximus Taurinensis homil. 5. in natali Apostolorum : *Ergo beati Petrus , &*

Paulus eminent in universos Apostolos, & peculiari quadam prærogativa præcellunt; verum inter ipsos quis cui præponatur incertum est; puto enim illos æquales esse meritis, quia æquales sunt passione, & simili eos fidei devotione vixisse, quos simul videmus ad martyrii gloriam pervenisse. Gregor. I. Dialog. cap. ult. *Paulus Apostolus Petro Apostolorum primo in principatu frater est.* Hinc Petrus, & Paulus æque dicuntur Apostolorum Principes, Apostolorum primi, summi Apostoli, ad culmen, & apicem Apostolorum subvecti. Paulus non secus ac Petrus totius orbis curam habere dicitur, & omnium orbis Ecclesiarum Pastor; quin etiam Paulus sæpe solus dicitur Princeps Apostolorum, caput Apostolorum, qui Primatum Apostolatus inter gentes habuerit, quemadmodum Petrus inter Judæos. Hinc in imaginibus Petrus, & Paulus velut æquales depingi solent, imo nonnunquam Paulus ad dexteram, Petrus ad sinistram ponitur. His & aliis argumentis ex Patribus collectis vincere conantur illi, Petrum & Paulum esse individui Primatus participes.

IX. Sed his, quę huc usque exposuimus, suppositis, nullo negotio ad hæc omnia respondetur. Petrum, & Paulum in Apostolatum, in potestate, & in auctoritate æquales fuisse, in Primatu non item. Imo etiam præter hanc æqualitatem, quam etiam ceteri Apostoli habuerunt, specialiter Paulus æqualis Petro dici potest: primo, quod sicut iste Judæorum, ita ille Gentilium fuit Apostolus. Secundo, quod ille non secus ac iste plurimum laboraverit ad annuntiandum Evangelium, ac innumeras gentes adierit, & ad fidem converterit. Tertio, quod uterque Romanam Ecclesiam fundarit, & ibi mar-

martyrio vitam finierit: at his non obstantibus Petrus in Primatu Paulo fuit superior: atque idipsum constat ex testimoniis allatis. Ambrosius ait Paulum cum primo conferendum, & nulli proprie secundum, supponens scilicet Petrum inter Apostolos primum fuisse, cum quo tamen Paulus conferri posset.

X. Sanctus Leo honorem unum esse ait Petri, ac Pauli, ob fundationem scilicet Ecclesiæ Romanæ, & martyrium ibidem perpessum. Hinc gloriæ ejusdem consortes sæpe dicuntur, ac Petrus Pauli in dignitate frater a Gregorio dicitur: eadem de causa Maximus Taurinensis ait Paulum esse æqualem Petro in meritis, & in martyrio.

XI. Quod deinceps additur, Petrum, & Paulum dici principes, apices, & capita Apostolorum, ostendit hos equidem præ ceteris insignes fuisse, at eos inter se in primatu æquales fuisse non probat. Namque non raro non solum Petrus, & Paulus, sed & alii Apostoli his nominibus decorantur: sic ipse Paulus comparat se cum magnis *Apostolis*, hoc nomine Petrum, Jacobum, & Joannem indicans, quos Ecclesiæ columnas appellat. Sic Chrysostomus tres istos ceteris omnibus Apostolis præstitisse ait, in serm. de præmiis Sanct. & in cap. 15. 1. ad Corinth. & in Ep. ad Galatas, initio. *Petrus*, inquit, *Jacobus*, *&* *Joannes*, *non prohibebant circumcidi*, *cum essent inter Apostolos primæ dignitatis*. Iidem Apostoli tres a Victore Antiocheno in Marc. cap. 9. dicuntur Apostolorum Coriphæi, qui primas inter Apostolos obtinebant. S. Aug. in Ep. ad Galatas. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes honoratiores*

erant

erant ceteris Apostolis. His adde Clementis locum ex Eusebio superius citatum, ex quibus pariter inferri posset, si quid valeat adversariorum consecutio, Petrum, Jacobum, & Joannem primatus individui fuisse participes, non secus ac Petrum, & Paulum; sed istud imprudenter omnino fieret. Sciunt enim omnes hisce phrasibus non significari omnimodam eorum, qui ceteris præferuntur, æqualitatem, sed tantum eorum super alios præstantiam: sit cum Virgilium, Horatium, & Ovidium voco Poetarum principes, non intendo istos secum invicem comparare, & omni modo æquales statuere, ita ut nullus inter eos sit superior; sed hoc unum volo eos inter Poetas eminere, & ceteris præstantiores esse. Quin etiam fieri potest, imo sæpissime fit, ut istæ appellationes late sumantur, & nonnunquam primus aliquis vocetur, ac princeps, qui non absolute primus est, sed insignis tantum. Sic Cicero dicitur Oratorum princeps, licet Demosthenes cum eo de primo gradu contendere possit. Sic Horatium Poetarum principem dicere nemo veretur, quamvis Virgilium ei præferendum esse vix quisquam dubitet. Haud ergo mirum si nonnunquam Paulus solus dicatur primus ac princeps Apostolorum, non quod absolute primus sit, sed quia inter primos, & principes numerari potest. Adde quod unus dici potest alio prior, ac præstantior secundum aliqua: & sic Paulus Petro præferri potest, quia, ut ipse ait, ceteris abundantius pro Christo laboravit, unde & seipsum comparat magnis Apostolis Petro, Jacobo, & Joanni, nec minus quidquam se fecisse ait, quamvis alibi minimum se Apostolorum appellet.

XII.

XII. Unus jam supereſt eximendus ſcrupulus, quod ſcilicet huic dicatur non ſecus ac Petro commiſſa totius orbis cura. Verum, ut advertimus, id fuit Apoſtolatus proprium, non primatus; omnium mundi Eccleſiarum curam habere, & ubique tum Chriſtum annuntiare, tum fideles confirmare: id autem præcipue Paulo conveniebat, quia Gentium erat Apoſtolus, & innumerarum Eccleſiarum fundator, quarum proinde ſpecialem curam habere tenebatur. *Quis*, inquit, *infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror? quotidiana mihi incumbit ſollicitudo omnium Eccleſiarum*, ob caritatem ſcilicet, & affectum, quo fideles omnes, ac præſertim eos, quos ipſe ad fidem adduxerat, complectebatur. Argumentum ultimum ex imaginibus repetitum, ego nihil moror, nihil enim illo levius; nam ex eo, quod Petrus, & Paulus ſimul pingantur, non ſequitur eos eſſe æquales in primatu, ſed ad ſummum in Apoſtolatu: cur vero nonnunquam *Paulus dextrum locum* occupet, ratio certa reddi non poteſt præter pictorum arbitrium, quibus *quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas*.

XII. His de Petri primatu præmiſſis, in illa diſputatione celebri de ejus Monarchia non hæreo. Nam ſi Monarcha dicitur is, qui primum obtinet locum, qui primatum inter alios tenet, haud dubium eſt Petrum hoc ſenſu fuiſſe Monarcham. Si vero Monarchia ſumatur pro auctoritate abſoluta, necnon pro dominatu, cui nullus ſeſe poteſt opponere, nego Petrum hoc ſenſu Eccleſiæ Monarcham fuiſſe; hanc etenim Monarchiam a ſe, & ſuis rejicit Chriſtus cum ait: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic*.

Et

Et Petrus ipse scribens: *pascite, qui in vobis est, gregem Dei, non coacte, sed spontanee, non dominantes in Clericis, sed forma facti gregis ex animo.*

XIV. Et certe quoad regimen prima illa Ecclesia aristocratia usa est; nihil enim solus Petrus statuit, sed simul cum Apostolis, & senioribus: sic cum eligendi fuerunt Diaconi, communi Apostolorum consilio, & auctoritate id factum est; cumque de circumcisionis, & legalium observatione longe gravior difficultas foret exorta, illa non Petri auctoritate, sed Apostolorum, seniorumque Hierosolymis congregatorum judicio definita est. Atque adeo verum Petrum non fuisse absolutum Monarcham aliorum Apostolorum, ut Paulus non sit veritus ei in faciem resistere, cum Gentes ad Judaicas cæremonias observandas vellet impellere. Constat ergo Petri primatum non fuisse Monarchiam absolutam, aut dominatum in ceteros Apostolos; quod idcirco monui, quia solent hæretici hæc secum invicem confundere, & Catholicos accusare quasi Monarchiam absolutam, & dominatum, in Ecclesia admittant, quod a veritate alienum est: sed de hoc fusius dicemus capite sequenti.

CA-

CAPUT II.

De Romana Ecclesiæ primatu.

§. I. *In quo demonstratur primatus Ecclesiæ Romanæ supra ceteras orbis Ecclesias.*

AD demonstrandum Romanæ Ecclesiæ Primatum, non sufficit ostendisse Petrum inter Apostolos primum habuisse locum, quippe non omnis a Petro fundata, & instituta Ecclesia primatum hunc habuit; alioquin Antiochena, & aliæ quamplurimæ orbis Ecclesiæ, quas constituit, & saltem ad tempus rexit, primatum sibi vindicarent: quapropter ex traditione ostendendum est, quænam ex Ecclesiis a Petro fundatis primatus honore dignata fuerit: id porro soli Romanæ Ecclesiæ, non alteri semper competiisse unanimis traditio docet. Hujus primus testis est Irenæus, qui lib. 3. cap 3. Romanam Ecclesiam maximam, & antiquissimam vocat. *Maximæ, & antiquissimæ*, inquit, *& a duobus Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ Ecclesiæ, eam, quam habet ab Apostolis fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes; confundimus omnes eos, qui præterquam quod oportet, colligunt; ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam: hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab iis, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.* Quæ verba ostendunt Irenæi tempore Romanam Ecclesiam antiquissimam, & amplissimam traditionis testem locupletissimam fuisse, & ceteris omnibus Ecclesiis eminentiorem, ac celebriorem fuisse.

II. Se-

II. Secundus erit Cyprianus Ep. 54. *Navigare*, inquit, *audent ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est.*

III. Tertius, Gregorius Nazianzenus in carmine de vita sua, ubi sic canit.

Natura binos haud quidem soles dedit.
Dedit ipsa binas attamen mundi faces,
Romas vetustam scilicet, & novam:
Fides vetusta recta erat, jam antiquitus
Et recta prastat, nunc item nexu pio
Quodcunque labens videt sol diminuens,
Ut universi prasidem mundi decet.

V. Quamquam iste novam Romam cum vetusta comparet, hanc tamen totius orbis præsidem esse fatetur.

V. Quartus, Ruffinus, qui invect. secunda in Hieron. Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum caput vocat.

VI. Quintus, Augustinus Ep. 162. nunc 43. ubi ait principatum Apostolicæ Cathedræ semper in Romana Ecclesia viguisse, & Ep. 105. nunc 194. *De eujus*, inquit, *gratia commendatione maxime ad Romanos Apostolica Epistola loquitur, ut inde se prædicatio ejus, velut a capite orbis toto orbe diffunderet.* Et contra duas Epistolas Pelagii lib. 1. cap. 1. ad Bonifacium Romanæ urbis Episcopum hæc ait. *Communis est nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quamvis in eo praemineas celsiore fastigio speculæ pastoralis.* Et antea, *quamvis altius præsideas,*

VII. Sextus, Theod. qui in Ep. ad Leonem, Romanam Ecclesiam orbi universo præesse scribit.

VIII.

VIII. Septimus, Prosper in carm. de ingrat. in quo leguntur hi versus.

Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.

IX. Quæ postrema verba non hunc habent sensum, quod Roma per religionem domina sit omnium Ecclesiarum, sed quod ea religio, quæ Romæ viget, ubique vigeat, iis etiam in locis, quo Romanorum arma penetrare non potuerunt.

X. Octavus, auctor libri de vocatione Gentium lib. 2. cap. 6. cujus similis omnino est sententia. *Roma*, inquit, *per Sacerdotii principatum amplior facta est arce religionis, quam solio potestatis*.

XI. Hos sequuntur Fulgentius lib. de Incarnatione, & gratia cap. 11. Vincentius Lyr. commonit. cap. 42. Victor Uticensis lib. 2. de persecutione Vandalica, qui Romanam Ecclesiam mundi caput appellant, & alii bene multi, quos impræsentiarum commemorare longum foret.

XII. Addam nonnulla Romanorum Pontificum, qui hanc sibi dignitatem vindicant, testimonia. Siricius Ep. ad Himerium Romanam Ecclesiam caput mundi appellat. Idem habet Innocent. Epist. 22. & 91. ubi vocat eam fontem, & caput omnium Ecclesiarum. Sanctus Leo serm. 1. de natali Apostolorum, & alibi passim Ecclesiæ suæ primatum inculcat. Joannes 2. Epist. ad Just. seniorem Romanam Ecclesiam vere Ecclesiarum caput esse dicit, *ut Patrum*, inquit, *regulæ, & Principum statuta declarant*. Anast.

2. in

2. in Ep. ad Anastasium Imperatorem, ait Romanam Ecclesiam in universali Ecclesia tenere principatum. Felix 4. pist. 1. & Pelag. 2. Epist. item 1. sedem suam vocant caput omnium Ecclesiarum. Gregorius Magnus licet universalis Episcopi nomen rejiciat, primæ tamen sedis Episcopi nomen, & honorem sibi vindicat; sed istorum in sua causa testimonium non magni fortasse momenti videbitur; quapropter ad primatum Ecclesiæ Romanæ sine controversia asserendum, Conciliorum Decreta sunt producenda, in quibus ipsi etiam Græci Romanæ Ecclesiæ primatum agnoverunt.

XIII. Adducitur Concilii Nicæni Canon sextus, sed in eo, prout in Græcis editionibus legitur, nihil est unde possit dignosci, quem locum inter Patriarchales Sedes obtineat Romana; verum nonnullæ sunt Canonis hujus editiones, quarum initio legitur: *Ecclesia Romana semper habuit primatum*, vel *de primatu Romanæ Ecclesiæ*. Et quidem primo ita refertur a Paschasino Leonis in Concilio Chalcedonensi Legato act. 16. *quod Ecclesia Romana semper habuit*, *seu Ecclesia Romana semper habuit primatum*. At statim Chalcedonenses Patres eundem Canonem ex codice suo sine ista additione retulerunt. Quapropter consentiunt omnes eruditi verba hæc non esse genuina, sed assuta esse. Et hæc quidem primum inscriptionis loco fuerunt, & ab aliquibus Canoni sexto Nicæno præfixa sunt hoc modo. *De primatu Ecclesiæ Romanæ*, vel certe ad marginem adscripta: *Ecclesia Romana semper habuit primatum*. Hinc in multis manuscriptis hæc verba optime distinguuntur ab ipso Canone, præsertim vero in codice Justelli, & Vaticanæ Bibliothecæ

cæ a Sirmundo edito, ubi extat hæc inscriptio, *de primatu Ecclesiæ Romanæ, & aliarum civitatum Episcopis.* At postea, ut fieri solet, hæc eadem verba in textum irrepserunt. Id ex eo perspicue patet, quod illa cum sequentibus cohærere minime possint, & ad hujus Canonis scopum nihil quidquam faciant, deinde nec in Græco, nec in ulla versione, nec in ipso posteriori Codice Romano Dionysii Exigui reperiuntur.

XIV. Porro inscriptio hæc parum fidelis est, namque, ut diximus supra, in sexto Canone Nicæno non agitur de Primatu Romanæ Ecclesiæ præ ceteris orbis Ecclesiis, sed de ejus jurisdictione in Ecclesias suburbicarias, ac proinde qui hanc inscriptionem primi apposuerunt, quique eam deinde in textum immiserunt Canonis mente aberrarunt.

XV. Itaque prima Concilii alicujus universalis sanctio de Primatu Romani Pontificis, hæc est, quæ extat Canone 2. Constantinopolitani Concilii: *Constantinopolitanus habeat Primatus honorem post Romanum Episcopum*: quo in Canone supponunt Græci Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum primam esse, nec id illi suo Canone indulgent, ut visum est Græcis recentioribus, sed privilegium, quo ab antiquo fovebatur, ei sartum, tectumque esse volunt, ut nihil ejus obsit primatui honor Antistiti Constantinopolitano delatus.

XVI. Concilium Aquileiensem eodem ferme tempore habitum Pontificis quoque Primatum agnoscit in Epist. ad Imperat. de Ursicino. *Obsecranda fuit*, inquiunt Episcopi, *clementia vestra, ne totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam turbari sineret.*

XVI.

XVI. In Concilio Chalcedonensi primus ocus Leonis Legatis datus est, & Romanæ Ecclesiæ primatus communi omnium consensu comprobatus, nec non a judicibus ita confirmatus his verbis: *Gloriosissimi judices dixerunt ex his, quæ gesta sunt vel ab unoquoque disposita: perpendimus omnem quidem primatum, & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Episcopo conservari.* Ista sanctio confirmatur Canone 36. Synodi Trullanæ. His accedit Imperatorum auctoritas; sic Theodos. & Valent. Imperatores. *Cum igitur Sedis Apostolicæ primatum sancti Petri meritum, qui Princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam Synodi firmarit auctoritas.* Valentinianus item in Epist. ad Theodos. ante Concil. Chalced. *Quatenus Romanæ Ecclesiæ Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit.*

XIII. Justinianus Novell. 132. tit. 14. c. 2. *Sancimus secundum Ecclesiasticarum Regularum definitiones sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotum: Beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos novæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam senioris Romæ Sedem: aliis autem omnibus Sedibus præponatur.*

XIX. Idem Romanæ Ecclesiæ privilegium agnoverunt Gallicani, & Hispani Antistites illi in Epist. ad Leonem Principatum Ecclesiæ Romanæ super omnes Ecclesias prædicant. Isti in Synodi Tarraconensis Epist. ad Hilar. *Cujus*, inquiunt (Petri Vicarii) *principatus sicut eminet; ita ab omnibus metuendus, & amandus.* Sed hæc ad asserendum Ecclesiæ Romanæ Primatum abunde sufficiunt, nunc illi sunt refellendi, qui dversus eum insurgunt.

§. II.

§. II. *De Primatu, quem ambiit Constantinopolitana Ecclesia; necnon de Græcorum recentiorum ea de re sententia.*

Quibus gradibus Sedes Constantinopolitana ad Patriarchalem dignitatem sit evecta, ex dictis superiori dissertatione liquet; at quia sunt nonnulli, qui, quæ a Concilio Constantinopolitano, & Chalcedonensi facta sunt, Primatui Romano obfuisse putent, res paulo exactius examinanda.

II. Ex Concilii Constantinopolitani Canone vix quidquam objici potest: nam, ut probavimus, in eo honoris primatus Constantinopolitano Episcopo nonnisi post Romanum conceditur.

III. In Chalcedonensi major difficultas, namque Episcopi in definitione act. 16. ἴσα πρεσβεῖα, hoc est, eadem, & æqualia privilegia tribuunt Episcopo novæ Romæ, ac veteris Romæ Episcopo, & judices in sua *determinatione æqualia primatus honoris jura* concedunt utrique: *verum si quis hæc diligentius* attendat, videbit hæc non obesse primatui veteris Romæ, nam hic Episcopi fatentur Constantinopolim esse secundo loco. *Secundam*, inquiunt de nova Roma, *post illam veterem existentem*. Et postea: *Episcopum tamen Constantinopolitanum habere* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς *post Romanum Episcopum*. Judices vero Romanæ Ecclesiæ tribuunt πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμήν. Constantinopoli vero tribuunt τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς. Sed tantum *post Romanum*. Itaque dum idem primatus honor Constantinopolitano defertur, his Canonibus Romani Pontificis primatus non læditur, sed tantummodo Antiochenæ, &

Ale-

Alexandrinæ, aliarumque Ecclesiarum privilegiis derogatur. Hinc S. Leo Epist. 56. non queritur suum primatum læsum esse Canone Chalcedonensi, *Sed quod secundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit*. Et postea: *Non convellantur provincialium jura primatuum, nec privilegiis antiquitus institutis Metropolitani fraudentur Antistites. Nihil Alexandrinæ Sedi ejus, quam per sanctum Marcum Evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis. Antiochena quoque Ecclesia in paternæ constitutionis ordine perseveret*. Eadem expostulat Epist. 57. 58. 65. 66. at nusquam queritur hanc Chalcedonensis Concilii sanctionem sibi, suoque Primatui obesse.

IV. Sed deinde ulterius progressa novæ Romæ ambitio suam Ecclesiam cum Romana coæquare quantum potuit conata est: sic Joannes Const. ad Hormisdam scribens Epist. eam, quæ inter Epist. Hormisdæ est 34. *Sactissimas*, inquit, *Dei Ecclesias hoc est superioris vestræ, & novellæ istius Romæ unam esse accipio. Illam Sedem Apostoli Petri, & istius augustæ civitatis unam esse definio* Et post alia: *sicut oportet dicere, & olim scripsi utrasque Ecclesias tam senioris, quam novæ Romæ unam esse evidenter intelligens, & utriusque unam Sedem recte definiens*.

V. Hinc etiam Constantinopolitanus œcumenicum se Patriarcham dici amavit, sibique illud nomen vindicavit. Hoc primum Joanni Cappadoci tributum legitur in Conc. Constant. sub Menna, & Anthimo conceditur in eod. lib. 4. cap. 7. & novella 16. Deinde Maxentio imperante Joannes cognomento jejunator seipsum œcumenicum Epi-

scopum appellavit in Synodo adversus quemdam Gregorium Episcopum. Tum Pelagius II. ob elationis hujus vocabulum, inquit Gregorius lib. 4. Epist. 38. hujus Concilii acta dissolvit. Hujus Pelagii successor Gregorius eundem titulum, quem Joannes Mauritii gratia fretus retinebat, impugnavit litteris ad Imperatorem, ad Patriarchas, & ad ipsum Joannem scriptis.

VI. Ex his Eulogius Alexandrinus rescripsit Gregorio se paritururum, & ista voce oecumenici abstenturum. Hunc tamen titulum in his ipsis litteris Gregorio ascripsit, quod ei non placuit, sed Eulogium monuit, ne vel sibi, vel alteri cuiquam tale aliquid adscriberet.

VII. Post Joannis mortem Cyriacus hujus successor eundem titulum retinuit, auctorque fuit Mauritio, & Anastasio Antiocheno, ut Gregorio scriberent rem esse levem, & omnino indignam quæ ejus dissentionem, & *scandala generaret*: Ideo Gregorius licet *invitus*, sed pacis ergo Cyriaci litteras communicatorias hocce titulo inscriptas suscepit: at graviter eum admonuit, *ut a stulti* (verba sunt Gregorii) *vocabuli se appellatione compesceret*. Attamen hunc retinuerunt Constantinopolitani Antistites frustra reclamantibus Pontificibus Romanis: nam licet Phocas in odium Cyriaci, & in gratiam Romani Pontificis adversus hanc Constantinopolitani Antistitis *dignitatem* decretum emisisse dicatur, statim tamen Heraclius rem in integrum restituit, posterioresque Antistites Constantinopolitani hunc semper titulum usurparunt. Quamvis autem ambitiosus ille sit, ut recte visum est Gregorio, attamen Romani Pontificis Primatui non obest; dici etenim po-

test aliquis Episcopus universalis ratione Diœceseos, cui præest, quo sensu non solum Constantinopolitano, sed & Alexandrino, & Antiocheno id nominis indultum est. Hinc Anastasius Bibliothecarius in præfat. 7. Synodi ad Joannem 8. hunc titulum excusat. *In eo*, inquit, *quo frequenter œcumenicum in hac Synodo Græci Patriarcham suum inconvenienter appellant, Apostolatus vester adulationi veniam det. Verum cum apud Constantinopolim positus frequenter Græcos super hoc vocabulo reprehenderem, & fastus vel arrogantiæ redarguerem, asserebant, quod non ideo œcumenicum, quem multi universalem interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quod universi orbis teneat præsulatum, sed quod cuidam parti præsit orbis, quæ inhabitatur. Nam quod Græci, οἰκουμένην vocant, a Latinis non solum orbis, a cujus universitate universalis appellatur, verum etiam habitatio, vel locus habitualibus nuncupatur.*

VIII. Denique quamvis Græci postquam a Latinorum communione sejuncti sunt, in Romanam Ecclesiam fuerint iniquiores, nunquam tamen ejus primatum directe impugnaverunt: nec enim aut Photius, aut Michael Cerularius hanc dissensionis causam allegant, nec de primo loco cum Romano Episcopo contendunt. Unde & Græci recentiores fatentur primum locum deberi Romanæ Ecclesiæ. Verum id ipsi a Conciliis, & Imperatoribus indultum, vel ob amplitudinem urbis concessum esse contendunt, non autem jure divino, & a Petro illam istud privilegium habere autumant. Sic Barlaam Monachus in libello de Papæ Principatu cap. 2. ait omnes Apostolos, quoad Ecclesiam attinet, in pari honore fuisse, sacri autem duodenarii Principem fuisse Petrum,

cap. 3. negat Romanum Pontificem peculiariter esse successorem Petri, cap. 4. ait: *Romanam Sedem multis saeculis post Petrum Sanctorum Patrum, piissimorumque Imperatorum beneficio primas fuisse nactam.* Cap. 6. ait Sedem Constantinopolitanam dignitate parem esse, & in rebus Ecclesiasticis, perinde atque Romanam summa eminere potestate, sed ordine secundam esse: *quemadmodum enim*, inquit cap. 7. *nova Roma Episcopus a Papa secundus ordine est, ita plane Alexandrinus huic secundus, deinde Alexandrino proximus Antiochenus, Hierosolymitanus denique Antiocheno.*

IX. Hac ratione negat Constantinopolitanos Antistites a Pontifice creandos esse, & cap. 9. Papæ prærogativam in eo sitam esse docet, *ut primo sederet loco, primusque frater appellaretur, atque adeo in mysticis divinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret. Tu si quid amplius*, inquit, *dicere habeas e sacris Canonibus, id demonstra, minime refragabimur.*

X. Eadem habet Nilus in lib. de Primatu: *Cum*, inquit, *duo circa Papam consideranda sint, quod & Romæ Episcopus sit, & præterea quod sit primus aliorum Episcoporum, prius illud a Petro accepit, quod scilicet sit Romæ Episcopus, alterum vero a sanctis Patribus, & piis regibus multo post tempore. Etenim Sedi veteris Romæ, quod urbs illa Imperatrix esset, merito Patres primatus dignitatem tribuerunt.* Idem in lib. de dissens. Eccles. *Neque vero*, inquit, *illud in causa est, quod Latini affirmant nos nobis primatum arrogare velle, & in secundis post Romanum principatum nolle consistere, simulque ideo pacem detrectare; neque enim, inquam, cum Romana Ecclesia de primatu contendimus, neque de secundo loco nunc agitur.* Ex his perspicere licet, quæ sit recentiorum Græcorum de

Primatu Romanæ Ecclesiæ sententia, & in quibus vera dicant, in quibus a vero aberrent.

§. III. *Sententia Vviclefistarum, Lutheranorum, & Calvinianorum de Ecclesiæ Romanæ Primatu refertur. Huic subjicitur opposita Curiæ Romanæ Theologorum opinio, ac demum refertur, & probatur aliorum Theologorum, & præsertim Gallorum doctrina, inter utramque media.*

Ut recte de primatu Romanæ Ecclesiæ, ejusque prærogativis statuatur, examinandæ sunt omnium ea de re sententiæ, ut ea, quæ æquior est, retineatur. Primum ergo Heterodoxorum opiniones percurrendæ sunt.

II. Joannes Vviclefus referente Thoma Valdensi doctrinalis fidei antiquæ tom. 1. lib. 2. art. 3. ait profuturum Ecclesiæ: *Si careret Papa, Capitaneo, quia tunc descenderet gratia in omnes homines perpendiculariter, ut sint digni.*

III. Idem Vviclefus in conclus. suis num. 5. *Statuit Papam esse Antichristum. Papa*, inquit, *est ille Antichristus*, unde colligit *expedire, ut nullus sit Papa: experimento*, inquit, *cognoscimus, quod Papa vel mortuo vel deposito cum suis Cardinalibus, & Prælatis Cæsareis, non minus, sed amplius prosperaretur Ecclesia.*

IV. Inde in Concilio Constantiensi damnatur hæc propositio Vviclefi: *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.*

V. Ibidem in articulis Joannis Hus damnantur isti 9. *Papalis dignitas a Cæsare inolevit: Et Papæ perfectio, & institutio a Cæsa-*

ris

ris potentia emanavit. 10. *nullus sine revelatione assereret de se, quod esset caput particularis Ecclesiæ sanctæ, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ*. 27. *non est scintilla apparentiæ, quod oporteat unum esse caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conservetur*.

VI. Post Hussium, & Vviclefum Lutherus Papæ Primatum aggressus esse videtur in Thesibus Lipsiæ disputatis cum Ecchio anno 1519. quarum propositio 13. hæc est: *Romanam Ecclesiam esse aliis omnibus superiorem, probatur ex frigidissimis Romanorum Pontificum decretis circa quadringentos annos natis, quibus adversantur historiæ approbatæ mille ac centum annorum, textus scripturæ divinæ, & Decretum Nicani Concilii omnium sacratissimi*. In disputatione cum contenderet Ecchius Monarchiam in Ecclesia esse, respondit Lutherus, ejus caput esse Christum, non hominem: deinde propositiones Hussii, & Vviclefi in Synodo Constantiensi damnatas probavit, & in disputationis æstu omnem primatum, tum Petro, tum Romanæ Ecclesiæ eripuit. In fine tamen primatum honoris concedit Petro, sed nunquam Romanis Pontificibus: attamen in resolutionibus propositionum Lypsiæ disputatarum numero 15. primatum ejus admittit humano jure: *Si Romana Ecclesia*, inquit, *est prima propter primum Apostolum Petrum, eadem necessitate confitebuntur Compostellanam esse secundam propter Apostolum sanctum Jacobum, & Ephesinam tertiam propter Apostolum tertium Joannem, & sic per ordinem Apostolorum. At ordo iste nunquid servatur? quo jure ergo solus Petrus facit primam Ecclesiam nisi humano?* Et ibidem: *Nec Papa Episcopis, nec Episcopus est Presbyteris superior jure divino*.

Unde Melanchthon in Epist. de disput. Lypsica, *testatur quæstionem fuisse, utrum jure divino probari posset œcumenici Pontificis auctoritas*, & postea, *Lutherus œcumenici Pontificis auctoritatem veneratur, ac tuetur, de jure divino disputari voluit*.

VII. Idem Lutherus in Epistola ad Emserum propius ad nos accedens. *Volo &*, inquit, *Romanum Pontificem esse primum omnium; verum esse Romanum Pontificem jure divino superiorem nulla ratione credo*. At postquam damnatus est a Leone X. anno 1520. nullum jam servavit modum, sed Pontificem passim Antichristum appellavit.

VIII. Zuinglius in Comment. ad Coloss. negat Papam dici posse caput Ecclesiæ, imo impossibile esse ait visibilem hominem esse caput Ecclesiæ, cum ipsa sit invisibilis.

IX. Calvinus hac in re Lutherum, & Zuinglium secutus est lib. 4. Instit. c. 6. §. 1. negat primatum, aut ex Christi instituto, aut ex Ecclesiæ veteris usu sumpsisse originem, & §. 8. Pontificem negat esse caput non solum principale, sed & ministeriale; cap. 7. §. 1. primatus Romanæ Ecclesiæ exordium Synodi Nicænæ Decreto tribuit. In aliis quoque operibus ut in lib. de vera Ecclesiæ reformatione, & in Harm. Evangelica ad caput 16. Matthæi: negat ex primatu Petri Romanæ Ecclesiæ primatum sequi.

X. Eadem docent Calviniani, & Lutherani, qui si quem Pontifici Romano primatum tribuunt, illum quantum possunt extenuant, & referunt tantum ad humanas constitutiones.

XI. Huic oppositum plane callem insistunt Theologi Romanæ Curiæ placitis nimium addicti, dum enim Pontificis primatum defendunt, ita eum extollunt, ut invidiam ipsi maximam conflent.

XII. Primo igitur ajunt Pontificem Romanum esse absolutum Ecclesiæ Monarcham, & ita jure divino constitutum esse, Monarchiam autem hanc Ecclesiæ nulla Aristocratia, aut Democratia temperatam esse.

XIII. Secundo, dicunt Romanum Pontificem habere claves, & jurisdictionem immediate a Deo; ceteros autem Episcopos hanc a Romano Pontifice accipere.

XIV. Tertio, ajunt eum esse controversiarum omnium de religione judicem supremum, appellationes universæ Ecclesiæ ipsi jure divino competere.

XV. Quarto, eum leges de novo condere posse, quæ universam Ecclesiam obligent.

XVI. Quinto, eum non modo debere præesse Conciliis omnibus, sed etiam supra omnia Concilia esse, & a nemine judicari posse.

XVII. Sexto, iidem tribuunt Pontificibus jus ordinandorum ubique non modo Patriarcharum, & Metropolitanorum, sed etiam Episcoporum.

XVIII. Septimo, Romanum Pontificem saltem ex cathedra loquentem infallibilem esse in judiciis suis de fide perhibent.

XIX. Octavo, ipsum esse Dominum totius mundi, dominio temporali, & habere potestatem deponendorum Regum, & fidelium a sacramento fidelitatis absolvendorum.

XX. Has, & alias ejusmodi incredibiles

prærogativas Romanæ Ecclesiæ ejusque Episcopo deferunt Turrecremata, Sanderus, Bellarminus, Baronius, Lupus, & alii Curiæ Romanæ plus æquo addicti.

XXI. At ceteri Theologi, præsertim vero Galli, illi magni Leonis dicto obsequentes: *manet Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium:* de primatu Romanæ Ecclesiæ secundum hanc æquitatem judicant, nec eam extenuant cum hæreticis, nec nimium extollunt cum prædictis Theologis.

XXII. Primo itaque statuunt in Ecclesia jure divino esse quandam Monarchiam, hoc est, in ea primum esse Romanum Pontificem. Attamen ajunt Christum immediate, ac per sese claves toti Ecclesiæ collectim sumptæ dedisse, & subjectum, ut loquuntur, immediatum potestatis Ecclesiasticæ non esse Papam, aut Prælatos, sed totam Ecclesiam; ita tamen ut per Prælatos jus clavium exerceatur, non per solum Pontificem, licet primus sit inter eos, qui jus illud habent. Hinc ajunt statum Ecclesiæ Monarchicum esse, regimen Aristocraticum, seu Ecclesiam Monarchiam esse Aristocratico regimine temperatam.

XXIII. Quo ad hunc primatum Pontificis Romani, ajunt illum esse de jure divino, quia scilicet Petrus a Christo Collegii Apostolici primus est institutus, eo consilio, ut ad hujus rei exemplum semper Ecclesia primum aliquem agnosceret Episcopum. Cum ergo constet Romanum Pontificem omnium primum semper habitum fuisse, haud dubium est, quin ad eum ille primatus Petri pervenerit. Hoc ipsum tradit Bellarminus, ubi sic ratiocinatur, lib. 2. de Romano

no Pontifice cap. 12. *Oportuit*, inquit, *Petro aliquem succedere in primatu Ecclesiæ, cum certum sit primatum hunc esse propter Ecclesiam: igitur moriente Petro interire non debuit primatus, sed subsistere debet, ac perseverare quandiu manet Ecclesia: atqui*, inquit, *quod iste Petri successor sit Romanus Pontifex, facile probari potest, nullus enim est, nec fuit unquam, qui se Petri successorem ullo modo asseruerit, vel pro tali habitus sit preter Romanum.*

XXIV. Unum habent, quod opponant Calviniani, talem successionem non esse ex Christi instituto: sic Amesius relatis his Bellarmini verbis. *Fundatur*, inquit, *iste primatus non in jure, sed in facto. Secundo, in facto, quod in scripturis non narratur. Tertio, in tali facto, quod non constituit jus divinum, sed humanum. Quarto, in tali facto, quod non videtur vim habere communicandi juris hujus, ut doctissimi Pontificiorum negant; nam Scotus* in 4. dist. 24. *Cordubensis* lib. 4. q. 1. *Caietanus* de Primatu Papæ, *Bannes* in 2. quæst. 1. art. 10. *contendunt per accidens tantum conjungi Episcopatum urbis & orbis, non jure divino, cum Episcopus Romanus non sit successor Petri, sed possit eligi in successorem Petri Episcopus Parisiensis, aut quilibet alius.*

XXV. Ut huic respondeas duo sunt distinguenda cum Bellarmino; successio Romani Pontificis, & ratio successionis: successio est ex Christi instituto, ratio successionis non item, quia scilicet ex instituto Christi est aliquem esse primum in Ecclesia; at Romanæ urbis Episcopum esse primum, non est ex instituto Christi, sed ex facto Petri, & Ecclesiæ consensione, sicut Episcopos esse in Ecclesia est ex jure divino, & instituto Christi; verum licet non sit de jure divino Ro-

manum Pontificem, quia Romanus est, esse primum, de jure divino est eum esse primum, quatenus succedit Petro; ut enim dicatur jure divino primus, sufficit ut habeatur successor Petri, cum ipsa successio in primatu Divi Petri (cuicumque tandem Episcopo competat) sit de jure divino, utpote cum in Ecclesia debeat semper aliquis ordo servari, ut a Christo institutum est: igitur dato quod Romanus Pontifex sit nunc fueritque semper habitus, ut successor Petri in primatu, nemo negare debet dici posse ipsum jure divino primatum habere, & licet negaretur Romanum Pontificem Petro in Episcopatu succedere, negari tamen non posset eum succedere in primatu, ut antea probatum est. Porro si quæras, cur potissimum Romana Ecclesia sit electa, quæ primatum obtineret, responderi potest id factum, quia Romana urbs erat prima, nec alia congruentior ratio videtur reddi posse.

XXVI. Verum ut majorem his lucem afferamus, distinguenda sunt plura in Romano Pontifice. Primo, quod sit primus Episcoporum. Secundo, quod sit Metropolitanus, & Patriarcha. Tertio, quod aliquas habeat prærogativas, aliqua jura sibi peculiariter concessa. Quarto, quod habeat potestatem temporalem in patrimonium sancti Petri. Primum habet, ut jam diximus, præsertim ex instituto Christi. Secundum, & tertium habet ex consuetudine, & Canonibus ob urbis, & Ecclesiæ dignitatem. Quartum partim ex donatione Pipini, & Caroli Magni, partim jure gentium, & præscriptionis more aliorum Principum politicorum. Ita optime Valentinianus in Novella, quam obtinuit. S. Leo potestatem Epi-

scopi

scopi Romani a triplici capite repetit, a Petri merito, a dignitate Sedis Romanę, & a Synodorum auctoritate. Sic etiam conciliantur invicem dicta Pátrum, & Pontificum, quorum alii primatum suum, & prærogativas repetunt a Christi instituto, alii a constitutionibus, & decretis Synodorum, alii ab usu, & consuetudine. Conciliari item potest per ea, quæ tradidimus, Græcorum sententia cum nostra. Denique istis rite explicatis, ac perpensis, facilior reddetur Heterodoxorum reditus ad Ecclesiam.

XXVII. Ex hoc primatu Romani Pontificis fluunt multæ prerogativę, quæ ipsi non secus ac Primatui jure divino competunt.

XXVIII. Prima eaque potissima est curam habere, ut per universum orbem Canones observentur, utque fides illibata custodiatur. Atque ob id potestatem habere uti pœnis Ecclesiasticis per ipsos Canones statutis, & refragantes ad id compellere. Hoc autem privilegium habet Romanus Pontifex jure Primatus sui. Nam qui primus est in aliquâ societate, is lege naturali tenetur invigilare, ut leges societatis observentur; atque ut id procuret, necessaria auctoritate debet esse instructus. Hinc summi Pontifices se se passim Canonum executores esse perhibent, & si qui ubique terrarum fidem, aut disciplinam Ecclesiasticam Canonibus sancitam violassent, statim adversus eos primi insurgebant, & malum in ipso exordio auctoritate sedis Apostolicæ, si fieri posset, comprimebant. At si pertinacius esset malum, nec tantæ Sedis judicio posset omnino extingui ob contumaciam Hæreticorum, vel Schismaticorum, cum necesse sit hoc in casu Con-

cilium generale universam Ecclesiam repræsentans congregari, nemo dubitare potest quin secundo loco Romanus Pontifex vi Primatus sui potuerit ad hujusmodi Concilium Episcopos convocare, ut infallibili ejus auctoritate, controversia terminaretur. Verum equidem est prima Concilia generalia ab Imperatoribus esse convocata, sed sæpe sæpius Imperatores id fecerunt ad preces Romanorum Pontificum, qui eo recurrebant, ut facilius ac promptius Episcopi congregarentur: sed dubium esse non potest, quin ubi fidei, vel disciplinæ periculum imminet, nec jam unius Romani Pontificis auctoritas ad comprimenda Ecclesiæ dissidia sufficit, dubium, inquam, non est quin hoc in casu Romanus Pontifex classicum canere possit, & vi Primatus sui cunctos Episcopos ad Synodum generalem vocare, atque in eos, si legitime vocati adesse renuerint, velut in Ecclesiæ desertores excommunicationis ferre sententiam.

XXIX. Tertio licet Romani Pontificis definitiones de fide, & moribus non sint omnino infallibiles, sunt tamen magni apud omnes momenti, & universam spectant Ecclesiam. Atque hine singulæ privatim Ecclesiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præstare debent, nec possunt pro libito eas vel contemnere, vel rejicere.

XXX. Quarto, licet Romanus Pontifex non sit solus omnium controversiarum judex, sunt tamen ejus præcipue in judicando partes, nec quidquam in Ecclesia magni momenti definiri par est, quod non ad ipsum referatur, vel de quo non consulatur. Innumera sunt ejusmodi relationum, & consultationum, ut ita loquar, exempla, quæ

alias

alias retulimus, nec hic repetere necesse est.

XXXI. Quinto, Theologi nostri censent Romanum Pontificem a legibus a Conciliis etiam generalibus latis sapienter dispensare posse eo in casu, quo Concilium ipsum dispensaret, nec non agnoscunt ipsum leges Generales posse condere, & toti Ecclesiæ observandas proponere, sed quæ vim non habeant, nisi sint promulgatæ, & receptæ communi omnium consensu.

XXXII. Sexto, ajunt πρωδρεία in Conciliis ipsi quidem ex convenientia deberi, sed non ex necessitate, quandoquidem tribus primis Conciliis generalibus non præfuit: negant porro illum esse supra Concilia, aut a nemine judicari posse, quin imo contrarium diserte affirmant, & probant ex ipsorum Pontificum exemplis.

XXXIII. Septimo, probavimus in dissertatione præcedenti jus ordinationum Pontificem non habuisse extra Patriarchatus sui limites.

XXXIV. Octavo, Pontificem infallibilem esse negant, & de facto plures errasse contendunt.

XXXV. Nono, contendunt ipsum œcumenicis Conciliis inferiorem esse, & ab ipsis judicari, ac deponi posse.

XXXVI. Decimo, execrantur illorum sententiam, qui asserunt Pontificem jus habere deponendorum Regum, & subjectorum a sacramento fidei absolvendorum, regnorumque aut transferendorum, aut cuilibet occupanti tradendorum.

XXXVII. Sunt & alia quædam privilegia, quæ sibi arrogant Romani Pontifices, quæ ex istis fluunt, quæ illi pariter non agno-

gnoscunt: ut quod solus Papa possit deponere Episcopos; quod falsissimum est, & innumeris exemplis refellitur: quod necesse sit Concilia ab ipso confirmari, ut robur habeant; quod pariter falsum esse docent prima Concilia, quæ a Pontificibus confirmata minime sunt. Item quod solus jus habeat ea convocandi; quod adeo falsum est, ut octo priora Concilia ab Imperatoribus convocata esse constet (*). Hæc sunt, quæ nostri præsertim Theologi ad Primatum Pontificis Romani pertinere negant: vide de his Gersonem in tractatu de potestate Eccles. de Auferibilitate Papæ, de statibus Eccles. de pace, & in articulis contra Petrum de Luna, Petrum de Alliaco in tract. de Ecclesiæ auctoritate, Jacobum Almainum tract. de Dominio naturali, civili, & Ecclesiastico, de auctoritate Ecclesiæ, de potestate Ecclesiastica, & laica, Joannem majorem disput. de auctoritate Concilii supra Pontificem, & in 4. dist. 24. & post hos Richetium tract. de Eccles. & politica potestate in Apolog. pro Gersonio, & in historia octo Conciliorum generalium nuper edita, Simonem Vigorium in responsione Synodali, & in libro gallice edito, cui titulus *De l' etat & gouvernement de l' Eglise*, Joannem Launojum in Epistolis, variisque tractatibus, Petrum de Marca in libro de concordia, asser-

(*) Ex facto, quod Imperatores aliquando Concilia generalia Orientalia convocaverint, haud læditur jus, quod in R. Pontifice modo ipsemet Auctor agnovit: scilicet *Vi Primatus sui cunctos Episcopos ad Synodum generalem vocat &c.* Tum alibi Imperatores *ex sententia Sacerdotum* Synodos generales aliquando convocasse tradit.

ſertiones Pariſienſium Theologorum, & cenſuram eorumdem in Vernantium cum ejus aſſertione, librum de antiquis, & majoribus Epiſcoporum cauſis, librum Gerbaſii Doctoris Pariſienſis de eodem argumento, & alios.

XXXVIII. Eadem nos poſt tot graves, ac ſummos Theologos de Primatu, & prærogativis ſummi Pontificis aſſerere non dubitamus, & jam ex iis nonnulla probavimus, cetera fuſe deinceps probabuntur.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO QUINTA.

In qua probatur Romani Pontificis judicium non esse irreformabile.

PRÆLOQUIUM.

Cum ea communis sit omnium hominum conditio, ut multis ac variis erroribus sint obnoxii, nullum præstantius mortali cuiquam munus a Deo concedi potest, quam ut aliquibus in rebus falli non possit, præsertim vero in iis, quorum cognitio, licet necessaria, rationis tamen viribus haberi non potest. Hinc nullum majus Romanis Pontificibus privilegium tribui potuit, quam certum, & infallibile in rebus fidei definiendis judicium; sed quo majus, & excellentius est istud donum, eo diligentius cavendum est, ne illud temere ac sine fundamento ipsis adscribamus: nam præterquam quod indignum est alicui auctoritatem eam, quæ ipsi non competit, tribuere, nihil magis periculosum, quam eum, qui possit errare, infallibilem credere: si enim contingat

eum

eum de facto errare, necessario in errorem ducuntur, qui eum deficere minime posse arbitrantur, cum ei auctoritati, quæ putatur infallibilis, adhærendum omnino sit. Igitur Romani Pontificis infallibilitatem credere nemo debet, nisi tam perspicue demonstretur, ut nullus dubitationi supersit locus. Nam nisi omnino certum sit eum esse *infallibilem*, qui potest ejus judicium pro certo & infallibili haberi? Quippe si probabile tantum est Pontificem esse infallibilem, potest id etiam esse falsum; quod si falsum id esse potest, potest in particulari judicium quodlibet Papæ esse falsum. Quomodo ergo dicetur infallibile judicium, quod potest esse falsum? Itaque qui Pontificis defendunt infallibilitatem, tenentur apertissime demonstrare istud privilegium ei a Deo concessum esse: hoc autem aliter probare non possunt, quam ex scriptura, & traditione: quare si ex neutro capite palam, & *aperte id ostendant, actum est de illa infallibilitate Pontificia.*

II. Porro, qui Pontificis Romani infallibilitatem prepugnant, non id sibi volunt Romanos Pontifices prorsus, & quocumque in casu esse infallibiles: imo fatentur eos non secus ac ceteros mortales sæpe errare ac decipi; sed tunc eos errare non posse perhibent, *cum ex Cathedra* loquuntur, quæ vox antiquis omnibus Theologis hoc in negotio ignota a recentioribus est excogitata.

III. At quamvis omnes infallibilitatis Pontificiæ assertores de ea conveniant, in ejus tamen sensu assignando multum a se invicem discrepant: quibusdam loqui ex Cathedra, idem est ac cum Concilio loqui; sed isti non tam videntur infallibilitatem Ponti-

fici

fici tribuere, quam Concilio. Aliis ex Cathedra loqui, idem sonat ac secundum scripturam, & traditionem loqui; quæ quidem expositio nihil magis tribuit Pontifici, quam cuilibet alii; certum enim est eum non errare, qui secundum scripturam, & traditionem loquitur. Sed illud quæritur quomodo, & an certo sciri possit Pontificem secundum scripturam, & traditionem loqui? quod si cuilibet examinare liceat, ruit profecto infallibilitas illa Pontificia. Alii sic explicant, illud ex Cathedra loqui, ut idem sit ac loqui re mature, & diligenter examinata. Vulgatissima expositio verborum istorum, quam Cajetanus, Bellarminus, Duvallius, & alii subministrant, hæc est, Pontificem loqui ex Cathedra, cum circa fidem, aut bonos mores Ecclesiam docet: sed nec ista nodum plane solvit; ulterius enim quæritur unde cognoscatur, utrum Ecclesiam doceat universam, an vero ut privatus loquatur. Hic eis aqua hæret; quidam dicunt Pontificem tunc censeri Ecclesiam docere, cum decretalem condit, alii cum consultus respondet; nonnulli cum Bulla ejus certo tempore ad valvas S. Petri affixa est, quo nihil ineptius dici potest. Ceterum inde colligitur quanta sit eorum, qui Pontificem Romanum infallibilem esse docent, in sua opinione tuenda anxietas, & inconstantia ex qua de ejus falsitate præjudicari quodammodo potest. Enimvero ut certi esse possimus de infallibilitate judicii alicujus a Romano Pontifice lati, debemus habere certam regulam, per quam manifeste cognoscamus hoc illorum de numero esse, quæ necessario infallibilia sunt; at nondum de ejusmodi regula convenit inter eos ipsos,

qui

qui Pontificem infallibilem esse prædicant; sed hi quidem unam, alii vero aliam conditionem ad certitudinem alicujus judicii Pontificii requisitam esse contendunt, ac proinde necesse est judicium illud in dubium ab aliquibus revocari, quod ab aliis pro certo, & infallibili habebitur.

IV. Quomodo ergo quisquam potest esse certus hoc vel illud judicium de numero infallibilium esse, cum secundum aliquos in dubium revocari possit, secundum alios de eo dubitare sit nefas: ergo hic ἐπέχειν oportet, & neutrum judicium pro infallibili habere. Sed his præmissis, Romanos Pontifices, aut solos, aut cum sua Romana Synodo, etiam cum ex Cathedra loqui perhibentur, in judicando falli posse ostendamus.

V. Ad hoc autem sufficeret adversæ opinionis argumenta refellere, quia ipsorum est (ut observavimus) probare ex scriptura, & traditione Pontificem Romanum inerrantiæ privilegio gaudere; quapropter satis nobis esset, argumenta, quibus id suadere conantur, inania demonstrare, nec opus foret rationibus, & exemplis docere Pontifices in definiendo errare posse, & de facto erravisse, sed quia non nocet (ut loquuntur) abundantia juris, utrumque nos, Deo dante, præstabimus.

CA-

CAPUT I.

In quo ostenditur Romanos Pontifices non esse in judicando infallibiles.

§. I. *Docetur id ex scriptura.*

(*) ET primum quidem Pontificem Romanum infallibilem non esse, colligitur ex scriptura: nam Galatar. 2. v. 14. Petrus a Paulo reprehensibilis fuisse perhibetur, accusaturque ab eodem, quod non recte ad Evangelii veritatem ambularet, quodque gentes auctoritate sua ad judaizandum impelleret. Jam vero si potuit Petrus adversus veritatis regulam, quam postea Ecclesia secuta est, cogere gentes ad judaizandum (ut observat Augustinus) cur non potuerunt Petri successores contra veritatis regulam aliquid aut docere, aut faciendum præscribere? hæc vero ratio non a nobis primum inventa est, sed ab Augustino centies inculcata: is enim ex hoc loco sæpius concludit nullum omnino Episcopum, nullam Synodum Provincialem esse infallibilem. Sic lib. 2. de Baptismo c. 1. ita ratiocinatur.

II. Si

(*) Argumenta, quæ ad suam sententiam adstruendam in hac dissertatione congerit Auctor, non omnia ejusdem sunt roboris. Non vacat in singula inquirere; etenim de eodem isthoc capite, fuse agunt Theologi Clarissimi. Ceterum ipsemet Auctor fatetur pagina 205. *Romani Pontificis definitiones de fide, & moribus magni esse apud omnes momenti, & universam spectare Ecclesiam. Atque hinc singulæ privatim Ecclesiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præstare debent.*

II. *Si quisquam nunc cogat circumcidi aliquem more Judaico, & sic baptizari, multo amplius hoc detestatur genus humanum, quam si aliquis cogatur rebaptizari; quapropter cum Petrus illud faciens a Paulo posteriore corrigitur . . . quanto facilius, & fortius quod per universa Ecclesia statuta firmatum est, vel unius Episcopi auctoritati, vel unius Provinciæ Concilio præferendum est.* Ante Augustinum vero Cyprianus idem ex isto Apostoli Pauli facto intulit in Epist. ad Quintum: *Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de Circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se Primatum tenere, & obtemperari a novellis, & posteris sibi potius oportere, sed consilium veritatis admisit, & rationi legitimæ, quam Paulus vindicabat, facile consensit, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando a fratribus, & collegis nostris utiliter, & salubriter suggeruntur, si sint vera, & legitima, nostra potius ducamus.* Ex quibus conficitur exemplo Petri doceri Episcopos omnes, nullo excepto, in errores prolabi posse, & ab aliis emendari. Id vero ad Romanos etiam Pontifices pertinere docet Pelagius II. in Epist. ad Istriæ Episcopos: *Debet*, inquit, *perpendere vestra dilectio, quia prædecessorum nostrorum in hac causa (trium capitulorum) consensus tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus insudavit: sed his insuper factum Petri, qui & Paulum superat, vestra fraternitas ad memoriam reducat, diu quippe restitit, ne ad fidem gentes sancta Ecclesia sine circumcisione reciperet; diu se a conversarum Gentium communione subtraxit; Paulo attestante; qui ait, cum venissem Antiochiam in faciem ei resi-*

restiti, &c. qui tamen ab eodem Paulo postmodum ratione suscepta, dum quosdam conspiceret, qui Gentiles ad Ecclesiam venientes pondere servandæ circumcisionis onerarent: dicit cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus: numquid, fratres dilectissimi, Petro Apostolorum Principi sibi dissimilia docenti debuit ad hæc responderi. Hæc quæ dicis audire non possumus, quia aliud ante prædicasti. Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inventa veritate dictum est, cur mutatio sententiæ huic sedi in crimine objicitur, quam cuncta Ecclesia in ejus auctore veneratur.

§. II. *Idem probatur ex veteris Ecclesiæ disciplina.*

Secundo, idem conficitur ex disciplina Ecclesiæ in judicandis causis Ecclesiasticis in alia dissertatione a nobis exposita: ex ea etenim luculenter demonstratur ignotum fuisse per decem, & amplius sæcula illud non errandi privilegium, quod Romano tribuitur Episcopo; nam ut abunde ibi probatum est, non pauca etiam de fide olim lata sunt judicia, inconsulto Romano Pontifice, nec habitus est ille summus controversiarum judex. Sed sæpe sæpius judicia ab ipso lata in Conciliis præsertim œcumenicis, iterum examinata, & retractata sunt: jam vero si extra controversiam tunc fuisset Romani Pontificis infallibilitas, an credibile est ceteros Episcopos quidquam judicaturos fuisse absque illius consensu, & auctoritate, aut aliquid ab ipso judicatum retractaturos fuisse? Nam posito quod infallibile sit aliquod judicium,

cium, absurdum est causam in eo terminatam iterum examinare, & judicare. Quid ergo necesse erat totius orbis Episcopos fatigari? Quid opus Ecclesias Pastoribus orbari ad cogenda Concilia, quorum judicium non pluris fieri deberet, quam unius Romani Episcopi? nam e duobus infallibilibus judiciis, unum pluris altero fieri non potest, nec duo infallibilia judicia majorem habent auctoritatem quam unum; quod enim infallibile est, omnem omnino meretur fidem, nec quidquam huic certitudinis ex illo judicio, licet infallibili accedit.

II. Verum id argumentum, quod ineluctabile est, majorem etiam lucem accipit ex his controversiis, quas nonnulli Episcopi maxime Catholici cum Romanis Pontificibus habuerunt; nam si Romani Pontificis infallibilitas in judicando ab omnibus Catholicis tum fuisset agnita, ceteri Episcopi Catholici illius procul dubio judicio cessissent, & ab eo dissentire nefas esse duxissent: sic, *verbi gratia*, si tempore Victoris Romani Pontificis judicium infallibile habitum fuisset, ei non restitissent, non modo Asiatici, sed nec Iræneus, & ceteri orbis Episcopi, qui in illorum communione contra Romani Pontificis sententiam permanserunt. Similiter si tempore Stephani compertum fuisset Romanum Pontificem errare non posse, Cyprianus, & Africani Præsules, necnon Dionysius, & alii Orientis Episcopi in Stephani sententiam pedibus ivissent, nec disciplinam suam contra ejus auctoritatem mordicus retinuissent: & certe Sanctus Augustinus hac de re agens, supponit eos illæsa fide, & charitate a Stephano dissensisse, quia res nondum fuerat supremo judicio, & infallibili

bili determinata. *Fuit*, inquit lib. 2. de cap. 5. *aliquando de Baptismo dubitatio*, *qui diversa senserunt in unitate manserunt*, *ea dubitatio procedente tempore perspecta veritate sublata est*.

III. Jam vero si Romani Pontificis judicium tempore Augustini habitum fuisset indeficiens, nonne Stephani judicio veritas perspecta, & sublata quæstio dici debuisset?

IV. Denique ut alia mittam, tempore Basilii Magni judicium Romani Pontificis, etiamsi cum Episcopis Occidentalibus sentiret, non habebatur infallibile. Nunquam enim ille (Basilius) aut ceteri Orientales tres hypostases rejicere voluerunt, & eos probare, qui unam dicebant hypostasim; quamvis id maxime urgerent cum Romano Pontifice Occidentales, nec alia conditione cum Meletio communionem habere vellent, quorum propterea typhum Basilius acriter reprehendit.

V. Confirmatur idem ex Romanis Pontificibus, qui ad causas Ecclesiasticas finiendas, Synodos petierunt convocari: sic Liberius ad Athanasii causam judicandam Synodum petiit a Constantio, Damasius, & Occidentales petierunt Synodum fieri universalem ad res Orientis componendas. Siricius Bonosum ad Concilium remisit judicandum. Innocentius petiit Synodum fieri ad causam Chrysostomi examinandam. S. Leo ad Eutychis causam retractandam, rescindendumque latrocinii Ephesini decretum, Synodum universalem necessariam esse duxit. Mitto alios innumeros: quod si Romani Pontifices se in judicandis rebus fidei, ut morum infallibiles esse præsumpsissent, nunquam illas Synodos fieri petiissent; sed judicium

cium veluti supremum, & infallibile interposuissent.

VI. Confirmatur item hæc ratio multis Augustini testimoniis, in quibus asserit nullius Episcopi, aut etiam Synodi Provincialis judicium esse infallibile. Sæpissime id habes in libris ejus de Baptismo, cum observat nec Stephani, nec Cypriani judicio quæstionem de rebaptizatione hæreticorum fuisse terminatam, sed universalis Concilii, ac totius Ecclesiæ judicio. Hinc ibidem aperte pronuntiat omnes omnino Episcoporum litteras, & omnia omnino Concilia Provincialia, ne exceptis quidem Romanis, emendari posse a Conciliis majoribus. Speciatim vero hanc regulam Romano Pontifici ejusque Synodo adaptat, lib. 2. ad Bonifac. c. 3. cum enim jactarent Cælestiani Romanum Pontificem Zozimum Cælestii dogma approbasse, respondet primo Cælestium Zozimo imposuisse: deinde vero hæc addit. *Sed si, quod absit, ita tunc fuisset de Cælestio, & Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis, & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda, & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda.* Siccine loqueretur Augustinus, si credidisset Romanum Episcopum cum suo Clero non posse a fide deficere? Ceterum tunc temporis adeo persuasum erat Episcopis Africanis Romanum Pontificem non esse in judicando Spiritus sancti adjutorio infallibilem, ut non dubitent id veluti certum proponere: *nisi forte*, inquiunt, *quisquam est, qui credat unicuilibet nostrum posse Deum inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* Unus ille Episcopus, non

alius est, quam Romanus, ad quem hæc verba diriguntur.

VII. Eadem est ferme sententia Concilii 5. generalis collat. 8. t. 5. Conc. col. 562. & 563. unde hæc exscripta sunt.

VIII. *Licet Spiritus sancti gratia circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea, quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo, quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi definire, priusquam communiter congregati, divinarum scripturarum testimoniis unusquisque dicta sua confirmaverunt, unde communiter de eo sententiam protulerunt ad gentes scribentes, visum est Spiritui sancto, & nobis: sed & sancti Patres, qui per tempora in sacris quatuor Conciliis convenerunt, utentes communiter de exortis hæresibus, & quæstionibus disposuerunt certo constituto, quod in communibus de fide disputationibus, cum proponantur ex utraque parte, quæ discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii: nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indig[...]*. Ex quibus cernere est istius Concilii Patri[...]s fuisse persuasum veritatem alibi definiri non posse quam in Conciliis generalibus, nec ab ullo privato Episcopo etiam Romano quidquam circa fidem decerni posse, quod ita certum sit ac ea, quæ in Conciliis definita sunt.

§. III. *Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum, qui de facto a fide, & veritate deviarunt.*

Tertio, Pontificem Romanum indeficientis judicii privilegio non gaudere ad oculum demonstratur exemplis Romanorum Pontificum,

cum, quos in quæstionibus fidei, aut morum etiam consultos, & decretalibus Epistolis Ecclesiam docentes, & proinde, ut loquuntur, ex Cathedra loquentes, a veritate deviasse certum est.

II. Primus est Eleutherius, seu quisquis alius Romanus Pontifex, quem testis est Tertullianus in lib. contra Praxeam litteras pacis misisse ad Montanistas, & eas postea revocasse: verba Tertulliani hæc sunt. *Nam idem Praxeas tunc Episcopum Romanum agnoscentem jam prophetias Montani, Priscæ, Maxillæ, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ ingerentem, falsa de ipsis Prophetis, & eorum Ecclesiis asseverando, & prædecessorum ejus auctoritates defendendo; coegit litteras pacis revocare jam emissas, & a proposito recipiendorum charismatum concessare*. Fuit ergo tunc temporis Romanus Pontifex, qui novas Montani prophetias approbavit, & per litteras Montanistis communionem impertiit, quas, errore cognito, revocare coactus est.

III. Secundus est Victor, qui temere in Asianos Episcopos sententiam excommunicationis tulit, & ideo acerbe reprehensus est a ceteris Episcopis, ut ex Eusebio liquet. Quamvis autem res ista disciplinæ tantum fuerit, nihilominus tamen graviter erravit iste Pontifex, qui ob rem tam parvi momenti totum orbem lacerasset, nisi ceterorum Episcoporum prudentia hujus temeritatem correxisset.

IV. Tertius est Stephanus, qui in oppositum Cypriano errorem videtur incidisse, docens quoslibet hæreticos a quacumque hæresi venientes sine iterato Baptismo suscipiendos, quo omnium omnino hæreticorum baptismata, sive in nomine Trinitatis, sive

secus collata approbavit: ita certe mentem ejus intellexerunt Cyprianus, & Firmilianus, ejusque verba ad omnino sonant: adde quod omnes fere hæretici, qui tunc exorti erant, exceptis Novatianis, de quibus nondum erat quæstio, cum Trinitatem non agnoscerent, in Trinitatis nomine minime baptizabant, sed in baptismate absurdis utebantur quibusdam formulis, ut videre est apud Irenæum. Cum ergo omnes, aut fere omnes hæretici, qui a Christo ad Stephanum usque exorti erant, in Trinitatis nomine minime baptizarent; Stephanus autem a quacunque hæresi venientes sine iterato baptismo susceperit, quid aliud inde inferri potest, nisi eum illorum, qui in Trinitatis nomine minime baptizabant, rata habuisse baptismata, qui error est Cypriani errori oppositus, quem tamen ille ita acriter defendit, ut Cyprianum, & alios aliter sentientes a communione Ecclesiastica summovere sit conatus.

V. Quartus est Liberius, qui non tantum Athanasii damnationi, sed & fidei formulæ hæreticæ subscripsit: quænam autem ista fuerit fidei formula, cui subscripsit, hic ego inquirere nolo. Unum hoc mihi ad propositum sufficit, antiquos pro certo habuisse Liberium hæreticæ fidei formulæ subscripsisse, & Arianæ perfidiæ consensisse. Hoc autem manifestum est, ex Hilarii testimonio, qui sæpius in fragmentis formulam illam, cui subscripsit, Arianam perfidiam vocat, atque identidem Liberio anathema dicit: unde patet eam formulam, cui subscripsit Liberius, primam non esse Sirmiensem, utpote quam Hilarius defendit, ac velut Catholicam exponit. Similiter Hieronymus in Chro-

nico

nico scribit Liberium hæreticæ pravitati subscripsisse, atque omnes antiqui uno ore de lapsu Liberii, velut de apostasia a fide loquuntur, & sane ita verum est hæreticam fuisse formulam, cui subscripserat in exilio Liberius, quæque ipsi a Demophilo fuerat oblata, ut hujus subscriptionis occasione Æ-tiani sparserint in vulgus Liberium dissimilem Patri Filium agnovisse, quæ res movit eos, qui Semiariani dicebantur, ut ab eo Sirmium reverso exigerent, ut Filium Patri natura similem scripto profiteretur. Nam bis subscripsit Liberius, primum quidem in exilio fidei formulæ sibi a Demophilo oblatæ, quæ quidem procul dubio Ariana prorsus erat, nam Demophilus Arianam hæresim palam profiteri non verebatur: huic autem cum subscripsisset, scripsit ad Orientales litteras obtestans eos, ut quoniam in omnibus Demophilo, & Orientalibus consenserat, apud Imperatorem efficiant, ut ab exilio revocetur, & ad Ecclesiam suam redeat. Evocatus itaque Sirmium Liberius occurrit ibi Synodi Ancyranæ Legatis, qui quoniam Æ-tiani in vulgus sparserant, Liberium Filium Patri dissimilem profiteri, eo quod consubstantialis vocabulum damnasset, ab eo exegerunt, ut tomo formularum subscriberet, utque Filium natura Patri similem profiteretur. Ita rem narrat Sozomenus lib. 4. Hist. c. 15. cui consentiunt antiqua monumenta, quæ reperiuntur in fragmentis Hilarii: unde liquet Liberium ab hæresi liberari non posse.

VI. Quintus est Zozimus, qui Cælestii hæretici libellum Catholicum esse pronuntiavit, eumque datis ad Africanos litteris comprobavit: nam etsi errorem Cælestii non appro-

baverit Pontifex, attamen ejus de peccato originali dubitationem procul dubio approbavit; ita Aug. lib. 2. ad Bonif. c. 3. *Quænam tandem*, inquit, *querela venerandæ memoriæ Papæ Zosimi, qua interlocutio reperitur, ubi præceperit, credi oportere sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci, nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit, sed cum hoc Cælestius in suo libello posuisset inter illa dumtaxat, de quibus se dubitare, & instrui velle confessus est in homine acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est, & propterea libellus ejus Catholicus dictus est, quia & hic Catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respuere*. Ita primum Augustinus excusare conatur factum Zozimi probantis libellum Cælestii, qui dubitationem de peccato originali præferebat. Deinde vero huic responsioni parum fidens hæc addit. *Sed si*, quod absit, *tunc fuisset de Cælestio vel Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda, & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius esset prævaricationis nota Clericis Romanis inurenda*. Hæc Augustini responsio nondum plane solvit, necnon Pontificem, & Ecclesiam, quæ Romæ est, a fide majorum deficere posse supponit.

VII. Sextus est Honorius, qui a Sergio Patriarcha consultus Monothelitarum errorem decretali Epistola definivit, & propterea a Synodo sexta œcumenica non semel anathemate percussus est, nec tantum damnatur, ut fautor hæreseos, sed ut illius reus & ex Epistola convinctus sic act. 13. damna-

natur ejus Epistola, ut contraria rectæ fidei, & hæreticorum doctrinæ consentanea p. 944. his verbis: *Retractantes Dogmaticas Epistolas, quæ tanquam a Sergio scripta sunt tam ad Cyrum, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ. Similiter, & Epistolam ab illo, id est Honorio, rescriptam ad eundem Sergium, hasque invenientes alienas existere ab Apostolicis Dogmatibus, & a definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abjicimus*: Si quis ab hæresi excusare velit Epistolam Honorii, is pariter Epistolas Sergii potest excusare, deinde de Honorii Epistola non secus ac Sergii dicitur, *quod aliena existat ab Apostolicis Dogmatibus, & a definitionibus Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, & quod sequatur doctrinas hæreticorum*. Nec est quod dicat Garnerius hic mentionem nullam esse de una Christi voluntate, sed tantum generatim de falsis doctrinis; agebatur enim in illa Synodo tantum de Monethelitarum dogmate: cum ergo Epistola Honorii jungitur Epistolæ Sergii, & ambæ damnantur quasi abhorrentes ab Apostolicis Dogmatibus, de alio Dogmate id non potest intelligi, quam de una Christi voluntate. Nam quod addit Garnerius, abhorrere Epistolam Honorii a doctrina Apostolorum, non in fide sicut Epistolam Sergii, sed in constantia, & fortitudine, a mente verbisque Synodi prorsus abhorret, nec quisquam cordatus huic unquam assentietur expositioni, eamque refellit id, quod sequitur in eodem loco, ubi Patres ita loquuntur. *Cum his vero simul projici a vultu Dei Ecclesia Catholica, simulque anathematizari prævidimus, & Honorium, qui fuerat Papa an-*

tiqua Romæ eo quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sint ad Sergium, quia in omnibus mentem Sergii secutus est, & impia dogmata confirmavit. Hinc p. 972. Epistolæ Honorii lectæ in Concilio: *Non secus ac ceteræ chartæ, & litteræ hæreticorum igni adduntur, eo quod, inquiunt Patres, cognovimus in unam ipsam, eandemque impietatem tendere, cum scriptis hæreticorum*, Act. 8. pag. 1024. ait Synodus, dæmonem per organa sua, id est, *Theodorum, Sergium, Pirrhum, Paulum, Honorium, & Cyrum, atque Martianum, & Stephanum Ecclesiæ continenter erroris scandala excitare, unius voluntatis, & operationis in duabus naturis Christi hæresim in populum spargendo.*

VIII. In Prosphonetico ad Imperatorem eadem actione pag. 1033. anathematizatur Honorius cum ceteris hæreticis: *Utpote*, inquit Synodus, *qui eos in omnibus secutus est.* Mitto alia loca innumera, in quibus Honorius una cum ceteris Hæreticis anathemate percutitur, nulla facta mentione cur damnetur, quod vel unum sufficeret ad probandum eum fuisse hæreticum.

IX. Quantum vero istud argumentum adversarios premat, ex eo videre est, quod Baronius vir acerrimi judicii non illa ratione sese ab eo expedire posse judicavit, quam scribendo acta Concilii esse adulterata: Sed hujus opinionem nunc omnes rident, & actorum his in locis γνησιότητα nullus non agnoscit: Quapropter alii eo confugiunt, ut dicant Honorium fuisse damnatum non ut hæreticum; sed tantum eo quod hæresim nascentem negligendo, ac connivendo foverit. Verum si hæc fuisset Concilii mens, cur nunquam Honorium a ceteris hæreticis distinxisset, cur ubique eodem anathemate iisdem ver-

verbis, tum illius personam, tum ejus Epistolas confixisset? durum id, & odiosum, diversis longe criminibus eandem pœnam infligere. Quid quod verba Concilii hunc sensum habere non possunt: quis enim patiatur de eo, qui hæresi non consenserit, sed tantum illam non ea qua par est diligentia compresserit, illa dici, quæ de Honorio sexta Synodus habet, *quod ejus epistola sit contraria Apostolicis dogmatibus, quod sequatur doctrinas hæreticorum, quod per scripta inveniatur mentem hæreticorum in omnibus sequi, & impia dogmata confirmare, & in unam eandemque impietatem tendere, unius voluntatis, & unius operationis hæresim in vulgus spargere*, & alia similia, quæ dici non possunt, nisi de eo, qui hæresi plane consentit. Maneat ergo persuasum fuisse sextæ Synodo Honorium in suis Epistolis hæresim Sergii aperte docuisse.

X. Ipsæ vero Epistolæ si legantur, hæresim Monothelitarum omnino sapiunt; nam in iis Honorius unam profitetur Christi voluntatem, & de duplici Christi operatione, aut voluntate sileri vult, & quod Monothelitarum præcipuum erat dogma, totiusque hæreseos principium, *dicit Jesum operatum esse divina, media humanitate, & humana plene a divinitate*; Nam Monothelitæ aiebant humanam in Christo naturam esse divini verbi instrumentum, quod tantum ageretur. Excusatur equidem Honorius eo quod rationem reddens cur unam dicat voluntatem, excludere tantum videatur eam, quæ ex originis vitio in nobis est. Verum hac etiam ratione utebantur Monothelitæ, statuentes omnem voluntatem humanam ex peccato esse, & ad peccatum esse proclivem: Unde

de non mirum si Honorius ut probaret voluntatem humanam in Christo nullam esse, hanc rationem reddit, *Quia a divinitate assumpta est nostra natura, non culpa*. Et licet Joannes, ac Maximus aliter ejus verba interpretentur, sic tamen illa intellexit totus Oriens, imo & ipsa Ecclesia Romana, quæ in veteri Breviario in festo Leonis II. hæc ad tertiam quartamque lectionem legebat. *Hic suscepit sanctam sextam Synodum, quæ nuper per Dei providentiam in regia urbe celebrata est . . . . in qua Synodo condemnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, necnon Macarius cum discipulo suo Stephano, sed & Polychronius, novus Simon, qui unam voluntatem, & operationem in Domino Jesu Christo dixerunt, vel prædicaverunt, &c.* nec vero pugnat cum istius Breviarii testimonio Leonis ipsius secundi auctoritas. Quem nonnulli putant Honorium eo tantum nomine accusare, quod negligentia sua errorem Monothelitarum foverit: Utrumque enim in Honorio reprehendi merito potuit, & quod alios deviantes non correxit; Utrumque dicit Leo II. Epistola ad Imperatorem Constantium, *necnon*, inquit, *& Honorium anathematizamus*, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina illustravit, sed prophana traditione immaculatam maculari permisit. Ita etiam Constantius in Edicto: *Anathematizamus qui novorum Dogmatum auctores, & fautores sunt, Theodorum, Sergium, &c. atque etiam Honorium horum fautorem, adjutorem, & confirmatorem hæresis, & alias ad hæc Honorius hujusmodi hæreseos confirmator, qui etiam sibi ipse pugnat, &c.* Ita non tantum Honorius hæresim Monothelitarum nascentem complimere neglexit,

xit, non tantum Sergii, & aliorum hæreticorum personis favit; sed & ipsius hæreseos fautor, & confirmator fuit ex mente Leonis, & Constantini, quam perperam alio trahunt plerique, non distinguentes inter fautorem hæreticorum, & hæreseos. Qui personæ tantum hæreticorum fautor est, potest non esse hæreticus, at qui fautor, & confirmator est hæreseos, qualis fuit Honorius, is non potest non esse hæreticus: ruit ergo vana illa distinctio, qua sola potest Honorius ab hæreseos crimine cum nonnullo colore vindicari.

XI. Porro exemplum istud Honorii, & alia, quæ superius adduximus, probant Romanos Pontifices etiam ut Pontifices; atque ut ajunt ex Cathedra loquentes erroribus obnoxios esse posse: nam in exemplis propositis cernere est eos consultos universam Ecclesiam docentes litteris, & scriptis publicis animo definiendi emisis a veritate, & fide deviasse.

XII. Denique Joannis XXII. exemplum in medium potest adduci, qui Pontifex, tum prædicationibus publicis, tum etiam litteris, & scriptis, & legationibus conatus est suum de medio animarum post mortem statu errorem in Ecclesiam universam inducere, & contrarium sentientes a sua opinione demovere. Rem sic narrat Continuator Nangii ad annum 1333. *Hoc anno 1333. cum prædicatio, quæ dictus Dominus Joannes Papa, in qua publice, ut ferebatur, dixerat, quod animæ decedentium in gratia non vident Deum per essentiam, nec sunt perfecte beatæ usque post resurrectionem corporum (quod dictum multos scandalizaverat) tacebatur publice tamen apud Avenionem, ubi Papa tunc residebat, istud dictum a*

pluribus ab aliquibus, & maxime a quibusdam Cardinalibus ob favorem, ab aliis propter timorem prædicti Pontificis. Nam quemdam fratrem Prædicatorem, qui contra istud dictum sive errorem istum prædicaverat, in carcerem fecit poni: Parisiis autem ut a magistris, & tota Theologiæ Facultate approbaretur, missi sunt a latere ipsius Papæ duo Magistri in Theologia, qui sibi in opinione sua consentiebant . . . . ut Magistros Parisienses ad opinionem suam adducerent, sed ita Dei gratia non contigit. Narrat deinde quemadmodum hæc opinio ab illis proposita fuerit Facultati, & repetit dein quomodo coram Rege a decem Magistris fuerit damnata; denique vocatos ait a Rege omnes Magistros in Vincennas, missamque ab eo ad Papam Epistolam, qua mandatur, ut *sententiam Magistrorum Parisiensium teneat, qui melius sciret, quid deberet teneri, & credi in fide, quam Juristæ aut alii Clerici.*

XIII. Tum per litteras petiit Pontifex ut liceret Baccalariis utramque opinionem defendere: his acceptis tribus vicibus congregata Facultas opinionem Joannis improbavit, & vetuit eam defendi. Eadem habet Petrus Alliacus Cameracensis horum fere oculatus testis ann. 1406. in oratione ad Regem: *Quand l'on traita l'erreur Joannis Papæ XXII. de Visione beata, Rex Franciæ, qui étoit au Bois de Vincennes, envoya par devers la Faculté de Theologie, non mie par devers l'Université, & luy envoya a Vincennes la Faculté vingt-neuf Maitres, & l'appointement qu'ils firent, il l'executa, & manda lors Joanni Papa 22. qu'il se revoquat, ou qu'il le feroit ardre.*

XIV. *Item Joannes Gerso in serm. de festo Paschatis: propter quod insuper apparet falsitas* do-

doctrina Papæ Joannis XXII. quæ damnata fuit cum sono Buccinarum vel tubarum coram Rege Philippo.

XV. Gobelius Consmodromii ætat. 6. cap. 71. *Joannes XXII. postquam senex effectus est, desipuit prædicans animas separatas non videre essentiam divinam ante diem judicii, contra quem Thomas Vvalleis de Ordine Prædicatorum se exponens periculo propter fidem Catholicam publice prædicavit; itaque propter hoc Papa misit eum in carcerem, & ibidem fame cruciatus est. Papa anno 20. Ludovici in extremis constitutus ad instantia n quorumdam amicorum suorum prædictum errorem revocavit.*

XVI. Longjus in Monasterio Cisterciensis Chronic. *Thomas de Valas prædicavit Avenione contra Papam Joannem propter errorem ejus de cæcitate animarum.* Joannes antequam migraret e vita, revocavit errorem: verba revocationis sunt: *Et si forsan in prædictis sermonibus, collationibus aliqua diximus, quæ scripturæ sacræ quovismodo essent, vel viderentur obvia, ea revocamus expresse.*

XVII. Ex his, & aliis, quæ huc afferri possent testimoniis constat Joannem XXII. non tantum in eo errore fuisse animas sanctorum beatitudine non frui ante judicii diem, sed etiam nihil non molitum esse, ut errorem istum tota Ecclesia, ac præcipue Gallicana amplecteretur; atque ob eam rem Legatos a latere cum litteris in Galliam misisse, & forte multos Gallos in eam sententiam traxisset, nisi Facultatis nostræ auctoritas obstitisset. Habemus ergo in isto Pontifice exemplum, quo manifeste probatur Papam Romanum, etiam cum Ecclesiam docere intendit, errorem posse tanquam fidei dogma proponere, ac proinde

ruit

ruit Romani Pontificis ex Cathedra loquentis, hoc est, Ecclesiam docentis infallibilitas.

§. IV. *Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter se definitionibus rejicitur infallibilitas.*

Veritas cum una sit nunquam potest secum invicem pugnare, nec potest aliquo tempore falsum esse, puod aliquando verum fuit. Ubi ergo occurrunt Pontificum pugnantes inter se definitiones, necesse est ex iis alteram a vero esse alienam. Hoc autem Pontificibus recentioribus usu sępe venisse, ut contraria definirent, haud ignorant qui in jure Canonico paulum versati sunt. Duo hujus rei exempla paulo vetustiora referuntur ab Almaino in tractatu de auctoritate Ecclesiæ his verbis: *Secundo*, inquit, *Innocentius III. & Cælestinus determinaverunt contraria super ista propositione: uno conjugum ad hæresim transeunte, alter, qui remanet in fide, potest ad secunda vota transire: determinatio Innocentii III. quod non potest, ponitur in capite quarto de divortiis, determinatio Cælestini, ut dicit Glossa in eodem capite, olim ponebatur in Decretalibus de conversione conjugatorum in fine. Tertio*, pergit idem, *aliqui Pontifices statuerunt contra Evangelium, ut Pelagius, qui fecit constitutionem quod omnes Subdiaconi Siciliæ a suis uxoribus abstinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant aut ab officio cessarent; quam quia erat iniqua, & contra Evangelium, retractavit Gregorius primus ejus successor, ut patet 31. distinct. c. ante triennium in textu, & Glossa: si enim potuerit judicialiter statuere contra Evangelium, ita & definire.*

II. Innocentius IV. in caput *Presbyter* de Sa-

Sacramentis non iterandis, ait *formas Sacramentorum post Apostolos esse inventas, & ab Ecclesia ordinatas. De ritu,* inquit, *Apostolico invenitur in Epist. ad Timotheum, quod manum imponebant ordinandis, & orationem fundebant, aliam autem formam non legimus ab eis servatam: unde credimus, quod nisi essent formæ postea adinventa, sufficeret ordinatori dicere: sis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba; sed subsequentibus temporibus formas, quas servantur Ecclesia ordinavit*: Hæc Pontificis hujus sententia adversatur Eugenii IV. definitioni, & vulgatę scholasticorum opinioni.

III. Similiter Stephanus II. consultus respondens, & Decretalem condens, ac proinde ex Cathedra loquens de Baptismo in vino collato, sic statuit c. 11. Epist. *Si in vino quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei exinde adscribitur culpa. Infantes sic permaneant in ipso baptismo: nam si aqua adfuit præsens, ille Presbyter excommunicetur, & pœnitentiæ subjiciatur.* Hæc definitio adversatur contrariæ Eugenii IV. in responsis ad Consulta Bulgarorum sanctioni, & Ecclesię universæ disciplinæ.

IV. Aliud hujusmodi contradictionum in Romanis Pontificibus exemplum admodum facetum nobis subministrat Franciscanorum de paupertate contentio, quę Pontifices quoque inter se commisit: quippe cum Franciscanis quibusdam venisset in mentem, omnem omnino rerum ad usum pertinentium proprietatem abjicere curarunt, ita Francisci Regulam a Gregorio IX. anno 1230. explicari ut nulla omnino proprietas ipsis, sive in communi, sive in speciali competere deberet. *Dicimus*, inquit iste Pontifex, *quod* ne-

neque in communi, neque in speciali debent proprietatem habere, sed utensilium, & librorum, & eorum mobilium, quæ licet habere, eorum usum habeant . . . . nec vendi debent mobilia, vel extra ordinem commutari, aut alienari quoquomodo, nisi Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, qui fuerit Ordinis Gubernator, Generali, seu Provincialibus Ministris auctoritatem super hoc præbuerit, vel assensum.

V. Post hęc Innocentius IV. rerum quarum usus minoribus conceditur, proprietatem ad Sedem Apostolicam specialiter pertinere declaravit anno 1245. Itemque Alexander IV. anno 1254. decrevit loca Fratrum ad Pontificem, & Sedem Apostolicam specialiter pertinere: cum vero hujusmodi proprietatis abdicationem quidam irriderent, Nicolaus III. in Decretali exiit, eos velut errantes damnavit, & excommunicatione perculit. *Dicimus*, inquit, *quod abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum non tam in speciali quam etiam in communi meritoria est, & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserunt, volentes perfecte vivere per doctrinæ, & vitæ exempla, in eos derivarunt. Aliter sentientes excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se noverint subjacere, a qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi*. Ita occasione contentionis Franciscanorum, Innocentius dogma condit de abdicatione proprietatis omnium rerum, eosque qui illam meritoriam aut sanctam esse negarent, proscribit, idque tam disertis verbis adhibita etiam sacrarum litterarum auctoritate decernit, ut facile intelligatur eum habuisse in animo universam Eccle-

siam

siam docere, ac rem ex Cathedra definire. Hujus successor Martinus IV. in Bulla data 10. Kal. Februarii anno 1282. *pariter statuit ad Ecclesiam Romanam omnium rerum mobilium, & immobilium, quibus fratres uti possunt, jus, proprietatem, & dominium nullo modo spectare*. Idem decernit Nicolaus IV. anno 1298. ac demum Clemens V. in Concilio Viennensi circa ann. 1311. eadem, quæ antecessores sui declaraverant, confirmat constitutione satis prolixa, quæ inter Clementinas legitur, cujusque principium est *Exivi*; ita septem Romani Pontifices non modo approbarunt eos Franciscanos, qui illarum, quibus utebantur, rerum proprietatem abdicabant, eamque Pontifici ultro largiebantur, sed & eos, qui istud improbarent, damnare non dubitarunt.

VI. At e contra Joannes XXII. qui Clementi successit, Minores quosdam, qui fratres de paupere vita, necnon Bisocchi, ac Beguini dicebantur, seque D. Francisci regulam ad litteram servare *profitebantur*, damnavit, & abolevit, constitutione, cujus initium *Sancta Romana Ecclesia*, necnon altera Directorio Inquisitorum inserta, quæ incipit *gloriosam Ecclesiam*, utraque anno ipsius 2. data, tunc ait Eymericus quatuor fratres hujusmodi velet hæretici apud Massiliam anno 1318. per Inquisitorem hæreticæ pravitatis, velut heretici condemnati sunt, & flammis addicti, qui ab eorum collegis tanquam Martyres honorati sunt. Porro precipua caussa, quæ Joannem XXII. in istos exacerbaverat, hec erat quod Nicolai III. de proprietate bonorum, quibus utebantur, sententiam mordicus retinerent. Hinc 7. Kal. Aprilis anno 1322. constitutionem *quia*

non-

nonnumquam promulgavit, qua suspendit excommunicationis sententiam a Nicolao latam in eos, qui decretalem suam *Exiit*, aliter quam littera ipsa sonat exponerent, aut aliquid in ea declaratum in dubium revocarent. At ex alia parte Michael Cesenas Generalis Minorum, Gulielmus Provincialis, & alii Constitutionem Nicolai III. tueri cœperunt, & contrariam sententiam velut hæreticam oppugnare: tum Joannes ut eos proscriberet, constitutionem *Cum inter* emisit, in qua fundamentum opinionis Nicolai velut hæreticum, & erroneum proscribit *declarans erroneum, & hæreticum esse pertinaciter asserere, quod Christus, ejusque Apostoli, nec in speciali, nec in communi aliqua, nec hac ipsa vendendi, vel donandi jus habuerint.* Deinde in alia Extravaganti *ad conditorem* declarat e translato, & recepto per Nicolaum III. in Romanam Ecclesiam, rerum quę Minoribus conferentur dominio, servato tamen ab iis usu, nihil commodi Romanis Pontificibus accedere, nec propterea fratres fieri pauperiores. *Cum*, inquit, *nec intentio reservantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quod ad quemcumque alium, quam ad fratres dictarum rerum perveniret compendium.* Cum vero fratres Minores a Nicolai sententia minime propter hæc discederent, iterum Joannes novam edidit sanctionem *quid quorumdam* anno 1324. promulgatam, ubi manifeste illam Nicolai III. de expoliatione Christi, & Apostolorum doctrinam *pestiferam, erroneam, damnatam doctrinam, & hæresim, ac blasphemiam Catholicæ fidei inimicam pronuntiat, omnes, & singulos, qui eam docuerint verbo, vel scripto, vel in posterum docturi, & defensuri sunt, hæreseos damnat, ac tanquam hæreticos con-*

tu-

tumaces, Romanæque Ecclesiæ rebelles ab omnibus haberi mandat. Hinc Nicolaus Eymericus in Hispania Tarraconensi Inquisitor creatus, 20. circiter annis post obitum Joannis XXII. Fratrum Minorum Joanni adversantium, quos fraticellos, seu fratres de paupere vita appellat, errores recensens, Director. p. 2. q. 51. *Primus*, inquit, *error, & hæresis est, quod Dominus Jesus Christus in quantum fuit homo, & ejus Apostoli nihil habuerunt in proprio, nec in communi; quia fuerunt perfecti pauperes in mundo. Secundo, quod dicunt hanc esse perfectam Evangelicam paupertatem, videlicet, nihil habere in proprio, nec in communi.* Item Antonius, qui Eymerico paulo recentior est, eorumdem fratricellorum mentionem faciens, ait Summę Theolog. p. 4. tit. 11. c. 7. §. 5. *in Extravagantibus Joannis XXII. determinatur pro hæresi habenda opinio eorum, qui dicuntur fratricelli, seu fratres de opinione dicentium Christum nihil habuisse cum Apostolis proprium, nec in particulari, nec in communi, etiam rerum mobilium: sed solum nudum usum facti eorum, quibus utebatur sibi concessis per eleemosinam, vel alium modum, cum tamen Joannis IV. dicatur, quod discipuli ejus iverunt in civitatem ad emendum cibum, & Joannis XIII. quod Judas habebat loculos, &c. multi pertinaces in dicta opinione fuerunt combusti.*

VII. Ex his autem, ut ad propositum nostrum revertamur, abunde liquet Romanos Pontifices etiam solemniter aliquid definientes errori obnoxios esse: cum enim Nicolaus, & Joannes contrarium plane definiant, atque huic videatur hæreticum, quod ab illo determinatum est, necesse est alterutrum eo-

rum

rum non modo in errore versari, sed & errorem solemniter definivisse.

VIII. Et certe Joannes ultro agnovit stare non posse suam definitionem cum infallibilitate Pontificia: cum enim Michael Generalis Minornm cum asseclis suis Joanni objiceret; *quod in his, quæ pertinent ad fidem, & mores, determinatum semel per suum Pontificem non potest per alium revocari*, respondit pro Joanne Cardinalis, qui postea Pontifex est creatus, dictusque Benedictus XII. id falsum esse, cum exemplis pluribus constet, quod illud, quod circa fidem, & mores *male determinatum est per unum Papam, vel Concilium, potest per alium perspecta melius veritate corrigi, & emendari, & ideo non esse mirum, si dominus Joannes diligenti deliberatione cum multis peritis in Theologia, & in utroque Jure habita revocavit, quæ male dixerat D. Nicolaus de Christi, & Apostolorum paupertate*. Hæc refert Eymericus Direct. p. 2. q. 17. Itaque frustra Bellarminus Pontificem utrumque conciliare conatur lib. 4. c. 14. de Romano Pontifice, cum ultro Joannes agnosceret se Nicolai III. sententię adversari: nec est quod dicat Bellarminus Joannem non negare Christum aliquando nihil habuisse proprii, nec in speciali, nec in communi, sed negasse quod semper talem vitam egerit. Non est, inquam, quod Bellarminus hoc pacto velit contradictionem inter Nicolaum, & Joannem aut tollere, aut saltem lenire: nam primo Joannes XXII. exappropriationem, seu abdicationem dominii in rebus, quę usu consumuntur, impossibilem esse putavit: *Cum*, inquit, *in ipso actu res consumatur hujusmodi ac in ipsius rei exerceatur substantia*,

nec

nec sine ipsius consummatione esse valeat. At Nicolaus eam possibilem esse arbitrabatur: Secundo, Joannes XXII. hujusmodi abdicationem inutilem esse sanxit, quippe ex qua nihil commodi accederet Romanę Ecclesiæ, nihil incommodi fratribus minoribus, qui nec propterea fuerint pauperiores.

IX. At e contra Nicolaus II. eam sanctam, & meritoriam esse sanxit, in eaque perfectionem paupertatis consistere definivit, & contrarium sentientes proscripsit. Tertio Joannes hæreticum, & blasphemum esse ait dicere Christum, & Apostolos non habuisse proprietatem aliquarum rerum, sive in communi, sive in particulari. At Nicolaus dicit Christum, & Apostolos verbo, & exemplo hujusmodi abdicationem docuisse. Quarto Joannes non solum damnat, ut hæreticos, sed & igni addici jubet eos fratres, qui abdicationem hujusmodi pertinaciter profiterentur: Nicolaus vero cum sex aliis Pontificibus hoc institutum commendat, laudat approbat.

X. Aliud exemplum nobis præbet dissidium inter Clementem V. & Bonifacium VIII. Hic enim Extravaganti *unam sanctam*, veluti fidei articulum definivit, Reges suæ sedi in temporalibus subesse; ille vero eam constitutionem revocavit in capite *Meruit*, *de privilegiis*. Sed de hoc dissidio agemus dissertatione ultima, qua constabit Bonifacii sententiam cum recta, & sana fide manifeste pugnare.

XI. Denique, ut alia plura ejusmodi exempla omittam, quæ Decretales, & Bullas Pontificum legentibus passim occurrent, sic secum invicem pugnant Sixtus V. & Clemens VIII.

VIII. circa Bibliorum correctionem : Sixtus enim in bulla editioni Bibliorum præfixa, hanc suam vulgatæ editionem emendatissimam esse & pristinæ puritati restitutam sanxit : nihilominus tamen Clemens VIII. cum multos in illa editione errores relictos deprehendisset, illam simul cum bulla jam promulgata suppressit, & novæ editioni emendatiori conficiendæ operam posuit, quæ innumeris pene in locis a Sixtina dissidet: ergo vel hic de novo Biblia corrigendo, vel ille suam editionem emendatissimam, & pristinæ puritati restitutam esse pronuntiando, in negotio maximi ad religionem momenti, a veritate deviavit.

§. V. *Ex Romanorum Pontificum confessione probatur eos non habere indeficientis judicii privilegium.*

Si Romani Pontifices indeficientis judicii privilegio fruerentur, nulli essent, qui de eo securi magis essent quam ipsimet Pontifices, quippe qui illius essent conscii; at si consulantur, tantum abest ut istud non errandi privilegium in seipsis agnoscant, ut e contra ultro suam ipsi confiteantur infirmitatem, seque non secus ac ceteros Episcopos a fide posse deviare fateantur. E multis, qui id sponte agnoscant paucos, tantum selegimus, quos hic testes laudaremus; atque ut a recentioribus ordiamur, fatetur id Paulus IV. in concessu quodam frequenti propter quandam consultationem congregato anno 1557. ut statueretur, num ille posset solvere matrimonium, quod per verba de præsenti inter Franciscum Montmorancium, & Joannam Halluyriam Pienneam contractum

fue-

fuerat, qua occasione sic locutus est. *Ne, quaeso, vos teneant decessorum meorum facta, & exempla, quae eatenus sequi volo, quatenus scripturae auctoritas, & Theologorum rationes vos ad illud agendum inducent . . . . Non dubito quin ego, & praedecessores mei errare aliquando potuerimus; non solum in hoc, sed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi plane non sumus: nam Deus suam ita regit Ecclesiam, ut illi certum ad tempus abscondat multa, quae tum inde patefacit.* Hęc refert Joannes Haga Parisiensis Theologus, qui in illo consessu aderat, ut refertur in Michaelis de Calstenau tom. 2. comment. & in lib. 6. additionis ad illos commentarios, qui anno 1659. Lutetiae prodierunt.

II. Fatetur Hadrianus VII. qui in 4. art. 3. de ministro confirmationis ait, *ad secundum principale de facto Gregorii primi, dico quod si per Romanam Ecclesiam intelligatur caput illius, puta, Pontifex, certum est, quod possit errare, etiam in iis, quae tangunt fidem, haeresim per suam determinationem, aut decretalem docendo; plures enim fuerunt Pontifices Romani haeretici, item & novissime fertur de Joanne XXII. qui publice docuit, declaravit, & ab omnibus teneri mandavit.* Haec ille scripsit cum esset adhuc Lovaniensis Theologus, quae Pontifex factus non retractavit, ac rursum edi voluit in nova editione Commentariorum suorum in quatuor sentent. libros, quam Romanus Pontifex adornari curavit.

III. Fatetur idem Eugenius IV. qui in tertia bulla adversus Concilium Basiliense, licet se supra Concilium generale efferret, ait in quaestionibus, *quae ad fidem respiciunt,*

vel

vel statum universalis Ecclesiæ, potius attendendam esse Concilii, quam Papæ sententiam.

IV. Fatetur Gregorius XI. in testamento suo: *Item*, inquit, *volumus, dicimus, & protestamur, ex nostra certa scientia, quod si in Consistorio, in Concilio, vel in sermonibus, vel in collationibus publicis, vel privatis, ex lapsu linguæ, aut alias ex aliqua turbatione, vel etiam lætitia inordinata, aut præsentia magnatum ad eorum forsitan complacentiam, seu ex aliqua distemperantia, vel inadvertentia, aut superfluitate aliqua dixerimus erronea contra Catholicam fidem, quam coram Deo, & hominibus, ut tenemur, præ ceteris profitemur, colimus, & colere cupimus; sed forsitan adhærendo opinionibus contrariis fidei Catholicæ scienter, quod non credimus, vel etiam ignoranter, aut dando favorem aliquibus contra Catholicam Religionem obloquentibus, illa expresse, & specialiter revocamus, detestamur, & habere volumus pro non dictis*. Hæc Pontifex ille tom. 6. Spicilegii Dacheriani.

V. Innocentius tertius se in errorem, & hæresim labi posse fatetur, & ab Ecclesia propter eam judicari, serm. 3. de Consecrat. Pontificis *in tantum mihi fides*, inquit, *necessaria est, ut cum in ceteris peccatis Deum judicem habeam, propter peccatum, quod in fide committitur possim, ab Ecclesia judicari*.

VI. Fatetur idem Hadrianus secundus in Epistola, quæ Synodi sextæ act. 7. lecta, & approbata est: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictum, sciendum tamen est, quia super hæresi fuerht accusatus, propter quam solum licitum est minoribus majorum sacrorum moribus resistere, vel pravos sensus libere respuere.*

VII.

VII. Fatetur Leo secundus in Epist. ad Const. in qua confirmat Synodum sextam, ubi de Honorio ait, *ipsum Romanam Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina lustrasse, sed prophana traditione immaculatum fidei maculari permisisse*, & in Epist. ad Ervigium, *accusat eum, quod immaculatæ Apostolicæ traditionis regulam, quam a prædecessoribus acceperat, maculari consenserit*.

VIII. Denique huc afferri possent ii omnes Pontifices, qui nonnulla prædecessorum suorum statuta infirmarunt; sed unus sit pro omnibus Clemens IV. qui ad Abbatem Casæ-Dei scribens, ait, *cernere se decessores suos Monasteriis dedisse privilegia juri divino contraria, quæ rationabiliter annullare se posse dicit*, adjiciens, *& quamvis nostris prædecessoribus, prout necessitas exigit, geramus honorem, multa tamen eorum aliquibus placuerunt, quæ nobis imparis meriti, & scientiæ nulla possent ratione placere*. Ex his patet non esse audiendos eos, qui invitis, & reclamantibus summis Pontificibus ipsis indeficientis judicii privilegium ascribere conantur.

§. VI. *Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.*

Ad rejiciendam Romani Pontificis infallibilitatem, nihil clarius, nihil apertius est quam Consilii Basileensis sanctio, quæ sic se habet in Epistola Synod. tom. 12. Concil. col. 682. *Si Ecclesia errare possit, cum certum sit Papam errare posse; tunc, & Papa, & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Ecclesia, quod esse non potest. Experientia etiam demonstrat, quia sæpe experti sumus, & legimus Papam licet caput, & principalem partem errasse,*

se, reliquum autem corpus, Papa errante, errasse nunquam legimus: propterea reliquum sæpe totum corpus condemnavit, aut excommunicavit, aut deposuit Papam tam ratione fidei, quam morum. Hæc est definitio Concilii generalis, & approbati a Pontifice: nam Basileense Concilium approbavit, & œcumenicum esse declaravit Eugenius quartus in bulla, quæ lecta est sessione decima quarta. *Decernimus*, inquit, *& declaramus præfatum Concilium generale Basileense a tempore prædicta inchoationis suæ legitima continuatum fuisse, & esse, &c.* Cum ergo Epistola illa Synodica a Synodo probata fuerit sessione tertia, haud dubium quin pro definitione Concilii generalis habenda sit, & inter acta Concilii ab Eugenio approbata numeranda. Adde quod Nicolaus quintus Eugenii successor, omnia facta, gesta, concessa, data, indulta, disposita, & ordinata Concilii Basileensis approbavit, ut videre est tom. 12. Concil. col. 655. Ergo non est, quod respondeant adversarii, hanc Epistolam Synodicam Concilii non fuisse a Romanis Pontificibus approbatam, & ideo nullam vim habere. Addi potest Synodi Constantiensis sanctio, quæ Concilium Papa superius esse definivit: quod verum esse non potest nisi Pontifex errori sit obnoxius, ut nos observavimus antea. Adjice etiam illa, quæ diximus §. 2. hujusce dissertationis.

§. VII. *Adducuntur Academiarum, ac præsertim Parisiensis adversus infallibilitatem Pontificiam Decreta.*

Deinde accedit his omnibus Academiarum Theologicarum auctoritas, ac imprimis

mis Parisiensis Facultatis, quæ semper tenuit, ac docuit Pontificem Romanum errare posse.

II. Sic censuit, cum anno 1033. Philippo Pulchro consulenti respondit, licitum esse a Bonifacii octavi sententia ad Concilium generale appellare.

III. Sic censuit anno 1333. sub Philippo Valesio cum Joannis XXII. sententiam de statu animarum rejecit, eumque hæreseos, & erroris arguit, ut supra diximus.

IV. Sic censuit in Concilio Pisano anno 1409. ubi nomine Academiarum Parisiensis, Andegavensis, & Tolosanæ Doctor Gallus asseruit, Petrum de Luna esse hereticum.

V. Sic censuit in causa Montesoni Dominicani, qui cum a censura Facultatis anno 1387. in ipsum lata appellasset, hoc fundamento, quod solus Papa de fide, & doctrina judicare posset, in actis, quę Facultas ad censuræ suæ defensionem confecit; respondit in causis fidei licite ad Concilium appellari posse. *Secunda pars*, inquit, *illius dicti, quod scilicet ad summum Pontificem pertinet eorum, quæ tangunt fidem, examinatio, & decisio, continet manifestam hæresim, imo multas hæreses*. Prima hæresis, primo, *quia per illam exclusionem excluditur universalis Ecclesia, & generale Concilium eam repræsentans, quod est hereticum, quia in causis fidei a summo Pontifice appellari potest ad Concilium, sicut patet in distinctione* cap. *Anastasius, & manifestum est, quod ad ipsum pertinet Concilium res fidei definire*, sicut patet ex auctoritate Gregorii 15. dist. cap. *Sicut &c.* Hæc ex mss. codice Collegii Navarrigi in urbe Paris.

VI. Sic censuit in causa Sarraceni ex eo-

dem Ordine Prædicatorum Monachi, qui cum in Actu Vesperiarum hanc propositionem in Thesi inseruisset, *Quandocunque in alio Concilio aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem statutis, in solo summo residet Pontifice*. Facultas hanc propositionem velut erroneam ab ipso revocari voluit anno 1429. contraria hac propositione asserta. *Quandocumque in alio Concilio aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem statutis, residet non in solo summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu sancto, & Ecclesia Catholica*.

VII. Sic censuit in articulis contra Lutheranos, in quibus infallibilitatem, potestatemque rerum fidei supremo judicio judicandarum, Ecclesiæ soli, & Concilio generali eam repræsentanti vindicat art. 18. „ Tenetur & quilibet Christianus firmiter „ credere unam esse in terris universalem „ Ecclesiam visibilem, quæ in fide, & moribus errare non potest, cui omnes fideles in iis, quæ sunt fidei, & morum obedire astringuntur, art. 12. Quod si quid „ in scripturis sacris controversiæ, aut dubii oriatur, ad præfatam Ecclesiam definire, & determinare spectat, art. 22. certum est Concilium generale legitime congregatum universam repræsentans Ecclesiam in fidei, & morum definitionibus errare non posse: de Pontifice vero Romano nihil simile ait; sed hoc tantum a. „ 23. nec minus certum esse de jure divino „ summum in Ecclesia Christi militante Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur, qui quidem potestatem habet indulgentias conferendi, &c.

VIII. Sic censuit in censura propositionum Joannis Angeli Minoritæ anno 1482. ubi

dam-

damnat has propositiones. Undecimus articulus „ Papa posset ab uno Ecclesiastico tol-„ lere medietatem redituum beneficiorum , „ & uni alteri dare , non exprimendo ali-„ quam causam: hæc propositio est periculosa , & nullo modo prædicanda , ut. ja-„ cet articulus 12. Quicumque contradicit „ voluntati Papæ paganisat, & sententiam „ excommunicationis incurrit ipso facto. A „ nullo Papa reprehendendus nisi in causa „ hæresis: hæc propositio est falsa, scanda-„ losa, & sapiens hęresim manifestam.

IX. Sic censuit anno 1663. cum Senatui Parisiensi sex propositiones obtulit, quarum sexta est ejusmodi, *non esse doctrinam sacræ Facultatis, quod summus Pontifex nullo accedente Ecclesiæ consensu sit infallibilis*. Cum enim Facultas procul dubio aliquam circa quæstionem hanc doctrinam habeat, declaretque doctrinam suam non esse, quod Pontifex sit infallibilis: ergo contrariam habet Doctrinam, quod sit fallibilis, nullum quippe est inter utrumque medium.

X. Denique anno 1664. diserte, & absque ambagibus mentem suam aperuit in censura Vernantium edita, in qua falsas, temerarias, scandalosas, & in fide periculosas esse pronuntiat propositiones Vernantii, quibus infallibilitatem summi Pontificis asserebat.

XI. Academiæ Parisiensi consentiunt hac in re plures aliæ: inter eas Herfordiensis in tract. super unione, & neutralitate Principum electorum, ubi hæc habet. *Cum Papa possit errare, residuum corpus Ecclesiæ synodaliter congregatum errare non potest: experientia hoc ipsum demonstrat; sæpius enim compertum est Papam errare residuo Ecclesiæ corpore recte sentien-*

te, Papa autem recte sentiente residuum totum Ecclesiæ corpus errasse nunquam est compertum.

XII. Cracoviensis Academia anno 1441. de auctoritate sacrorum Conciliorum ad Uladislaum Poloniæ, & Hungariæ regem hec scripsit Conclusione quarta. *Sic etiam est de judicio Ecclesiæ respectu actionum Papæ, quia Ecclesia nunquam deviare potest, aut aberrare a fide recta, Papa vero frequenter*, 19. dist. Anastasius. *Ideo judicium Ecclesiæ dignius est judicio Papæ.*

XIII. Viennensis in opere, quo Electorum consultationi respondit, approbat Concilii Basileensis, & Constantiensis Decreta de auctoritate Concilii supra Pontificem Romanum.

XIV. Coloniensis idem facit in tractatu de potestate Concilii, & Papę ad Theodoricum Coloniensem.

XV. Idem etiam censent aliæ quamplurimæ, quarum testimonia relata sunt a Launoio in Epistola ad Barillonium t. 1. Epist. 4.

§. *Ultimus. Ex Theologis idem docetur.*

Denique innumeri pene Theologi ac præsertim antiquiores, & doctiores Pontificem errori obnoxium esse asseruerunt, & infallibilitatis Pontificiæ figmentum multis argumentis oppugnarunt: imprimis vero Joannes Gerso Parisiensis Cancellarius multis in locis hanc doctrinam propugnavit, ac præcipue in tractatu, *utrum liceat in causis fidei a Pontifice provocare*, in quo hæc habet *propositio quarta in causis fidei: nulla determinatio judicialis Episcopi vel Papæ ligat fideles ad credendum quod ita sit de veritate fidei, sicut prætendit sua declaratio, quoniam tam Papa quam*

Epi-

Episcopus, deviabiles sunt a fide, obligat tamen subditos pœna excommunicationis talis determinatio, quod non dogmatisent oppositum, nisi appareat manifesta ratio repugnandi, vel per sacram scripturam, vel per revelationem, vel per Ecclesiæ seu generalis Concilii determinationem.

II. Gersonem sequitur Tostatus Defensorii cap. 3. *Apparet*, inquit, *quod jura supponunt Papam fieri posse hæreticum, & confirmatur experimento: nam Papa Marcellinus fuit hæreticus:* & post alia. *Item de Joanne XXII. qui tenuit hæresim circa visionem beatam* &c. Et Præfat. in Evangel. Matthæi. *Quilibet homo quantumcumque sanctus, & quantacumque potestatis potest errare in fide, & effici hæreticus, sicut de multis summis Pontificibus legimus, ut de Liberio, de Joanne XXII. & aliis quibusdam.* Dionysius Carthusianus lib. 1. de auctoritate Papæ, & Concilii cap. 51. *Cum Papa possit errare in fide, moribus, & ceteris, quæ sunt de necessitate salutis, ejus judicio non videtur ultimate, & certitudinaliter standum in istis, cum non sit infallibilis fidei regula, neque indevinbile fundamentum.*

III. Petrus de Alliaco Cardinalis, & Episcopus Cameracensis, tract. de auct. Eccles. p. 3. c. 3. *Talem*, inquit, *auctoritatem, nempe summam non habet Papa, cum errare possit in fide.*

IV. Hadrianus Galterus, ex Ordine D. Benedicti, Parisiensis Theologus, tract. de Primatu Petri, & Ecclesiæ. *Quis*, inquit: *tam vafre imponere, suaviterque didicit obtrudere palpum, ut gloriosis mendaciis, & coacervatis fabulamentis tanta soliditate firmare contendat, & judicium ejus (successoris Petri) in iis, quæ sunt fidei, & bonorum morum, errare a veritate non posse mordicus assereret.*

V. Joannes Arboreus Parif. Theologus lib. 4. Theologiæ cap. 32. *Papa in fide errare potest*, ut dicit Innocentius hujus nominis quartus vel in cap. 1. de fumma Trinitate: *Et tota mihi via aberrare videtur, qui aliter sentit, & plus veritati tribuendum est quam amico: assentantur sane Romano Pontifici, qui faciunt eum immunem a peccato, & a lapsu hæreseos, & schismatis, cum non sit divino munere confirmatus in gratia.*

VI. Claudius Santefius, qui Tridentino Concilio interfuit, in refp. ad Apolog. Theodori Bezæ. *Licuit*, inquit, *non solis Sorbonicis, sed in omni orbe Christiano Theologis disserere, an Papa, si a fide defecerit, privari posset gradu suo.*

VII. Gulielmus Okamus lib. 3. p. 1. Dialogorum c. 3. multis probat, Papam poffe, ut ipfe loquitur, hæreticari, ac potiffimum exemplo Joannis XXII. & Nicolai III. a nobis fupra expofito.

VIII. Gratianus ipfe diftinct. 40. C. *Si Papa. Cujus*, inquit, *istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus a nemine est judicandus, nisi deprehendatur a fide devius.* Et in cap. Anaftafius dift. 19. *Videtur quod Papa*, inquit gloffa, *tenetur requirere Concilium Episcoporum, quod verum est ubi de fide agitur, & tunc Synodus major est Papa*, ut 15. dift. *Sicut: videtur ergo, quod Papa non possit destruere statuta Concilii, quia orbis major est urbe.*

IX. Guido Archidiaconus Bononienfis dift. 21. nunc autem: *Hinc Papa potest condemnari de hæresi, cum pertinax fuerit, alias non.* Eadem eft fententia Auguftini ab Ancona Eremitarum S. Auguft. Theologi in fumma q. 5. a. 1. Alvari Pelagii lib. 1. de planctu Ec-

Ecclesiæ, Joannis de Imola in capite de electione, & electi potestate, & aliorum ben multorum.

CAPUT II.

In quo respondetur argumentis, quibus adversarii Romani Pontificis infallibilitatem suadere conantur.

Diximus adversariorum esse privilegium illud indeficientis judicii, quod Romano Pontifici tribuunt, ex scriptura, & traditione asserere, nostramque sententiam, etiamsi nullo argumento positivo probaretur, necessario tenendam esse, si vanis tantum, ac futilibus argumentis adversariorum opinio niteretur; hoc autem ita se habere, ex sequentibus eorum argumentis, nostrisque ad ea responsionibus unusquisque facile intelliget.

II. Ex sacris litteris adducunt, primo illud Christi dictum ad Petrum, Lucæ 22. v. 32. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Unde concludunt fidem Romanorum Pontificum Petri successorum deficere non posse.

III. Verum si quid probet istud testimonium, plus probat quam adversarii postulant; non enim probaret tantum Romanos Pontifices non posse a fide deficiendo aberrare, sed etiam nullatenus posse a fide, & gratia excidere: itaque intelligi debet ista promissio Christi de sola Petri persona: docet id & intentum Christi prædicentis futurum, ut Petrus aliquando ipsum negaret, ita tamen, ut a fide penitus, & usque ad

finem vitæ non excideret. *Simon, Simon*, inquit Christus, *ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, &c.* Tentatio illa satanæ respicit personam Petri, & Apostolorum, & similiter oratio Christi non habet alium finem, quam ut Petrus licet a Diabolo tentatus, a fide tamen penitus, & usque ad finem vitæ non deficiat, sed ut post negationem conversus confirmet fratres: hoc autem totum in ipsa persona Petri adimpletum est. Nam & tentatus est a diabolo, & in tentatione victus Christum negavit. Verum ei profuit oratio Christi: statim enim pœnitentia ductus resipuit, & post Passionem ac Resurrectionem Christi non modo constantior ceteris apparuit, sed & generosis dictis, & factis fratres suos confirmavit: ita hunc locum exponunt, Tertull. lib. de fuga in pers. cap. 2. S. Cyprianus Epist. 8. & in lib. de orat. Dominica. S. Hilar. lib. 1. de Trinitate. Basilius Homil. 22. de humilitate: Ambros. in Psalm. 43. Chrysost. Homil. 63. Carth. Conc. in Ep. ad Innoc. I. & Innocentius I. in Ep. ad Carth. Conc. S. Aug. pluribus in locis, & alii Interpretes, quos numero 43. consulere poteris apud Launoium Epist. ad Jacobum Bevilaquam Epist. tom. 5. Porro ex hac expositione nihil potest colligi ad probandum Pontificis Romani judicium esse indeficiens: Si quid enim ex ista oratione Christi pro Petro de ejus successoribus colligeretur, inferri deberet pro Petri successoribus, non secus ac pro ipso Petro orasse Christum, ut a fide ipsi privatim minime deficerent: at nullus huc usque somniavit id ipsis privilegii adscribi posse.

IV. Sunt & alii Patres, ac Interpretes, quos

quos apud eundem Launoium ibidem collectos reperies, qui dicant orasse Christum, ut universalis Ecclesia, vel etiam generale Concilium a fide nunquam deficiat, quorum interpretatio, licet minus ad litteram, eo magis adhuc cum adversariorum placitis pugnat, cum ex illa sequatur infallibilitatem Ecclesiæ, & Concilio adscribi debere, non autem Pontifici Romano; ut quid enim locus ille, qui de Petro ad litteram intelligendus est, ad Ecclesiam, & Concilium inflecteretur, nisi certum esset Petrum, & ejus successores potuisse a fide deficere, Ecclesiam, & Concilium non item.

V. Secundo loco profertur ab iis, qui infallibilitatem defendunt illud Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Unde colligunt Petrum, & ejus successores esse Ecclesiæ fundamentum; cum autem impossibile sit Ecclesiæ fundamentum ruere, impossibile esse concludunt Romanum Pontificem a fide deficere.

VI. Verum uti diximus antea, locus ille quatuor modis exponitur a Patribus, & Interpretibus scripturæ; alii enim de persona ipsius Petri hæc verba interpretantur, dicuntque super illum fundatam Ecclesiam, quia ipse cum ceteris ad eam fundandam adlaboravit; alii dicunt super omnes Apostolos fundatam pariter esse Ecclesiam, Petrumque, cum hæc ei dicta sunt, gestasse personam Ecclesiæ; sunt qui nolunt Petrum hic petram esse dictum, sed petram ajunt esse fidem, & confessionem Petri, vel, ut alii volunt, ipsum Christum: nulla autem ex istis expositionibus Pontificum infallibilitati

favet: ficut enim qui in fecunda expofitione, fentiunt fuper Apoftolos omnes, eorumque fucceffores fundatam effe Ecclefiam, non propterea putant aut Apoftolos omnes, aut eorum fucceffores indefectibiles fuiffe, ita non fequitur ex prima expofitione Petrum, & ejus fucceffores indefectibiles, eo quod fuper eos tanquam fuper petram, & fundamentum Ecclefia fit ædificata: ex tertia, & quarta expofitione in gratiam Romanorum Pontificum nihil concludi poffe perfpicuum eft.

VII. Tertio loco Bellarminus objicit illud Chrifti dictum ad Petrum Joannis ult. *Pafce oves meas*; atque ex eo fic ratiocinatur: *Pontifex eft Doctor, & Paftor totius Ecclefiæ: ergo tota Ecclefia illum audire, & fequi tenetur, ergo fi ille erret, tota Ecclefia errabit.*

VIII. Refpondeo, non folum Petrum, fed omnes Apoftolos, & eorum fucceffores Paftores effe ovium Chrifti, ipfifque in perfona Petri dictum fuiffe illud *pafce oves meas*, & tamen nemo contendit fingulos Ecclefiæ Paftores infallibili judicio præditos effe. Ita hunc locum ad omnes omnino Apoftolos, & animarum curam habentes referunt Ambrofius lib. 2. de dignitate facerdotali: *Pafce*, inquit, *oves meas, quas oves, & quem gregem non folum tunc B. Petrus fufcepit, fed & nobifcum eas fufcepit, & cum illo eas nos fufcepimus omnes*. S. Aug. tract. 47. in Joannem: *Et quidem fratres quod Paftor eft* (Chriftus) *dedit & membris fuis. Nam & Petrus Paftor, & Paulus Paftor, & ceteri Apoftoli Paftores, & boni Epifcopi*. Verum etiamfi iftud dictum ad folum Petrum, & ejus fucceffores pertineret, non fequitur eos effe infal-

fal-

fallibiles, nec valet ratiocinium Bellarmini; cum enim errant, desinunt Ecclesiam pascere, ut oportet, imo occidunt eas potius quam pascunt: unde non tenentur ejus oves eum sequi, cum vident se in mortifera pascua duci; non enim oves pascit irrationales, quas pro arbitrio, & nutu, quo voluerit, agere possit, sed quæ ratione, & persuasionibus pasci debeant, hoc est, doceri, & moveri, ut sponte Christum colant, ejusque fidem, ac religionem illibatam servent. Hæc fere sunt, quæ adversarii ex sacris litteris argumenta depromunt, quæ nullius plane roboris esse ex dictis nemo non videbit: nec gravioris sunt momenti ea, quæ ex sanctorum Patrum, aut Pontificum operibus genuinis desumunt.

IX. Inter ea vero primum, ac principem locum tenere videtur illud Hieron. Ep. ad Damasum, in qua postquam dixit: *Cathedræ Petri communione consocior; super illam petram ædificatam Ecclesiam scio; quicumque extra hanc domum agnum comederit prophanus erit; si quis in arca Noe non est, peribit regnante diluvio.* Addidit: *discernite si placet, obsecro, non timebo tres hypostases dicere, si jubetis, &c.* ubi, inquiunt, asserit Hieronymus, se tuto sequi posse sententiam Romani Pontificis, quia novit super eum Ecclesiam esse fundatam, & extra ejus communionem salutem non esse: deinde cur, inquiunt, Hieronymus totius Orientis de hypostasibus sententiæ, & judicio acquiescere noluisset, Imperiumque Romani Pontificis ad tres hypostases agnoscendas expectasset, nisi putasset eum in judicando falli non posse?

X. Re-

X. Respondeo, ex verbis Hieronymi inferri non posse Romani Pontificis judicium esse infallibile, sed magni tantum ponderis, & momenti apud ipsum fuisse Ecclesiæ Romanæ sententiam, atque communionem: hoc tantum ejus verba sonant, quæ immerito ad infallibilitatem astruendam trahuntur: ait autem se tuto sequi posse Romani Pontificis sententiam, quia scilicet dissidentibus de hypostaseos voce Ecclesiis totius orbis, poterat ipse ad eam, quam vellet partem accedere, unde non solius Romanæ Ecclesiæ auctoritatem adducit, sed Occidentalium omnium, & Ægyptiorum: *Hæreticum*, inquit, *me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est, cum Damaso, Petroque*, quia scilicet istis duobus adhærebant Occidentales, & Ægyptii omnes, *condemnent; quid enim hominem exceptis sociis criminantur?* Sequebatur porro ille istorum potius, quam aliorum sententiam. Primo, quia ordinatus fuerat a Paulino trium hypostaseon hoste, qui Occidentem, & Ægyptum hypostasibus minus æquum effecerat. Secundo, quia timebat ne nomine hypostaseos aliqui non personam, sed substantiam significarent. Quod vero ait: *super illam petram ædificatam Ecclesiam scio; quicunque extra hanc domum comederit agnum prophanus est; si quis in Arca Noe non est, peribit regnante diluvio*: dictum est officiose, & per exagerationem. Deinde id non probat Sedis Romanæ sententiam infallibilem esse semper fidei regulam, sed ad summum ordinario adhærendum esse Romani Pontificis sententiæ, eosque, qui a sede Apostolica dissident, in periculum schismatis venire; at nihil id facit ad fidem, & judicium Romani Episcopi, sed

fed tantum ad comm unionem. Denique perfpicuum eft ex dictis, cur Hieronymus Romani Epifcopi Imperium ad tres hypoftafes profitendas expectarit, quippe fentiebat quæftionem effe de nomine; nihil mali effe, fi tres hypoftafes bono fenfu profiteretur: verum cum id ab ipfo exigeretur, nolebat id facere, quia cum Occidente, & Ægypto communicabat, qui tres non dicebant hypoftafes, fueratque ordinatus a Paulino trium hypoftafium adverfario: ipfeque peculiares habebat inimicitias cum iis, qui tres dicebant hypoftafes. Quid aliud, quæfo, poterat facere, cum ab eis urgeretur, ut tres hypoftafes diceret, quam a Romano Epifcopo petere, num vellet, num juberet, ut tres diceret hypoftafes; nam fi citra ejus auctoritatem id feciffet, vifus fuiffet ab Ecclefiæ Occidentalis, & Ægyptiæ communione difcedere, quod imprimis cavebat: ergo imperium & judicium Romani Epifcopi non expectat, ut fententiam ferat de quæftione circa tres hypoftafes: ipfe enim fciebat quid de ea effet fentiendum, & ante Damafi refponfionem fuum tulerat judicium; fed volebat ejus auctoritatem habere, quam Orientalibus opponeret.

XI. Poft Hieronymum profertur Auguftinus, qui ferm. 2. de verbis Domini cap. 10. *Jam enim*, inquit, *de hac caufa Pelagii, atque Celeftii duo Concilia miffa funt ad Sedem Apoftolicam, inde etiam refcripta venerunt, caufa finita eft, error utinam aliquando finiatur*. Unde inquiunt, cum finitam putet Auguftinus caufam fidei, quando poft Concilia Sedes Apoftolica judicavit, dicendum eft hujus effe fupremum, & infallibilem judicium.

XII.

XII. Respondeo, finitam dici causam Pelagianorum post Conciliorum, & Apostolicæ Sedis judicium, non quod nullum superius esset judicium, superius enim agnoscit in simili causa Augustinus, cum ait, post judicium Romanæ Sedis adhuc restasse plenarium Ecclesiæ Concilium, sed quia post damnationem Romani Pontificis Pelagianorum causa omni defensione spoliata erat. Nam antequam a Zozimo proscriptus fuisset Cælestius, jactitabant Pelagiani, se a Romano Episcopo, & multis Occidentalibus probari; ubi vero ab isto Pontifice Pelagius, & Cælestius aperte damnati sunt, jam defensione omni carebant, ac propterea finita dici poterat eorum causa, quia unanimi consensu ab omnibus Occidentalibus damnabantur: porro tantum abest, ut Augustinus scripserit hanc causam finitam esse judicio Sedis Apostolicæ, quia supremum erat, & infallibile, ut ipse de ea dicat, quod si de Cælestio, & Pelagio in Romana Ecclesia fuisset aliquid secus judicatum, nota prævaricationis esset Clericis Romanis inurenda.

XIII. His additur Petri Chrysologi testimonium Epist. ad Eutychem ante Concilium Chalcedon. ubi hæc habet: *Hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ a Ceatissimo Papa Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus, qui in propria sede vivit, & præsit, præstat quærentibus fidei veritatem.*

XIV. Resp. aliud est beatum Petrum veritatem fidei quærentibus præbere, aliud infallibiliter eam præbere: prius de Romano Episcopo dicit Chrysologus, non posterius, quod tamen unum est probandum.

XV. De-

XV. Denique Bernardi testimonium profertur, qui Epist. 190. Innocentium II. ita loquitur: *Oportet*, inquit, *ad vestrum referri Apostolatum pericula quaque, & scandala regni Dei, ea præsertim, qua de fide contingunt; dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum: cui enim alteri sedi dictum est aliquando? oravi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.*

XVI. Respondeo primo, ex uno Bernardi officioso dicto infallibilitatis privilegium Romano Pontifici tribui non posse, nisi accedat scripturæ, & traditionis auctoritas. Nam etiamsi constaret mentem Bernardi fuisse his verbis Pontificem Romanum infallibilem prædicare, hujus unius auctoritas ad istud privilegium Romano Pontifici asserendum minime sufficeret.

XVII. Secundo, non loquitur Bernardus de persona Papæ Romani, sed de sede Petri, ac proinde ex isto loco probari tantum potest Romanam Ecclesiam totam non posse a fide deficere; at immerito concluditur, Romano Pontifici soli idem privilegium competere.

XVIII. Tertio, loquitur Bernardus comparate, non absolute exaggerando Pontificis Romani auctoritatem, qua tunc opus habebat ad Abaelardi errores proscribendos.

XIX. Quarto, Innocentius non putavit hæc verba Bernardi ad se solum pertinere, nam Abaelardi errores, licet a duobus Conciliis jam damnatos, non nisi coacto iterum Concilio proscripsit: *Nos itaque*, inquit in Epist. quæ inter Bernardinas est 294. *qui in Petri Cathedra, cui & Domino est dictum, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos, licet indigne residere conspicimur, communicatio fratrum*

trum nostrorum consilio destinata nobis a vestra dilectione capitula, & universa ipsius Petri Abaelardi perversa dogmata Canonum auctoritate cum suo auctore damnavimus.

XX. Denique Bernardus lib. 3. considerat. ad Eugenium de Romanis Pontificibus ut errori obnoxiis loquitur, præsertim l. 4. *Tunc*, inquit, *tibi licitum censeas suis Ecclesias mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos, quos posuerunt Patres tui, si justitia est jus cuique servare, suum auferre jus justo quomodo poterit convenire? Erras, si ut summam tuam, ita & solam institutam a Deo vestram Apostolicam potestatem existimas.*

XXI. Ex dictis jam abunde constat, e Latinis Patribus nullum testimonium proferri, quo diserte Romani Pontificis infallibilitas astruatur, imo nullum proferri, e quo possit illa per legitimam consecutionem deduci: cum vero inter opera Patrum Græcorum genuina nullum testimonium inveniretur, quod illuc ullo modo trahi posset, confecta sunt plura testimonia, quæ ipsis ascriberentur, & sub eorum nomine venditarentur: sed eorum νοθείαν deprehendere haud difficile fuit. Inter ea vero insignia sunt illa, quæ ex Libris Thesaurorum Cyrilli laudantur a D. Thoma multis in locis, ut in 4. dist. 24. q. 3. art. 2. *Ut membra maneamus in capite nostro Apostolico Throno Romanorum Pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere, quid sinere debeamus, ipsum venerantes, ipsumque rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, & disponere, solvere, & ligaro loco illius, qui ipsum ædificavit, & multis aliis quod suum est, & plenum, sed ipsi soli dedit,*

cui

cui omnes jure divino caput inclinant, & primates mundi tandem ipsi Domino Jesu Christo obediunt: idem testimonium repetit in libro contra impugnantes Religionem, & in opusculo contra errores Græcorum, ac demum in catena aurea aliud sub ejusdem Cyrilli nomine testimonium refert his verbis: *Cyrillus inquit in libro Thesauri: secundum autem hanc Domini promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione, hereticaque circumventione manet immaculata, super omnes primates Ecclesiarum, & populorum in suis Pontificibus in fide plenissima, & auctoritate Petri, & quamvis alia Ecclesia quorundam errore sint verecundata, stabilita inquassabiliter illa sola regnat silentium imponens, & omnium obturans ora hereticorum, &c.*

XXII. Hęc autem loca Cyrilli esse subdititia luce clarius est. Primo enim non extant in genuinis Thesaurorum Cyrilli libris, unde illa refert D. Thomas, nec extare illic possunt, cum nihil faciant ad scopum, qui hic in eo totus est, ut Trinitatem ex sacris litteris probet, nec alio excurrit. Deinde, istorum locorum sensus, & stylus longe abest a doctrina, & stylo Cyrilli. Demum, qui eos laudarit primus est D. Thomas, quem nemo nescit sæpe sæpius subdititia scripta, & testimonia Patrum pro veris laudasse.

XXIII. Ejusdem farinæ est testimonium Chrysostomi ab eo laudatum ex responsis ad Consulta Bulgarorum, cum Chrysostomus diu ante Bulgarorum nomen auditum, fuerit mortuus: nec majoris fieri debet nescio quis Canon Constantinopolitanus ab eodem laudatus, qui se sic habet: *Antiqua Roma*

ma Episcopum primum esse , & maximum omnium Episcopum . Idem dicendum de acclamatione Synodi Chalcedon. ab eodem D. Dhoma laudata, quæ nec in Græcis, nec in Latinis Concilii Chalcedonensis exemplaribus reperitur, & in qua reperitur vox *Icumeraicos* , quæ nec græca , nec latina est . Denique non magis fidei habendum est aliis locis Chrysostomi, Maximi, Cyrilli, & aliorum ab eodem scriptore laudatis, quæ in eorum operibus non inveniuntur; hæc enim Patrum istorum genuini fœtus minime sunt, sed ipsi ab aliis subjecti a B. Thoma, qui in istis rebus acutum non cernebat, in suos commentarios translata sunt: qui plura de iis volet, Launoium consulat in Ep. t. I. ubi fuse hæc loca subdititia esse demonstrat. Sed res clarior est, quam ut in ea diutius immoremur.

XXIV. Ultimo loco proferimus Romanorum Pontificum auctoritatem , qua maxime nituntur adversarii , quamvis ipsis in sua causa loquentibus tantum fidei , quantum ceteris haud debeatur. Verum ut probavimus antea, ex iis quamplurimi agnoscunt errare se posse , & decipi , imo & in hæresim labi ; quare etiamsi nonnulli hoc sibi privilegium vindicassent, reclamantibus aliis non essent audiendi . At præterea nullum esse, qui sibi jus infallibiliter judicandi tribuerit, ut ex locis ab adversariis allatis constabit.

XXV. Objiciunt primo verba Epistolæ , quæ nomen Lucii I. prafert, quæ sunt ejusmodi : *Ecclesia Romana Apostolica , & mater Ecclesiarum omnium , qua a tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probatur, nec hareticis novitatibus depravata succubuit, secundum*

ipsius

ipsius Domini pollicitationem dicentis : Ego rogavi pro te Petre, &c. Eadem fere habentur in Ep. Felicis I.

XXVI. Respondeo, testimonia hæc nullius esse momenti, utpote desumpta ex Epistolis, quas subdititias esse constat apud omnes, in utraque ista falsa Consulum nota earum νοθεία speciatim prodit.

XXVII. Objiciunt secundo testimonium Agathonis Papę in Epistola ejus, quę lecta est, & probata in Synodo 6. art. 4. in qua sic loquitur: *Hæc est vera fidei regula, quam in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, aut hæreticis novitatibus unquam depravata succubuit. Quia dictum est Petro : Simon, ecce satanas expetiit : Ego autem rogavi pro te Petre, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quos Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædecessores fecisse, cunctis est agnitum.*

XXVIII. Respondeo primo, adversarios, cum ab Agathonis testimonio ordiantur, agnoscere nullum Pontificem per quinque, & amplius Ecclesiæ sæcula sibi infallibilitatem arrogasse.

XXIX. Secundo, non dicit Agatho Romanum Pontificem infallibilitatis privilegium habere, sed tantum Romanam Ecclesiam a tramite Apostolicæ traditionis non aberrasse, quæ assertio est facti, non juris; nam ex eo, quod aliquis non erraverit, non sequitur eum errare non posse.

XXX. Denique, id non dicit Agatho de Romano Pontifice solo; hoc enim fal-

falsum fuisset, nam Liberium, & Honorium a traditionis Apostolicæ tramite deviasse ignorare non poterat, sed de Romana Ecclesia, quæ deficientibus a fide Episcopis suis, nunquam tamen a fide defecerat.

XXXI. Post Agathonem laudant Epistolam 8. Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem, ubi de sua sede sic loquitur: *Privilegia istius Sedis perpetua sunt divinitus radicata, atque plantata impingi possunt, transferri non possunt, quæ ante Imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque post vos, quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt*. Et mox ostendens unde illa privilegia tam libere prædicaret, hæc ait: *nam & inter cetera, is, per quem nobis præcipue ista sunt privilegia collata, aliquando conversus audivit a Domino, confirma fratres tuos*.

XXXII. Respondeo, hic nihil a Nicolao dici, ex quo infallibilitas deduci possit. Privilegia Sedis suæ commendat, ea transferri non posse, & in æternum permansura esse dicit: hoc nihil ad infallibilitatem Pontificis Romani. Nam licet Ecclesiam Romanam semper subsistere, & a fide penitus non deficere necessarium sit, haud inde sequitur ejus Episcopum in errorem cadere non posse. Quod vero addit Petro, a quo hæc privilegia Romanæ Sedi sunt collata, dictum esse, *& tu confirma fratres tuos*, si probaret aliquid de Romano Pontifice, probaret eum non posse in culpam cadere, quin pœnitentiam agat, & sic non posse damnari: addit enim Nicolaus post hæc verba: *& tu confirma fratres tuos, siquidem & in*

cul-

culpam cecidit Petrus, ut sciret qualiter infirmitatis aliorum misereri deberet, &c. Ergo si idem privilegium haberent successores Petri, quod habuit Petrus, haberent omnes donum perseverantiæ finalis: sed, ut jam dixi, Nicolaus ex his probare minime vult, se errare non posse, sed suum esse sollicitudinem Ecclesiarum omnium gerere, & *fratres per vim oppressos* adjuvare: colligitur ex antecedentibus verbis: *Hæc*, inquit, *Ignatium Patriarcham nulla regula, nulloque ordine dictante dejectum, tanquam fratrem adjuvare compellunt: nam inter cetera, is, per quem nobis sunt hac privilegia collata, sic aliquando conversus audivit a Domino, confirma fratres tuos*, ubi videre est privilegia Romanæ Sedis a Nicolao commendata eo tantum spectare, ut Romanus Episcopus Ignatium Patriarcham injuste dejectum possit adjuvare.

XXXIII. Post hæc profertur Leonis IX. qui circa annum 1050. Romanam Ecclesiam rexit, Epistola ad Petrum Antiochenum quinta, ubi commendans Sedem Romanam hæc habet: *Nimirum solus est Petrus, pro quo ne deficeret fides ejus, Dominus, & Salvator asseruit se rogasse: dicens: rogavi pro te, &c. qua venerabilis, & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi, sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usquequaque confirmare non cessavit.*

XXXIV. Respondeo, hæc verba Leonis IX. non esse ita stricte accipienda; quasi Romanus Pontifex a fide deficere non possit; alioquin probarent, eum non tantum do-

docendo Ecclesiam errare non posse, sed nec fidem eum posse amittere: non loquitur ergo de persona Romani Episcopi, sed de Ecclesia Romana: unde in Epistola ad Michaelem Constantinopolitanum Patriarcham eundem scripturæ locum allegans, ex eo probat fidem Petri non defecturum in universa Ecclesia: *Taliter*, inquit, *sancta Ecclesia super Petrum*, id est, *Christum, & super Cepham Filium hominis ædificata, quia inferi portis, disputationibus scilicet hæreticorum nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas: portæ inferi non prævalebunt adversus eam; cujus promissionis effectum se impetrasse a Patre Filius protestatur, dicendo ad Petrum: Ego pro te rogavi, &c. Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare? nonne a Sede Principis Apostolorum, Romana videlicet, tam per eumdem Petrum, quam per suos successores convicta, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata.*

XXXV. Ex his videre est, per fidem Petri non defuturam, Leonem intelligere ipsam fidem, quam prædicavit Petrus; per fidem vero seu thronum Petri ipsum non intelligere solum Romanum Pontificem, sed Ecclesiam universam Romanam: sensus ergo ejus non est, haud defecturam fidem Petri in Romanis Pontificibus, sed non defecturam in universa Ecclesia Romana.

XXXVI. Denique Innocentii III. testimonium præ ceteris opponitur: hoc habetur in cap. *Majores*, Extra. de Baptismo, &

ejus

ejus effectu, ubi hæc habet: *Majores causa præsertim articulos fidei contingentes ad Petri Sedem referendos intelliget, qui novit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides ejus.*

XXXVII. Respondeo, Innocentium hoc poscere, ut majores causæ, ac præsertim fidei ad se referantur, at ipsum non dicere eas supremo, & infallibili judicio a se judicandas: nec alio fine adducit hæc verba Christi ad Petrum: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides*. Ergo immerito ab adversariis ad probandam infallibilitatem adducuntur, cum ex iis tantum probet Innocentius causas majores ad se referendas, & alio in loco diserte dicat se in fide posse aberrare, & ab Ecclesia judicari, serm. scilicet 3. de consecratione Romani Pontificis, ubi sic loquitur: *In tantum mihi fides necessaria est, cum de ceteris peccatis Deum judicem habeam; ob peccatum, quod in fide committitur, possim ab Ecclesia judicari*. Porro peccatum in fide committi non potest, de quo Ecclesia possit cognoscere, & judicare, nisi fiat docendo pravum aliquod dogma. Hoc autem ipsi Innocentio contigit: consultus enim ab aliquo Abbate Cisterciensi de quodam qui sibi confessus fuerat se celebrasse Missas, etsi Laicus esset, & sic vellet permanere, an posset in hoc casu revelare secretum confessionis, ex consilio Cardinalium censuit Innocentius revelandum esse in eo casu confessionis segretum. Id refert Cæsarius Cisterciensis Monachus Innocentio æqualis, lib. 3. hist. memorab. c. 32. ubi ait, *Innocentii responsionem simpliciter, & absolute datam, non solum communi Theologorum doctrinæ adversari*,

ſed etiam videri repugnare Lateranenſi Concilio c. 21. ſub eodem Innocentio celebrato.

XXXVIII. Ex his abunde, ni fallor, demonſtratum habemus, nihil afferri poſse, quo vere ſolideque Romani Pontificis in rebus fidei definiendis infallibilitas aſtruatur: nunc ad alia properemus.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA

DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO SEXTA.

De Concilii generalis supra Romanum Pontificem auctoritate.

PRÆLOQUIUM.

Quam aggredimur de comparatione potestatis Pontificiæ cum auctoritate Concilii generalis quæstionem, quibusdam prima fronte superfluam, & odiosam videri posse non diffiteor. Eccui enim bono, inquiet aliquis, de duarum maximarum, ut nemo dubitat, potestatum supra se invicem excellentia tam acriter disceptare? Quid opus est eas secum invicem committere, & de Primatu contendentes inducere: quid religionis interest, utrum Papa sit supra, vel infra Concilium; sed qui ita ratiocinantur, quæstionis hujus consectaria prorsus ignorant. Nam qui ad illa vel modicum attenderint, statim intelligent non de quæstione aliqua metaphysica, & ludrica hic agi, sed eam controversiam moveri, e cujus determinatione, Ecclesiastica disciplina tota pendeat;

nam si Papa sit supra Concilium, sequitur eum esse summum Ecclesiæ Monarcham, & Dominum; Ecclesiam auctoritate suprema, non autem Canone regi; nullum esse Aristocraticum in ea regimen (*); Conciliorum nullam esse necessitatem; horum auctoritatem omnem non a communi, & Catholico Ecclesiarum consensu, sed ab unius Papæ sententia, & voluntate pendere, proptereaque Papam posse ex animi sui arbitrio Canones abrogare, alios condere, ab illorum observatione pro libito dispensare, Episcopos ejus esse Consiliarios, non legitimos, & necessarios controversiarum Judices. Hæc sunt consectaria, quæ Theologi Curiæ Romanæ obnoxii, ex falsa, & perversa quæstionis hujus definitione inferunt. Nos autem e contra, qui tenemus Concilium generale esse supra Papam, ex hac assertione contraria prorsus elicimus consectaria; Papam scilicet non esse supremum, ac absolutum Ecclesiæ Monarcham, & Dominum; Ecclesiam non absoluta auctoritate, sed Canone regi; Statutum ejus licet Monarchicum Aristocratico regimine temperari; frequentem Conciliorum celebrationem esse necessariam; horum auctoritatem non pendere a solo Papa, ac proinde Papam non posse leges a Conciliis latas abrogare, nec ab earum observatione dispensare, nisi legitima de causa, & in eo casu, in quo Concilium ipsum dispensaret; Episcopos in Concilio congregatos esse Judices omnium controversiarum, & personarum,

(*) Jacobus Benignus Bossuetus in Vindiciis Declarationis Eccles. Gallic. agnoscit regimen in Ecclesia Monarchicum Aristocratia temperatum.

rum, atque ipsorum etiam Pontificum Romanorum, si in fide, & moribus peccent. Ex quibus intelligere est, ex hujus quæstionis determinatione totam Ecclesiæ οἰκονομίαν pendere. Quare satis mirari non possum Petrum de Marca Parisiensem Archiepiscopum, virum alioquin acerrimi judicii pronuntiasse, controversiam hanc nullius esse ad *disciplinam* Ecclesiasticam, libertatesque Ecclesiæ Gallicanæ vindicandas, momenti. Nam si semel Pontifex Romanus Conciliis omnibus superior asseratur, ruit profecto omnis Ecclesiæ libertas, Concilia sua auctoritate spoliantur, Canones in irritum mittuntur, omnia ad unius Pontificis nutum, & arbitrium revocantur: quæ si semel admittas, Ecclesiæ Gallicanæ libertates tueri nullo pacto potes.

II. Porro quæstio proposita tripliciter intelligitur. Primo enim quæritur, utrum Concilium generale legitime congregatum, cui adest Pontifex Romanus, vel ad quod legitime vocatus adesse renuit, majorem habeat auctoritatem, quam Pontifex Romanus solus, & sine Concilio generali. Secundo, utrum Concilium generale habeat potestatem condendi Canones, quibus ipse Pontifex teneatur. Demum, utrum Concilium possit judicare de persona Papæ, ipsumque in errorem aut in crimen lapsum deponere. Hæc tria sunt, quæ proposita quæstio de auctoritate Concilii generalis supra Papam involvit. Qui dicunt Pontificem esse supra Concilium, affirmant tria; majorem esse Pontificis, quam Concilii auctoritatem, aut saltem æqualem; Romanum Pontificem non teneri Concilii generalis legibus, easque posse pro libito ab ipso abrogari: demum Pon-

tificem non posse a Concilio judicari, aut deponi. Qui vero Concilium Pontifice Romano superius esse asserunt, tria hæc negant, & oppositum tenent. Quæstio porro ista videtur primum in controversiam venisse, atque hinc, & inde agitari cœpisse circa tempora Concilii Pisani, ut Bellarminus observat, qua de re nobis cum illo nulla lis erit; sed tota difficultas eo redit, quid ante istud tempus Ecclesia universa de auctoritate Pontificis, & Concilii senserit, & quid deinde in Conciliis generalibus de ista quæstione judicarit: contendit Bellarminus Ecclesiam ante istud tempus statuisse Pontificem Concilio superiorem, tuncque primum fuisse aliquos, qui Concilium supra Papam extollerent: nos e contra dicimus Bellarmini sententiam ad illud usque tempus fuisse orbi universo ignotam, tuncque primum inventam, & invectam fuisse, atque antea Ecclesiæ semper persuasum fuisse, majorem esse Concilii præsertim generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem: ac demum idem ab ipsa post motam litem in Conciliis generalibus statutum, atque definitum esse: hæc sunt, quæ nobis adversus Bellarminum ostendere oportet.

§. I. *Potestatis Ecclesiasticæ immediatum subjectum esse universam Ecclesiam.*

Propositarum quæstionum definitio tota pendet ex hujus principii determinatione, quod hisce verbis a nostris Theologis concipitur: *quodnam sit subjectum immediatum potestatis Ecclesiasticæ.* Sensus est, an potestas clavium sit immediate concessa universitati Ecclesiæ, ut per ejus Ministros, ac per summum Pontificem

ficem exerceatur, an vero summo Pontifici; aut etiam Episcopis sit immediate collata: hoc est scilicet quæstionum propositarum fundamentum; nam si clavium potestas est penes solum Pontificem Romanum, haud dubium est, quin super universam Ecclesiam potestatem habeat, cum aliam potestatem hac in hypothesi non habeant Ecclesia, & Prælati, quam quæ illis ab ipso communicatur; secus vero si vice versa Ecclesia supremam habet potestatem, quæ ab ea in Ministros ejus, summumque Pontificem derivatur. Operæ pretium est ergo, antequam ultra progrediamur, opinionis nostræ fundamentum ex traditione confirmare. Ut ergo pateat mentem antiquorum omnium fuisse, claves non uni Petro, sed in persona Petri universitati Ecclesiæ collatas esse, quas illa Ministris suis, atque ipsi summo Pontifici communicat, nonnulla veterum id diserte asserentium testimonia referam. Imprimis vero spectat illuc Christi dictum apud Matthæum Evangelii c. 18. *Si eos testes non audierit* frater peccans, *dic Ecclesia, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Quo patet supremam excommunicandi potestatem penes Ecclesiam esse. Hoc autem ex isto loco, aliisque similibus intulerunt antiqui Patres, quorum selecta tantum, & aperta testimonia referam.

II. Tertullianus Scorpiaci cap. 10. *Memento claves hic Dominum Petro, & per eum Ecclesia reliquisse.* Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ: *Loquitur Dominus ad Petrum; tu es Petrus, &c. Tibi dabo claves regni cœlorum. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat:*

 sicut

sicut misit me vivens Pater, &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit; hoc erant utique, & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris, & potestatis.

III. Optatus lib. 7. *Præferri Petrus ceteris Apostolis meruit, & claves regni cælorum communicandas ceteris solus accepit*: id est, accepit eas, ut ceteris etiam communicarentur, personam gerebat omnium.

VI. S. Basilius Monasticarum Constitutionum c. 33. *Petre*, inquit, *amas me plus his, pasce oves meas: & omnibus deinde Pastoribus, ac Magistris eamdem tribuit potestatem, cujus quidem rei signum est, quod omnes similiter atque ille ligent, & solvant.*

VII. Ambrosius lib. de dignitate sacerdotali c. 2. *Quas oves*, inquit, *& quem gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed & nobiscum eas suscepit, & cum illo eas nos suscepimus omnes.*

VIII. Chrysostomus homil. 79. ad eadem verba: *Amas me, Petre, pasce oves meas: Quod*, inquit, *non ad Sacerdotes solos dictum est, verum etiam ad singulos nostrum, quibus vel minime grex commissus est . . . . . Habet unusquisque ovem, ad pinguia eam pascua ducat.*

IX. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum: *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia, licet idipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos fortitudo Ecclesiæ solidetur, tamen propterea unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.*

X. Sanctus Augustinus diserte, & centies lib. de Agone Christiano c. 30. *Huic enim Ec-*

Ecclesiæ claves regni cœlorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt, & cum ei dicitur, ad omnes dicitur, pasce oves meas., concione 2. super Psalmum 30. *cujus Ecclesiæ personam gerebat Petrus*, & enarratione in Psalmum 108. *Agnoscitur ille in figura gestasse personam Ecclesiæ.* Tractatu 50. in Joannem: *Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* Item tractatu 118. *Claves unus tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit.* Item tract. 124. *Cujus Ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam . . . . Ecclesia ergo, quæ fundatur in Christo, claves ab eo regni cœlorum accepit in Petro*, id est, *potestatem ligandi, solvendique peccata.* Mitto alia innumera ejusdem testimonia in eamdem sententiam: viginti sex collegit Launoius Epistolarum p. 2. Epist. ad Hadrianum Vallantium, sed citata sufficiunt ad mentem ejus cognoscendam.

XI. Cyrillus lib. 12. in Joannem: *Accipite Spiritum sanctum, respondemus virtutem in omnes permanasse, & scopum largientis implesse; dedit autem Christus non aliquibus seorsum, sed universis discipulis.*

XII. Sanctus Leo serm. 3. de anniversario Assumptionis suæ: *propter quod dicitur beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum, transivit quidem in alios Apostolos vis istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim singulariter id creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus præponitur.* Idem habet de ser. 2. de natali Apostolorum.

XIII. Fulgentius in lib. de fide ad Petrum c. 3. *Deus in persona B. Petri ligandi,*

solvendique tribuit potestatem. lib. 1. de peccat. meritis, & remiss. *Cui* (Ecclesiæ) *claves regni cœlorum dedit, cui etiam potestatem ligandi, solvendique concessit.* Et cap. 20. *Hinc est quod etiam B. Petro, idest, Ecclesiæ sua in terra ligandi solvendique tribuit potestatem.*

XIV. Eucherius Lugdunensis homilia de natali Petri: *Et tibi dabo claves regni cœlorum, hoc enim quod principaliter Petro dicitur, ceteris quoque Apostolis dictum intelligi debet, & non tantum Apostolis, verum etiam Episcopis, & Sacerdotibus.*

XV. Gregorius I. lib. 6. exposit. in caput 16. lib. 1. Regum cap. 3. *Nam quod antiquis nusquam dicitur, quodcunque ligaveris super terram, modo universali in Ecclesia dicitur.*

XVI. Beda in cap. 19. Matthæi: *Claves regni celorum Petrus tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit.* Et in cap. 21. *Ecclesia ergo in Petro claves regni celorum accepit.* Et lib. 4. in cap. 16. Matth. *Hæc potestas* (ligandi, atque solvendi) *sine dubio cunctis datur Apostolis, necnon Episcopis, Presbyteris, & omni Ecclesiæ.*

XVII. Ambrosius Auspertus lib. 4. in Apocalypsim: *Huic Petro typum gerenti Ecclesiæ dicit: quodcunque ligaveris;* idem habet lib. 5. & lib. 7.

XVIII. Dungalus Diaconus in lib. contra Claudium Taurinensem citata B. Augustini testimonia transcribit, Rabanus lib. 5. in Matt. c. 16. *Quæ solvendi, atque ligandi potestas, quamvis soli Petro data videatur a Domino, absque ulla dubietate tamen noscendum est, quod & ceteris datur ipso teste.*

XIX. Meldense Concilium anni 845. *Ut cla-*

clavibus Ecclesiæ datis aditus ad vitam claudi debeat, aut reserari.

XX. Paschasius Radbertus lib. 8. in Matt. cap. 16. *Videtur cum Petro, & cum omnibus Apostolis hæc potestas specialius a Domino attributa, & licet Ecclesiæ eadem sit concessa.*

XXI. Hincmarus Rhemensis Epist. 33. c. 20. cap. 36. & 47. necnon in libello expostulationis, qui in Concilio Duziancensi I. refertur cap. 26. citata ex Augustino, & Beda testimonia exscribit.

XXI. Odo Cluniacensis lib. 4. collat. c. 19. *Qui* (Christus) *ligandi, atque solvendi potestatem Ecclesiæ rectoribus in persona beati Petri concessit.*

XXII. Hugo de sancto Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 26. *Quid est, quod in typo Ecclesiæ dictum est Petro: quodcumque ligaveris?* Sequuntur eamdem sententiam Magister sententiarum distinct. 18. & 29. Alanus lib. 2. contra Valdensem. Thomas Valdensis tom. 1. de Sacramentis cap. 145. Joannes Gerso tract. de potestate Ecclesiastica, considerat. 4. Tostatus Abulensis in cap. 13. Num. quæst. 48. Dionysius Carthusianus lib. 1. de auctoritate Papæ, & Concilii art. 4. 34. Almainus de potestate Ecclesiastica cap. 17. Hadrianus VI. in 4. q. 1. Gulielmus Okamus, & alii: sed ex iis Theologis non est, qui opinionem nostram diligentius explicet, & accuratius expendat, quam Tostatus Abulensis, e quo non pauca referre haud pigebit.

XXIII. Quæstionem sic proponit illo loco supra citato: *an communitas seu Ecclesia possit habere exercitium jurisdictionis, & an Christus dederit claves soli Petro specialiter, vel soli Ec-*

clesia, & quomodo transfertur auctoritas clavium de uno Praelato ad alium. Huic autem quaestioni respondet, Jurisdictionem quidem secundum actum cadere non posse in communitatem, sed in personam determinatam, quae possit actus aliquos exercere, sed eam esse in communitate secundum originem, & secundum virtutem, quia omnes personae, quae accipiunt jurisdictionem, ex virtute communitatis accipiunt. „ Ita autem, *inquit*, videtur de clavibus Ecclesiae, quia
„ illae datae sunt a Christo toti Ecclesię,
„ quia tamen non poterat universa Ecclesia
„ dispensare illas cum non esset aliqua per-
„ sona, eas Petro dedit nomine Ecclesiae;
„ si tamen intelligeretur claves traditas esse
„ Petro specialiter, non solum sequeretur
„ inconvenienter, quod inducitur, scilicet
„ quod alii Apostoli non habuissent, &c.
„ sed adhuc inconveniens majus erat, quod
„ defuncto Petro non mansissent claves,
„ quod necesse erat si soli Petro datae fuis-
„ sent, & non solum si ipsi soli, sed etiam
„ si omnibus Apostolis datae fuissent, tan-
„ quam determinatis personis, defunctis il-
„ lis, non mansissent claves in Ecclesia,
„ quia isti non habent potestatem dandi a-
„ liis claves, faciendo eos successores suos,
„ cum nemo possit Praelatum successorem si-
„ bi facere . . . . Ergo non fuerunt datae
„ claves illis, tanquam determinatis perso-
„ nis, sed tanquam Ministris Ecclesiae &
„ tunc magis dabantur claves Ecclesiae,
„ cum Ecclesia, quae ipsas habet radicali-
„ ter, nunquam moriatur. Hinc leviter ap-
„ paret, quomodo mortuo Petro succede-
„ rent alii summi Pontifices in aequali po-
„ testate, quia illa potestas clavium erat in
Ec-

„ Ecclesia . . . . Hinc mortuo Petro potest
„ eligere successorem, & eligendo confert
„ eam potestatem. Hoc idem patet in communitatibus; si enim aliqua communitas,
„ vel collegium est, ibi erit jurisdictio, &
„ quia non potest administrari per universam societatem, administratur per unum
„ de communitate: non est tamen jurisdictio in illo ita, quod non sit in communitate, sed est magis in communitate,
„ quia antequam ille constituatur in judicem, vel rectorem, nullam habet jurisdictionem: illo mortuo, vel cadente,
„ non penitus exspirat jurisdictio; potest
„ alius præfici in rectorem, vel judicem:
„ non tamen posset hoc fieri, si non maneret jurisdictio in communitate: ergo ipsa
„ communitas habet magis jurisdictionem.
„ Adhuc patet hoc, quia sede vacante capitulum habet omnia, quę pertinent ad
„ jurisdictionem Prælati: licet non ea, quæ
„ sunt ordinis... Ergo videtur, quod jurisdictio illa radicalius erat in Ecclesia,
„ quam in Prælato: non tamen haberet eam
„ Ecclesia, nisi in principio ei tradita fuisset, quia jurisdictio clavium non est talis, quales sunt jurisdictiones, quas constituunt sibi homines; quia cum jurisdictio sit in remittendo peccata, & ligando, non possunt eam homines sibi fingere, sed a Deo solo est, cum ipse solus
„ remittat peccata: in Ecclesia autem est
„ ista jurisdictio. Ergo oportet, quod illam
„ aliquando acceperit, & hoc non fuit,
„ nisi cum primo traditæ sunt claves a Christo. *Et quæst.* 49. Ecclesia suscipit claves
„ a Christo, & Apostoli tanquam Ministri
„ Ecclesiæ, & nunc Ecclesia illas habet, &

„ Præ-

„ Prelati etiam, sed aliter Ecclesia, quam
„ Prælati; nam Ecclesia illas habet secun-
„ dum originem, & virtutem, Prælati au-
„ tem habent secundum usum earum. [Di-
„ citur Ecclesia habere secundum virtutem
„ claves, quia potest illas conferre Prælato
„ per electionem . . . Exemplum hujus rei
„ in domino rei, & usufructuario, atque
„ usuario; nam dominus rei habet usum
„ rei, & confert illum usum alteri, sed
„ non eo modo, quo habet, quia sibi re-
„ servat usum, ut proprietario alteri con-
„ cedit, vel usuario, vel usufructuario; &
„ in hoc confert dominus, quod habet,
„ quia dominus rei non est usufructuarius,
„ vel usuarius: conformiter in Ecclesia,
„ ipsa enim non habet claves quantum ad
„ usum, omnia autem ista descendunt ex
„ hoc, quod Ecclesia non est aliquid unum
„ per se potens habere administrationem
„ clavium, si autem posset per se admini-
„ strare, non committeret alicui Prælato.
Ita Episcopus Abulensis opinionem nostram, quæ sacræ Facultatis Parisiensis est, mirum in modum illustrat, & invicte probat, ita ut nihil a nobis addi possit ad eam explicandam, aut asserendam.

XXIV. Ut tamen ad propositum revertamur, ostendendum est, quo pacto ex hoc principio, & fundamento sequantur ea, quę nobis in hac dissertatione probanda sumsimus. Hoc autem facile est ad oculum demonstrare; nam nemo est, qui non statim intelligat illum supremam habere potestatem qui potestatem ipsam habet secundum originem, & virtutem; eum vero potestatem non habere supremam, qui tantum potestatem habet ab alio sibi commissam quoad usum. Patet autem

tem ex dictis, potestatem Ecclesiasticam esse penes Ecclesiam, Romanum autem Pontificem, ceterosque Prælatos, eam accipere ab Ecclesia quoad usum tantummodo. Non ergo Summus Pontifex habet potestatem in universam Ecclesiam, licet habeat in universa Ecclesia, sed vice versa Ecclesia potestatem habet in Pontificem; & quemadmodum mortuo Pontifice alium sufficit, ita potest eum corrigere, atque deponere, non quidem ipsa per se, nam universam societatem Ecclesiæ convenire, aut judicare non est possibile; sed per Concilium generale, quod cum universam Ecclesiam repræsentet, habet universam Ecclesiæ potestatem in se unitam, cum præsertim Ecclesiæ universæ habeat assensum. Cum ergo Ecclesiæ potestas sit superior potestate Papæ, cum Ecclesia leges dicere possit Papæ, cum Ecclesia possit auferre a Papa jurisdictionem, quam ipsi commisit; nemo dubitare potest, quin hæc omnia fieri possint a Concilio generali ipsam repræsentante: sed hæc sunt singillatim expendenda.

§. II. *Majorem esse Concilii generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem.*

Ad probandam majorem esse Concilii præsertim generalis, quam Romani Pontificis auctoritatem hoc unum observasse sufficeret, a Concilio generali Ecclesiam universam repræsentari, non item a Romano Pontifice; quippe cum suprema potestas spiritualis toti Ecclesiæ in commune a Christo collata sit, ut paragrapho superiori abunde probatum est, aliunde vero certum sit, Concilium generale universam Ecclesiam repræsen-

sentare, non item Romanum Pontificem; quis negare possit, quin major sit Concilii, quam Romani Pontificis auctoritas?

II. Preterea Romanis Pontificibus adeo persuasum fuit, Concilii auctoritatem sua majorem esse, ut ultro ipsi Concilia postularint, tanquam ad dirimendas controversias necessaria, suaque judicia in illis retractari postularint, aut saltem passi fuerint. Docet id constans, ac perpetua Romanorum Pontificum disciplina.

III. Atque ut a Beato Petro ordiamur, *nihil ille*, ut Chrysostomus observat, nihil, inquam, alicujus momenti solus egit, nihil alicujus momenti sine Concilio statutum esse voluit: cum eligendus Apostolus in locum Judæ, cum constituendi Diaconi, cum aliquid de legalium observatione statuendum in commune consulit, & omnia fratrum electioni, ac judicio permittit. Id vero maxime elucet in illa celebri de legalium observatione controversia, quæ in Concilio Hierosolymis congregato disceptata, ac judicata est, totiusque Synodi, non unius Petri nomine definita his verbis: *visum est Spiritui sancto, & nobis, &c.* Hoc exemplo utuntur Synodi V. generalis Patres, ut ostendant Concilii præsertim generalis auctoritatem singulorum Episcoporum, ipsiusque Romani Pontificis auctoritate superiorem esse, ac majorem his verbis: „ Licet, *inquiunt*, „ Spiritus sancti gratia circa singulos abun„ daret Apostolos, ut non indigerent alie„ no consilio ad ea, quæ agenda erant, „ non tamen aliter voluerunt de eo, quod „ movebatur, si oporteret Gentes circumci„ di, definiri priusquam communiter con„ gregati diversarum scripturarum testimo-

„ niis

„ niis unusquisque sua dicta confirmaverunt, „ unde communiter de eo sententiam protulerunt ad gentes scribentes, visum est „ Spiritui sancto, & nobis, &c. Sed & sancti Patres, qui per tempora in sanctis „ quatuor Conciliis convenerunt antiquis „ exemplis utentes communiter de exortis „ hæresibus, & quæstionibus disposuerunt, „ certo constituto, quod in communibus de „ fide disceptationibus, cum proponuntur, „ quæ ex utraque parte discutienda sunt, „ veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim potest in communibus de „ fide disputationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget.

IX. Hinc quoties in Ecclesia majores, ac graviores controversiæ sunt exortæ, congregata semper fuere Concilia. Quid autem necesse fuisset ea congregari, si solius Romani Pontificis auctoritas Concilii auctoritatem superaret? At non ista fuit Romanorum Pontificum sententia, cum ipsi Concilia ultro ut necessaria postulent etiam post judicium suum.

V. Sic Clerus Romanus tempore Cypriani causam lapsorum non aliter tractari posse affirmat, *quam collatione consiliorum cum Episcopis, Presbyteris Confessoribus facta, quoniam nec firmum decretum potest esse, quod non plurimorum videbitur habuisse consensum.*

VI. Sic Julius ad Orientalium dissidia finienda, Athanasii causam judicandam, necnon ad fidem confirmandam Concilium necessarium esse affirmat, atque ad illud Eusebium, & ejus socios invitat.

VII. Sic etiam Liberius ad eandem causam judicandam Concilium petiisse se testatur,

tur, & iterum enixe postulat in litteris ad Constantium; atque illa de causa Legatos ad eum mittit: idem cum in Imperatoris conspectum venisset, eamdem postulationem iterato renovavit, & interroganti Imperatoris Ministro, *quota pars orbis est Liberi*, non respondet se supra Concilia esse, suamque auctoritatem omni alia majorem esse, sed tantum ait, quod etiamsi solus sit cum paucis, non ideo causam fidei minui; quoniam tres tantum fuerunt, qui Nabucodonozori restitere.

VIII. Damasus, & alii Episcopi Occidentales post Aquileiensem Synodum ad Imperatorem Theodosium scribentes, ad componendas Orientis res Synodum generalem fieri enixe postulant: iidem autem se non prærogativam examinis sibi vindicare ajunt, sed tantum consortium communis arbitrii. Causam Bonosi, quæ Concilii Capuensis statuto finitimis Episcopis, Anysio scilicet Thessalonicensi, & Macedonibus fuerat commissa, non audet ipse judicare: *cum hujusmodi*, inquit, *fuerit Synodi Capuensis judicium, ut finitimi Bonoso de eo cognoscant; advertimus nobis judicandi formam competere non posse*. Quibus verbis agnoscit Siricius, se non solum Concilii generalis, sed & alterius Synodi, qualis erat Capuensis auctoritate ita astringi, ut non possit causam ab ista Synodo aliis judicibus commissam ipse judicare, agnoscit etiam judicium ab istis, qui a Synodo delegati fuerunt, ferendum suo judicio firmius ac superius fore: *Vos enim*, inquit, *ut scripsimus, Synodi vice decernitis, nos quasi ex Synodi auctoritate judicare non convenit*. Innocentius I. ad motas in Chrysostomum turbas componendas suam non interpo-

nit

nit auctoritatem tanquam supremam, sed Synodum necessariam esse judicat: *Quodnam*, inquit in Epist. ad Clerum Const. *remedium istis rebus in præsenti afferemus? necessaria erit Synodalis cognitio, quam etiam multo jam antea congregandam diximus: ea enim sola est, quæ hujusmodi procellarum impetus retundere potest.*

IX. Cælestinus I. cognita Nestorii hæresi privatam Sedis Apostolicæ, sed in Concilio Occidentalium sententiam in eum profert, ac deinde cum convocata Synodus generalis foret, ipse ad eam Legatos misit, litteris suis ita Synodorum generalium auctoritatem extollens: *Non poterit*, inquit, *veritas mentiri, cujus in Evangelio ista sententia est: ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo; ibi & ego sum in medio eorum; quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest, quanto magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba sanctorum.*

X. Sed nullus est Pontifex, qui de Conciliorum necessitate, & auctoritate plura scripserit, quam beatus Leo, præsertim vero in causa Eutychetis. Licet enim Flavianus ad judicandum Eutychem Synodum generalem necessariam non esse credidisset, nihilominus S. Leo Concilii celebrationi annuit, petiitque ab Imperatore, *ut intra Italiam habere juberet Episcopale Concilium, quo, conciliante Deo, possent omnia scandala, quæ in perturbationem Ecclesiæ commota erant, resecari.* Cum vero Imperator eam Synodum Ephesi indixisset, ultro beatus Leo ad eam Legatos misit: *Unde*, inquit in Epist. ad Theodosium, *quamvis ad diem Concilii Episcopalis, quem pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla*

nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla præcesserint, & temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; præsertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilibus causis ab indicenda Synodo fuisset abstinendum. Tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi, ut clementiæ vestræ statutis aliquatenus pareatur. Ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causæ æquitate sufficiant, quippe præsentiæ meæ impleant vicem. Nec beatus Flavianus, nec sanctus Leo inutilem esse Synodum judicant, eo quod judicium Pontificis Conciliis judicio sit superius, sed quia, ut observavimus, atque ut hic habet sanctus Leo, evidens omnino causa fidei sit in anterioribus Concilii aperte definita, sed cum Synodum necessariam judicasset Imperator, ipse sanctus Leo ultro assensus est, nec putavit ullum fieri Sedi, aut auctoritati suæ præjudicium, si ad illam Legatos mitteret. Cum vero Synodus illa Dioscori nefariis artibus compulsa perperam judicasset, si S. Leo suam auctoritatem Concilii potestate superiorem credidisset, quis dubitet quin ille, prout affectus erat, statim ejus Decreta in irritum misisset; verum nihil hujusmodi fecit, aut facere se posse arbitratus est, imo nullum alium huic malo remedium esse ratus est, quam Conciliis alterius generalis celebrationem. Quapropter Imperatorem supplex per litteras non semel obtestatus est, *ut majorem ex toto orbe Sacerdotum numerum congregaret*. Quum demum Synodum, imperante Martiano, obtinuit, & in qua Chalcedone habita Eutychetis causa supremo judicio terminata est; quis porro credat, Leonem dignitatis suæ defensorem acerrimum, aut Concilia generalia postulasse,

se, aut sua judicia in iis retractari permisisse, si suam auctoritatem Concilii auctoritate superiorem fuisset arbitratus.

IX. Denique diserte testatur in Epist. ad Theodoretum post Synodum scripta, judicium suum post Synodi confirmationem magnum robur accepisse, & jam non posse ullatenus convelli, aut labefactari: *Gloriamini*, inquit, *in Domino, qui nullum nos in fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quod nostro prius ministerio definierat, non universæ fraternitatis privavit assensu, ut vera a se prodiisse ostenderit, quod prius a prima omnium sede firmatum, totius Christiani orbis judicium recepisset*. Ergo non existimavit judicium suum æqualis fuisse ponderis cum judicio Synodi.

X. Felix III. & Gelasius I. ad damnandum Acacium Constantinopolitanum, non suam, sed Concilii Chalcedonensis auctoritatem adducunt: cum enim ille Synodum peteret, in qua judicaretur, non ajunt illi opus non esse Synodo, eo quod sola sufficiat auctoritas Pontificis, utpote quæ qualibet Synodo major sit, atque superior; sed Synodum minime necessariam esse dicunt, eo quod Acacius jungeret se Eutychianis in Synodo Chalcedonensi damnatis: *Nec enim*, inquit Gelasius Epist. 9. *dubium est, quod sicut in unaquaque hæresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit Christianus, omnes complices sectatores communicatores damnatæ semel pravitatis pari sorte censetur, ideoque fit consequens, ut sicut Timotheus, atque Petrus talium sectatores communicatores damnato semel pravitatis pari sorte censentur, secundum illius tenorem Synodi, nulla recenti facta Pontificum congregatione damnati sunt; sic*

& qui

& qui Petro communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita consors factus sit & pœna. Itaque Romani Pontifices non suam in Acacium, sed Concilii Chalcedonensis auctoritatem allegant, cujus se tantum executores perhibent; sic enim Gelasius Epist. 4. ait decessorem suum *executorem fuisse veteris constituti, non novæ Constitutionis auctorem*, *quod non solum*, inquit, *præsuli Apostolico facere licet, sed & cuicunque Pontifici, ut quoslibet, & quemlibet locum secundum regulam hæreseos ipsius ante damnatæ a Catholica communione discernant.* Siccine se gessissent isti Pontifices, nisi auctoritatem Concilii sua superiorem existimassent? Quid opus fuisset studiose observare, se non suo marte pugnare, sed tantum ex auctoritate Concilii Chalcedonensis? Non potest alia ratio afferri, cur eam tantum venditent, nisi quod illam sua majorem esse arbitrentur.

XI. Vigilius Papa in causa trium capitulorum ad eorum damnationem non potuit compelli, nisi auctoritate Concilii generalis: hoc testantur Italiæ Clerici in litteris ad Legatos Francorum Constantinopolim euntes: *Cœpit*, inquiunt, *Papa Vigilius ad hoc compelli, ut absolute ipsa capitula sine Synodi Chalcedonensis mentione damnaret, sed Papa non acquiescens hoc facere, & videns se nimium ingravari, dixit tunc serenissimo Principi: veniant huc fratres nostri ex omnibus Provinciis quini, aut seni, & quicquid sub tranquillitate tractatu habito omnibus visum fuerit, cum pace disponimus; quia sine consensu omnium ista, quæ & Synodum Chalcedonensem in dubium venire faciunt, & scandalum fratribus meis generant, solus facere nullatenus acquiescam.* Et postea: *si quis Græcorum Episcoporum usque ad universa-*

lis

lis Concilii tractatum de istis capitulis aliquid fecisset, aut facientibus acquievisset, a communione Sedis Apostolicæ alienus existeret. Cum vero quinta Synodus generalis de tribus capitulis judicium postea tulisset repugnante, ac resistente Vigilio, ejus tum Decretum vim habuit, coactusque fertur ipse Vigilius tandem ei consentire. Agatho Romanus Pontifex Synodo generali propter Monothelitarum causam indicta non deprecatur eam minime fieri, eo quod in Synodo Lateranensi, Præside Martino I. jam judicata causa videri potuisset; quinimo ultro ad eam Legatos mittit, eamque necessariam fuisse fatetur in Epistola Synodica, *Ut*, inquit, *veritas adhuc in ancipiti positis clareat, & eam ferventer amplectentibus robur accrescat, & zizaniorum genimina spirituali falce abscindantur.*

XII. Mitto alia plurima Pontificum Romanorum testimonia, quibus centies ipsi profitentur, se nihil quippiam momenti definire, aut gerere posse sine Concilii auctoritate: unus erit instar omnium.

XIII. Innocentius III. qui Philippo petenti, ut sibi liceret cum uxore divortium facere, respondet se id sine Concilio generali facere non posse lib. 3. regist. 15. Epist. 104. *Verum*, inquit, *si super hoc absque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam, & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis, & officii nobis periculum immineret.* Putavit ergo posse aliquid Concilium generale, quod sibi facere non liceret, ac proinde auctoritatem generalis Concilii sua superiorem agnovit.

XIV. Gregorius X. in indictione Concilii Lugdunensis agnoscit se solum sine Con-

ci-

cilio generali non sufficere ad res Ecclesiæ restituendas. „ Ad quod, *inquit*, cum nos „ sufficere non posse sciamus, levamus oculos ad montem, montem quidem Dei, „ montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devote speramus: & quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium, nos cum fratribus nostris, aliisque viris prudentibus exacto, „ & frequenti tractatu præhabito, prout „ tantæ necessitatis instantia exigebat, de „ ipsorum consilio generale Concilium, sicut imitatione digna sanctorum Patrum „ consuetudo laudabilis, longæque observationis exemplum nos instruit, opportuno „ tempore decernimus congregandum, in „ eo tam circa præmissa, quam circa cetera, quæ salutem respiciunt animarum, „ illa, Deo auspice, communi consilio inveniatur provisio, & ejusdem approbatione „ Concilii roboretur. „ Eadem verba repetit Clemens V. in Epist. ad Philippum Francorum Regem.

XV. Denique, ut alia mittam, Romani Pontifices ad Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumque Novatorum errores peremptorio judicio damnandos Concilii generalis auctoritatem necessariam esse crediderunt; nec conquesti sunt, rem a sua Sede judicatam in Synodo Tridentina iterum examinari, ac de novo judicari. Non ergo putaverunt, suam auctoritate Concilii majorem aut superiorem esse.

XVI. Denique eandem semper fuisse de Concilii auctoritate totius Ecclesiæ sententiam docet ea, quam in definiendis rebus Ecclesiasticis perpetuo servavit disciplina, de

qua

qua dissertatione secunda satis, & abunde dictum. Ex ea quippe liquet, supremum semper Ecclesiæ judicium fuisse penes Synodum generalem, a qua non poterat ulla ad Pontificem esse provocatio, cum e contra a Pontificis Romani judicio ad Synodum generalem confugere liceret. Docet id diserte Divus Augustinus Epist. 162. ubi Donatistis Romæ a Pontifice, Synodoque proscriptis ait, unum adhuc confugium superesse, ad plenariam scilicet Synodum: *Ecce putemus*, inquit, *illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos fuisse judices, restabat adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.* Haud dubitavit ergo S. Augustinus, majorem esse Concilii plenarii, & generalis (quod ad ejus Africanorumque mentem potuit esse tantum nationale) non dubitavit, inquam, quin hujusmodi Concilium Romani Pontificis, & ejus Synodi, quæ novemdecim erat Episcoporum, judicium infirmare posset, ac solvere. Et sane, ut jam multoties a nobis observatum, ac probatum est, universę ferme causæ fidei, postquam a Romanis Pontificibus judicatæ sunt, iterum in Synodis agitatæ, atque definitę fuerunt, nec res ante Concilii definitionem penitus eliquatæ, atque definitæ censebantur. Sic Augustinus observat in negotio Baptismi hæreticorum judicio Stephani litem non fuisse definitam sed tantum Synodi plenariæ sanctione; beatumque Cyprianum potuisse sine hæresi a Stephani opinione dissentire, quod non poterant Donatistæ, postquam res in Synodo plenaria definita fuerat. Sic etiam in negotio celebrationis Paschæ, quandiu Victoris

tantum, & Romanæ Ecclesiæ sententia reprobata est Asianorum consuetudo, pro hæreticis, aut schismaticis habiti minime fuerunt. At statim atque a Concilio Nicæno statutum est Pascha nonnisi die Dominica celebrandum, qui alia die, illud celebrarunt, schismatici ubique audiere.

XVI. Mitto alia innumera exempla, atque primum istud dissertationis hujus caput concludo auctoritate, & ratiocinio sancti Augustini lib. 2. de Bapt. cap. 4. *Universum*, inquit in simili negotio, *partibus semper optimo jure præponitur*. Cum ergo Concilium sit totum respectu Papæ, qui membrum ejus est, cum Concilium universam repræsentet Ecclesiam, cujus Pontifex est membrum, licet primum, atque præcipuum, quis sanus in dubium revocare possit, quin universa Ecclesia, & Concilium eam repræsentans majori auctoritate polleat, quam solus Pontifex Romanus? addi posset & illud Hieronymi Epist. 85. *si auctoritas quæritur, orbis major est urbe*. Quod si ita est, major quoque debet esse Episcoporum universi orbis, quam Episcopi unius urbis auctoritas.

§. III. *Pontificem Romanum Concilii Legibus teneri, nec posse illas pro libito irritare, immutare, quamvis possit ab iis sapienter dispensare in eo casu, quo Concilium dispensaret.*

Sequitur hæc propositio ex præcedenti, nam si Papæ auctoritas inferior auctoritate Concilii, si judicium Concilii superius est judicio Pontificis, cum inferior nihil possit in superiorem, necessario dicendum est, leges, & judicia Concilii generalis non posse a Romano Pontifice pro libito dissolvi, aut

mu-

mutari, aut vice versa, cum superior inferiori leges dicere possit, Pontificem Romanum Conciliis, & legibus teneri fatendum est; sed ut omnibus id constet; non aliis utemur testibus, quam ipsis Romanis Pontificibus, qui omnes uno ore clamant, se Conciliorum legibus teneri, nec posse se illas infringere, aut pro libito immutare. Sed præstat ipsorum audire verba, quibus nihil disertius, nihil luculentius est: audiantur ergo.

II. Julius I. Epist. ad Orientales: *Id vere ad Synodi, & Episcoporum, qui in concilio* (Nicæno) *fuerant, contumeliam vergeret, si quæ illi tanto studio, & cura, velut Deo præsente egissent, a nobis ut vana, futiliaque abrogarentur.* Et ibidem: *Nos omnia secundum Canonem facimus.*

III. Liberius in Epist. ad Const. *Ad istud officium, testis est mihi Deus meus, invitus accessi, in quo cupio quidem sine offensa Dei, quandiu in sæculo fuero, permanere, & nunquam mea statuta, sed Apostolica ut essent semper firmata, & custodita perfeci, secutus morem nihil addidi Episcopatui urbis, ordinemque majorum, Romæ nihil minui passus sum.*

IV. Bonifacius I. in Epist. ad Hilarium Narbonensem: *Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum functionum diligentes esse custodes.* Et post alia: *Nemo ergo eorum termino audax temerator excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus suis, quæ tibi non videntur concessa, defendat. Cesset hujusmodi præsumptio eorum, qui ultra licitum suæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua adeo nos Canonum præcepta servare, ut ita quoque constitutio nostra definiat, quatenus Metropolitani sui*

unaquaque Provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.

V. Cælestinus I. in Epist. ad Perigenem Dinatum, Basilium, & alios Illyrici Episcopos, *dominentur nobis regulæ: non regulis dominemur, simus subjecti Canonibus, qui Canonum præcepta servamus.*

VI. Sixtus III. in Epist. ad Episcopos per Illyricum: *sed ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi suo corpore sustentetur, firmitatem, & vigorem suum perdit, & non tenet, quam habuerat, dignitatem.*

VII. Leo I. *Nimis hæc improbanda, nimis sunt prava, quæ sanctis Canonibus inveniuntur esse contraria.* Et paulo post: *Absit a conscientia mea, ut tam prava cupiditas studiis meis adjuvetur . . . . . sancti illi, & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna sacrilego Ario cum sua impietate damnato mansuras usque in finem mundi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt, & si quid usque aliter, quam illi statuerunt, præsumitur, sine cunctatione cassatur, ut quæ ad perpetuum generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur.*

VIII. Idem in Ep. ad Pulcheriam de iisdem Canonibus Nicænis loquens: „ Quoniam, „ *inquit*, contra statuta paternorum Canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in „ urbe Nicæna spiritualibus sunt fundata „ Decretis nihil cuique addere concedit, „ ita ut, si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat. Quæ si, ut oportet, a cunctis „ Pontificibus intemerata serventur. *Et cap.* „ 3. consensiones vero Episcoporum sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnante unita nobiscum „ ve-

„ vestræ fidei pietate in irritum mittimus,
„ & per auctoritatem beati Petri Apostoli
„ generali prorsus definitione cassamus, in
„ omnibus Ecclesiasticis his legibus obse-
„ quentes, quas ad pacificationem omnium
„ sacerdotum per trecentos decem & octo
„ Antistites Spiritus sanctus instituit.

IX. Simplicius in Epist. ad Acacium ait, *contra definitiones Concilii Chalcedonensis nihil retractari posse, quia per universum mundum insolubili observatione retinetur, quod a sacerdotum universitate constitutum est.*

X. Gelasius I. Epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Quibus*, inquit, *convenienter ex paterna traditione perpensis confidimus, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscuiusque Synodi constitutum, quod universa Ecclesia probavit assensus, non aliquam magis exequi sedem oportere, quam primam.*

XI. Similiter Hilarius Papa in Romano Concilio, cui præfuit: *Nos*, inquit, *potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet . . . . si quidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia sacerdotum sublimitas personarum.*

XII. Agapetus Epist. 6. ad Cæsarium Arelatensem „: Revocant, *inquit*, nos quomi-
„ nus desideriis tuis annuamus, veneranda
„ Patrum manifestissima constituta, quibus
„ specialiter prohibemur prædia juris Ec-
„ clesiæ, cui nos omnipotens Dominus præ-
„ esse constituit, quolibet titulo ad aliena
„ jura transferre; qua in re sapientiæ ve-
„ stræ quoque credimus esse gratissimum,
„ quod in nullo contra priscas definitiones,
„ constituta, vel regulas qualibet occasione,
„ sub cujuscunque personæ respectu venire

„ concedimus : nec tenacitatis ſtudio , aut „ ſæcularis utilitatis cauſa hoc facere nos „ credatis, ſed divini conſideratione judi- „ cii neceſſe nobis eſt , quicquid Synoda- „ lis decrevit auctoritas, inviolabiliter cu- „ ſtodire.

XIII. Gregorius I. lib. 3. indict. 12. Ep. 30. Conſtantinæ Auguſtæ negat , quod illa petierat, ut caput Sancti ad ſe transmitteret : *Quod* , inquit , *vos illa præcipitis* , *quæ facere nec poſſum, nec audeo*. Lib. 2. ind. 11. Epiſt. 52. *Si Canones non cuſtoditis* , *& majorum vultris ſtatuta convellere, non cognoſco, qui eſtis*. Idem lib. 1. Epiſt. 24. ait, ſe quatuor Concilia generalia, velut quatuor Evangelia venerari.

XIV. Martinus I. Epiſt. 5. ad Joannem Philadelphiæ Epiſcopum: *defenſores enim*, inquit, *divinorum Canonum*, *& cuſtodes ſumus*, *non prævaricatores*. Et in Epiſt. ad Amandum Trajectenſem: *Ideo*, inquit , *neceſſe habuimus* . . . . . *Cœtum generalem fratrum*, *& Coepiſcoporum noſtrorum in Romana civitate congregare*.

XV. Zacharias Epiſt. 1. ad Bonif. cap. 5. *Abſit*, *ut hoc prædeceſſor noſter ita credatur præcepiſſe*, *nec enim ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur*, *quæ contraria eſſe Patrum*, *ſive Canonum inſtitutis invenirentur*.

XVI. Leo III. in dialogo, quem de additione particulæ *Filioque* Symbolo facta habuit cum Legatis Caroli Imperatoris negat quidquam ſe poſſe Symbolo adjicere, *Quia*, inquit, *me illis Patribus Conſtantinopolitani Concilii non dico præferam* , *ſed abſit*, *ut coæquare præſumam*.

XVII. Nicolaus I. Epiſtola 32. ad Epiſcopos Silvanectenſis Concilii: *Sciat beatitu-*

do

do vestra, non nos regulas, atque Decreta velle corrumpere.

XVIII. Hadrianus II. de his *nihil audemus judicare, quod possit Nicæno Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum regulis, vel decretis nostrorum antecessorum obviare.*

XIX. Joannes VIII. Epist. 231. *Et quia*, inquit, *Ecclesiæ Dei privilegium nos debet immutilatum solemniter conservare, ne in aliquo Patrum terminos præferre videamur contra statuta majorum agere nequivimus.*

XX. Silvester II. Epist. 145. *Itaque in causa* Roberti *Abbatis, ob eam, quam servamus, ac semper vobis servare volumus fidem, hæc tria consultando proponimus, primum non esse nostri juris falcem in alienam messem ponere.*

XXI. Gregorius VII. *Et quia*, inquit lib. 2. Epist. 5. *venerandi Canones ad sacerdotii gradum tales provehi contradicunt, probare eos non satis cautum fore putamus, ne quidquam a nobis contrarium sanctis Patribus in exemplum, & auctoritatem relinquatur; solet enim sancta, & Apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed numquam in suis decretis, & Constitutionibus a concordia Canonica traditionis discedere.*

XXII. Eugenius III. Epist. 8. *Contra Deum*, inquit, *& sacrorum Canonum sanctiones nulli omnino petitioni possumus præbere consensum.*

XXIII. Innocentius III. *Si super hoc absque generali deliberatione Concilii statuere aliquid tentaremus, præter divinam offensam, & mundanam infamiam forsan ordinis, & officii nobis periculum immineret, cum contra præmissam veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare.*

XXIV. Idem agnoverunt Antistites Græ-

 ci,

ci, & Latini in Decreto unionis Concilii Florentini, quo statuitur Romano Pontifici *pascendi, regendi, ac gubernandi universam Ecclesiam a Domino Jesu Christo potestatem esse traditam, quemadmodum & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in sacris Canonibus continetur.* Hoc est, *juxta eum modum, qua & in actis Conciliorum œcumenicorum, & in sacris Canonibus continetur*, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται. Quæ voces pascendæ, & regende Ecclesiæ universæ rationem, & formam restringunt, ostenduntque Pontificem in regenda, & pascenda Ecclesia teneri Conciliorum, & Canonum auctoritatem, & Decreta sequi, nec posse aliter Ecclesiam universam regere aut pascere. Ita vero legi, & intelligi debere decretum Synodi Florentinæ, non autem ut recenter a quibusdam legitur *quemadmodum etiam*, docet tum textus Grçcus Decreti, tum ii, qui ita in Latino legere scriptores Blondus Eugenii Papæ IV. Notarius lib. 3. decade 10. Marcus Vigerius Patavinus, qui Romæ anno 1516. obiit, in Decachordo chorda 10. Roffensis art. 25. contra Lutheranos, Ekius lib. 2. de Primatu Petri c. 25. Albertus Pighius lib. 3. de Hierarchia c. ultimo. Hi omnes scriptores minime suspecti sunt, & tamen Decretum Concilii Florentini legerunt, & intellexerunt, quemadmodum & nos legimus atque intelleximus. Majorem autem ipsis quam recentioribus, qui aliter verba Concilii legerent, & intelligerent, fidem deberi nemo non intelligit.

XXV. In eadem Synodo Bessarion sessione nona, velut principium apud Græcos, & Latinos minime controversum supponit

Eccle-

Ecclesiam Romanam quantacunque facultate polleat, minus tamen pollere Synodo œcumenica, & universali Ecclesia. Quod quidem principium a Latinis minime rejectum legitur; imo in Decreto unionis modo relato confirmatum est, cum modus Ecclesiæ pascendæ, & regendæ Pontifici præscriptus est juxta acta veritatis, & Canones Conciliorum.

XXVI. Post tantam nubem testium, quis nisi excæcatus, & vecors affirmare audeat, Romanos Pontifices Decretis Conciliorum non teneri, sed ea posse pro libito abrogare, & sine causa quoslibet ab iis dispensare, cum contrarium tot, ac tanti Romani Pontifices diserte, ac sine ambagibus protestentur; nam in testimoniis superius allatis videre est eos sæpe sæpius affirmantes, se Concilii legibus ita teneri, ut eas vel in levissimis rebus infringere, aut violare minime valeant.

XXVII. Nec vero dispensationes Canonum a Pontificibus olim licet raro concessæ, superiori doctrinæ adversantur; quippe dispensatio non est infractio, aut violatio legis, sed declaratio cum auctoritate facta legem non habere locum in tali vel tali casu; nam cum Legislator legem ferat generalem, nec possit omnes casus prævidere, necesse est legem locum non habere, cum præsumitur mens Legislatoris non fuisse, ut in isto casu obligatoria esset, ut loquuntur. Itaque consideranda est in dispensationibus mens Legislatoris, & eo tantum in casu dispensatio danda, quo in casu eam ipse Legislator concessisset. Sed quia si permitteretur unicuique hujusmodi interpretatio legis, si cuivis liceret de mente Legislatoris judicare, sub hoc obtentu leges ab omnibus in-

infringerentur; necesse fuit, jus istud reservari iis, qui auctoritate pollent, quibus permissum est cum auctoritate declarare, legem locum non habere in hoc vel illo casu, & ita ab ejus observatione dispensare. In hoc enim differt interpretatio a dispensatione, quod interpretatio fiat ab eo, qui auctoritatem non habet; dispensatio vero ab eo, qui auctoritatem habet. Sic Doctor aut Jurisconsultus potest quidem interpretari legem, non autem potest efficere, quominus ii, quos censet a lege debere esse immunes, ab illa fiant immunes. Hoc autem faciet Senatus, faciet Prætor, & alius qui auctoritatem habet. Ita Pontifex Romanus potest non solum interpretari legem, quod quilibet Doctor posset, sed & declarare cum auctoritate in tali vel tali casu hunc vel illum ab ea esse immunem; hoc autem non potest facere, nisi cum evidens, & justa ratio faciendum esse suadet, alioquin dissipatio potius est quam dispensatio, inquit egregie Bernardus hac de re consulendus in libro de præcepto, & dispensatione, & in Epistola prima.

§. IV. *In quo probatur Pontificem Romanum a Concilio judicari, & deponi posse.*

Romanos Pontifices in errores prolabi posse superiori dissertatione ostensum. Eosdem gravibus turpibusque vitiis depravari posse certo certius est. Aliunde vero constat ab Ecclesiastica communione ejiciendos, & de Episcopatu dejiciendos esse illos, qui vel in fide, vel in moribus peccant, ut a nobis demonstratum, & explicatum est in dissertatione de excommunicatione. Ex quibus

bus simul junctis infertur, fieri posse aliquando, ut Pontifex Romanus sit excommunicandus: & deponendus. Quod etiamsi nunquam evenisset, attamen fieri posse quis dubitaret? Verum non unum superest exemplum Episcoporum Romanorum, qui a Conciliis propter hæresim, ac vitia judicati, damnati, atque etiam de sede dejecti fuerunt.

II. Et quidem antiquum fuisse Ecclesiæ Romanæ morem, ut cum in hæreseos vel criminum suspicionem venissent, a Synodis judicarentur, docet Concilium Italiæ sub Damaso in Epistola tertia ad Gratianum & Valentinianum: *Memoratus*, inquit, *frater Damasus, quoniam in sua causa vestri tenet insigne judicii, non fiat inferior, quibus & si æqualis est munere, prærogativa tamen Apostolicæ Sedis excellit, ut judiciis publicis videantur esse subjecti, quibus sacerdotale caput lex vestra summovit.* Et post pauca: *Quod vero ad prædicandam Episcopi conscientiam severioribus se dedit ipse judiciis Sacerdotum, a quibus non nominis, sed etiam morum ratio pensatur.* Et postea: *Quoniam non novum aliquid petit, sed sequitur exempla majorum, ut Episcopus Romanus, si Concilio ejus causa non creditur, apud Concilium se Imperiale defendat. Nam & Sylvester Papa a sacrilegis accusatus apud parentem vestrum Constantinum causam propriam prosecutus est.* Quo ex testimonio liquet, consuetudinem Ecclesiæ Romanæ esse, ut ejus Episcopus a Synodo, etiam in moribus judicaretur.

III. Rariora sunt hujus rei apud antiquos exempla, quia tum temporis ad Episcopatum Romanum ii tantum promovebantur, quorum integra erat vita, moresque proba-

ti. Nihilominus tamen cum aliquid in iis reprehensione dignum erat, ceteri Episcopi Pauli Apostoli libertatem imitabantur, qui Petrum minus recte ad Evangelii veritatem ambulante reprehendit. Sed ut illa mittam, in Romanos Pontifices a Synodis lata judicia memorabo.

IV. Honorium sexta Synodus cum ceteris hæreticis damnavit, licet mortuum; quod si mortuum potuit anathemate percellere, quis dubitet quin potuerit eum, si vixisset, de Episcopatu dejicere.

V. Ad Symmachi, qui quorumdam accusabatur, criminum causam judicandam, Rex Theodoricus Synodum Italię indixit, qua quidem in Synodo Symmachi causa ventilata est; sed cum deficerent probationes, Concilium judicavit hunc, quantum ad homines respicit, immunem, & liberum esse ab objectis criminibus: *Decernimus*, inquiunt Patres Synodi Romanæ anno 501. habitę, *ut Symmachus Papa Sedis Apostolicæ Præsul ab hujusmodi propositionibus impetitus, quantum ad homines respicit, quia totum causis obsistentibus designatis* (hoc est quia deficiebant adversus eum probationes.) *constat arbitrio fuisse divino dimissum, sit immunis, & liber, &c. totamque causam Dei judicio reservantes, universos hortamur, ut sacram communionem ab eo recipiant, &c.* Verum quidem est, ut nihil dissimulem, fuisse tum nonnullos, qui existimarent Synodum Italorum Episcoporum, utpote minorum, & inferiorum Pontifice Romano, non habere de eo judicandi potestatem. Ita ipsa Synodus initio Theodorico Regi duo suggessit, quorum alterum erat debuisse Synodum ab ipso Pontifice convocari, alterum Romanum Pontificem minorum nunquam sub-

subjecisse judicio. Quamvis autem alii legant *inimicorum* pro minorum, alii *minorum* nomine non Episcopos, sed Laicos Judices intelligant: malim bona fide fateri eos minorum nomine intellexisse Episcopos; at cum Theodoricus affirmasset Synodum consensu Romani *Episcopi* celebratam, causam ejus ipsi *ventilarunt*, Deoque dimiserunt, *non ob defectum potestatis, sed ob defectum probationum*. Videtur tamen Ennodius aliter mentem Synodi intellexisse, cum ait in Apologetico: *Aliorum forte hominum causas Deus voluerit per homines terminare, Sedis istius Præsulem suo sine quæstione reservavit arbitrio*. Quod ab Ennodio dictum videtur per adulationem, ad mentem quorumdam, qui in moribus Pontificem a Synodo præsertim Provinciali judicari non posse jam tum ajebant, sed fatebantur omnes in rebus fidei a Synodo generali ipsum judicari posse, ut egregiè docet Hadrianus II. in Epistola, quæ Synodi octavæ actione septima lecta est: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus anathema sit dictum, sciendum tamen est, quia super hæresi accusatus fuerat, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum moribus resistere, vel pravos sensus libere respuere*. Fuit ergo quorumdam licet vana persuasio, propter mores a Concilio Romanum Episcopum judicari non posse, quamvis nemo dubitaret, quin propter fidem deponi posset; quod unum nobis sufficit. Sed nec alterum illud verum est, nam post Simmachi, & Honorii tempora exempla supersunt Romanorum Pontificum a Conciliis propter corruptos mores depositorum.

VI. Imprimis vero insigne est judicium a Romano Concilio in Joannem XII. latum, a quo

a quo propter horrenda flagitia depositus est Joannes, & alius in ejus locum electus, ut narrat Luitprandus Ticinensis lib. 6. cap. 6. his verbis: *Post triduum rogantibus tam Romanis Episcopis, quam plebe, magnus in sancti Petri Ecclesia fit conventus, sederuntque cum Imperatore Archiepiscopi ab Italia pro Engelfrido Aquileensi Patriarcha, quem in eadem urbe languor repente, ut fit, arripuerat.* Rodulphus Diaconus, Albertus Mediolanensis, &c. & enumeratis sexaginta, & amplius Archiepiscopis, Episcopis, & Cardinalibus, cum aliquot Romanæ Ecclesiæ Officiariis, urbisque Primatibus: *His itaque residentibus*, pergit Historicus, *silentiumque summum tenentibus, ita sanctus Imperator exorsus. Quoniam decorum esset, tam claro sanctoque dominum Papam Joannem interesse Concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos, o sancti Patres, consulimus, quibus communis labor Ecclesiasticus, ac commune negotium existit; tunc Romani Pontifices, & Cardinales, Presbyteri, & Diaconi cum universa plebe dixerunt: miramur sanctissimam prudentiam vestram nos hoc velle percontari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos incolas latet; non hic est ex iis, qui veniunt in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces; ita aperte sævit, ita aperte diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur.* Imperator respondit; *Justum nobis videtur, ut accusationes nominatim exprimantur. Tum a Narniensi Episcopo execrandorum criminum accusatus Joannes litteris ad Synodum vocatur, ut se de impositis criminibus, & sacrilegiis purgaret.* Hanc Epistolam cum legisset Joannes, nulla accusationum in se prolatarum mentione facta, rescripsit tantum se audivisse Synodum in mente habere, ut alium crearent Papam.

Quod,

Quod, inquit, *si facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & Missam celebrare*. Hæc Synodus Kalendis Decembris congregata respondit Joanni: *Si ad Synodum venire, & objecta purgare non differtis, auctoritati vestræ proculdubio obedimus; sed si venire, & objecta capitalia crimina purgare dissimulatis, tunc excommunicationem vestram parvi pendimus, eam potius in vos retorquebimus, quandoquidem juste facere possumus*.

VII. Hæ litteræ Hadriano datæ, ut ad Joannem deferrentur; sed cum inveniri non potuisset, constaretque eum ad Synodum non venturum, totius Synodi judicio depositus est, & electus in ejus locum Leo IV. quem quidem Joannes post discessum Imperatoris Roma ejecit; sed ipse Joannes paulo post e vivis abiit Idibus Maii anno 964. Post hujus mortem a Romanis Benedictus est subrogatus, sed eo rejecto, Leo coadunata Episcoporum Synodo restitutus est, & in Benedictum tanquam in invasorem prolata sententia. Hæc narrant præter Luitprandum Continuator Reginonis Adamus Bremensis, Sigebertus, & alii bene multi, quorum testimonia collegit Launoius p. 4. Epist. Ep. 1. ad Maresium. Ex iis vero nullus est, qui factum Concilii improbet, aut depositionem Joannis iniquam, & illicitam esse scribat, imo omnes uno ore eam approbant, Joannem Expapam, & Leonem legitimum Pontificem appellant.

VIII. Primum omnium Baronius Joannis videtur suscepisse patrocinium, sed infeliciter omnino: quod enim ait, eum fuisse a Synodo restitutum, depositumque per eam Leonem, id non aliunde habet, quam ex

ad-

additamento quodam inserto in Chronico Sigeberti, quod Aubertus Miræus non invenit in manuscrip. Gemblacensis Monasterii, quodque manifeste patet esse assutum, & a mente Sigeberti, qui Joannem Expapam, & Leonem legitimum Pontificem ibidem agnoscit, omnino alienum est. Nec vero fides ulla debetur actis quibusdam e Vaticano codice prolatis, quæ feruntur esse Synodi a Joanne adversus Leonem celebratæ; cum enim nullum hujusmodi Concilium habitum fuisse constet, non possunt ejus acta esse genuina, cum præsertim hæc aliunde suppositionis argui possint, ut ostendit Launoius citata Epistola ad Maresium.

IX. Ut vero minus odiosum auctoritatis a Concilio in Romanum Pontificem exemplum proferam, addam sententiam a Concilio Lateranensi anno 112. celebrato in Paschalem secundum latam, qua tum Pontificis illius sententia de investituris est rescissa, tum ipse Pontifex a Synodo emendatus, & ad fidei suæ professionem emittendam impulsus. Primum ergo Paschalis se correctioni Concilii subjicit his verbis: *Porro*, inquit, *scriptum illud, quod magnis necessitatibus coactus, non pro vita mea, non pro salute, & gloria, sed pro solis Ecclesiæ necessitatibus, sine fratrum consilio, aut subscriptionibus feci, super quo nulla conditione, nulla promissione constringimur, sicut prave factum cognosco, ita prave factum confiteor, & omnino corrigi, Deo præstante, desidero. Cuius correctionis modum fratrum, qui convenerunt Concilio, judicioque constituo, ne forte per hoc imposterum detrimentum aliquod Ecclesiæ, aut animæ meæ prajudicium relinquatur.* His a Paschali dictis, *communi omnium favore laudatum est, ut fratres omnes,*

qui donum a Deo sapientiæ scientiæque perceperant, maturius super hoc consilium communi collatione susciperent, quid sequenti die per inspirationem Spiritus sancti responderent. Die itaque sexta, quæ & ultima Concilii fuit, fidei suæ veritatem sanctis Patribus per omnia congruentem, Dominus Paschalis in audientia Concilii totius exposuit, asserens se scripturas sanctas veteris, & novi Testamenti, & Concilia universalia veneranda suscipere. Decreta Romanorum Pontificum, ac præcipue Decreta Domini Papæ Gregorii, & B. memoriæ Papæ Urbani, quæ cum se probare, & semper probaturum esse professus esset; in calce professionis Engolismensis Gerardus hanc ex scriptis sententiam recitavit: *Privilegium illud quod non est privilegium, sed privilegium pro libertate captivorum, & Ecclesiæ a Domino Papa Paschali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc sancto Concilio cum eodem Papa congregati, canonica censura, & Ecclesiastica auctoritate judicio sancti Spiritus damnamus, & irritum esse judicamus, atque omnino cassamus.* Ex his multa inferri possunt Curialium placitis adversa; primo, Pontificem errare posse; secundo, errorem ejus a Concilio corrigi, & emendari: tertio, modum correctionis ipsi a Concilio præscribi: quarto, coram Concilio Pontificem se purgare, fideique professionem, ut se purgaret, emittere: demum, errorem Pontificis a Concilio damnari, & rejici.

X. Denique in Conciliis Pisano, Constantiensis, ac Basileensi, Romani Pontifices, ut Conciliorum Patribus est visum, depositi sunt, aliique ad ipsorum nutum in eorum locum subrogati, qui ab universa Ecclesia pro legitimis habiti sunt;

sunt; sed ea de re plura paragrapho sequenti.

XI. Unum hic addam Concilii octavi Decretum, quod rem extra omnem controversiam ponit; hoc quippe Canone vigesimo primo reverentiam quidem Romano Episcopo debitam tuetur, ita tamen, ut possit in eum a Concilio sententia ferri, his verbis: *Si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius, & Dioscorus, sive scripto, sive sine scripto insanias quasdam contra cathedram Coriphei Apostolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi sententiam damnationis subeat. Si qua vero œcumenica collecta de Synodo de Romana etiam Ecclesia controversia extiterit; licebit cum decenti reverentia de proposita quæstione veneranter percontari, responsumque admittere, & sive juvari, sive juvare, non tamen impudenter contra senioris Romæ Pontifices sententiam dicere.* Quibus postremis verbis non adimit Concilio Synodus octava potestatem judicandi de Episcopo Romano, quam præcedentibus ei concessit; sed tantum cavet, ne impudenter, & audacter privati Episcopi, quales Photius, & Dioscorus, sententiam in Pontificem dicant. Quod ex primis Canonis verbis liquet: *si quis tanta efferatus audacia, quemadmodum Photius, & Dioscorus, &c.* Et sane Synodus permittit Concilio œcumenico de iis, quæ spectant ad summum Pontificem, quærere, & judicare, eumque, ut habet, juvare, vel ab eo juvari, hoc est, vel eum docere, vel ab eo doceri: vetat autem tantummodo, ne temere sententia in eum proferatur, supponens eam ferri posse, si non temere, & imprudenter id a privatis fiat, sed ab universa Synodo. Uno verbo, non negat Synodus œcumenico Concilio

ju-

judicium Pontificis Romani competere, imo id astruit, sed tantum definit, non esse de eo temere judicandum. Nec est, quod putet Cajetanus hoc se telum vitare, dicendo sensum Canonis esse, non posse sine audacia de Pontifice Romano judicari. Contrarium enim supponit Synodus, cum vult de rebus ad Pontificem, Ecclesiamque Romanam spectantibus a Synodo inquiri; ad quid enim inquireretur, nisi ut judicium ferretur? quid si, inquisitione facta, inveniretur hæreticus, aut gravissimorum criminum reus, nolletque juvari, hoc est emendari a Synodo? Quis dubitet quin mens Synodi fuerit, hoc in casu sine temeritate sententiam in eum dici posse?

§. V. *In quo Conciliorum Pisani, Constantiensis, & Basileensis circa propositam quæstionem definitiones referuntur, & ab adversariorum objectionibus vindicantur.*

Postquam a nobis ostensum est, quæ fuerit antiquæ Ecclesiæ circa Concilii, & Pontificis Romani auctoritatem mens, & disciplina, superest, ut quid de illa in Conciliis generalibus post motam litem definitum fuerit expendamus.

II. Tria porro sunt Concilia in quibus hæc quæstio diu multumque ventilata, ac tandem definita est, & factis confirmata, Pisanum scilicet, Constantiense, ac Basileense, quorum historiam breviter ab origine deducere a proposito non erit alienum.

III. Cum Gregorius XI. Avenione, ubi 73. annos Pontifices sederunt, Romam rediisset, atque paulo post anno 1378. e vivis ex-

excessisset, populus Romanus seditione facta, in Conclave, ut vocant, irrupit, atque omnibus Cardinalibus mortem interminatus est, ni Romanum, aut saltem Italum crearent Pontificem; hi, ut saluti suæ consulerent, Bartholomæum Neapolitanum, qui Cardinalis non erat, Pontificem delegerunt, qui dictus est Urbanus VI. sed ægre ferentes vim a populo sibi illatam, aliquanto post Fundos se se transtulerunt, ubi Cardinalem Robertum, qui Clemens VII. est dictus, Pontificem elegerunt. Is Avenione sedit usque ad annum 1394. qui mortuus successorem habuit Petrum de Luna, qui Benedictus XIII. est dictus. Aliunde vero Urbano VI. successit Bonifacius hujus nominis nonus, Bonifacio Innocent. VII. ac demum Innocentio Angelus de Corario, qui anno 1406. ea conditione electus est, ut statim post electionem ad finem imponendum Schismati Pontificatu se se abdicaret. Verum ubi Pontificatum adeptus est, eo cedere noluit, seque Greg. XII. appellari voluit. Ita res ad duos rediit Antipapas, Benedict. XIII. & Gregorium XII. Neutrum pro legitimo Pontifice agnoscebat Gallia, & tertium eligi volebat. Hinc habitum est Concilium Pisanum anno 1409. & ex consensu Christianorum omnium Principum celebratum, cui quidem adfuerunt plusquam ducenti Episcopi, ex Italia, Francia, Germania, & Anglia. Ad illud vocati Gregorius, & Benedictus cum non adfuissent, de Pontificatu dejecti sunt, electusque Alexander V. Nec solum Pisana Synodus suam in Pontifices auctoritatem exercuit, sed etiam Decreto sancivit, *Concilium generale universam repræsentans Ecclesiam esse superius Papa*,

& ad

& ad illud pertinere cognitionem, ac judicium controversiarum, quæ Pontificatum Romanum spectant. Ea vero, quæ a Concilio Pisano gesta, & definita fuerunt, approbavit, & confirmavit Alexander V. qui tum ab omnibus pro legitimo Pontifice habebatur, & Pisanum Concilium legitimum, & generale pronuntiavit. Quo etiam nomine donatur Concilium illud ab omnibus, qui de eo tum temporis scripserunt.

IV. Post mortem Alexandri V. Joannes XXIII. hujus successor Concilium Constantiense quasi ad continuationem Pisani anno 1414. indicit. Huic ipse Pontifex adfuit, promisitque se pro bono pacis Pontificatu cessurum, modo Benedictus XIII. & Gregorius XII. idem facerent. Sed hujus pollicitationis pœnitentia ductus a Concilio secessit. Nihilominus Concilium non propterea interruptum est, imo decretum emisit, quo definiebatur, Concilium secessu Joannis XXIII. non esse dissolutum. Deinde vero sessionibus 4. & 5. *diserte definivit Concilium generale universam repræsentans Ecclesiam, potestatem suam immediate habere a Christo, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & reformationem Ecclesiæ generalem in capite, & in membris.* Hocce decretum probatum fuit nationaliter, ac deinde synodaliter, hoc est sejunctim, ut fiebat, ab unaquaque natione, ac deinde ab universis in Synodo Patribus.

V. Omnia porro ita decreta, & definita in Concilio a Martino V. probata sunt, qui illa tantum excipit, quæ nationaliter, & non synodaliter definita fuerant.

VI. Post

VI. Post hæc Joannes XXIII. ad Synodum citatus respondit, se discessus sui pœnitentia duci, probari a se, quæ facta fuerant a Concilio, quæque deinceps erant statuenda, paratumque se esse quæcumque a Concilio etiam adversum se decernerentur, approbare. Idem fecit Gregorius XII. solus Benedictus XIII. se ipsum Pontificatu abdicare, & Concilii judicio causam suam committere renuit, atque ideo a Concilio, ut contumax est proscriptus sessione 37. Deinde sessione 39. Concilium Decretum condidit de celebrandis singulis quinquenniis Conciliis generalibus.

VII. Quæcumque autem in Concilio nationaliter, & synodaliter fuerant definita Martinus V. legitimus Pontifex a Concilio electus rata habuit, & probavit, in primis vero decreta sessionis 4 & 5. Nam inter articulos Bullæ in errores Vviclefi conditæ jubet interrogari Vviclefistas, num teneant Concilium generale universam Ecclesiam repræsentare, num doceant ea, quę a Concilio Constantiensi probata sunt, ab omnibus Christianis probari debere, quod quidem sessiones quartam & quintam respicit.

VIII. Idem Pontifex Decreto Constantiensis Concilii morem gerens Concilium generale indixit primo Papiæ, deinde Senis, ac demum Basileæ, at ante hujus initium e vivis excessit: hujus vero successor Eugenius IV. Julianum Cardinalem Legatum illuc destinavit, ut Concilio præesset. In eo 2. sessione Concilii Constantiensis de auctoritate Concilii supra Papam Decreta renovata sunt. Conatus est deinde Eugenius Concilium dissolvere, at stetit illud nihilominus; sta-

statuit sessione 13. Pontifici non competere hujusmodi potestatem, ipsum quidem esse Ecclesiæ caput, sed non universæ Ecclesia superius: Ipsum quippe falli procul dubio posse, quod de Ecclesia dici sine piaculo non posset. Hæreticum esse dicere Papam non teneri Concilio parere; tum Eugenius IV. mutata sententia Concilii acta probavit, & ea omnia confirmavit; quæ a principio decreta fuerant usque ad sessionem decimam sextam; in qua Bulla confirmatoria actorum Synodi continetur.

IX. Ex his, ut puto, abunde evincitur, quæstionem istam de auctoritate Concilii generalis etiam supra Papam in tribus Conciliis generalibus per tres Pontifices legitimos, & ab omnibus receptos approbatis diserte, & aperte definitam fuisse, ita ut de illa jam non sine temeritate dubitari posse videatur. (*)

§. VI. *Respondetur iis, quæ a nupero quodam scriptore ad elevanda, & eludenda Concilii Constantiensis Decreta objecta sunt; simulque Constantiensis Concilii, necnon Basileensis, & Cleri Gallicani nuperrime congregati Patres ab hujus calumniis vindicantur.*

Ad elevanda Concilii Constantiensis de auctoritate Conciliorum generalium Decreta multa commenti sunt adversarii. Ex iis enim

(*) Notat Bossuetus in *citat. Vindiciis* in decreto Constantiensis Concilii memorato non haberi *anathema*, quod contra errores, & errantes ferri solet: ac subdit, id a Theologis *non indiligenter notatum*.

enim aliqui ea quasi dubiæ auctoritatis, ac ut minus approbata rejecerunt, alii ad tempus tantum schismatis Concilii dicta detorserunt; hæc duo recentior quidam Cleri Gallicani Patrum cavillator post alios adversus Concilii Constantiensis Decreta rudi, & incondito sermone crocitavit, quibus & tertium addidit, a quo libellum suum orditur, sessionis 4. Decreta vitiata esse, & corrupta. Cum ergo hujus opus licet exiguum omnes adversariorum adversus Concilii Constantiensis Decreta cavillationes contineat, operæ pretium facturos nos esse arbitrati sumus, si ejus argumenta expenderemus.

II. Primum ergo, ut vitiatum esse probet sessionis 4. Decretum, ait in aliquot editionibus post hæc verba, *quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, cui quilibet, cujuscunque status vel dignitatis existat, obedire tenetur*, post hęc, inquam, verba non reperiri hæc: *in his, quæ pertinent ad fidem*: sed tantum ista, quæ sequuntur: *ad extirpationem dicti schismatis, & reformationem generalem Ecclesiæ in capite, & in membris.*

III. Addit, hæc omnia verba postrema, *ad reformationem Ecclesiæ in capite, & in membris*, in tribus codicibus msf. actorum Concilii, necnon in quatuor aliis mss. gestorum indubitatorum Constantiensis Synodi, ac demum in duobus mss. codicibus Cardinalis Sirleti non haberi. Hinc ille concludit, ea quæ spectant ad reformationem generalem Ecclesiæ in capite, & in membris adventitia esse, & inserta Decreto sessionis 4. hujus autem interpretationis auctores esse non tantum comminiscitur, sed & velut exploratum affirmat Basileenses Patres: *Concilii*, in-

inquit, *Basileensis Patres cum jam viderent auctoritatem suam apud plerosque vilipendi, cogitare cœperunt de publicandis actis Constantiensis Concilii, ideoque mandarunt duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabiensi, ut ex actis Constantiensis Synodi Decreta extraherent; hoc vero cum anno* 1442. *absolutum esset a deputatis supra dictis, opus fideliter conscriptum fuit. Ex hoc codice jussu Basileensis Synodi ex scripto Joannes quidam Hobert ex Inderdof sacræ Theologiæ Baccalaureus copiam propria manu extraxit, & hæc, quæ anno* 1499. *ad Hieronymum de Crooria Juris utriusque Doctorem spectabat, eodem anno typis mandata est in Imperiali oppido Hagenou.* Hæc sunt, quæ de auctorum 4. sessionis vitiatione affert iste recentior, quæ quidem, & vana esse, & etiamsi vera essent, quantum ipsi, & ejus scopo inutilia sint, nemo non animadvertit.

IV. Primum enim, etiamsi sessionis 4. Decreto nonnihil additum esse constaret, quid quæso inde lucraretur, cum certum sit, ipseque non diffiteatur Schelestratus eadem omnino verba sessione 5. haberi, ibique adjecta dici minime posse, cum ubique atque in ipsis mss. ab eo laudatis reperiantur? Dicet forte minorem esse sessionis 5. quam 4. auctoritatem, atque in illa communi consensu Decretum hocce non esse editum, sed hoc illi effugium modo præcludemus; interim certum maneat, & indubitatum a Concilio Constantiensi istud integrum de auctoritate Concilii generalis Decretum esse editum, si non sessione 4. saltem sessione 5.

V. Secundo, demus abesse ab isto Decreto hæc verba: *in iis, quæ spectant reformatio-*

nem generalem Ecclesiæ, &c. auctoritas Concilii generalis supra Papas satis, & abunde stabilitur præcedentibus hisce: *quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitime congregata Generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militantem repræsentans potestatem a Christo immediate habet, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis etiamsi Papalis existat, obedire tenetur.* Inutile est ergo Schelestrato ostendere sequentia de reformatione verba esse ad ecta, cum non minus ex præcedentibus auctoritas Concilii generalis supra Papam asseratur. Nam si quilibet, cujuscumque dignitatis sit, si ipse Papa nominatim tenetur obedire Concilio generali universam Ecclesiam repræsentanti, quis dubitet majorem esse hujus, quam cujuslibet, atque ipsius Papæ auctoritatem?

VI. Tertio, hæc verba esse addita nullatenus est verisimile. Primum enim id asserit contra editionum omnium Concilii Constantiensis fidem, atque etiam contra mss. omnium, ad quas editiones recensitæ sunt, fidem, in quibus omnibus habetur Decretum sessione 4. cum hac additione, *& ad reformationem, &c.* Quod vero in quibusdam non habetur *ad fidem*, nihil ad propositum Schelestrati conducit. Deinde idem asseritur contra fidem plurimorum optimæ notæ, antiquissimorumque mss. qui in bibliothecis occurrunt, etiam eorum, quæ forte ante Basileensium Patrum collectionem conscripta sunt. Quid habet, quod his opponat Schelestratus? aliquot tantum mss. profert, de quorum antiquitate non constat, & quidem e loco suspecto deprompta est, Bibliothecis scilicet urbis Romæ, in quarum mss. certum est pleraque eorum, quæ Curiæ Roma-

næ

næ placitis adversabantur, esse erasa, aut omissa. Sed demus de industria factum id non esse, an non facilius fuit hæc verba in quibusdam mss. omitti, quam in aliis suppleri?

VII. Quarto, additamenti hujus ratio a Schelestrato adjuncta, non tantum fictitia, sed & absurda plane; quis enim credat, *Basileenses* Patres de industria hæc sessioni 4. inseruisse, aut, si inseruissent, a nemine fuisse animadversum eo tempore, quo Concilii Constantiensis actorum recens adhuc erat memoria? Quis putet eos gratis eam fraudem admisisse, cujus statim ab omnibus argui, atque convinci potuissent? deinde cui bono ista sessioni 4. adjecissent, cum eadem prorsus reperirent sessione 5. cujus non minorem auctoritatem esse arbitrabantur? Fictitium ergo est, & absurdum hanc eis sine ullo fundamento dicam impingere.

VIII. Denique si fides mss. a Schelestrato citatis habeatur, hoc unum potest inferri, primum quidem sessione 4. conditum esse decretum sine ista additione, *& ad reformationem Ecclesiæ*; sed sessione sequenti Decretum istud fuisse reformatum ab ipsis Patribus Synodi.

IX. Hoc patet ex gestis quibusdam Concilii Constantiensis ab ipso editis, in quibus postquam narratum est sessione 4. capitulum istud editum esse sine istis verbis, *& ad reformationem, &c.* postea narratur sessione 5. actum fuisse *super correctione, & emendatione capitulorum in præcedenti sessione statutorum, & conclusum esse, quod supra dicta capitula hoc modo corrigerentur.* Ergo si fides habeatur ipsis actis a Schelestrato prolatis in

ipso Concilio Constantiensi sessionis 4. Decretum fuit reformatum, & cum prius sine istis verbis, *& ad reformationem, &c.* prodiisset, postea ab ipsa Synodo fuit cum istis editum. Non est ergo quod hujus additamenti reos peragat Patres Basileenses, quod ab ipsa Synodo Constantiensi factum esse docent acta ab ipso probata.

X. Pergit deinde ad elevandam Decreti hujus auctoritatem, aitque primum, sessionis 5. Decreta non fuisse ex consensu omnium facta; quod ut probet, acta quædam Concilii Basileensis huc usque inedita profert, quibus ostendere conatur sessionem 4. & 5. reclamantibus multis e Patribus celebratas fuisse, imo & libellum contestatorium adversus eas a Cardinalibus esse emissum, assentientibus Regis Galliæ Legatis, qui sese Cardinalibus adjunxerunt. Speciosa quidem prima fronte videtur hæc exceptio; sed si accurate expendatur, statim concidit. Primum enim acta illa, quæ profert Schelestratus, non sunt authentica, nihilque simile habetur in veris, & genuinis, imo ex iis constat unanimi Cardinalium, Episcoporum, & Oratorum consensu Decreta hæc primum nationaliter proposita synodaliter esse conclusa, atque decreta. Deinde vero etiamsi fides aliqua adhiberetur actis a Schelestrato prolatis, quæ nihil aliud videntur esse, quam commentarioli cujusdam, qui Concilio adfuerat Pontificis partibus addicti; etiamsi, inquam, in auctoritatem admittantur, nihil tamen hæc ad causam Schelestrati; quippe ex iis minime probatur, litem, & controversiam fuisse de duobus Decretis, de quibus inter nos agitur, imo inter eos, qui sessionis celebrationi sese oppo-

ne-

nebant, numerantur Legati Regis Franciæ; quos Decretis istis sese opposuisse plane absurdum: sed tantum ex iis videtur ostendi; post discessum Papæ quosdam e Patribus Basileensibus dubitasse, num expediret, eo absente, & reditum promittente, sessionem inchoare; sic enim incipiunt actorum istorum fragmenta a Schelestrato prolata: *Omnia tanquam ludicra, & ficte pro parte Domini nostri Papæ oblata per Dominum Regem Romanorum, & alios ibidem adstantes reputata fuerunt, fuitque unanimiter vociferatum : his non obstantibus fiat sessio, fiat sessio; propter quæ tam ipsa die, quam die Veneris sequenti altercationes maximæ fuerunt inter Dominos Cardinales, & Nationes.*

XI. Ex iis patet, & ex actis authenticis confirmatur, Joannem discessus sui varias excusationes attulisse, quarum una erat, se sanitatis ergo Constantia discessisse, moxque rediturum. Hæ porro excusationes licet statim ludicræ, ac fictæ omnibus esse viderentur, nihilominus fuere nonnulli, qui expectandum adhuc esse arbitrarentur. Narratur deinde in iisdem actis, nationes de celebranda sessione deliberasse, atque interim Cardinales obtulisse Regi, paratum esse Papam procuratores mittere ad cedendum Papatum, paratosque se esse sessioni, si fieret, adesse, dum non fierent alia capitula quam infra scripta. (Hoc est ea, quæ habentur sessione 4. inter quæ decretum est de auctoritate Concilii generalis.) Hæc capitula Rex nationibus proposuit, quæ cum de iis deliberassent habita die Sabbati sessione post habitam disceptationem inter Cardinales, & nationes de capitulis, jam prælibatis, *tandem*, verba sunt Actorum, *di-*

vino flamine inspirante in unam sententiam convenerunt, quod tantum capitula infra scripta in dicta sessione statuerentur. Fuit ergo dicta sessio de consensu, & voluntate Domini Regis, & omnium Dominorum Cardinalium in Constantia existentium, quatuor Nationum, & Oratorum Regum, & omnes Cardinales in Constantia existentes, qui non erant infirmitate gravati interfuerunt. Hæc autem narratio tantum abest, ut nobis obsit, & Schelestrato faveat, quin e contra non pauca continet, quæ nostram mirum in modum causam juvent: ex ea enim primum constat, ab ipsis Cardinalibus proposita fuisse capitula, quæ in sessione sunt definita. Secundo, eadem esse ventilata apud singulas nationes. Tertio, cum Cardinalibus circa hæc esse deliberatum. Demum, omnes uno flamine inspirante in unam sententiam convenisse, atque unanimi consensu decreta sessionis 4. esse promulgata. Inter hæc autem primum est de auctoritate Concilii generalis, in quo etiamsi non habeantur hæc verba, *& ad reformationem Ecclesiæ, &c.* sufficiunt ea, quæ precedunt ad probandam auctoritatem Concilii Pontificia superiorem esse. Itaque videre est, rem definitam fuisse post maturam deliberationem, & primum nationaliter, ac deinde synodaliter esse conclusam.

XII. Post hæc cum adhuc de capitulis sessionis esset altercatum, non quidem quoad ipsam substantiam, sed quoad quasdam circumstantias, tandem unanimi consensu statutum est, ut corrigerentur, & emendarentur eo modo, quo habentur sessione 5. verum est quidem Cardinales, & Legatos Regis Franciæ (si fides habeatur commentariis Schelestrati) protestationem secreto fecisse an-

antequam venirent ad sessionem, se tantum propter scandalum evitandum ad sessionem ire, non animo consentiendi his, quæ audiverant in sessione statui debere; verum protestatio ista primo non potest dici fuisse facta adversus Decretum de auctoritate Concilii generalis, cum Legati Franciæ huic sesse opposuisse omni verisimilitudine caret: *ista ergo protestatio* facta fuit adversus alia quædam, quæ in sessione 5. definienda esse ferebantur. Cum vero sessio habita fuisset, & decreta emissa, nulla amplius adversus ea protestatio facta est, imo omnium consensu promulgata fuit, & ab omnibus nullo reclamante probata.

XIII. Ex his abunde, ni fallor, demonstratum est, illos ipsos commentarios Synodi Constantiensis, qui a Schelestrato prolati sunt, nostram confirmare potius, quam infirmare sententiam. Nihil dico de protestatione, quæ sequitur, factaque dicitur post sessionem 38. qua Nationes Italica, Hispanica, & Gallicana Pontificem eligi postulant: hæc enim a proposito omnino aliena est.

XIV. Duo sunt alicujus momenti, quæ nobis opponit Schelestratus; unum est non fuisse sufficienter deliberatum, sed tantum, ut habetur in istis actis *aliqualiter*; alterum, recitata fuisse sessionis 5. Decreta per Electum Poznaniensem, quia Cardinalis Florentinus illa noluit pronunciare, unde concludit, istorum Decretorum auctoritatem infirmari.

XV. Verum hæc duo, licet ita se haberent, non tanti viderentur, ut propterea Decretorum Concilii auctoritas penitus labefieret. Nam primo certum est, quæstionem

nem istam de auctoritate Concilii novam non fuisse, sed jam agitatam, atque definitam in Concilio Pisano, imo & in hac ipsa Synodo Constantiensi jam motam, ut testis est Petrus de Alliaco. Deinde vero constat, capitula proposita, & Decreta sessione 4. & 5. inter nationes primum fuisse ventilata, ac de iis cum Cardinalibus diu disceptatum. Quod vero in actis habetur, *aliqualiter esse disputatum*, non ita intelligendum, quasi leviter res agitata fuerit; sed sensus est, non proprie disputatum, aut altercatum fuisse, sed tantum aliquatenus, hoc est rem ventilatam sine disputationis æstu. Quod vero secundo loco addit, recitata fuisse capitula per Electum Poznaniensem, *quia Cardinalis Florentinus noluit ea recitare*, non habetur in actis Concilii, sed tum ea fuisse recitata a Cardinali Poznaniensi: verum voluerit, necne Florentinus ea recitare, nihil ad rem: sufficit ea mandato Concilii universi fuisse recitata, & ab astantibus probata.

XVI. Quæ vero fuerit Cardinalium Florentini, Cameracensis, & aliorum mens, qua de causa sessiones prorogare voluerint, patet tum ex actis Concilii Constantiensis tom. 12. Concil. col. 25. tum etiam ex protestatione ab ipsis emissa post tertiam sessionem ibidem col. 1464. Ex quibus monumentis liquet, eos protestatos esse, se, si Joannes XXIII. vellet in proposito sese abdicandi permanere, ab ipsius partibus futuros. Si vero secus faceret, se Concilio adhæsuros, atque idcirco petiisse, ut donec de ejus proposito liqueret, sessiones differrentur. Has tamen Concilium propterea intermitti debere non existimavit, & Cardinales pro bo-

no pacis eis adfuerunt; cumque cognovissent Joannem XXIII. de industria moras nectere, & Papatu cedere bona fide nolle, cum ceteris Episcopis adversus eum consenserunt. Itaque nulla fuit in Synodo altercatio de auctoritate Concilii generalis supra Papam, quam omnes agnoscebant, sed tantum de celebratione sessionum, quas Cardinales *non-nulli* prorogandas esse arbitrabantur, donec de Pontificis sententia, & mente plane constitisset.

XVII. Et sane Decretum de auctoritate Concilii generalis supra Papam etiam ad reformationem Ecclesiæ in capite, & in membris unanimi Patrum Concilii consensu factam fuisse, semper apud omnes indubitatum fuit. Sic Gerso Patres Concilii alloquens in sermone, quem habuit coram ipsis in festo sancti Antonii, Concilii Constantiensis Decretum laudat, in quo hæc verba reperiuntur: *& ad reformationem Ecclesiæ, & in capite, & in membris*; itemque in sermone habito 21. Julii die idem Decretum impense laudat, atque saluberrimum illud esse, & dignum quod ubique inscribatur. Siccine, quæso, de Decreto controverso, aut supposito coram ipsis Concilii Patribus Gerso ausus fuisset proloqui?

XVIII. Transit deinde Schelestratus ad Concilii Constantiensis in Decretis istis condendis auctoritatem, eamque tribus elevat rationibus. Primum, quia Decreta a Concilio sub una obedientia Joannis XXIII. sunt condita. Secundo, quia aliter sensisse videntur Patres post tres obedientias. Tertio, quia Decreta hæc minus approbata sunt, aut tantum ad tempus schismatis confecta. Hæc sunt, quæ nobis ex ejus li-

bro refutanda supersunt, quod breviter præstabimus.

XIX. Ad primum dicimus Concilium vim, & auctoritatem suam non habuisse ex obedientiis trium Pontificum, quippe Joannes XXIII. erat legitimus Pontifex, a quo fuerat vocata Synodus, alii duo non erant legitimi, & ideo consensus illorum non erat requisitus ad convocationem, aut celebrationem Synodi. Joannes vero XXIII. ultro cessurum se Pontificatum promiserat, poterat ergo Concilium tum auctoritate sua, tum vi illius cessionis agere, & decernere. Nec opus erat, ut expectaret alias obedientias, unde ipse Joannes sessione 12. & qui postea electus est Martinus V. ut mox dicturi sumus, Concilium Constantiense pro generali habuerunt, & quæ ab ipso fuerant etiam tempore unius obedientiæ Decreta approbarunt.

XX. Secundum argumentum, Patres scilicet Constantienses aliter sensisse post tres obedientias probat tantummodo Schelestratus ex protestatione a se primum edita, quam post sessionem 38. Cardinales una cum nationibus tribus Italica, Hispanica, & Gallicana, adversus Germanicam condidisse feruntur ad electionem Pontificis, sed hoc ut jam dixi ad propositum nullatenus pertinet, in eo quippe queruntur differri electionem Pontificis legitimi, obtestanturque nationem Germanicam, ut sinat Papam eligi a Collegio Cardinalium cum deputatis, aut deputandis a Synodo, protestantur se, si quid inde detrimenti Ecclesiæ accidat, innoxios fore, convenientius esse reformationem postponi electioni Pontificis. Hac non obstante protestatione, reformatio

non

non est intermissa, & electio rejecta, donec tandem concordia unita est ea conditione, ut Decretum fieret, quo futurus Pontifex obligaretur Ecclesiam reformare in capite, & Curia Romana simul cum Concilio, & deputatis a nationibus; quo Decreto facto, & capitibus reformationis propositis electus est Pontifex Martinus V.

XXI. Hæc porro tantum abest, ut ostendant improbatum esse a Synodo Decretum de auctoritate Concilii ad reformationem Ecclesiæ in capite, & in membris, ut e contra ostendant, Patres in hac opinione semper perstitisse. Sed hoc unum fuisse inter eos controversum, utrum expediret ante reformationem Pontificem eligere, an vero ejus electio reformationi esset postponenda; ac novissime inter partes convenisse, ut Pontifex eligeretur ea conditione, ut prius Decreto obligaretur una cum Concilio Ecclesiam in capite, & Curia Romana reformare, necnon articulos reformationis ipsi a Synodo præscriptos observare: an quæso ita probant Concilium derogasse iis, quæ statuerat de auctoritate Concilii ad reformationem Ecclesiæ? An non potius ostendunt iis Concilium semper adhæsisse? Unum tamen & alterum verbulum ex ista protestatione, & concordia nobis objicit Schelestratus, quod non est omnino intactum prætermittendum; prius est in protestatione illud haberi: *licet asseratis sine vestro consensu, & & ordinatione Concilii super modo, forma, loco, tempore, & materia ad dictam electionem non posse procedi, obstantibus quibusdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hispanica, etiamsi alias valida existerent, non ligaremur.* Unde vellet inferri Schelestratus, Decreta prius edita de

auctoritate Concilii ad reformationem Ecclesiæ non esse valida.

XXII. Posterius est in instrumento concordiæ, ubi inducitur natio Germanica hanc rationem reddens, cur electio sit postponenda reformationi, quod scilicet *Papa electus ligari non possit*. Unde concluditur existimasse nationes, Concilium non posse legitimo Papæ leges dare.

XXIII. Respondeo, levia esse omnino hæc momenta; primum quidem quia non loquuntur nationes de Decretis, de auctoritate Concilii ad reformationem Ecclesiæ in capite, & in membris, sed de Decretis, quibus cavebatur, ne Pontifex fieret sine consensu Concilii, & eo modo, ac tempore, quo Concilium præscriberet. Deinde istud dicitur tantum nomine Hispanicæ nationis, quæ quia favebat Benedicto XIII. seu Petro de Luna, hæc in ejus gratiam protestationi potuit inserere. Denique protestationis hujusmodi nulla est auctoritas, cum præsertim res in Synodo postea fuerit definita; adde, quod ipsi Hispani Decreto Concilii paruerunt, & electionem Pontificis cum deputatis a Synodo fieri concesserunt.

XXIV. Ad alterum momentum facilis quoque est responsio, non fuisse mentem Synodi Papam ligari non posse per Decreta Synodi, sed induci tantum Germanos hanc rationem afferentes ad procrastinandam ejus electionem, non quod revera crederent Papam ligari non posse Decretis Concilii, sed quia timebant, ne ille semel electus reformationem pati, aut facere non posset. Quare priusquam eligeretur, Decretum, ut diximus, de reformatione per

Con-

Concilium facienda emissum est. Quod in actis authenticis Concilii ita habetur sessione 40. *Sacrosancta Generalis Synodus Constantiensis in Spiritu sancto legitime congregata universalem Ecclesiam repræsentans statuit, & decernit, quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo assumendus cum hoc sacro Concilio, vel deputandis per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam in capite, & in membris, & Curiam Romanam, &c.*

XXV. Ceterum approbatum esse a Romanis Pontificibus Decretum sessionis 4. & 5. dubitari non potest, quin de omnibus quoque actis Concilii dubitetur; nam primo Joannes XXIII. ipse, ut habetur sessione 12. Concilii, declaravit, atque professus est, *Synodum Constantiensem esse legitimam Concilii Pisani continuationem, atque errare non posse, proptereaque ejus ordinationi, declarationi, & determinationi omnibus in rebus stare se, ac contra se aliqua temporis processu nunquam iturum promittere.*

XXVI. Deinde vero Martinus V. Summus Pontifex electus, & omnium consensu tanquam legitimus approbatus, Decreta Constantiensis, etiam sub una obedientia facta non semel approbavit. Primum sessione 42. Concilium Constantiense generale Concilium vocat, approbatque depositionem ab eo factam Joannis XXIII. sess. 44. Decretum Concilii, quo jubeatur futurus Pontifex Concilium generale indicere, confirmat, & executioni mandat futuri Concilii generalis locum, Papiensem civitatem designans his verbis sess. 44. *Cupientes, ac volentes Decreto hujus generalis Concilii satisfacere inter alia disponente, quod omnino generalia Concilia celebrentur, &c.*

XXVII.

XXVII. Demum sessione 45. protestatus est, *se omnia, & singula determinata, & conclusa, & decreta in materiis fidei per præsens Concilium conciliariter tenere, & inviolabiliter observare, & nunquam contrarie quoquo modo, ipsaque sic conciliariter facta approbare, ratificare, & non aliter, nec alio modo.* Inter ea porro, quæ conciliariter facta sunt, haud ambigendum, quin collocanda sint Decreta sessionis quartæ, & quintæ, quæ quidem primum nationaliter expensa in Synodo definita sint, & quidem definita, quasi ad fidem pertinerent. Ruunt ergo adversariorum effugia, qui, ut Decreta sessionis quartæ, & quintæ approbata esse negent, ajunt cum Bellarmino, ea conciliariter non esse facta, cum Cajetano, ad fidem illa non pertinere; utrumque autem falsum esse patet ex ipso Concilio; primum quidem, quia ex actis authenticis, atque ex iis ipsis, quæ a Schelestrato probata sunt, liquet hanc quæstionem in nationibus singulis primum examinatam, atque discussam, postea fuisse in Synodo generali omnium consensu definitam. Hoc est autem, quod Martinus appellat conciliariter factum; cetera vero alio modo facta, hoc est, apud nationes tantum deliberata, atque conclusa, ut loquuntur, non autem ab universa Synodo probata, ut conclusio nationis Gallicanæ de Annatis non solvendis, & propositio de damnando libro Joannis Falkemberg, & alia similia, quæ universa Synodi sententia non sunt confirmata.

XXVIII. Alterum vero effugium, Martinum scilicet agere tantum de rebus fidei, ad quam Decreta hæc non pertinent, pariter a Concilio præcluditur, quod illa quasi

ad

ad fidem pertinentia definivit, atque sancivit. Et sane quis neget ad fidem pertinere, quod Concilium generale universam Ecclesiam repræsentet, quod errare non possit; quæ cum Decretis quartæ, ac quintæ sessionum Synodi contineantur, quis eas ad fidem pertinere posse neget?

XXIX. Denique Martinus V. in Bulla adversus errores Vviclefi, & Concilii Constantiensis definitiones probat, & satis indicat Decreta sessionum quartæ, & quintæ a se probata fuisse, & ad fidem pertinere. Primo, cum jubet interrogari suspectos hæreseos, *utrum credant, & teneant quod quodlibet Concilium generale, & etiam Constantiense universam Ecclesiam repræsentet*. Quo respicit ad Decretum sessionis quartæ, & quintæ. Item, *utrum credant quod illud, quod Concilium Constantiense universalem Ecclesiam repræsentas approbavit, & approbat in favorem fidei, & ad salutem animarum, quod hoc est ab universis fidelibus approbandum, & tenendum, & quod condemnavit, & condemnat esse fidei, & bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem esse tenendum pro condemnato & approbato*. Non possunt ad istam interrogationem respondere, qui Decreta Concilii Constantiensis de auctoritate Synodi generalis supra Papam impugnant; non possunt, inquam, huic interrogationi respondere, quin vel opinionem suam abjurent, approbando universa Concilii Decreta, vel Martinum V. temeritatis, erroris, & impudentiæ arguant, qui ea probari voluerit, quæ improbari oporteat. Uno verbo, Martinus V. universa Concilii Constantiensis Acta, & Decreta probat conciliariter facta ea omnia, quæ ab ipso ad fidem, & salutem animarum spectantia definita

finita sunt, approbari, quæ ab eo damnata sunt, damnari jubet. Nusquam excepit sessionis quartæ, & quintæ Decreta; qua ergo auctoritate, qua fronte ea volunt esse adversarii excepta?

XXX. Est & aliud in eadem Bulla, quo constat Martinum Concilii Constantiensis Decretis de auctoritate Concilii generalis prorsus assensisse; nam ad articulum 41. errorem Vviclefi, qui est hujusmodi: *Non est de necessitate salutis credere Ro r anam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. Hæc habet Pontifex ad mentem Concilii Constantiensis: *Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret Primatum Romani Pontificis super alias Ecclesias particulares*. Ex qua quidem observatione satis intelligitur, Martinum existimasse universalem Ecclesiam, & Concilium generale majorem habere auctoritatem, Romanum vero Pontificem Primatum habere in Ecclesia super alias Ecclesias particulares, non autem potestatem Ecclesia universa, & Concilio generali superiorem. Maneat ergo, Decreta sessionum quartæ, & quintæ de auctoritate Concilii supra Papam a Pontifice Martino V. fuisse probata.

XXXI. Ad hæc opponit duo Schelestratus; alterum est, Martinum V. ea tantum approbasse Concilii Decreta, quæ ad materiam fidei pertinebant, iis autem verbis comprehendi non posse Decreta de anctoritate Concilii supra Papam; quia scilicet ea nomine tantum constitutionum appellantur sessione quinta: cum ea, quæ spectant ad Bohemorum, & Hussitarum negotium eadem sessione dicantur *super materia fidei*. Hinc intelli-

telligitur, hoc nomine ea tantum Decreta comprehendi, quæ hæreticos spectant: unde in duobus manuscriptis Bibliothecæ Vaticanæ, singulis sessionibus, ubi agitur de Vviclefistis, Hussitis, & Bohemis, præfigitur titulus iste: *in materia fidei*, vel *in causa fidei*. Ceteris autem non item: *Quippe*, inquit, *tria materiarum genera in Constantiensi Concilio distingui solebant; unum materiæ fidei; secundum unionis; tertium materiæ reformationis. Per primum intelligebatur id, quod fiebat contra hæreticos; per secundum, quod fiebat contra tres contendentes de Papatu, & pro trium obedientiarum unione, ac electione veri, & indubitati Pontificis; per tertium, quod fiebat pro reformanda Ecclesia in capite, & in membris*. Respondeo, inter ea, quæ spectabant unionem, & reformationem, esse nonnulla, quæ non solum ad disciplinam, sed etiam ad fidem pertinent; talem autem esse hanc definitionem, *quod Concilium generale universam Ecclesiam repræsentans, &c.* Manifeste patet ex eo, quod hocce Decreto non tantum de negotio aliquo disponitur, aut ad tempus aliquod cavetur, sed dogma conditur, atque decernitur, quod perpetuo idem est, nec mutari potest. Quippe licet res disciplinæ, & œconomiæ variari possint; quod tamen circa hæc est dogmatis, mutationem non habet. Sic, verbi gratia, usum calicis laicis concedere, vel interdicere, res est disciplinæ; at dogmatis est non esse de necessitate salutis calicem sumere. Et hoc cum definit Synodus Constantiensis, censetur de fide aliquid definire; ita pariter cum ad dogma pertineat dicere, & credere, utrum Concilium Ecclesiam universam repræsentet, necne; utrum errare possit, necne; utrum immediate a Deo

Deo habeat potestatem, necne; utrum ei omnes, atque etiam Romani Pontifices parere teneantur, tum in fide, tum in reformatione Ecclesiæ in capite, & in membris. Cum hæc definit Synodus aliqua generalis, non possunt ejus Decreta ad fidem non pertinere. Et quemadmodum ad fidem pertinent Decreta Concilii in Hussitas, quibus Romani Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ supra alias prærogativa decernitur: ita ad fidem pertinere debent Decreta, quibus universæ Ecclesiæ, & Concilii generalis supra Romanam Ecclesiam prerogativa stabilitur. Quod vero ait Schelestratus, hæc Decreta constitutionum nomine in Concilio indigitari, non impedit quominus ad fidem spectent, cum constitutiones Synodales Decreta fidei contineant. Quod autem ea, quæ errores hæreticorum spectant, vulgo appellentur materia fidei, factum est ex communi loquendi more, quo solent ejusmodi controversiæ specialiter nomine fidei indigitari: quamvis & alia sint, de quibus cum hæreticis nulla lis, quæ non minus ad fidem pertinent. Sic in Concilio Tridentino, licet Decreta, & Canones in hæreticos specialiter appellentur Decreta, de fide nihilominus multa sunt in capitibus de reformatione, quæ ad fidem non minus pertinent, quam quæ in Canonibus. Mitto auctoritatem manuscriptorum Vaticanorum, in quibus titulus iste recentiori manu adjici potuit, & ab aliquo ejusdem cum Bellarmino, & Cajetano sententiæ sessionibus præfigi.

XXXII. Alterum Schelestrati argumentum, ut probet non fuisse confirmata per Martinum V. sessionis quartę, & quintæ De-

Decreta, est ejusmodi. Tantum abest, ut Martinus V. hæc Decreta approbarit, quin e contra dum solus obstitit Concilio, ne liber Joannis Falkemberg damnaretur, cumque unus ex Poloniæ Regis Legatis ad futurum Concilium sese appellat rim diceret, Pontifex ei silentium sub pœna excommunicationis imposuit. Demum finito Concilio, teste Gersone, constitutionem promulgavit, in qua hæc reponebatur assertio: *Nulli fas est a supremo judicio, videlicet Apostolico, seu Romano Pontifice Jesu Christi Vicario in terris appellare, aut illius judicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum, & Sedem Apostolicam deferendæ sint, declinare.*

XXXIII. Respondeo, Martinum id fecisse, quod facere consueverunt omnes ad summum evecti fastigium, ut immemores eorum, quæ prius tenuerunt, aliam mentem induant: quippe is ad Pontificatum a Concilio evectus, quamdiu Concilium stetit, sese morigerum, & obedientem Synodo præstitit, nec suam potestatem illius auctoritati prætulit. At statim atque Concilio finis impositus, suam cœpit extollere auctoritatem. Primum, cum de libri Joannis Falkemberg damnatione actum est, noluit de eo mentionem amplius fieri; cum vero de appellatione ad futurum Concilium actum esset, displicuit hæc propositio Pontifici, & demum statuit, non posse a Pontifice ad Concilium appellari, non advertens, id si verum esset, stare non posse ejus electionem, & Joannis XXIII. Benedicti XIII. ac Gregorii XII. abdicationem: quippe tantumdem sibi juris potuissent arrogare contra Pisanam, & Constantiensem Synodum, & prohibere, ne a suis sententiis ad Concilium

lium provocaretur; cum præsertim unus ex iis legitimus esset Pontifex. Quod si dicant, in casu schismatis id locum habere, Martini constitutionem de non provocando ad Concilium quomodo defendent, cum necdum schisma finitum fuerit eo tempore, quo promulgata est, superstite adhuc Petro de Luna, qui se legitimum Pontificem esse jactitabat. Sed ut ut sit de Martini V. privata mente, responderi potest, nunquam eum Decreta sessionis quartæ, & quintæ publice, & authentice reprobasse, quemadmodum ea non semel approbavit, ut a nobis ostensum est. Nam constitutio illa, cujus adornatæ mentionem facit Gerso, promulgata non fuit per orbem, sed huc usque latuit ignota.

XXXIV. Superest ultimum adversariorum effugium, quod leviter omnino attingit Schelestratus, quamvis aliis mirum in modum placeat. Hoc autem est, Decreta hæc quartæ, quintæque sessionum Concilii Constantiensis ad tempus tantum schismatis pertinere, nec extendi debere ad illud tempus, quo unus est Pontifex legitimus. Verum hoc quoque effugium facile est precludere.

XXXV. Primo enim Concilium Constantiense generatim loquitur de omni tempore, & de omni reformatione Ecclesiæ in capite, & in membris, tam in fidem quam in moribus, non autem tantum de extirpatione schismatis.

XXXVI. Secundo, non tantum loquitur de hoc vel illo Concilio, sed generatim de cujuscumque generalis Concilii Decretis, quibus omnes, atque ipsos etiam Pontifices quovis tempore parere oportere definit.

XXXVII.

XXXVII. Tertio, pœnam excommunicationis, & pœnitentiæ fert in eos, qui Decretis Conciliorum non parerent.

XXXVIII. Quarto, supremam hanc Concilii auctoritatem deducit ex eo, quod universam repræsentet Ecclesiam, & errare non possit, quod cuivis Concilio generali quovis tempore celebrato æque convenit.

XXXIX. Quinto, Concilium non solum in illegitimum Pontificem fert judicium, sed etiam in legitimum, Joannem scilicet XXIII.

XL. Sexto, Concilium leges condit, sess. 17. & 39. quibus futuros Pontifices teneri vult; non ergo censuit tantum se tempore schismatis legem Pontificibus imponere posse, sed etiam leges condere, quibus Pontifices legitimi tenerentur.

§. VII. *Academiarum, & Theologorum affertur auctoritas.*

Ultimo loco succenturiantur nobis doctissimorum Theologorum sententiæ, ac celeberrimarum toto orbe Academiarum definitiones.

II. Et quidem primum Parisiensis Academia ceterarum omnium facile princeps, a primis incunabilis hanc doctrinam habuit, eamque, ubi se dedit occasio, defendit, atque definivit. Primum hujus rei monumentum extat sub Philippo Pulchro, quo tempore simul cum Rege, & Ecclesia Gallicana, ac proceribus Regni, a sententia Pontificis ad futurum Concilium generale provocandum esse censuit: *Nos*, inquiunt in Instrumento publico die Veneris ante festum Joannis Baptistæ anno Domini 1303. dato, *convocationem, & congregationem ipsius Concilii*

re-

reputantes utilem, necessariam, & salubrem, ac expedientem fidei negotio, & Ecclesiæ sanctæ Dei, ejusdem convocationi, & congregationi assentimus, ac opem, & operam libenter dabimus juxta posse, & provocationi, & appellationi præfati domini Regis adheremus, quantum de jure possumus, & debemus secundum Deum, & justitiam, & sancta permittent Canonica sanctiones. Hæc universa tum temporis Academia.

III. Speciatim vero Facultas Theologiæ Parisiensis adversus Montesonum, & Saracenum, auctoritatem Concilii generalis supra Papam asseruit; adversus primum in tractatu, quem composuit nomine Facultatis Petrus de Alliaco, quo probat, in caussis fidei a Pontifice ad Concilium appellari posse; adversus Saracenum vero in ipsa censura, qua configit has propositiones: *quandocumque in aliquo Concilio generali aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem statutis in toto summo residet Pontifice, omnes aliæ potestates de jure nihil possunt contra summum Pontificem:* & contrarias Saracenum profiteri jubet, quę sunt hujusmodi: *quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem statutis residet non in solo summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu sancto, & Catholica Ecclesia, aliqua potestas scilicet Ecclesiæ de jure potest aliquid, & certis in casibus contra summum Pontificem.*

IV. Item eadem Facultas in censura adversus Joannem Angeli Minoritæ ad annum 1482. damnat propositiones sequentes; 8. hæc est: *Papa posset totum jus Canonicum destruere, & novum constituere; hæc propositio,* inquit, *est scandalosa, blasphematoria, & notorie heretica, & erronea.* Item 11. quæ est hu-

hujusmodi: *Papa posset ab uno Ecclesiastico tollere mediam partem redituum beneficiorum suorum, & uni alteri dare non exprimendo aliquam causam*, cujus propositionis hæc est censura: *Hæc propositio est periculosa, & nullo modo prædicanda.* Demum in censura 12. *Quicunque contradicit voluntati Papæ, paganisat, & sententiam excommunicationis incurrit ipso facto: a nullo Papa reprehendi potest, nisi in materia hæresis; hæc propositio est falsa, scandalosa, & sapiens hæresim manifestam*; mens propositionum est Papam supra Concilium extollere, censuræ vero Papam Concilio statuere inferiorem.

V. Tota Parisiensis Academia anno 1491. pro libertate Ecclesiæ, & virorum Ecclesiasticorum immunitatibus ad generale Concilium appellavit, *a sanctissimo*, inquiunt in libello appellationis, *Domino nostro Papa Innocentio VII. minus debite consulto ad se ipsum melius consulendum, & ad sanctam Sedem Apostolicam etiam melius consulendam, necnon ad sacrosanctam universalem Synodum celebrandam . . . . . provocamus, & appellamus protestantes nominibus, quibus supra de prædictis sententiarum, & censurarum nullitate juxta Canonicas sanctiones, submittentes tamen omnia judicio universalis Ecclesiæ.*

VI. Hanc fuisse Parisiensis Academiæ, & Gallorum omnium eo tempore sententiam testatur Cardinalis a Lotharingia in Epistola Romam missa ad Britonem, qui ipsi erat a secretis: *Nunc superest*, inquit, *ultimus e titulis, quem volunt summo Pontifici tribuere, is est, quem Florentina Synodus ipsi ascribit in fidei definitione, quam confecit, ego negare non possum, quin Gallus sim, in Parisiensi educatus Academia, quæ Concilii auctoritatem*

Pon-

Pontificia majorem esse constantissime docet, atque eos, qui docent contrarium hæreticos esse censet; nam apud Gallos Concilium Constantiense pro œcumenico quoad omnes partes habetur, & Basileense sequitur: Florentinum perinde nec œcumenicum nec generale rejicitur, & res eo redacta est, ut Galli de vita potius, quam de sententia discederent.

VII. Hanc opinionem isto etiam tempore retinuit, cum anno 1663. propositiones condidit, quarum una doctrinam a nobis traditam diserte definit.

VIII. Denique Clerus Gallicanus quænam fuerit Ecclesiæ Gallicanę ea de re sententia aperte definivit, & omnia adversariorum effugia præclusit in nupera definitione.

IX. Mitto alias Academias, ut Lovaniensem, Cracoveniensem, Coloniensem, Herfordiensem, &c. Mitto etiam Theologorum innumerorum testimonia, paucorum tantum hic nomina perscribam, quorum testimonia, qui volet, quærat apud Launoium p. 1. Epist. ad Frankevillam: hi sunt autem, Gerso, Petrus de Alliaco, Joannes Major, Dionysius Carthusianus, Robertus Corceon, Adrianus VI. primum Doctor Lovaniensis, deinde Pontifex, Galerus, Clictoveus, Arboreus, Franciscus Victoria, Joannes Celaja, Thomas Campegius, Dominicus Sotus, Tostatus Abulensis, Martinus Navarrus, Thomas de Corsellis, Henricus Hassianus, Philippus Abbas Monasterii SS. Dionysii in Francia, Petrus Ortisius, Claudius Santesius, Renatus Benedictus, e Lovaniensi Academia præter Adrianum, Joannes Driedo, Jacobus Latomus, Richardus Capperus, & alii plures, quorum testimonia studiose, & accurate pro more suo Launoius collegit locis supra citatis, & alibi.

§. Ul-

§. *Ultimus. Respondetur adversariorum objectionibus.*

Postquam assertionem nostram satis, & abunde confirmavimus, adversariorum argumenta repellenda nobis sunt, quod quidem non erit admodum arduum, cum levibus omnino, & vanis illa nitantur rationibus.

II. Objiciunt ergo primo locum hunc Evangelii Lucæ cap. 12. *Quis putas fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* quem quidem locum de Pontifice Romano intelligendum esse contendunt: addunt auctoritatem Hilarii Diaconi in commentariis ad Epistolas Pauli dicentis, Ecclesiæ Rectorem esse Damasum.

III. Verum argumentum istud adeo alienum est a proposito, ut vix perspici possit quid inde deducant, & quomodo id faciant. Laudata quippe in objectione scripturæ verba de Romano Pontifice solo non intelliguntur, sed de omnibus Episcopis, Pastoribus, imo si ad litteram ita sumas, de omnibus omnino Christianis. Sic locum hunc explicant sancti Patres, vel de Episcopis, & Pastoribus, vel de omnibus fidelibus; ita Irenæus lib. 4. cap. 44. de omnibus id dicit Presbyteris. Hilarius Can. 27. in Matt. *Quanquam*, inquit, *in commune ad indefessam vigilantiæ curam hortetur, specialem tamen populi principibus, id est Episcopis sollicitudinem mandat*, *&c.* Ambrosius in cap. 12. ad hæc verba: *& illa quidem in omnes præcepti forma generalis, verum senes sequentis exempli dispensatoribus, id est Sacerdotibus videtur esse proposita*, *&c.*

IV. Chrysostomus homilia 78. in cap. 24. Matthæi de divitibus, & potentibus Chri-

ſtianis id interpretatur. Auctor operis imperfecti in Matth. apud eundem Chryſoſtomum de Sacerdotibus; & Hieronymus in cap. 24. Mat. de omnibus Chriſtianis.

V. Auguſtinus lib. 2. quæſt. Evangelicarum cap. 26. dicit, hunc locum propter modum capacitatis unicuique Chriſtiano convenire; Iſidorus Peluſiota lib. 3. Epiſt. 145. de Epiſcopis interpretatur. Petrus Chryſologus de omnibus Chriſtianis: *Eccleſiæ*, inquit in ſermone 26. de fideli diſpenſatore, *præſules iſta ſimilitudo quamprimum conſtringit, ſed hominem nullum mortalem, nullum prorſus eximit hæc figura, quæ dum loquitur ad diſpenſatorem, omnibus uno interrogante reſpondit, ſi eſt quiſquam, qui a Deo nihil acceperit, &c.*

VI. Ex his patet, ſanctos Patres locum hunc intellexiſſe de omnibus fidelibus, & maxime de Epiſcopis, & Paſtoribus, quibus omnibus hæc verba adaptat Ecclesia in officio publico. Quid vero ex iſto loco ita intellecto deducere poſſint adverſarii, ego prorſus capere non poſſum.

VII. At, inquit Bellarminus, *quamvis Patres non loquantur expreſſe de Epiſcopo Romano, tamen ſine dubio ſententia ſcripturæ eſt, ut ſicut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſuis Eccleſiis, ita eſſe Epiſcopum Romanum in univerſa Eccleſia.*

VIII. At, inquam ego, ſententia hæc eſt Bellarmini, non ſcripturæ, non Patrum, qui nullam Romani Epiſcopi mentionem faciunt; ut autem recte inſtitueretur comparatio, deberet ita procedere, ut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſua Eccleſia, ita Epiſcopus Romanus in Romana, ita tamen, ut propter amplitudinem ſedis, habeat quandam ſuper univerſam Eccle-

clesiam inspectionem, sed tantum ut Canones ubique observari procuret: & sic aliquo modo dici potest universæ Ecclesiæ œconomus. Atque ita forsan intelligitur istud Hilarii: *Domus Dei seu Ecclesia, cujus Rector est Damasus*. Nam vel id intelligere oportet de sola Ecclesia Romana, vel, si de universa intelligas, non potest aliter accipi, quam de generali illa totius Ecclesiæ cura, quam summus Pontifex ob Primatum habere tenetur, ut observabimus alibi.

IX. Urget Bellarminus, quemadmodum œconomus ita est supra familiam, ut non possit ab ea judicari, & puniri, sed a solo Directore, idem dicendum est de Romano Pontifice respectu Ecclesiæ.

X. Respondeo, Bellarminum semper falso supponere id de solo Pontifice dictum; deinde falso etiam supponere, eum esse œconomum universæ Ecclesiæ eo modo, quo Episcopi sunt œconomi suarum Ecclesiarum. Tertio, falso etiam supponere, comparationem in omnibus esse æqualem; quæ tria cum necessario supponat, ratiocinium Bellarmini totum plane concidit ex dictis.

XI. Objicitur secundo locus alius Evangelii, Joannis scilicet ultimo capite, ubi Christus Petrum ita alloquitur: *pasce oves meas*. Constat autem, inquit Bellarminus, pastorem ita præesse ovibus, ut nullo modo ab eis judicari possit.

XII. Respondeo, locum hunc de omnibus omnino Pastoribus intelligi, & intellectum semper fuisse; ita Petrus ipse Epist. 1. cap. 5. omnes alloquens Presbyteros: *pascite, qui in vobis est, gregem Dei*, inquit. Ambrosius de dignitate sacerdotali t. 2. *quas oves*, inquit, *quem gregem non solum tunc B.*

Petrus suscepit, sed & nobiscum eas suscepit; & cum illo eas nos suscepimus omnes. Chrysostomus homilia 79. in Matt. ad hæc verba: *Amas me, Petre, &c. quod non*, inquit, *ad sacerdotes solummodo dictum est, verum etiam ad singulos nostrum, quibus vel minimum Grex est commissus.* Verbo dicam, antiqui omnes id quod dictum est Petro, ad omnes Pastores dictum esse autumant; unde Augustinus ait, multoties Petrum tunc Ecclesiæ sustinuisse personam. Hoc posito, ruit ratiocinium Bellarmini. Probaret enim Pastores omnes a nemine posse judicari; sed etiamsi Petro soli id dictum conveniret, *pasce oves meas, pasce agnos meos*, nonnisi sophistice inde inferri potest, non posse eum ab Ecclesia judicari: his enim verbis nihil aliud Christus significare vult, quam pabulo verbi oves suas, agnos suos, hoc est fideles a Petro nutriendos esse. Qui autem inde inferre vult, Petrum in omnibus Pastoribus esse plane similem, & oves Christi nihil plus habere juris, quam oves vulgares, is sane desipit.

XIII. Mitto alia duo testimonia ex Epist. ad Ephesios a Bellarmino prolata, quia ad propositum plane non pertinent, pigetque in istis immorari. Hoc unum observo perpetua Bellarminum in istis laborare fallacia, cum supponit, nomina dispensatoris, Pastoris, & capitis eodem modo convenire Petro, ac Christo: hoc enim falsum esse quivis statim deprehendit. Et quidem nomen capitis Ecclesiæ Christo convenit secundum omnem suum intellectum, Romano autem Pontifici quomodo conveniat, docent sequentia Romanorum Pontificum testimonia, Gregorius I. Epist. 38. ad Joannem:

Cer-

Certe, inquit, *Petrus Apostolus primum membrum est sanctæ, & universalis Ecclesiæ, Paulus, Andreas, Joannes quid aliud quam singularum sint plebium capita, & tamen sub uno capite (Christo), omnes membra sunt Ecclesiæ*. Sixtus III. in Epistola ad Episcopos Illyrici: *ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput nisi suo corpore sustentetur, firmitatem, & vigorem suum perdit, & non tenet, quam habuerat, dignitatem*. Joannes VIII. Epist. 199. ad Basilium: *Totius*, inquit, *familiæ Domini status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite, & inde fiet, ut omnis Ecclesiastica disciplina resolvatur, omnis ordo turbetur*.

XIV. Hinc videre est, quomodo nomen capitis conveniat Romano Pontifici. Caput est Ecclesiæ, hoc est primum ejus membrum, quod tamen indiget ab universo corpore sustentari, ne firmitatem suam amittat. Et si contingat aliquando, caput morbidum fieri: *Melius est*, inquit Turonense Concilium Canone 13. *ut caput hujusmodi, si curari non potest, amputetur, quam grex per eundem inficiatur*.

XV. Objiciunt tertio in Concilio Chalcedonensi, Pontificem semper ante Concilium nominari.

XVI. Respondeo, inde minime probari Concilium universum esse inferius Pontifice, sed tantum primum Concilii membrum fuisse Romanum Pontificem; quia consuetudo est, ut cum societas aliqua scribit litteras, iis primum societatis membrum, quod ejus caput est, nomen suum præmittat: sic Rectoris nomen præponitur Universitati, & Decani nomen Facultati, aut Capitulo, nemo tamen inde inferat, Rectorem Universitate in-

integra, aut Decanum Facultate, & Capitulo superiorem esse.

XVII. Objiciunt quarto, ad summos Pontifices a judiciis Episcoporum, & Synodorum semper fuit provocatum.

XVIII. Respondeo, ex Dissertatione secunda abunde liquere, primo jus provocationis Romano pontifici jure divino non competere; secundo, nec olim illud fuisse ab omnibus admissum, imo vetitum fuisse multis in locis, ne provocatio ad eum fieret; tertio, nunquam ad eum provocatum post Synodi generalis judicium, cum e contra post judicium summi Pontificis ad Synodum generalem sæpe provocatum fuerit. Quæ omnia cum abunde sint probata, petitum ab appellationibus argumentum in adversarios retorquere facile est. Verum dato quod appellationum solemnis olim fuerit usus, hoc unum inde probatur, Pontificem superiorem esse singulis Episcopis, & Synodum Romanam ceteris Synodis Provincialibus majorem habere potestatem: quod ad propositam quæstionem non pertinet.

XIX. Objiciunt quinto, Concilia generalia fuisse semper convocata, & confirmata per Pontifices Romanos, qui non modo iis præsidebant, sed & summam rerum in illis tenebant. Unde sic argumentari possunt: Illi sunt Superiores Concilio generali, quorum est primum convocare Concilium generale, deinde ei convocato præesse, & cuncta in eo pro libito moderari, ac demum sine quorum confirmatione Synodi Decreta vim non haberent; sed hæc omnia Romanis Pontificibus competunt: ergo superiores sunt Concilio generali.

XX. Respondeo primo, nullam esse legem
sive

five divinam, sive Ecclesiasticam, qua irrita, & nullius roboris esse pronuncientur Concilia generalia, aut ab aliis, quam a Romanis Pontificibus convocata, aut quibus alii, quam Romani Pontifices præfuerint, aut quæ ab ipsis specialiter non fuerint confirmata.

XXI. Respondeo secundo, octo priora Concilia generalia ab Imperatoribus esse convocata, nullum a Romano Pontifice; quædam ex iis etiam invitis, aut ignorantibus Romanis Pontificibus; tribus vero primis, necnon Sardicensi Romanos Pontifices non præfuisse, sed alios Episcopos. Demum quædam Concilia generalia non fuisse a Pontificibus confirmata, aut approbata, ea vero, quæ ipsi approbarunt, non ita approbasse, quasi ea nullum sine hujusmodi approbatione robur haberent, sed tantum illos consensisse iis, quæ a Concilio facta fuerant, & decreta, ejusque judicio adhæsisse.

XXII. Respondeo tertio, etiamsi convocatio Synodorum generalium, earum confirmatio, atque in ipsis προεδρία necessario competeret Romano Pontifici, nihilominus tamen non propterea dicendum fore, illum superiorem esse Concilio generali. Primo enim necesse non est, ut qui convocat aliquem cœtum, eo convocato, superior sit universo cætu. Imo vero ordinarie, qui cætum aliquem convocat, eo inferior est, ejusque Decretis parere debet; alioquin quid opus esset cœtum congregare: idem esto judicium de Concilio. Secundo, nec necesse est eum, qui primum in aliquo cætu locum obtinet, universo cœtum superiorem esse, sufficit ut sit primus in cætu, ut debeatur illi προεδρία, alioquin dicendum esset, nullam esse societatem, cujus Præsidens non esset uni-

niversa societate superior, quod est absurdum. Porro in antiquis Conciliis licet præesset Papa, cuivis proponere deliberanda licitum erat: sed etiam si Præsidens esset rerum gerendarum moderator, non tamen esset propterea superioris auctoritatis universo cœtu. Denique ponatur consensus legitimi Pontificis necessarius ad robur dandum Decretis Synodi generalis, non tamen *inde* sequitur, Pontificem esse Concilio superiorem, sicut licet ad firmitatem Senatusconsulti, aut Decreti Facultatis requiratur Præsidis subscriptio, & Decani conclusio, non licet inde inferre Præsidem universo Senatu, & Decanum integra Facultate superiorem. Dixi, ubi legitimus est Pontifex, nam ubi Pontifex est hæreticus, aut schismaticus, aut gravissimorum criminum reus, si quis vellet eum depositioni suæ assentiri, is profecto incassum laboraret. Sufficiet ergo hoc in casu, ut legitimus Pontifex a Synodo electus post hujus depositionem acta Synodi confirmet. Atque ita nec ex confirmatione, nec ex præsidentia Synodorum generalium potest inferri, Pontificem esse Concilio superiorem.

XXIII. Objicitur sexto dictum Concilii Romani sub Symmacho, *Papam nunquam minorum subjacuisse judicio.*

XXIV. Respondeo, minorum nomine forsan alios intelligi, quam Episcopos, qui minores dici nec debent, nec possunt. (*) Deinde vero etiamsi de Episcopis loqueretur

(*) Cum sunt in Concilio congregati, quin etiam Romani Pontifices Episcopos, ad quos scribunt, Collegas, Fratres, & Consacerdotes passim appellant,

tur Concilium, non loquitur de Concilio generali, sed de Concilio quorumdam Italiæ Episcoporum; denique loquitur ad mentem Romanorum, qui tum temporis existimabant, Pontificem a Synodo præsertim particulari deponi non posse, nisi in casu hæreseos. Agebatur autem de moribus Pontificis, quo in casu existimabant tum temporis nonnulli, eum reservandum esse divino judicio.

XXV. Objiciunt septimo quædam Romanorum Pontificum dicta, ut Leonis I. Ep. 48. scribentis, ad Petri Sedem universæ Ecclesiæ curam pertinere; Gelasii I. Epist. 13. dicentis, quod sacrosancta Romana Ecclesia de omnibus habebat judicandi potestatem, nec cuiquam liceat de ejus judicare judicio; Gregorii I. qui in Epist. 39. lib. 9. ait, Petrum respondere potuisse iis, qui eum culpabant, non esse ovium Pastorem suum reprehendere; Nicolai I. dicentis in Epistola ad Michaelem Imperatorem, *judicium Sedis Apostolicæ, quæ superiorem non agnoscit, a nemine refricari posse*; Paschalis II. cujus verba referuntur in capite *significasti* extra. de electionibus in hunc modum: *Ajunt*, inquit, *in Conciliis statutum non inveniri quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter recipiatur auctoritas.*

I 5 XXVI.

---

nunquam filios, aut minores; etsi enim iis Romanus Pontifex in Primatu sit superior, est tamen in Episcopatu frater.

XXVI. Alexandri III. cap. *licet* Extra. de electione, ubi statuitur, majori cautela eligendum esse Romanum Episcopum, quam ceteros, quia si malus eligatur Pontifex, nullum erit remedium, cum non habeat superiorem, a quo deponi possit; Innocentii III. dicentis sermone 2. se propter solum in fide peccatum posse ab Ecclesia judicari, in ceteris Deum habere judicem; Bonifacii denique VIII. in Extravaganti *unam sanctam*, ubi ait, supremam esse Romani Pontificis potestatem, quæ non nisi a Deo possit judicari.

XXVII. Respondeo ad singula testimonia: ad primum Leonis I. verum esse, Romanum Episcopum curam gerere universæ Ecclesiæ, sed distributim, non collectim sumptæ, unde non valet consecutio Bellarmini: Ergo etiam curam Concilii generalis habet. Sed esto habeat curam, ut in Concilio generali omnia secundum ordinem fiant, non sequitur: ergo superior erit Concilio generali.

XXVIII. Ad secundum Gelasii primi dico, eum non loqui de Concilio generali, aut Provinciali, sed de singularibus Episcopis; docet id vox *cuiquam*, quæ de Concilio intelligi non potest; docet scopus Epistolæ, in quo agit contra eos, qui nomen Acacii retinere volebant in dypthicis.

XXIX. Ad tertium Gregorii respondeo, non negare Gregorium, quin oves aliquando Pastorem reprehendere potuerint, sed tantum dicere, potuisse Petrum hac uti responsione, sed maluisse *non ex potestate, sed ex ratione respondere*. Post quæ hæc adjicit *Si ergo Pastor Eccl siæ Apostolorum Princeps signa, & miracula singulariter faciendo non de-*

di-

dignatus est in causa reprehensionis suæ rationem humiliter reddere, quanto magis nos peccatores, cum de re aliqua reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus?

XXX. Ex quo patet, scopum Gregorii non esse, ut ostendat Pontificem non posse ullo in casu reprehendi, & judicari; imo contrarium infert ex facto Petri: deinde non loquitur de Concilio, aut Ecclesia, quasi Petrus non potuisset a Concilio reprehendi, sed tantum de privatis quibusdam reprehensoribus.

XXXI. Ad quartum Nicolai I. patet, eum non asserere suam auctoritatem Concilii auctoritate majorem, sed tantum Sedem suam quavis alia majorem: *patet*, inquit, *profecto Sedis Apostolicæ, cujus auctoritate major non est, judicium a nemine fore retractandum.* Sedem ille suam cum aliis Sedibus, seque cum aliis Episcopis comparat, sed distributim, hoc est Sedem suam cum qualibet alia, se cum quolibet alio Episcopo, non Sedem suam cum omnibus, aut se cum collectis in Concilium Episcopis universis; alioquin vitio laboraret ejus ratiocinium: *universum enim*, ut ait S. August. *partibus singulis merito præponitur.*

XXXII. Paschalis II. testimonium, quod est ordine quintum, benigne oportet explicare, alioquin sustineri non poterit ejus dictum, cum certum sit, Concilia leges omnibus Episcopis, atque etiam Romanis dixisse: sic verbi gratia, Concilium Antiochenum, & Arelatense sua Decreta per litteras Romano Episcopo significant, ut ea executioni mandet, ipsique Romani Pontifices legibus a Conciliis latis se obnoxios esse non semel protestantur; quare verba Paschalis benigne sunt interpretanda de po-

testate dispensandi sapienter a Canonum observatione, quæ Romano Episcopo præ ceteris competit.

XXXIII. Alexandri III. testimonium, quod est sextum, non bona fide refertur; nec enim ait ille, nullum esse remedium, si malus Pontifex sit electus, sed tantum non posse recursum haberi ad superiorem, cum nullum scilicet Concilium est convocatum. Unde major cautela est adhibenda ad ejus electionem, quia non facile Concilium convocatur, nec potest a superiore Episcopo, quemadmodum ceteri, judicari.

XXXIV. Innocentius III. cujus testimonium 7. refertur, videtur in eorum stare opinione, qui tenebant Papam ob solam fidem posse deponi, sed forte per fidei negotium intelligit etiam pravitatem inemendabilem, quæ universæ officiat Ecclesiæ: unde ad Philippum Regem Francorum scribens ait, si absque generalis Concilii deliberatione ipsum separaret ab uxore sua, ordinis, & officii periculum sibi imminere.

XXXV. Denique Bonifacii VIII. Extravagantem omni ratione, & auctoritate destitutam nihil omnino moror.

XXXVI. Objicitur ultimo Concilii Lateranensis sessione 11. seu potius Leonis X. in Concilio edita constitutio de abrogatione Pragmaticæ, in qua postquam dixit, ea, quæ gesta sunt in Concilio Basileensi post translationem ejus Eugenii IV. auctoritate factam, nullum habere posse robur, hæc addit: *Cum præsertim solum Romanum Pontificem tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendo-*

dorum, ac dissolvendorum plenum jus, & potestatem habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, & aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum Decretis, sed ex propria etiam eorumdem Conciliorum confessione. Quibus verbis videtur Synodus Lateranensis, aut potius Leo X. approbante Concilio rem plane definivisse.

XXXVII. Respondeo, magnum esse discrimen inter hanc sanctionem, & definitionem Conciliorum Constantiensis, & Basileensis: primum enim, ut mittam hæc Concilia numerosiora fuisse, cum Lateranensi Concilio vix octoginta Patres adfuerint, e quibus sexaginta tantum, aut circiter Episcopi, quorum magna pars ex Italia: Christianissimi Regis Orator nullus, e Gallicanis partibus Antistites nulli, ideoque a non paucis haud immerito in dubium revocetur, utrum revera sit generale, ut, inquam, id mittam, perspicuum est definitionem istam non esse a Concilio universo, sed a Romano Pontifice solo editam: & quamvis initio Bullæ præfigatur, *sacro approbante Concilio*, patet tamen rem non fuisse in Concilio discussam, & examinatam, sed tantum perlectum in Concilio Pontificis Decretum, quod quidem non erat conditum de hoc negotio, sed de abrogatione Pragmaticæ. Hoc vero Decretum inseritur Bullæ tanquam ratio definitionis, non autem tanquam definitio. Quapropter licet constaret, approbatam a Concilio definitionem Pontificis de Pragmaticę abrogatione, remque in Concilio examinatam, ac discussam; non propterea idem dici posset, imo idem dici non posset de hac ratione, quam Pontifex Bul-

læ

læ inseruit. Hæc omnia ad Concilii Lateranensis Decretum responderi posse notaverunt Duvallius, & Bellarminus, licet in diversa opinione fuerint: *Ad Concilium Lateranense*, inquit Duvallius 4. part. q. 7. libri de suprema potestate Papæ, *quod multo expressius loquitur, quam Florentinum, variæ sunt responsiones. Quidam enim ajunt, non fuisse vere, & proprie generale, cum ei vix centum interfuerint Episcopi; alii dicunt, caput illud 21. in quo de auctoritate Concilii supra Pontificem mentio fit, a Concilio non fuisse discussum aut examinatum, sed tantum perlectum coram Prælatis Concilii, qui sine prævio examine illud approbarunt, ideoque dici non posse conciliariter conclusum, & definitum, sicut de Concilii Constantiensis definitione dictum est. Alii rem sic expediunt, etiamsi, inquiunt, Concilium fuisset absolute generale, (quod adhuc propter Episcoporum paucitatem relinquitur incertum) tamen rem ipsam, ut Decretum fidei Catholicæ non definiunt. Nulla enim in verbis Concilii nota apparet, ex qua fidei definitionem colligamus. Nam nec anathema pronuntiat in eos, qui contra sentiunt, nec dicit, se hoc expresse, aut proprie definire, aut esse de necessitate salutis ita credere, vel quid simile, ex quo expressa definitio colligatur. Alii denique respondent, Concilium eatenus auctoritatem Papæ supra Concilium definire, quatenus id ex scripturis, Patribus, & antiquis Canonibus manifeste constare censetur. Ad hæc enim si omnia verba attente expendantur, vim suæ definitionis, si quæ sit, Concilium vocat.* Potuitne clarius atque disertius ostendi, Decretum Leonis in Concilio Lateranensi nullius esse ponderis? Cautior est Bellarminus, sed tamen fatetur, decretum istud non esse de fide, & de Concilio Lateranensi dubitari posse,

fe, utrum fit generale: fatentes ergo habemus adverfarios Concilii Lateranenfis feu potius Leonis X. in Concilio Lateranenfi, fententiam noftræ nihil præjudicare opinioni. Hoc autem magis adhuc conftabit, fi rationes, & auctoritates hic allatæ ponderentur: ut enim obfervabat Duvallius, non definit id Pontifex, nifi quatenus manifefte conftat ex fcripturis, Patribus, & Conciliis, quæ allegat nobis: ergo examinandum relinquit, utrum conftet, necne. Hæc autem non tantum non id probant manifefte, fed omnia aut falfa funt, aut a propofito aliena. Scripturæ facræ generatim laudatur auctoritas, at nullus extat locus, qui id probare ullatenus poffit: Patrum quoque generatim allegantur dicta, fed nullum fpeciatim refertur; Romanorum Pontificum Decreta venditantur, fed nullum fpeciatim promitur. Ipfa Conciliorum confeffio pro argumento adducitur, at tantum abeft, ut Concilia generalia fupra fe Romanos agnoverint Pontifices, & in iis venerati fuerint poteftatem convocandorum, diffolvendorumque Conciliorum, ut fæpe leges Pontificibus etiam Romanis tulerint, feque paffim ab Imperatoribus, non a Romanis Pontificibus convocatos effe teftificatis fint, ut alibi oftenfum eft. Alexandrina Synodus adducitur, quæ fcripfiffe dicitur Felici Romano Pontifici; Nicænam Synodum ftatuiffe non debere abfque Romani Pontificis auctoritate Concilia congregari, fed hæc Synodus, & Epiftola illius nomine ad Felicem fcripta fuppofititia procuLdubio eft, & talis effe ab ipfo Baronio agnofcitur. Dicitur poftea Beatus Leo Synodum Ephefinam 2. ad Chalcedonenfem tranftuliffe: quis hoc unquam dixit, aut dicere

po-

potuit, cum Ephesinam Synodum ab Imperatore convocatam sine ulla translatione finitam esse constet, & Chalcedonensem post aliquot annos ab Imperatore convocatam alia de causa, quam Ephesinam? Martinus V. fertur dedisse potestatem legatis suis in Concilio Senensi transferendi Concilium, nulla consensus Concilii ipsius mentione habita, at exequebatur Martinus Decretum *Frequens* Concilii Constantiensis, deinde non excludit consensum Concilii: Et revera translatio Concilii Senensis Basileam facta est ex consensu deputatorum nationum, ut patet ex Exordio Concilii Basileensis. Laudantur deinde plures Synodi, quæ Pontificibus Romanis dicuntur magnam exhibuisse reverentiam, Ephesina Cælestino I., Chalcedonensis Leoni I., sexta Generalis Agathoni, septima Hadriano I., octava Nicolao, & Hadriano II. Quid tum? An inde sequitur unicum Pontificem Romanum auctoritatem super omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum potestatem habere? Citantur Damasus Papa, & Occidentales scribentes per numerum Episcoporum Arimini congregatorum præjudicium fieri non potuisse, *quandoquidem Romanum Pontificem, cujus expectanda erat imprimis auctoritas, constabat his non præbuisse consensum*. Sed non de uno Romano Pontifice id decretum, sed etiam Vincentio, & aliis pluribus. Deinde quis neget, imprimis expectandam esse Romani Pontificis auctoritatem? sed an inde sequitur id, quod sibi sumit Leo X. Romanum Pontificem, *tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, &c.* Citatur denique plures Synodi, quæ dicuntur gestorum confirmationem a

Pon-

Pontifice petiiſse, atque inter has Conſtantienſis laudatur. Quod argumento eſt, ex confirmatione ſeu conſenſu, & approbatione geſtorum in Conciliis a Pontifice Romano requiſitis non inferri, Pontificem eſse ſupra Concilium, cum Synodus Conſtantienſis, a qua petitam a Martino geſtorum approbationem dicit Leo, diſerte contrarium definierit. Sed de hoc argumento jam dictum eſt ſupra. Ex his patet, neque ex auctoritate, neque ex rationibus Concilii Lateranenſis, ſeu potius Leonis X. in Concilio Lateranenſi confici, Romanos Pontifices eſse ſupra Concilia, qua de re jam ſatis, & abunde a nobis dictum eſse arbitror.

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO SEPTIMA.

In qua probatur, Pontificem, aut Ecclesiam nullam habere in Reges, eorumque bona auctoritatem indirectam, nec posse reges ab ipsis ullatenus deponi, aut eorum subditos a fide, & obedientia eximi.

PRÆLOQUIUM.

DUÆ sunt inter homines maximæ, atque præstantissimæ Societates, Civilis, & Ecclesiastica, quæ licet inter eosdem ineantur, ideoque sæpe videantur inter se confusæ, atque permixtæ, revera tamen ad diversos fines diversis modis tendunt, potestatemque diversi plane generis obtinent: societatis quippe Ecclesiasticæ finis est vita æterna, societatis vero civilis finis est pax, ac tranquillitas Reipublicæ, qui fines cum sint omnino disparati, nihil mirum, si media, quæ ad illos fines conducunt, sint plane diversa. Ad vitam quippe æternam nemo pervenit, nisi per eas actiones, quæ liberrimo voluntatis motu ex amore Dei fiunt: atque

atque hinc religionis est fide, & pietate hominum animos excolere, ut sponte, & libenter præceptis Christi obtemperent. At e contra nihil ad reipublicæ tranquillitatem conducit, utrum leges libenti animo, an secus observentur, modo exterius observentur. Atque ideo societatis civilis hoc munus est, ut ita eas observari procuret, quod fit suppliciorum, & mortis metu: uno verbo, potestas societatis civilis in corpora extenditur, societatis Ecclesiasticæ auctoritas tota ad animos spectat; cum ergo corpora cogi possint, eorum est, qui potestate civili potiuntur, noxios suppliciis, & morte afficere: sed cum in animos nihil omnino possit vix exterius adhibita, nullam hujusmodi potestatem habet societas Ecclesiastica, nec alio modo peccantes a vitiis revocare potest, quam exhortationibus, & præceptis, quibus illi, si non obtemperent, nullam aliam pęnam in eos statuere valet, prater quam excommuuicationis, qua societate Ecclesiæ, & vita æterna indigni pronuntiantur. Denique leges societatum civilium reipublicę tantum bonum, & tranquillitatem respiciunt, cum e contra Ecclesiasticarum legum nullus sit alius finis, quam doctrinæ, & disciplinæ Christianæ sanctitatem, & puritatem illibatam servare. Ex his principiis, quæ evidentissima & certissima sunt, sequitur, potestatem Ecclesiæ totam esse spiritualem, quæ se in temporalia sive Regum, sive aliorum bona minime extendat, ita ut neque Reges deponi possint, neque privati bonis suis ulla ratione spoliari auctoritate mere Ecclesiastica. Quod quamvis ita perspicuum esse videtur, ut nemo cordatus de eo dubitare possit, ad revincendam tamen eo-

rum

rum, qui aliter sentiunt, pertinaciam multis rationibus sacrarum Litterarum, & traditionis auctoritati innixis ostendam, primo potestatem Ecclesiasticam in temporalia nullatenus extendi: secundo, potestatem Regum temporalem Ecclesiasticæ minime subjici. Sed antequam ultra progrediar, præmittenda observatio quædam plane necessaria, tum ad lucem opinioni nostræ afferendam, tum ad repellenda adversariorum sophismata, quorum omnium futilitas hac una observatione detegitur.

II. Itaque observandum est, magnum esse discrimen inter ipsam potestatem, & eum, qui potestate utitur, ita ut fieri possit ut is, qui potestate utitur, sit subjectus alteri potestati, quamvis potestas illa, quam exercet, nulli potestati subjecta sit: quod ut ad præsens negotium adaptetur, attendendum est, eundem hominem simul esse membrum societatis civilis, & Ecclesiasticę, ac proinde ipsum ratione porsonę subjectum esse potestati tum Ecclesiasticę, tum civili, at inde minime sequitur, potestatem civilem, quam habere potest, subjectam esse potestati Ecclesiasticæ, aut vicissim Ecclesiasticam civili, quia scilicet in civilibus tantum civili subjicitur potestati, in spiritualibus Ecclesiasticæ. Sic Episcopi subjecti quidem sunt regiæ potestati, sed in civilibus, ita ut potestas Episcoporum non sit subjecta potestati civili: unde non potest Rex aut Imperator Episcopos constituere, aut deponere vi, & auctoritate civili, ita etiam Reges subjecti quidem sunt Episcopis, ac summo Pontifici, & spirituali potestati, sed in spiritualibus tantum, ita ut potestas eorum temporalis, quam habent ut Reges, minime

sub-

subjecta sit potestati spirituali: unde Reges aut institui aut deponi minime possunt auctoritate Ecclesiastica, ita quamvis Reges potestate spirituali, ac vicissim Episcopos temporali subjectos esse, sit extra dubium, non propterea dicendum est, potestatem Ecclesiasticam potestati civili subjectam esse, aut civilem Ecclesiasticæ: quippe ambæ istæ potestates sunt penitus disparatæ, & a Deo solo, a quo sunt institutæ, dependent, ita ut neutra illarum in alteram quidquam possit, quamvis tamen spiritualis sit temporali nobilior. His ita elucidatis, propositum statim aggredior.

CAPUT I.

In quo demonstratur, potestatem Ecclesiæ totam esse spiritualem, & in temporalia nullatenus extendi.

§. I. *In quo exponitur prima ratio, Christum scilicet, ut Ecclesiæ caput est, nullam habuisse, aut exercuisse in temporalia potestatem.*

NOn aliam potestatem præter eam, quam Christo auctori, & fundatori refert acceptam, Ecclesiam habere certissimum est, nec minus perspicuum, Christum non aliam ei contulisse prҿter eam, quam a Deo Patre, quatenus homo est, accepit: *Sicut me misit vivens Pater* (inquit Christus Joannis 20. v. 21.) *& ego mitto vos*; docet se nihil aliud Apostolis contulisse, quam quod ipsi contulerat. Unde Ecclesiæ ministri dicuntur a beato Paulo Christi vices implere, & pro ipso legatione fungi. Non potest ergo dici aut Apostolos, aut eorum successo-

res

res aliquam potestatem habuisse, aut habere, quam Christus non habuerit sub ea ratione, qua Ecclesiæ caput est: nec enim agitur de potestate Christi, qua Deus est; hanc enim ab ipso Ecclesiæ collatam nemo dicere potest. Quapropter ut ostendamus Ecclesiam non habere temporalem ullam potestatem demonstrasse sufficiet, Christum quatenus inter homines est versatus, quatenus Ecclesiæ caput fuit, & fundator, nullam sibi arrogasse in temporalia Regum auctoritatem, nullam exercuisse temporalem potestatem, eumque non Regis majestate, sed magistri auctoritate instructum fuisse: eumdem non vi, aut armis usum, ut homines sub jugum mitteret, sed rationibus ac miraculis, ut eos ad veritatem, & pietatem adduceret. Quod quidem ut demonstretur, non est multum laborandum, cum Christus ipse diserte se ad hoc non venisse dicat, aut ullam temporalem potestatem a Patre accepisse. Cum enim Judæi ipsum apud Pilatum accusassent, quod se Judæorum Regem esse dixisset, *interroganti Pilato*, num esset *Rex Judæorum*, ita respondet, ut se nullam auctoritatem Regiam in terris habuisse demonstret: *Regnum*, inquit, *meum non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis, nunc autem Regnum meum non est hinc*. Urget eum iterum Pilatus, *ergo Rex es tu?* respondet Jesus, se Regem equidem esse, sed in hoc tantum, ut testimonium perhiberet veritati. *Tu dicis*, inquit, *quia Rex sum. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati*. Poteratne clarius Christus profiteri se non venisse in mundum, ut temporalem exerceret potestatem,

præ-

præcipue vero in Reges? *Audite ergo Judæi, & Gentes*, inquit sanctus Augustinus in hunc locum tract. 15. in Joannem, „ audi circumcisio, audi præputium, audite omnia regna terrena, non impedio dominationem vestram in hoc mundo . . . . . . „ venite ad Regnum, quod non est de hoc „ mundo, venite credendo, & nolite sævire metuendo: dicit quidem prophetia de „ Deo Patre, ego autem constitutus sum „ Rex ab eo super Sion montem sanctum „ ejus; sed Sion illa, & mons ille non est „ de hoc mundo, quod est enim ejus Regnum, nisi credentes in eum, quibus dicit: de mundo non estis, sicut & ego non „ sum de mundo „?

II. Sunt alii Patres, qui locum hunc aliter interpretentur, quorum expositio licet minus ad litteram, nostro tamen proposito non minus favet. Dicunt illi Christum, licet qua Deus est, Rex sit, & Dominus universi orbis, Regem tamen non esse, aut Dominum eo modo, quo Reges terræ, sed ea ratione quæ nihil obsit Imperio Regum; sic Chrysostomus hunc locum explicat Homil. 82. his verbis: *Vult*, Christus, *ostendere se non purum hominem, sed Deum, & Dei Filium esse, tollit autem Tyrannidis suspicionem. An non est mundi hujus Christi Regnum? quidni? Quomodo inquit non esse, non quod etiam possideat, sed quod in cœlo habeat Imperium non humanum, sed longe majus atque præstantius?* itaque secundum Chrysostomi mentem Christus, ut homo nullam habebat potestatem regiæ similem, seu ejusdem generis, licet ut Deus potestatem in omnia regia majorem, & superiorem haberet.

III. Eadem est Ambrosii sententia in Lu-
cam

cam lib. 3. *Qui dicit*, inquit, *non esse de hoc mundo Regnum suum, ostendit esse supra mundum, ita & erat Regnum ejus, & non erat in sæculo, erat supra sæculum*. Quid hoc aliud sibi vult, quam Christum non habuisse potestatem regiam, sed potestatem regia superiorem, alterius & dignitatis? unde, ut observat Chrysostomus, nihil erat metuendum Cæsari ex isto Christi Imperio, cum id non esset ejusdem conditionis, ac Imperium Cæsaris, & cœterorum Regum, ita ut non possent regna terrena cum isto consistere, quod etiam clarius observat Cyrillus in hunc locum: *Liberavit*, inquit, *a formidine Pilatum, qui dignitatem Cæsaris in Judæa servare debebat; credidit enim forsan more hominum rebellionem a Christo eogitatam, Christus autem Pilato respondens, Regem se esse non negat, mentiri enim non poterat, sed Regni Cæsaris non esse hostem ostendit, quia principatus ejus mundanus non est, sed cæli, terræque ceteraque rerum omnium*. Denique duplex tantum in Christo Regnum reperiri potest, unum adoptionis, & familiaritatis, ut loquitur Chrysostomus homil. 39. in cap. 15. Epist. 1. ad Cor. alterum creationis; illud habet ex humana natura assumpta, hoc ex divinitate: neutrum porro istorum idem est cum dominio Regum in temporalia. Nam quatenus Deus est, habet supremum in omnia Imperium, quatenus homo est, regnum ejus totum est spirituale, nec enim homo factus est, ut totum orbem more Regum terrenorum regeret, aut ut sibi Reges omnes subjiceret, eorumque Imperium, ac potestatem Ecclesiæ aut impertiretur, aut subjiceret, atque hoc sensu Regnum ejus minime est de hoc mundo. Nec solum verbis, sed & factis docuit Christus,

se

se minime venisse, ut rerum temporalium curam aut regimen susciperet, tum quando aufugit ne a Judæis Rex eligeretur, tum quando recusavit temporalium rerum judicium. Roganti enim cuidam, ut fratri suo juberet hæreditatem partiri, *homo*, inquit Christus, *quis me constituit judicem, aut divisorem super vos?* quasi diceret, non veni in mundum, ut de his judicarem, illos adite, quibus hęc potestas est commissa. Unde Ambrosius in hunc locum: *Bene*, inquit, *terrena declinat, qui propter cælestia tantum descenderat, nec dignatur judex esse litium, & arbiter facultatum*; & Bonaventura item in hunc locum: *quia Deus miserat eum ad spiritualia communicanda, ideo discedere recusabat ad temporalia dividenda*. Uno verbo, Christus non venit in mundum, ut Regnum temporale statueret, vel ut res terrenas regeret, & moderaretur, *sed ut mundus per ipsum salvus fieret; ut salvum faceret, quod perierat, ut testimonium perhiberet veritati, ut mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum*, ut cunctos ad veram fidem, & pietatem adduceret, vitaque æterna dignos redderet.

IV. Ad hæc autem tanta, tamque sublimia opera perficienda non armis, non coactione, non imperio usus est, sed mansuetudine, patientia, documentis, miraculis, ipsa morte: *Cum enim in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo*; hoc est, cum posset in forma Dei hominibus apparere, non tribuit sibi divinam gloriam, ac majestatem: *Non tantum exinanivit semetipsum formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, sed & humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Quid potest

excogitari magis, alienum ab auctoritate illa regia, & temporali, quam quidam fingunt ab ipso fuisse usurpatam, & Ecclesiæ collatam. Non sum nescius, adversarios nonnullis scripturarum, & sanctorum Patrum testimoniis niti, quibus probant Christum Regem fuisse, Regnorum, ac regum terrenorum Dominum, verum illa nihil probant, de quo non inter omnes non constet: extra omnem quippe controversiam est, *Christum* Dominum, quatenus Deus est, Dominum esse regnorum, ac Regum omnium, nec quisquam diffitetur, quin ob arctissimam utriusque in Christo naturæ unionem potestas ista, quæ divinitati convenit, possit non secus ac cetera attributa divina homini in Christo, per communicationem, ut loquuntur, idiomatum adaptari, & homo *Christus* dici Dominus Regum omnium, quemadmodum dicitur & creator; quamvis ratione divinæ naturæ tantum id ipsi competat. Quapropter adversarii frustra multis testimoniis probare moliuntur id, de quo nullus addubitare potest, nisi Arianus, Photinianus, aut Nestorianus sit. Etenim in hos tantum hæreticos sancti Patres adducunt scripturæ testimonia, in quibus Christo dominium rerum terrenarum tribui videtur, ut scilicet inde inferant, Christum esse vere Deum, supponentes scilicet eum non habere istud dominium ratione naturæ humanæ. Nam si cum adversariis sentirent Christum, ut homo est, habuisse istud dominium, perperam omnino ex his locis inferrent in Christo, præter humanam naturam, divinam esse, ratione cujus rerum terrenarum sit Dominus. Ergo ea ipsa testimonia, quæ ab adversariis producuntur, ipsorum opinionem

ever-

evertunt, ostendantque dominium in temporalia Christo competiisse ratione divinæ naturæ tantum, prout creator est, non ratione humanę, prout redemptor est, & Ecclesiæ caput, ac proinde cum certum sit, Christum Ecclesiæ communicasse tantum eam potestatem, quam habuit, ut homo, ut redemptor, & Ecclesię caput, non autem illam, quam habuit ut Deus, & creator, pro certo tenere debemus nullam potestatem temporalem a Christo Ecclesiæ collatam esse.

V. Addam tamen, quod etsi probaretur, Christum ut hominem habuisse potestatem in Reges, & Regna, dici tamen non possit, istæc Ecclesiæ collata, cum hanc potestatem Christus nec exercuerit, nec Ecclesiæ contulerit, nec aliud Regnum aut ipse, aut Ecclesia habuerit præter spirituale: quod si quis de Regno Christi, & Ecclesiæ fieri mentionem audiens, de Regno temporali cogitaret, similis profecto foret Judæis, qui prophetias de Regno futuri Messiæ de terreno, & temporali interpretabantur, intelligere non valentes eas ad Regnum Christi spirituale, quod est Ecclesia, pertinere. Turpe est, Christianos, postquam revelata sunt, & aperta Prophetiarum sensa, eodem adhuc errore implicari.

§. II. *Continens rationem secundam propositionis: potestatem scilicet a Christo collatam totam esse spiritualem.*

Non alio pacto facilius ac certius nobis innotescere potest, quænam sit Ecclesiæ, & ministrorum ejus potestas, quam si ea scripturæ loca consulamus, in quibus mentio fit potestatis a Christo Apostolis collatæ; cum enim Ecclesia non aliam habet potestatem

præter eam, quam Christus Apostolis tradidit, ut per eos ad eorum successores perveniret, si ex scriptura constet, nullam omnino potestatem, quæ spiritualis non sit, Apostolis esse collatam, frustra eorum successores aliam sibi arrogant: illud vero unicuique percurrenti, & consideranti singula Evangelii loca, in quibus Christus inducitur aliquam potestatem Ecclesiæ conferens, liquido constabit, nullam ab eo nisi spiritualem accepisse.

II. Prima, eaque potissima a Christo Apostolis collata potestas est annuntiandi Evangelium per totum orbem, & eos, qui crediderint, baptizandi, Matth. 28. v. 18. quam quidem totam esse spiritualem nemo ambigit.

III. Secunda potestas, quam Christus Petro pollicitus est Matth. 26. cunctis vero Apostolis, & in illorum persona Ecclesiæ contulit Matt. 18. est potestas ligandi, & solvendi super terram: *Amen, amen dico vobis*, inquit, *quæcumque ligaveritis super terram, erunt alligata in cœlis, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta in cœlis.* Hæc est potestas, quam nonnulli contendunt ad temporalia extendi, sed contra mentem Christi, quæ exponitur Joan. 20. his verbis: *sicut me misit vivens Pater, & ego mitto vos; quæ cum dixisset, insufflavit in eos, dicens: accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde perspicue ostenditur, potestatem ligandi, & solvendi a Christo collatam Apostolis ad peccata tantum pertinere, ita ut vincula illa, quibus utuntur, animas tantum, non corpora respiciant, ut egregie observat in hunc locum Chrysost. nec ali-

aliter e sanctis Patribus quisquam hunc locum interpretatus est, quam de peccatis, excommunicatione, & absolutione sacerdotali; quapropter illi, qui ad temporalia potestatem illam pertinere arbitrantur, scripturam sacram contra unanimem sanctorum Patrum consensum exponunt, quod a Concilio Tridentino *ad coercenda petulantia ingenia* severissime prohibitum esse legitur.

IV. Tertia potestas a Christo Apostolis collata, est potestas Eucharistiæ consecrandæ, ac celebrandæ in ejus memoriam: *Hoc facite*, inquit, Luc. 22. *in meam commemorationem*, quam quidem actionem mere spiritualem esse nemo dubitat.

V. Quarta potestas delinquentium pœnam respicit Joannis 10. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*. Quibus verbis intelligimus, nullam aliam pœnam ab Ecclesia infligi posse in noxios, quam ut ab ejus consortio removeantur, nec amplius in Christianorum habeantur numero. Itaque frustra quidam contendunt, potestatem esse Ecclesiæ noxiorum, vel pœnis temporalibus, vel bonorum privatione puniendorum, cum Christus nihil aliud in eos potestatis Ecclesiæ contulerit, quam ut ab eo declarentur velut Ethnici, & Publicani, alludens, ut observavimus, ad consuetudinem Judæorum, qui nullum cum istis consortium habere volebant.

VI. Denique postrema potestas a Christo Apostolis collata est condendarum legum, quæ ad disciplinam Ecclesiæ pertineant, & constituendorum sibi successorum, hoc est Episcoporum, Presbyterorum, Ministrorum; sed hæ leges bonum tantum Societatis Ecclesiasticæ respiciunt, non temporalem feli-

citatem; isti Ministri ad regendam Ecclesiam, non ad Rempublicam administrandam constituuntur, nec aliam quam animarum curam habent, juxta illud Pauli: *Obedite præpositis vestris, ipsi enim invigilant quasi rationem de animabus vestris reddituri*. Nihil dico de ceteris Apostolorum insignibus donis, qualia sunt potestas miraculorum edendorum, sanandorum infirmorum, expellendorum dæmonum, &c. Hæc enim dona ad tempus tantum Apostolis sunt collata, nec ad eorum successores promanarunt.

§. III. *In quo tertia ratio exponitur, Christum nempe, & Apostolos omnem Potestatem, & Jurisdictionem temporalem ab Ecclesia amandare.*

Ad demonstrandum nullam esse in Ecclesia temporalem potestatem sufficeret ostendisse, omnem illam potestatem, quæ a Christo Apostolis est collata, spiritualem esse; cum enim nullam aliam habeat Ecclesia potestatem præter illam, quam a Christo accepit, necesse est, eam temporali carere, si quidem Christus spiritualem tantum ei sit largitus. Verum præterea Christus omnem omnino potestatem temporalem ab Ecclesia amandavit, & suos ministros tum per seipsum, tum per Petrum docuit nullam eos temporalem Jurisdictionem habere, sed illam esse Regum terrenorum propriam: *Reges gentium*, inquit Marc. 10. v. 42. & Luc. 22. v. 25. *dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur, vos autem non sic*. Quæ admonitio duo docet Ecclesiæ Ministros. Primum quidem, Apostolos, eorumque successores omni temporali

por-

potestate, & jurisdictione carere; secundum, potestatem illam spiritualem, quam habent, non esse dominii, aut imperii potestatem, sed mansuetudinis, & caritatis, quia scilicet terrenæ potestatis est exteriora tantum administrare, spiritualis vero proprium est interiorem cordis affectum flectere. *Sicut enim*, inquit Origenes in hunc locum Matth. 12. *omnia cardinalia in necessitate sunt posita, non in voluntate, spiritualia autem in voluntate, non in necessitate, sic & principum spiritualium principatus in dilectione subjectorum debet esse positus, non in timore corporali.* Idem hoc in loco, & in Isai. homil. 6. observat, Ministros Ecclesiæ non esse vocatos ad Principatum, sed ad servitutem totius Ecclesiæ, unde & Hieronymus egregie Epist. 3. ad Nep. hoc præcipuum discrimen inter Principis, & Episcopi potestatem statuit, *quod ille nolentibus præsit, hic volentibus; ille terrore subjiciat, hic servituti donetur: ille corpora custodiat ad mortem, hic animas servet ad salutem.* Hocce inter potestatem Ecclesiasticam, & sæcularem discrimen multis in locis tradit Chrysostomus, præcipue vero lib. 2. de sacerdotio ubi hæc ait: „ neque homini licet „ tanta cum auctoritate homines curare, „ cum quanta Pastor oves curat. Hic enim „ potest, & vincire, & a pabulo arcere, „ urere, & secare, cum illic medicina „ ac curationis suscipiendæ facultas posita „ minime sit in illo, qui medicinam adhibet, sed in eo tantum, qui laborat. Hoc „ enim admirandus ille vir cum intelligeret, sic Corinthios alloquitur, non quod „ dominemur vobis nomine fidei, sed adjutores sumus gaudii vestri; Christianis enim

„ minime licet peccantium lapsus corrige-
„ re, exteri quidem judices, cum facinoro-
„ sos homines leges transgressos fuisse de-
„ prehenderunt, magna se præditos aucto-
„ ritate, ac potestate ostendunt, eosdemque
„ vel invitos suos ipsorum mores mutare
„ cogunt. Hic vero non vim afferre, sed
„ suadere tantum oportet, atque hac ratio-
„ ne meliorem efficere quemadmodum su-
„ sceperis; neque enim nobis facultas nostra
„ a legibus data ad delinquentes coercen-
„ dos, ac ne si dedissent quidem, habere-
„ mus ubi vim ejusmodi, potentiamque e-
„ xercere possemus, cum Christus eos æter-
„ na corona donet, non qui coacti, sed cer-
„ to animæ proposito a peccato abstinent. "
Idem Chrysostomus aliis in locis inculcat onus Episcoporum majus esse, quam parentum, & judicum, quia scilicet potestatem non habent cogendi, aut coercendi eos, qui suæ curæ commissi sunt, Homil. 1. in Epist. ad Tit. Hom. 3. in Acta, Homilia 10. in Ep. ad Thess. Sed in istorum potestate est obedire, vel non: *In principibus*, inquit, *movet metus, in his vero nequaquam.* Addit vero alio in loco: *Idcirco etiam excellentiorem esse potestatem Episcoporum potestate Principum, quod majus sit imperare volentibus, quam invitis.* Hinc negat Episcopum ullatenus dici posse veraciter Principem, quia munus ejus tantum est exhortari, monere, increpare, ipsum vero nulla habere arma sensibilia, sed tantum spiritualia, quibus noxios ab Ecclesiæ communione expellat, quibus si victi non fuerint, nihil sacerdoti superesse præter lacrymas, & preces: sed hæc fusius postea referemus.

II. Nunc

II. Nunc vero properamus ad Apostoli Petri Christi Magistri vestigiis insistentis admonitionem: *Pascite*, inquit Ep. 1. cap. 5. v. 2. *qui in vobis est, gregem Dei, non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo*. Qui porro clarius potuit beatus Petrus illorum prædamnare sententiam, qui contendunt Christum, cum dixit ei *pasce oves meas*, dedisse illi potestatem Regum per dispositionem privationemque Regni sui cogendorum? Qui enim erit dominatio, si non hæc dominatio est? Cum ergo Petrus omnem dominatum præpositis Ecclesiæ interdicat, eum certe maxime, qui exerceretur in eos, qui dominandi potestatem habent. Ceterum istud Petri mandatum, *non dominantes in Cleris*, generatim ad omnes dirigitur Episcopos, ejusque successores non secus ac ceteros spectat; quapropter Bernardus scribens ad Eugenium ingeniose admodum, ut solet, ex his verbis elicit, Romanos Pontifices nullum habere dominatum, nullum imperium in Ecclesiam: „ Nec enim, *inquit considerationum* „ *lib. 2. cap. 6.* tibi ille Petrus dare, quod „ non habuit, potuit, quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem scilicet super Ecclesias: „ numquid dominationem? audi ipsum: non „ dominantes ait in Clero, sed forma facti „ gregis ex animo; & ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox „ Domini est in Evangelio: Reges gentium „ dominantur eorum, vos autem non sic, „ planum est Apostolis interdici dominatum. „ I ergo tu & tibi usurpare aude aut dominans Apostolatum, aut Apostolicus dominatum: plane ab alterutro prohiberis,

 „ aut

„ aut si utrumque similiter habere velis „ perdes utrumque „ alioquin non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur Deus : ipsi regnaverunt, sed non ex me, Principes extiterunt, & non cognovi eos. Jam si regnare sine Deo juvat, habes gloriam, sed non apud Deum; at si interdictum tenemus, audiamus edictum : qui major est vestrum, ait, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut qui ministrat. Forma Apostolica hæc est, interdicitur dominatio, indicatur ministratio, quæ commendatur ipsius exemplo Legislatoris, qui secutus adjungit : ego autem in medio vestrum, sicut qui ministrat. Quis jam se titulo hoc inglorium putat, quo se prior Dominus gloriæ præsignivit? merito Paulus gloriatur in eo dicens : Ministri sunt, & ego, & addit, ut minus sapiens dico, plus ego in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, o præclarum ministerium " ! Huic Benardi ratiocinio nihil addi potest, ut probetur Romanum Pontificem, quatenus est Romanus Pontifex, nullum habere dominium temporale; dixi quatenus est Pontifex, non enim negat Bernardus, quin possit habere temporalia, sed ea negat ad ipsum pertinere, quia successor est Petri : *Esto*, inquit ibidem, *ut alia quacumque ratione hæc tibi vindices, sed non Apostolico jure, nec enim ille tibi dare, quod non habebat, potuit*. Quæro nunc ab iis, qui Reges a Romanis Pontificibus deponi, illorumque subditos a fide, & obedientia eximi posse contendunt, quæro, inquam, ab illis, an unquam fuerit ullum Imperium isti æquale, aut majus? an etiam credibile

sit,

sit, Christum, qui dominationem omnem regiam Apostolis interdixit, eisdem contulisse dominatum longe majorem in ipsos Reges, qualem nemo Regum habet.

§. IV. *Seu quartum argumentum petitum ex testimoniis Romanorum Episcoporum, sanctorumque Patrum, quibus efficitur, Ecclesiam in spiritualia tantum habere potestatem, non secus ac Reges in sola temporalia, ita ut neutra potestas a se invicem dependeat.*

Postquam e sacris litteris satis perspicua protulimus argumenta, nunc traditionem afferre oportet, eaque primum testimonia proferre, quibus aperte probatur, duas esse potestates a se invicem independentes Ecclesiasticam, & civilem, quarum prior in spiritualia tantum, posterior in sola temporalia auctoritatem habeat.

II. Initium faciam a testimoniis Romanorum Pontificum, inter quæ mihi primum occurrit præclarum Gelasii Pontificis effatum Ep. 8. ad Anastasium, tom. Conc. 4. col. 1182. „ Duo sunt, *inquit*, Imperator Auguste, quibus hic mundus principaliter regitur, auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas . . . . Nosti enim, Fili clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab iis causas tuæ salutis expetis, inque sumendis cælestibus sacramentis, eisque, ut competit, disponendis subdite debere cognoscis religionis ordine, potius quam præesse . . . Si enim quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ cognoscentes imperium tibi collatum legibus tuis ipsi

„ quoque parent religionis Antistites: quo, „ rogo te, decet affectu eis obedire, qui pro „ erogandis venerabilibus sunt attributi my- „ steriis? *Idem habet in tomo de anathematis* „ *vinculo*: Quod si hæc, *inquit de Ecclesiasti-* „ *cis rebus loquens*, tentare formidant, nec „ ad suæ pertinere cognoscunt modulum po- „ testatis, cui tantum de humanis rebus ju- „ dicare permissum est, non etiam præesse „ divinis, quomodo de his, per quos divi- „ na ministrantur judicare præsumunt? fue- „ rint hæc ante adventum Christi, ut qui- „ dam singulariter adhuc tamen in carnali- „ bus actionibus constituti pariter Reges exi- „ sterent, pariter Sacerdotes . . . . . . Sed „ cum ad verum ventum est eumdem (*Chri-* „ *stum*) Regem, atque Pontificem, ultra si- „ bi nec Imperator Pontificis nomen impo- „ suit, nec Pontifex regale fastigium vindi- „ cavit . . . Christus memor fragilitatis hu- „ manæ, quod suorum saluti congrueret dis- „ pensatione magnifica temperans, sic actio- „ nibus propriis, dignitatibusque distinctis „ officia potestatis utriusque discrevit, suos „ volens medicinali humilitate salvari, non „ humana superbia rursus intercipi, ut & „ Christiani Imperatores pro æterna vita „ Pontificibus indigerent, & Pontifices pro „ temporalium cursu rerum Imperialibus „ dispositionibus uterentur; quatenus spiri- „ talis actio a carnalibus distaret cursibus, „ & ideo militans Deo minime se negotiis „ sæcularibus implicaret, ac vicissim non „ ille rebus divinis præesse videretur, qui „ esset negotiis sæcularibus implicatus, ut & „ modestia utriusque ordinis curaretur; ne „ extolleretur utraque suffultus, & compe- „ tens qualitatibus actionum specialiter pro-

„ fessio

„ fessio aptaretur “. Ecce utramque potestatem, & utriusque limites optimæ distinctos, ita ut nihil liceat sæculari in Ecclesiastica, aut Ecclesiasticæ in sæcularia, & pariter Antistites teneantur obedire legibus Principum, ac Principes Episcoporum admonitionibus parere.

III. Symmachus Papa in Apologetico adversus Anastasium tom. Conc. 4. col. 1298. Ep. 6. eodem, quo Gelasius modo loquitur: „ Conferamus, *inquit*, honorem Imperato-„ ris cum honore Pontificis, inter quos tan-„ tum distat, quantum ille rerum humana-„ rum curam gerit, hic divinarum: tu Im-„ perator a Pontifice baptismum accipis, „ sacramenta sumis, orationem poscis, be-„ nedictionem speras, pœnitentiam rogas, „ postremo tu humana administras, ille di-„ vina dispensat; itaque, ut non dicam su-„ perior, æqualis honor est “. Nicolaus quoque I. Ep. 8. verba Gelasii exscribit. Atque ita videre est, Romanos Pontifices ultro agnoscere sibi nullam in temporalia potestatem esse, sed hanc totam ad Reges pertinere. At nullus est, qui disertius, & luculentius id professus fuerit, quam Gregorius II. Epist. 2. ad Leonem Isauricum: *Alia est*, inquit, *Ecclesiasticarum rerum constitutio, & alius sensus sæcularium; nam quemadmodum Pontifex introspiciendi Palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi, sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones sacras in Clero peragendi*. Itaque ex Romanæ Ecclesiæ traditione constat, nihil magis esse juris Romano Pontifici, ceterisque Episcopis in Reges, & eorum Regna, quam Regibus in Episcopos, & res Ecclesiasticas; quemadmodum ergo licet Episcopus in ci-

li-

libus Imperatori subsit, non potest tamen ab eo Episcopatu dejici, ita Imperator, quamvis in Ecclesiasticis rebus sit Romano Episcopo subjectus, non potest Regno spoliari, aut temporalibus bonis privari; & quemadmodum Reges res Ecclesiasticas, ut Reges sunt, administrare minime possunt, ita etiam Sacerdotes, ut sunt Sacerdotes, nullam habent in res terrenas potestatem.

IV. Hinc Ecclesia Romana olim in publico officio profitebatur, Petrum, & ejus successores claves accepisse ad regendum tantum animas: hanc enim in officio Cathedrę beati Petri recitabat orationem: *Deus, qui beato Petro, collatis clavibus regni cœlestis, animas ligandi, atque solvendi pontificium tradidisti; concede, ut intercessionis ejus auxilio & a peccatorum nostrorum vinculis liberemur.* Hæc oratio, quam Anastasios Bibliothecarius Leoni IV. perperam ascribit, extat in libro sacramentorum Gregorii, & in antiquis Breviariis, ac Missalibus Romanis a Paulo III., & Gregorio XIII. approbatis, quamvis in posterioribus vox ista *animas* sit abrasa, nescio quo consilio. Hujus certe vocis sensus, quod scilicet potestas clavium tota spiritualis sit, & animas tantum respiciat, constanti traditione nititur, & Romanorum Pontificum confessione. Hæc quippe sententia est Julii II. in diplomate 23. his verbis: *Liquet omnibus Christianæ fidei cultoribus, beatum Petrum ab ipso Salvatore nostro Jesu Christo Apostolorum Principem fuisse constitutum, eique ligandi, ac solvendi animas cœlesti privilegio traditam esse potestatem, cum ei dicitur, tu es Petrus*: & hæc sententia est Hadriani I. in Concilii Francofordiensis initio: *Petrus*, inquit, *in præmium suæ confessionis cœli janitor,*

&

& ligandi, solvendique arbitrer factus est animarum.

V. Hæc est Petri Damiani sermone 1. de beato Joanne Evangelista: *Tacet is*, inquit, *cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas, atque solvendi obtinet principatum.*

VI. Hæc est etiam Agobardi in libello de discrimine utriusque regiminis ad Ludovicum: eademque ibidem sententia est Gregorii IV. Pontificis in Episcopos Regni Francorum: *Neque*, inquit, *ignorare debueratis, majus esse regimen animarum, quod est pontificale, quam imperiale, quod est temporale.*

VII. Eadem est sententia Chrysostomi multis in locis, præsertim vero homil. 4. de verbis Isaiæ de Osia: *Regi*, inquit, *corpora commissa sunt, Sacerdoti animæ: Rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum.*

VIII. Ante Chrysostomum affirmavit quoque Nazianzenus in oratione apologetica, totam Pastoris curam circa occultum, & internum hominem versari.

IV. Eadem quoque fuit mens Valentiniani Imperatoris, cum referente Theodoreto, post electionem Ambrosii dixit, se gratias agere Deo, quod ei viro animas commendasset, cui ipse corpora commiserat. Hæc est sententia Patrum omnium, qui unanimi consensu verba hæc, *quæcumque ligaveris super terram*, de potestate ligandi, & solvendi peccata interpretantur, nunquam de potestate privandi Regis imperio, aut privatis bonis sibi propriis.

X. Denique hæc ipsa est sententia Apostoli Pauli scribentis, præpositos Ecclesiæ animarum curam tantum gerere, *quia ipsi*, in-

inquit, *invigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.*

XI. Possem hic etiam addere multa Patrum testimonia, quæ in sequentibus argumentis referentur; sed ne bis eadem repetam, unum tantum referam, quod omni exceptione majus est: hoc autem est celeberrimi illius Osii Cordubensis, qui Constantium Imperatorem tanta alloquitur constantia, ut dissimulationis, aut adulationis accusari minime possit: *Desine, quæso,* inquit apud Athanasium in Ep. ad solitariam vitam agentes, „ & memineris te „ mortalem esse, reformida diem judi- „ cii, serva te in illum purum, ne te mi- „ sceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc „ genere præcipe, sed potius a nobis di- „ sce. Tibi Deus imperium commisit, no- „ bis quæ sunt Ecclesiæ credidit; & que- „ madmodum qui tuum imperium malignis „ oculis carpit, contradicit ordinationi di- „ vinæ, ita & tu cave, ne quæ sunt Ec- „ clesiæ, ad te trahens magno crimini ob- „ noxius fias. Date, scriptum est, quæ „ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei „ Deo: neque igitur fas est nobis in ter- „ ris imperium tenere, neque tu thymia- „ matum, & sacrorum potestatem habes „ Imperator “. Hæc magnus ille Osius, quibus docet, nihil plus juris esse Episcopis in potestatem civilem, quam Regibus in Ecclesiasticam.

§. V.

§. V. *In quo quinto argumento evincitur, Ecclesiam in temporalia nullam habere auctoritatem, eo quod per vim, gladiumque materialem homines cogere minime possit.*

Si qua foret Ecclesiæ in temporalia potestas, dubium nullum est, quin posset temporalem aliquam pœnam, puta mortem, supplicium, aut saltem bonorum privationem infligere, quod etiam ab adversariis supponitur, cum inde probant Reges in pœnam læsæ fidei ab Ecclesia regnis privari posse, illorumque subditos a fide, & obedientia eximi. Verum enimvero nihil est certius, quam Ecclesiam non habere ullum jus puniendorum noxiorum pœnis, & suppliciis corporis, aut etiam bonorum privatione. Inauditum certe est apud antiquos, quemquam alia, quam excommunicationis, aut depositionis pœna fuisse ab Ecclesia mulctatum; quin e contra Ecclesia agnovit, nullam aliam sibi potestatem esse, quippe cum eos, qui suis Decretis adversabantur, in exilium ejici, & bonis mulctari, ne turbas cierent, expetivit, Imperatores semper, aut Magistratus civiles adiit, ut hæc pœna legibus civilibus in eos sanciretur. Adeo persuasum erat ipsi, nullam se potestatem habere hujusmodi pœnarum in quemquam decernendarum. Et quidem multis annis Ecclesia civili auctoritate adversus hæreticos, & rebelles minime usa est, quia nullum sperebat ab Imperatoribus Ethnicis auxilium. Ut ut sit, primum legitur auctoritatem civilem implorasse in causa Pauli Samosateni, cum ille Antiochena Sede dejectus, domo & Ecclesia Episcopali cedere nol-

nollet, quæ res Ecclesiam coegit, Aurelianum Imperatorem adire, ut inde exturbaretur: qui Imperator licet Gentilis prudenter omnino statuit, Ecclesiam, & domum Episcopalem ei tradi, ad quem Romanus Episcopus, & ceteri Italiæ Antistites litteras communionis mitterent. Postquam vero Imperatores Christiani fuerunt tum illorum in Christianam Religionem affectus, tum proprii Imperii, cujus tranquillitas religionis conservatione plerumque pendebat, cura, & sollicitudo in causa fuerunt, ut hæresiarchas, & rebelles, ne turbas cierent, in exilium mitterent, aut mulcta aliqua pecuniaria plecterent: quod quidem sæpissime proprio motu aliquando ab Episcopis ea de re rogati præstiterunt. Verum non nisi posterioribus Ecclesiæ sæculis concessa est Ecclesiæ ab Imperatoribus potestas statuendarum in hæreticos, aut peccatores pœnarum temporalium; atque hinc Episcopi potestatem istam obtinent ab Imperatoribus, & Regibus, non ab Ecclesia, sicut Reges debent Ecclesiæ multa alia Ecclesiastica munia, quibus ipsi fruuntur: sed en tibi argumenta, quibus id conficitur.

II. Primo Christus nullam Ecclesiæ potestatem contulit præterquam spiritualem, nec aliter pertinaces, & rebelles ab Ecclesia puniri jussit, quam ut haberentur tanquam Ethnici, & Publicani; hoc est, ut *indigni* Ecclesiæ communione declararentur, quod, quid sit, fuse antea explicatum est.

III. Secundo, idem Christus docuit nos, nihil magis abhorrere ab Evangelii mente, quam dominium, & imperium terrorem incutiens. Cum enim Apostoli vellent ignem e cœlo in Samaritanos educere, vetuit Chri-

stus

stus hæc dicens : *Nescitis, cujus Spiritus estis; Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* Luc. 9. v. 55.

IV. Tertio, Christus Apostolos materiali gladio uti prohibuit, etiam ad defendendam religionem, Petrum, qui gladio usus fuerat graviter increpavit : sic rem narrant Evangelistæ Matthæus c. 26. v. 25. Lucas c. 22. v. 49. & Joannes 18. v. 10. " Videntes „ autem hi, qui circa ipsum erant (*Chri-* „ *stum mox capiendum*) dixerunt ei : Domi- „ ne si percutimus in gladio. Simon ergo „ Petrus unus ex his, qui erant cum Jesu, „ extendens manum exemit gladium suum, „ & percutiens servum Principis Sacerdo- „ tum, amputavit auriculam ejus dexteram, „ erat autem nomen servo Malchus. Res- „ pondens Jesus ait, sinite usque huc; & „ cum tetigisset auriculam ejus, salvavit „ eum. Dixit ergo Jesus Petro : mitte gla- „ dium tuum in vaginam; omnes enim, qui „ acceperint gladium, gladio peribunt : an „ putas, quia non possum rogare Patrem „ meum, & exhibebit plus quam duodecim „ legiones Angelorum? " Qua ex narratione Evangelistarum constat, Christum dictis, & exemplo suo docuisse gladium non esse ab Ecclesia exercendum pro religione; quare Origenes in hunc locum hæc observat : „ Sed, „ & simpliciter, *inquit*, audientes quod di- „ dit, qui accipiunt gladium, gladio peri- „ bunt; cavere debemus, ne occasione ma- „ litiæ aut vindictæ propriarum injuriarum „ eximamus gladium, aut ob aliquam occa- „ sionem, quam omnem Evangelica abomi- „ natur hæc Christi doctrina, præcipiens, „ ut impleamus id, quod scriptum est: cum „ his, qui oderunt pacem, eram pacificus.

„ Si

„ Si ergo cum odio habentibus pacem debemus esse pacifici, adversus neminem „ gladio uti debemus: & paulo antea pacificos vult esse Christus Discipulos suos, „ ut bellicum gladium hunc deponentes, alterum pacificum accipiant gladium, quem „ dicit Scriptura gladium Spiritus. "

V. Quarto, santi Patres unanimi consensu docent, Ecclesiam carere omni *gladio* materiali, seu potestate civili ad homines cogendos, & puniendos, nec aliud quidquam posse, quam hortari, monere, & excommunicare eos, qui sibi nolunt obedire, Canon Apostolicus 26. „ Episcopum, qui „ fideles delinquentes, vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis propter hujusmodi vult incutere, deponi præcipimus; nusquam enim Dominus „ hoc nos docuit, imo vero contra cum ipse percuteretur, non percutiebat, cum lacesseretur conviciis, non regerebat convicium, cum pateretur, non comminabatur. „ *Tertull. in lib. ad Scapulam*: Non est, *inquit*, religionis cogere religionem. *Cui* „ *succinens Lactantius lib. 5. divinarum Institutionum*: Non est, *inquit*, opus vi, & injuria, quia religio cogi non potest . . . „ defendenda est non occidendo, sed moriendo, non sævitia, sed sapientia, non „ scelere, sed fide." Quid, quæso, faciunt Romani Pontifices, cum Reges regnis suis spoliare conantur? nonne per vim eos cogere volunt, nonne religionem (si tamen religionem) innumerorum hominum sanguinem fundendo defendere se putant? hoc ipsum principium late extendit Athanasius Apologia secunda: „ Diabolus, *inquit*, quia „ nihil veri habet in securi, & ascia inva-

„ dens concutit fores eorum, a quibus reci-
„ pitur .... Salvator autem e contra man-
„ suetus est. Si quis, *inquit*, velit me se-
„ qui, & meus esse Discipulus, ita docens,
„ se cum ad quemquam venit non vi insta-
„ re, sed potius pulsare, & dicere: soror
„ mea sponsa; quod si apperiat, intrat;
„ sin graventur, aut nolint aperire, absce-
„ dit; non enim gladiis, aut jaculis, aut
„ militari manu veritas prædicatur, sed sua-
„ dendo, & consulendo: piæ religionis est
„ proprium, ut dixi, non cogere, sed sua-
„ dere. Siquidem Dominus non cogens, sed
„ libertatem concedens dicebat omnibus: si
„ quis vult venire post me: Apostolis vero
„ omnibus: Numquid, & vos vultis abire?
„ *Idem in Arianos inculcat Hilarius lib. 2. ad*
„ *Constantium*: Deus, *inquit*, cognitionem
„ sui docuit potius, quam exegit, & ope-
„ rationem cœlestium admiratione præceptis
„ suis concilians auctoritatem coactam con-
„ tendi se, est aspernatus voluntatem, si ad
„ fidem veram istiusmodi vis adhiberetur,
„ Episcopalis doctrina obviam pergeret, di-
„ ceretque Deus universitatis obsequio non
„ indiget necessario, non requirit coactam
„ confessionem, nostra potius causa, non sua
„ venerandus est. Non possum nisi volentem
„ recipere, nisi orantem audire, nisi profi-
„ tentem signare. “ His concinit Gregorius
Nazianzenus in carmine de vita sua, his
versibus.

Suadere quippe æquius est, quam cogere,
Magisque nobis convenit, & illis item,
Favere summo nitimur quos numini.

VI. Idem orat. 1. de Theologia, & cum
eo Ambrosius lib. 7. in Lucam observant,

Evan-

Evangelium non esse per vim promulgatum, nec missos esse Apostolos, qui gladio aut imperio uterentur ad stabiliendam fidem, sed qui humilitate, & patientia cunctos ad eam adducerent; unde nobiscum concludunt, Christum hanc non dedisse Ecclesiæ potestatem. Hæc sunt Ambrosii verba in Lucam cap. 22. „ O Domine, cur emere jubes gladium, qui ferre me prohibes; cur haberi „ præcipis, quod vetas promi, nisi forte ut „ sit parata defectio non ultro necessaria, „ ut videar potuisse vindicari, sed noluisse, „ lex tamen referire non vetat; & ideo „ fortasse Petro duos gladios offerenti, sat „ est, dicit, quasi licuerit usque ad Evan- „ gelium, ut sit in lege æquitatis eruditio, „ in Evangelio bonitatis perfectio. Multis „ hoc iniquum videtur, sed non iniquus „ Dominus, qui cum se posset ulcisci, ma- „ luit immolari; est enim gladius spiritua- „ lis, ut vendas patrimonia, emas verba, „ quo nuda mentis penetralia vestiuntur, „ est enim gladius passionis, ut jacias cor- „ pus, & immolatæ carnis exuviis ematur „ tibi sacri corona martyrii. “ Sic Ambrosius dictum illud Christi de duobus gladiis (quod Bonifacius VIII. in sua Extravaganti *Unam Sanctam* ad mentem suam detorquet, ut probet in Ecclesia gladium materialem esse) ita explicat, ut contrarium Bonifacio inferat, gladium, de quo hic agitur spiritualem passionis esse gladium, quod Ecclesia debeat pati, non quod ipsa possit in alios exercere.

VII. Augustinus quoque docet, Ecclesiam nullas alias pœnas infligere posse, quam degradationis, & excommunicationis, lib. de fide, & operibus c. 2. &c. „ Phinees Sacer-

„ dos,

„ dos, *inquit*, adulteros simul inventos ul-
„ tore ferro transfixit, quod utique de de-
„ gradationibus, & excommunicationibus
„ significatum est faciendum in hoc tempo-
„ re, cum in Ecclesiæ disciplina visibilis
„ gladius fuerit cessaturus. *Eadem est ante*
„ *hunc Cypriani sententia Epist.* 11. *lib.* 1. In-
„ terfici Deus jussit a Sacerdotibus suis non
„ obtemperantes judicibus a se ad tempus
„ constitutis, & tunc quidem gladio occide-
„ bantur, quando adhuc & circumcisio car-
„ nalis manebat, nunc autem quia circum-
„ cisio spiritualis esse ad fideles Dei cœ-
„ pit, spirituali gladio superbi, & con-
„ tumaces necantur, dum de Ecclesia eji-
„ ciuntur.

VIII. Verum nullus est, a quo luculentius propositio nostra asserta fuerit, & eloquentius exposita, quam a beato Chrysostomo, cujus extat ea de re insignis locus homil. 4. de verbis Isaiæ t. 3. p. 758. ubi de facto Oziæ disserens, late docet, Reges nulla temporali pœna a Sacerdotibus posse multari: „ Regi, *inquit*, corpora commissa
„ sunt, Sacerdoti animæ; Rex maculas cor-
„ porum remittit, Sacerdos autem maculas
„ peccatorum; ille cogit, hic exhortatur;
„ ille necessitate, hic libera voluntate; ille
„ habet arma sensibilia, hic arma spiritua-
„ lia; ille bellum gerit cum barbaris, mi-
„ hi bellum est adversus dæmones, major
„ hic principatus; propterea Rex caput
„ submittit manui Sacerdotis, & ubique in
„ veteri scriptura Sacerdotes inungebant Re-
„ ges; verum Rex ille (Ozias) sua transi-
„ liens septa, modumque Regni transgres-
„ sus, conatus est aliquid addere, atque in-
„ gressus est templum cum auctoritate in-

„ cen-

„ censum adolere volens. Quid igitur Sa-
„ cerdos? non licet adolere incensum; vi-
„ de libertatem, vide mentem sævire ne-
„ sciam . . . Rex autem Ozias non susti-
„ nuit admonitionem, sed arrogantia infla-
„ tus ingressus est templum, aperuit San-
„ cta Sanctorum, volens adolere incensum;
„ quid autem Deus ubi Sacerdos contem-
„ ptus est, dignitasque Sacerdotii concul-
„ cata, ubi nihil amplius potuit Sacer-
„ dos (nam Sacerdotis tantum est arguere,
„ & audacter, ac libere admonere, non
„ movere arma, non clypeos usurpare, non
„ vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec
„ jacula mittere, sed tantum arguere, ac
„ constantiam ostendere.) Postea quam igi-
„ tur arguisset Sacerdos, Rex autem non
„ cessisset, sed arma moveret, clypeos, &
„ hastas, suaque uteretur potentia, *ibi* Sa-
„ cerdos dicit: Ego, *inquit*, quod erat mei
„ officii præstiti, nihil amplius possum: suc-
„ curre Sacerdotio, quod conculcatur, leges
„ violantur, fas subvertitur. " Quæ quidem
Chrysostomi in Oziæ, Sacerdotisque ma-
gni facta, & dicta observationes Sacerdo-
tibus omnibus documenta esse possunt,
quo pacto sese gerere debeant, quando
tenentur adversus Reges, velut summus
Sacerdos adversus Oziam, jura sua tue-
ri, uti scilicet debent, non secus ac ille
exhortationibus, increpationibus, imo &
excommunicationibus: at nequeunt regnis
eos spoliare, arma in ipsos movere, aut
quemquam ad ea movenda exhortari, &
impellere: quid autem aliud fecerunt Ro-
mani Pontifices, qui Reges regno indi-
gnos esse pronunciarunt, subditos illorum
a fide, & obedientia immunes pronuncia-

runt,

runt, & regna eorum cuilibet occupanti, aut certe alteri tradiderunt.

IX. Denique ut alios mittam, quorum testimonia jam laudavimus, & infra laudabimus, Gregorio Magno persuasum erat, non licere Sacerdotibus vim ullam adhibere; hic quippe lib. 2. Ep. indict. 11. Ep. 52. ad Joannem Hierosolymitanum, eos Episcopos, qui vi externa in rebus religionis uti vellent, ita increpat: „ Quid autem de „ Episcopis, qui verberibus timeri volunt; „ Canones dicant bene vestra fraternitas no- „ vit: Pastores enim facti sumus, non per- „ secutores, & egregius Prædicator dicit: „ argue, obsecra, increpa cum omni pa- „ tientia; nova vero, atque inaudita est „ ista prædicatio, quæ verberibus exigit „ fidem." Itaque ex Gregorio omnia Sacerdotum in peccantes officia his tribus comprehenduntur, *argue*, *increpa*, *obsecra*, nec verberibus, aut suppliciis peccantes coercere ipsis licitum est. His Veterum testimoniis addam nonnulla recentiorum magnæ auctoritatis, & doctrinæ virorum testimonia.

X. Petrus Damiani egregie probat Ecclesiam uti minime posse vi externa, & gladio materiali: hæc sunt ejus verba lib. 4. Ep. 9. ad Odericum Firmanum Episcopum: „ Sicut ipse Dei filius, *inquit*, cuncta mun- „ di obstacula non per districti examinis „ ultionem, sed per invictam superavit in- „ concussæ patientiæ majestatem, ita decet „ mundi rabiem potius æquanimiter ferre, „ quam vel arma corripere, ve lædenti læ- „ sionibus respondere, præsertim cum inter „ Regnum, & Sacerdotium propria cujus- „ que distinguantur officia, ut Rex armis

„ utatur sæculo, & Sacerdos accingatur gla-
„ dio Spiritus, qui est Verbum Dei; & Asa-
„ rias Rex, quia Sacerdotale usurpat mini-
„ sterium, lepra perfunditur; & si Sacerdos
„ arma corripit, quod utique Laicorum est,
„ quid meretur? . . . Si ergo pro fide, qua
„ universalis vivit Ecclesia, nusquam ferrea
„ corripi arma conceditur, quomodo pro
„ terrenis, & transitoriis Ecclesiæ *facultati-*
„ *bus* loricatæ acies in gladios debacchan-
„ tur. Porro sancti viri cum prævalent hæ-
„ reticos, hæreticorumque cultores, nequa-
„ quam perimunt, sed potius ab iis perimi
„ pro fide Catholica non refugiunt . . . .
„ Si aliquis objiciat bellicis usibus Leonem
„ se frequenter implicuisse Pontificem, ve-
„ rumtamen sanctum esse: dico, quod sen-
„ tio, quoniam nec Petrus ob hoc *Aposto-*
„ licum obtinet Principatum, quia negavit,
„ nec David idcirco prophetiæ meretur ora-
„ culum, quia torum alieni viri invasit,
„ cum mala, vel bona non pro meritis con-
„ siderentur habentium, sed ex propriis de-
„ beant qualitatibus judicari: numquid hoc
„ legitur, vel legisse, vel litteris docuisse
„ Gregorius, qui tot rapinas, ac violentias
„ a Longobardorum est feritate perpessus?
„ num Ambrosius bellum Arianis, se suam-
„ que Ecclesiam crudeliter infestantibus, in-
„ tulit? numquid in arma Sanctorum tradi-
„ tur quispiam insurrexisse Pontificum? Cau-
„ sas igitur Ecclesiastici cujuscumque nego-
„ tii leges dirimant fori, vel Sacerdotalis
„ edicta Concilii, ne quod gerendum est in
„ tribunalibus judicum, vel ex sententia de-
„ bet prodire Pontificum, in nostrum ver-
„ tatur opprobium congressione bellorum."

XI. Anselmus in cap. 26. Matthæi notat

duos

duos gladios esse in Ecclesia, unum materialem, sed hunc a sæcularibus Ministris exercendum: „ Sunt, inquit, & Ministri „ sæculares, a quibus temporalia, & spiri- „ nuales, a quibus debent tractari spiritua- „ lia. Datur ergo materialis gladius carna- „ libus, spiritualis autem Ministris spiritua- „ libus; sed sicut non convenit Regibus, „ quod ad stolam pertinet, sic nec Episco- „ pis, quæ Regis sunt exercere, quod quia „ Petrus, qui figuram rerum spiritualium, „ materialem gladium quodammodo exer- „ cuit, dum auriculam servi amputavit, a „ Domino increpari meruit.

XII. Sanctus Bernardus de considerat. ad Eugenium lib. 1. c. 6. " Non monstrabunt, „ puto, qui hoc dicent, ubi aliquando quis- „ piam Apostolorum judex sederit homi- „ num, aut divisor terminorum, aut distri- „ butor terrarum steterit. Denique lego „ Apostolos judicandos sedisse, judicantes „ non lego, erit illud, non fuit ergo in „ criminibus, non in possessionibus potestas „ vestra, quoniam propter illa, non propter „ has accipitis claves regni cœlorum, præ- „ varicatores utique exclusuri, non possesso- „ res: habent hæc infima, & terrena judi- „ ces suos Reges, & Principes terræ, quid „ falcem vestram in alienam messem exten- „ ditis? " Quæro nunc ab adversariis, an non Pontifices cum Imperatores, aut Reges deponunt, & regna eorum aliis occupanda tradunt, an non, inquam, tunc usurpent sibi judicium illud de possessionibus, & limitibus, quod ipsis prorsus interdictum esse ex scriptura docet Bernardus: falcem ergo in alienam messem mittunt, & prævaricatores merito audiunt. Hugo a sancto Victore

de sacramentis fidei lib. 2. p. 2. c. 7. *Spiritualis siquidem potestas non ideo præsidet, ut terrenæ in suo jure præjudicium faciat, sicut ipsa terrena potestas, quod spirituali debetur, numquam sine culpa usurpat.* Quodnam, quæso, majus potest præjudicium fieri, quam cum regno privatur?

XIII. Alexander Alensis p. 3. q. 40. n. 5. recitat eadem Hugonis verba, additque: „ Regum est exercere pœnam corporalem, „ Sacerdotum spiritualem inferre vindictam; „ sicut enim judex terrenus non sine causa „ gladium portat, *Rom.* 13. ita non sine „ causa claves Ecclesiæ Sacerdotes accipiunt; „ ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum; isti „ claves habent ad exclusionem excommunicandorum, & reconciliationem pœnitentium. Igitur a Deo tantum est Rex puniendus (supple pœna materiali.) Et „ iterum non habet hominem, qui facta „ ejus disjudicet, “ ad pœnam scilicet corporalem inferendam.

XIV. Thomas Valdensis doctrinalis fidei antiquæ lib. 2. art. 3. cap. 78. „ Ergo, inquit, magis placet, ut sint duæ potestates primæ, ita ut neutra ab altera secundum originem pendeat, & hæc illi subjecta secundum perfectionis simplicis dignitatem, utraque tamen major altera „ sibi comparata in exercitio potestatis; & „ postea ex hac particula occasionaliter delinquunt quidem dicentes, quod radix potestatis terrenæ in tantum dependet a Papa, ut ex commissione ejus exercitio derivetur in Principem, & Principe deviante, potest summus Sacerdos temporale illud administrare negotium, sed in præ-

„ sum-

„ sumptione delinquunt, quia & conjuges „ habet Sacerdos instituere, ut sint per so- „ lemnitatem sacramenti, & judicare si boni „ non fuerint: non tamen administrare con- „ jugale negotium, si delinquant, nec pote- „ stas conjugalis secundum auctoritatem ca- „ pitis a Sacerdote dependet, sed a Deo... „ Similiter nec terrena, seu regia potestas, „ quæ sub annulo fidei dispensatur, ad re- „ gnum in quemquam auctoritate reducitur „ supra Regem citra Christum. " Quo exemplo optime illustrat ille distinctionem, quam initio adhibuimus inter potestatem & eum, qui potestate utitur, docetque terrenos Reges subdi equidem potestati Ecclesiæ, licet illorum potestas tunc non-subdatur, nec a Sacerdotibus exerceri possit. Possem & alios plures proferre Theologos, quos brevitatis causa hic omitto, de his forte dicturus alias.

CAPUT II.

In quo demonstratur, civilem potestatem de se, & ex natura sua independentem esse a spirituali.

HActenus ostendimus, societatis Ecclesiasticæ finem, objectum, mercedem, pœnam, potestatem, spiritualia tantum esse: unde necessario consequitur, Ecclesiam neminem posse bonis temporalibus spoliare, multo minus Reges e regnis suis deturbare; nunc ostensuri sumus, potestatem regiam a spirituali natura sua minime pendere, quæ res propositionem nostram, sed diversimode, demonstrat.

§. I. *In quo probatur, potestatem regiam immediate esse a Deo, & ab illius solius potestate pendere.*

Cum homines omnes a natura sint ad societatem destinati, quæ sine potestate, & auctoritate stare nequit, necesse fuit, ut Deus, qui rerum omnium est Dominus, societati in hominum bona, & corpora potestatem commiserit: nam si Deus nulli potestatem hanc contulisset, homines in pace, ac tranquillitate degere foret impossibile; quippe si nulla esset in terris condendarum legum auctoritas, si nulla potestas, qua possent homines ad illarum observationem cogi, si impune liceret omnibus sese mutuo interficere, bonisque spoliare; quomodo posset nomen societatis obtinere hominum inter se coeuntium inordinata multitudo, confusa turba, ubi nemo audit neminem: *Nisi*, inquit Chrysostomus homil. de statuis, „ rectores civitatum essent, feriorem feris vitam viveremus, non mordentes tantum, sed & vorantes alios alii: tolle tribunalia, & omnem de vita tranquillitatem abstuleris; quod enim in domibus faciunt tignorum contignationes, hoc Principes in civitatibus; & sicut si illas sustuleris dissoluti parietes per se corruunt, sic si ex mundo Principes tollas, & horum metum, & domus, & civitates, & gentes, cum multa inter se licentia corruent, cum nemo sit, qui contineat, & repellat, & pœnæ timore quietem procuret. “ Cum ergo solus Deus vitæ, bonorumque nostrorum summus sit Dominus, necesse est, ut potestatis hujus partem contulerit iis, qui so-

societates civiles regunt, ac proinde sive Reges, sive Magistratus, sive Principes; sive populus universus potestatem illam exerceant, necesse est, eam a Deo, qui solus illam hominibus concedere potest, in ipsos immediate derivari. Hoc principium, quod lumine naturali notum est, *cum*, ut observat S. Augustinus lib. 3. Confess. c. 8. *generale pactum sit societatis humanæ obedire Regibus suis*, inculcant Apostoli. Paulus quidem Rom. 13. v. 1. his verbis: „ Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim „ potestas nisi a Deo, quæ autem sunt, a „ Deo ordinatæ sunt. Itaque qui potestati „ resistit, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt . . . Dei enim minister est tibi in „ bonum, non enim sine causa gladium portat, minister enim est Dei in iram ei, „ qui malum agit; ideoque subditi estote, „ non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. *Cui concinens B. Petrus* „ *Epist. 1. cap. 2. v.* 13. Subjecti, *inquit*, „ estote omni creaturæ propter Deum, sive „ Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic „ est voluntas Dei. “ Igitur potestas temporalis sive Regum, sive Magistratuum est a Deo, qui illam ipsis commisit, ut egregie habet Auctor libri Sapientiæ, c. 6. v. 4. & 5. *Quoniam*, inquit Reges alloquens, *data est a Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis.*

II. Quapropter cum solus Deus Reges constituat, ita solus eis regnum adimere po-

 test,

test, idque sæpe in veteri Testamento docuit. Regum 1. c. 10. Samuel dixit ad Saul: „ Ecce unxit te Dominus super hæ„ reditatem suam in Principem, & libera„ bis populum suum de manibus inimico„ rum, qui in circuitu ejus sunt, & hoc ti„ bi signum, quia unxit te Deus in Princi„ pem, *v.* 24. *Et ait Samuel ad omnem popu„ lum*: Certe videtis, quem elegit Domi„ nus, quoniam non sit similis illi in omni „ populo: *Ejusdem libri* 24. *v.* 7. Dixit Da„ vid ad viros suos: propitius sit mihi Do„ minus, ne faciam hanc rem Domino meo „ Christo Domini, ut mittam manum meam, „ quia Christus Domini est, & confregit Da„ vid viros suos sermonibus, & non permi„ sit eis, ut consurgerent in Saul . . . Non „ extendam manum in Dominum meum, „ quia Christus Domini est, manus autem „ mea non sit in te: *Ejusdem lib. c.* 16. Ne „ interficias eum; quis enim extendit ma„ num suam in Christum Domini, & inno„ cens erit? & dixit David: vivit Domi„ nus, quia nisi Dominus percusserit eum, „ aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut „ in prælium descendens perierit, propitius „ sit mihi Dominus, ne extendam manum „ meam in Christum Domini . . . Dominus „ autem retribuet unicuique secundum justi„ tiam suam, & fidem; tradidit enim te „ Dominus hodie in manum meam, & no„ lui extendere manum meam in Christum „ Domini. " Adeo persuasum erat Davidi, nunquam licitum esse quidquam in Reges a Deo constitutos licet tyrannos, & impios tentare. Similiter Jobi 34. v. 3. *Deus qui regnare facit hypocritam propter peccata populi*. Et Danielis 4. v. 8. *Cominatur Excelsus*

in

in regno hominum, & cuicumque voluerit dat illud. Ozeæ 13. *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea*. Ex iis constat, Reges a Deo solo constitui, aut deponi posse, nec licere hominibus adversus eorum vitam, aut regnum aliquid tentare.

III. Nunc recensere oportet sanctorum Patrum sententias eodem tendentes.

IV. Extat ea de re Canon inter eos, qui dicuntur Apostoliei, qui licet Apostolorum non sint, sunt tamen antiquissimi, octuagesimus tertius, qui sic habet: *Quisquis Imperatorem, aut Magistratum contumelia affecerit, supplicium luito: & quidem si Clericus, deponitor; si Laicus, a communione removetur*.

V. Justinus Martyr in Apolog. 2. sic Imperatores alloquitur: „ Vectigalia, & collationes eis, qui a vobis sunt ordinati „ exactoribus præ omnibus ubique inferre „ contendimus, quemadmodum ab eo (*Christo*) sumus instituti. Proinde nos solum „ Deum adoramus, & vobis in aliis rebus „ læti inservimus, Imperatores, ac Princi- „ pes hominum esse profitentes, & simul „ precantes, ut cum imperiali potestate sa- „ nam quoque mentem obtinere comperiamini. " Addit, eos, si quid male egerint, non ab hominibus, sed a Deo plectendos.

VI. Irenæus lib. 5. c. 24. probat potestates non esse a Diabolo, sed a Deo, Deique ministros esse Reges, quibus obedire tenentur omnes: „ Quoniam, *inquit*, absistens a „ Deo homo in tantum efferavit, ut etiam „ consanguineum hostem sibi putaret . . . „ Imposuit illi Deus humanum timorem, „ ut potestati hominum subjecti, & lege „ eorum astricti aliquid assequantur justitiæ,

 & mo-

„ & moderentur ad invicem in manifesto
„ positum gladium timentes, & secundum
„ hoc ministri Dei sunt, qui tributa a no-
„ bis exigunt, in hoc ipsum servientes po-
„ testates a Deo ordinatæ sunt, cujus *jussu*
„ homines nascuntur, hujus jussu & Reges
„ constituuntur, apti his, qui in illo tem-
„ pore ab ipsis regantur.

VII. Theophilus ad Autolycum: „ *Quæ*
„ cum ita sint, magis honorabo Regem, sive
„ Cæsarem, non tamen eum adorabo; verum
„ pro eo orando Deum, qui vere Deus est,
„ adorabo, sciens Cæsarem ab ipso esse or-
„ dinatum. Dices ergo mihi, quare Regem
„ sive Cæsarem adorare recusas? quia non
„ ad id institutus est, ut adoretur, sed ut
„ legitimo, qui ipsi congruit, honoretur ho-
„ nore . . . Regem quidem sive *Cæsarem*
„ honora, subjectus ei existens & orans pro
„ eo; hæc enim faciens, Dei voluntatem
„ exequeris: nam divinæ legis hic tenor
„ est: Honora, fili mi, Deum, & Regem,
„ nec cuiquam eorum inobediensis. *Huic*
„ *simile est illud Dionysii Alexandrini apud Euseb.*
„ *lib. 7. c.* 10. Nos unum Deum omnium
„ rerum Fabricatorem, qui Valeriano, &
„ Galieno Cæsaribus Augustis viris sanctis-
„ simis imperium largitus est, & colimus,
„ & veneramur: huic etiam sine intermis-
„ sione pro eorum (licet persecutorum) re-
„ gno, ut stabile, & firmum maneat, pre-
„ ces adhibemus. « Tantum abest, ut
Dionysius crediderit, quemquam Episcopum
debere, aut posse Galienum, aut Valeria-
num hostes Christianorum infensissimos de-
ponere, ut e contra pro iis orandum esse
doceat, ut stabile, & firmum esset illorum
regnum.

VIII.

VIII. „ *Tertullianus in Apologetico* : Sed etiam quod temperans majestatem Cæsaris „ infra Deum , magis illum commendo , „ cui soli subjicio ; subjicio autem , non „ adæquo : sciunt Imperatores , quis illis „ dederit imperium ; sentiunt enim Deum „ esse solum , in cujus solius potestate sunt , „ & a quo sunt secundi , post quem primi. „ *Et libro ad Scapulam* : Colimus ergo Imperatorem sic , quomodo nobis licet , & ipsi „ expedit , ut hominem a Deo secundum , „ & quidquid est a Deo consecutum , solo „ Deo minorem ; hoc & ipse volet : sic „ enim omnibus major est , cum solo Deo „ minor est.

IX. Optatus lib. 3. super Imperatorem : *Non est nisi solus Deus , qui fecit Imperatorem.*

X. Gregorius Nazianzenus oratione altera de seipso : *Orbis* , inquit , *hic universus , Imperator , sub manu vestra est , superna solius Dei sunt , inferna vobis cum Deo communia.*

XI. Ambros. orat. de obitu Theodosii : *Hoc erat* , inquit , *remedium reorum , quoniam cum haberet* (*Imperator*) *supra omnes potestatem , quasi parens expostulare malebat.*

XII. Osius Cordubensis Constantium alloquens : *Tibi Deus imperium commisit , nobis , quæ sunt Ecclesiæ , concredidit.* Ad eundem etiam ita Liberius apud Theodoretum : *Ne pugnes contra eum , qui tibi hoc imperium dedit.*

XIII. Hilarius Diaconus in Epistolam ad Rom. cap. 13. *Sciant* , inquit , *non esse se liberos , sed sub potestate degere ; Principi enim suo , qui vicem Dei agit , subjiciuntur.*

XIV. S. Aug. lib. 4. de Civit. Dei c. 33. *Deus ille* , inquit , *felicitatis auctor , quia solus verus est Deus , ipse dat regna terrena & bo-*

nis, *& malis*. Et lib. 5. c. 21. *Non tribuamus*, inquit, *dandi regni*, *atque imperii potestatem*, *nisi vero Deo*.

XV. Chrysostomus homil. 2. ad populum Antiochenum: *Læsus est*, inquit, *qui parem non habet ullum super terram. Summitas*, *& caput omnium super terram hominum*, *propterea ad supernum Regem confugiamus*, *illum in auxilium invocemus*. Et in cap. 13. Ep. ad Romanos in hæc verba: *Omnis anima*, *&c. Etiamsi*, inquit, *Apostolus sis*, *sive Evangelista*, *sive Propheta*, *sive quisquis tandem fueris*, *neque enim pietatem subvertit ista subjectio*.

XVI. Theodoretus in eundem locum: *Sive sit Sacerdos*, *sive Antistes*, *sive Monachus*, *iis cedat*, *quibus sunt mandati Magistratus*.

XVII. Fulgentius in lib. de verit. prædest. & gratiæ, lib. 1. c. 3. *Quantum pertinet*, inquit, *ad hujus temporis vitam in Ecclesia*, *nemo Pontifice potior*, *& in sæculo Christiano Imperatore nemo celsior invenitur*. Ea verba laudantur in Concilio Parisiensi sub Ludovico, & Lothario, anno 829. & in Aquisgranensi anno 836.

XVIII. Agapetus in Parænetico ad Justinianum num. 1. *Homine quolibet sublimiorem habes dignitatem*, *Imperator*. Et num. 21. *Essentia corporis æqualis est cuilibet homini*; *Imperator*, *potestate autem dignitatis cunctorum præsidi Deo*, *non enim se habet in terris quemquam altiorem*.

XIX. Pelagius I. : *Cum igitur etiam de pusillis ista forma præceptum sit*, *quanto nobis studio*, *ac labore satagendum est*, *ut pro auferendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostræ Regibus ministremus*, *quibus nos etiam subditos esse sanctæ Scripturæ præcipiunt?*

XX. S. Gregorius Magnus lib. 2. Ep. 61.

Ad hæc potestas supra omnes homines dominorum meorum pietati cælitus data est. Et in fine Epistolæ: *Ego quidem jussioni subjectus, &c. Utrobique ergo, quod debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod sensi minime tacui.*

XXI. Theophilactus in c. 13. Ep. ad Rom. universos complectitur: *Sive Sacerdos sit, sive Monachus, sive Apostolus, ut se Principibus subdant.*

XXII. Oecumenius in eundem locum: „ Instituit omnem animam, etiamsi Sacerdos „ sit, sive Monachus, sive Apostolus, sub„ jici Principibus; hæc enim subjectio non „ destruit pietatem. Ad hoc vero hortatur „ Apostolus, ostendens, quod Evangelium „ neque Apostasiam, neque inobedientiam „ doceat, sed potius modestiam, & obe„ dientiam. “

XXIII. Bernardus Ep. 42. ad Henricum Archiepiscopum Senonensem: „ Intelligitis, „ quæ dico, cui honorem, honorem; omnis „ anima, *inquit*, potestatibus sublimioribus „ subdita sit, si omnis, & vestra, quis vos „ excepit ab universitate? si quis tentat ex„ cipere, conatur decipere. “

XXIV. Hugo de sancto Victore de sacramentis fidei lib. 2. p. 3. c. 4. „ Terrena „ potestas caput habet Regem, spiritualis „ potestas habet summum Pontificem; ad po„ testatem Regis pertinent, quæ terrena „ sunt, & ad terrenam vitam facta omnia; „ ad potestatem summi Pontificis pertinent, „ quæ spiritualia sunt, & vitæ spirituali „ attributa universa.

XXV. Alexander Alensis parte 3. q. 40. memb. 5. Hugonis verba refert, & probat ac deinde ex verbis Petri sic concludit: „ Ad

„ il-

„ illud, quod objicitur de Canonica, quod
„ Rex præcellit, verum est in ordine suo,
„ scilicet ad corporalem vindictam exercen-
„ dam, qua vindicta si delinquat, non ha-
„ bet, qui eum puniat, nisi Deum. "

XXVI. Innocentius III. cap. *per venerabilem, qui filii sunt legitimi: Rex Franciæ*, inquit, *superiorem in temporalibus minime recognoscit*.

XXVII. Innocentius IV. cap. *Noverit*, de sentent. excommunicationis: *in temporali autem generaliter, & generalis Ecclesiæ solus Imperator, qui universis, & Clericis, & Laicis in temporalibus præesse debet, privilegium concedere potest*.

XXVIII. Ex iis, & aliis similibus invicte, ni fallor, demonstratur, potestatem civilem, temporalem & Regum non dependere a potestate Ecclesiastica: illa enim potestas ab alia non dependet, quæ a solo Deo emanat, quæque non aliam supra se agnoscit, præter divinam; sed, ut ex testimoniis allatis liquet, potestas Regum a Deo emanat, nec in suo genere ullam aliam potestatem, præter divinam, superiorem agnoscit; ergo potestas civilis natura sua non dependet ab Ecclesiastica, ac proinde Romani Pontifices neque rectam, neque indirectam in temporalia Regum auctoritatem habent.

XXIX. Dico, nec directam, nec indirectam ad sensum adversariorum; ex illis namque quidam ajunt, Pontificem Romanum directam habere in temporalia auctoritatem; modestiores vero eam vocant indirectam: sed utraque sententia videtur in idem recidere, quippe utraque supponit; Reges regnis spoliari posse auctoritate Pontificia. Totum discrimen in eo est, quod

illi

illi dicant per auctoritatem Pontificiam immediate id fieri: isti vero contendant, ex spiritualis potestatis usu effectum hunc sequi, ita ut ex excommunicatione, quæ pœna spiritualis est, sequatur necessario privatio bonorum temporalium. Hinc videre est, omnia nostra argumenta, tam indirectam hanc potestatem, quam directam impugnare; quippe cum ostendamus, civilem potestatem ab Ecclesiastica minime pendere; inde sequitur ex spirituali pœna temporalem minime sequi. Deinde, ut ostendimus, ubi de excommunicatione, absurdum est dicere, hominem per eam privari bonis, aut officiis temporalibus sibi jure naturæ debitis. Itaque potest equidem Ecclesia Regem tyrannice imperantem, aut veræ religionis hostem, monere, & adhortari, ut rectius imperet, vel ut religionem tueatur, & ad summum aliquibus forte in casibus ipsum communione Ecclesiæ privare. At inde minime sequitur, eum regno, aut bonis temporalibus privatum esse, cum Ecclesiæ potestas nullos alios, sive proximos, sive remotos effectus habeat, præter spirituales: sed hoc fusius ostendetur in sequentibus.

§. II. *Reges peccantes a nemine præterquam a Deo temporali pœna plecti posse.*

Nulla major Regibus pœna potest inferri, quam si regnis suis spolientur, adeo ut plerique malint vitam potius, quam regnum a mittere. Quare si Reges peccantes possent ab Ecclesia directe, vel indirecte deponi, necesse foret pro falsis habere illa Patrum testimonia, quæ peccata Regum, & Imperatorum solius Dei judicio, examini, & correctio-

ctioni, quoad materialem, sive temporalem pœnam reservata esse docent, & judicio humano subjacere negant; enimvero hoc sensu plerique sanctorum Patrum interpretantur hæc Davidis verba Psal. 50. *Tibi soli peccavi.*

II. Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromat. *Deinde*, inquit, *tacite significans peccatum, quod legi non subjicitur, scite modestiam suam ostendens, subjungit: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.*

III. Auctor Commentarii in Psalmos, qui sub Arnobii nomine vulgatus est, in Psal. 50. *Tibi soli peccavi, omnisque sub judicio venit, cum deliquerit, Deo peccat, & legibus mundi: hic autem Rex sub nullo alio, nisi sub Deo solo agens, ipsum solum super potestatem metuens, Deo soli peccavit.*

IV. S. Hieronymus Ep. 46. ad Ruffinum: *Tibi soli peccavi, Rex enim eram, & alium non timebam.* Idem habet Epistola 22. ad Eustochium c. 5.

V. S. Ambrosius in Apolog. David. c. 4. „ Qui tenentur legibus, audent suum negare peccatum, dedignantur rogare indulgentiam, quam petebat, qui nullis dedignabatur legibus humanis. *Et c.* 10. Tibi soli peccavi, Rex utique erat, nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt Reges a vinculis delictorum, neque enim ullis legibus ad pœnam vocantur tuti imperii potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. *Idem lib.* 2. *Ep.* 7. David Rex ait, Tibi soli peccavi: Regali enim subnixus fastigio quasi legum Dominus, legibus reus non erat, soli Deo obnoxius tenebatur, qui Dominus est potestatum.

VI. Cy-

VI. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. c. 56. *Sic enim in rebus etiam humanis fieri conspicimus; quippe nemo leges Regnum impune reprobat, nisi Reges ipsi, in quibus prævaricationis crimen locum non habet: prudenter enim dictum est, impium esse, qui Regi dixerit: inique agis.* Cassiodorus in Psal. 50. *Tibi soli peccavi, quia Rex omnibus superior est, & a Deo solo puniendus.*

VII. Agapetus in Parænetico ad Justinum. 27. *Tibi ipsi custodiendi leges impone necessitatem, cum non habeas in terris, qui te possit cogere: sic enim tu legum præ te feres cultum.*

VIII. Gregorius Turonensis hist. lib. 3. c. 17. *Si quis e vobis, o Rex, justitiæ limites transcendere voluerit, a te corripi potest; si vero tu recesseris, quis te corripiet? loquimur enim tibi; si volueris, audis, si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is, qui se pronuntiavit esse justitiam?*

IX. Isidorus Hispalensis; *Difficile est Principem regredi ad melius, si vitiis fuerit implicatus; populi enim peccantes judicem metuunt, & a malo suo legibus coercentur: Reges autem, nisi soli Dei timore, neque gehennæ coerceantur, libere in præceps ruunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus vitiorum labuntur.*

X. Hincmarus Rhemensis . . . . *Dicunt sapientes, quia iste Princeps Rex Gallorum nullorum legibus, vel judiciis subjacet, nisi solius Dei, qui eum in regno, quod suus Pater illi dimisit, constituit; quoniam solius Dei debet principatu subjici, a quo solo potuit in principatu constitui.*

XI. Yvo Carnotensis Ep. 171. „ Et quia „ dispensationes rerum temporalium Regi- „ bus attributæ sunt, & basilei, id est, „ fundamentum populi, & caput existunt,

„ si

„ si aliquando potestate sibi concessa abutuntur, non sunt a nobis graviter exasperandi; sed ubi Sacerdotum monitionibus non acquieverint, divino judicio sunt reservandi; ubi tanto districtius sunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii.

XII. Euthymius in Psalm. 50. *Tibi soli peccavi: cum Rex sum, & te solum commissorum a me scelerum judicem habeam, tibi soli peccasse videor: hoc est, tibi soli judici subjicior, caeterorum enim omnium ego Dominus sum, & ob potentiam meam licere videntur, quaecumque libuerint.*

XIII. Innocentius III. in 4. Psalm. Poenitentialem: „ Tibi soli, &c. Si diceret manifestius, peccatum meum tibi soli relinquitur puniendum, eo quod alium non habeam superiorem, qui me possit punire, cum ipse sim Rex. *Et infra*: Aliud est in aliquem peccare, & aliud alicui; in aliquem peccat, qui committit in illum offensam; alicui peccat, qui ejus subjacet ultioni; Rex utique soli Deo, ceteri vero & Deo peccant, & Regi: subdit, hoc tempore legis naturae fuisse, non Evangelii: sed non video, qua de causa discrimen istud statuat “.

XIV. Haymo in Psalm. 50. „ Tibi soli peccavi, quia cum Rex sim, nullus habet potestatem punire peccatum meum, nisi tu solus “.

XV. Alexander Alensis in eundem Psalmum: „ Tibi soli, &c. quia non est super me alius, quam tu, qui possit punire; ego enim sum Rex, & non est aliquis, praeter te, super me “.

XVI. Lyranus in eundem Psalmum: „

„ Ti-

„ Tibi soli peccavi tanquam judici, & pu-
„ nire potenti; peccaverat enim contra U-
„ riam, & alios occasione hujus interfectos,
„ tamen quia Rex erat, non habebat judi-
„ cem superiorem, qui posset eum punire :
„ nisi Deum “.

XVII. S. Thomas 1. 2. q. 96. a 5. ad 3. „ Ad tertium dico, quod Princeps dici-
„ tur esse solutus a lege, quantum ad vim
„ coactivam legis, nullus enim proprie co-
„ gitur a seipso, lex autem non habet vim
„ coactivam, nisi ex Principis potestate :
„ sic igitur Princeps dicitur esse solutus a
„ lege, quia nullus in ipsum potest judi-
„ cium condemnationis ferre, si contra le-
„ gem agat: Unde super illud Psalmi 50.
„ Tibi soli peccavi, glossa dicit, quod Rex
„ non habet hominem, qui facta sua diju-
„ dicet, sed quantum ad vim directivam
„ legis Princeps subditur legi propria vo-
„ luntate “. Mitto innumeros alios recentiores, qui locum illum Psalmi 50. eodem modo interpretantur.

XVIII. Itaque ex hoc scripturæ loco juxta unanimem sanctorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum sensum explicato, evidenter deducitur, Reges a solo Deo judicari, corrigi, puniri posse pœna aliqua temporali; quod quidem verum esse non posset, si Romani Pontifices eorum deponendorum potestatem haberent: ergo scriptura, & traditio huic adversatur opinioni.

XIX. Mitto, quod nonnulli dicunt, discrimen esse inter veteris, & novi Testamenti sacerdotium, & illud quidem nihil auctoritatis temporalis in Reges habuisse: at vero non idem dicendum de isto. Quippe sancti Patres ex hoc loco non tantum con-

concludunt, Reges Israel haud fuisse subditos Sacerdotibus Judaicis, sed universim Reges nulli, nisi Deo subjectos esse, quod & ipsum sonat scripturæ locus; dum enim dicit David, se soli Deo peccare, satis indicat regalem potestatem in causa esse, ut a solo Deo pendeat, non autem Sacerdotii Judaici imperfectionem: adde, quod nulla ratio solida reddi potest, propter quam Reges Judaici non potuerunt a Sacerdotibus deponi, possint vero Reges Christiani a summo Pontifice; nam quod nonnulli nugantur, rationem discriminis inter vetus, ac novum Testamentum hanc esse, quod in antiquo fœdere regnum sacerdotale esset, in novo vero sacerdotium regale, puerile plane commentum est, quod refutatione non indiget: nec enim verum est, aut Reges veteris legis fuisse Sacerdotes, aut Sacerdotes novæ legis esse Reges. Nec illuc pertinet B. Petri dictum: *Vos autem estis regale sacerdotium, gens sancta, &c.* quod de omnibus omnino Christianis dictum est, qui Sacerdotes, & Reges metaphorice ab ipso dicuntur.

§. III. *In quo ostenditur, Ecclesiam non posse vi, & armis resistere Regibus, etiam potestate sua abutentibus, sed teneri eos patienter ferre.*

Tantum abest, ut Ecclesia possit peccantes Reges regnis suis spoliare, ut e contra teneatur eos patienter ferre, nec unquam illi liceat quovis obtentu, vi, & armis illis obsistere, etiamsi hæretici sint, aut impii, vel quemquam ad resistendum, sive directe, sive indirecte sollicitare. Ad id vero proban-

bandum adducere oportet tum dicta, tum facta eorum, qui Regibus impiis, & hæreticis aut parendum esse docuerunt, aut revera paruerunt, quamvis facile potuissent illorum jugum excutere, & alios in eorum locum Reges constituere.

II. Primum autem in antiquo fœdere plurima extant exempla obsequii a viris sanctis, & piis impiis Regibus exhibiti. Sic Israelitæ in Ægypto Pharaoni licet impio, & tyranno semper paruerunt, nec ipsi adversus eum rebellarunt, a Deo solo opem expectantes, quam licet præsentem esse satis sentirent, non egressi sunt tamen ex Ægypto, nisi permittente Pharaone. Postquam vero proprios Reges, aut Judices habuerunt, licet ex iis quamplurimi fuerint impii, & religionis patriæ desertores, ut Achaz, & Manasses Reges Juda, qui templum Hierosolymitanum idolis polluerunt: nunquam tamen quidquam a Sacerdotibus ad eos regno exturbandos tentatum esse leges; quin etiam cum in servitutem sunt transacti, per Jeremiam jussit Deus, ut essent subditi Nabuchodonosori, Jeremiæ 27. utque pacem civitatis, ad quam volente Deo deducendi erant, procurarent; ideoque Regibus successoribus Nabuchodonosoris paruerunt, & non sine eorum mandato Hierosolymam redierunt. Cumque Assuerus edictum tulisset, ut Judæi omnes necarentur, Mardochæus, & alii Judæi ad preces, & jejunium tantum confugerunt. Quod vero apud Samuelem est de jure Regis omnino recte inspicienti apparet, ut observat Grotius, nec de jure vero intelligendum, id est de facultate honeste, & juste aliquid agendi; longe enim alia ratio præscribitur in ea parte legis, quæ

est

est de officio Reges, neque nudum factum judicari; nihil enim esset in eo eximium; sed factum, quod effectum aliquem juris habeat, id est, non resistendi obligationem, ut sensus sit, Regi ista in vos tam crudelia molienti resistere non poteritis: ideo additur, populum istis injuriis pressum Dei opem imploraturum, quia scilicet humana remedia nulla extarent.

III. In novo vero fœdere, dum Christus reddi jubet, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, *Matth.* 22. *v.* 21. intelligi satis voluit, obedientiam deberi Regibus cum patientia conjunctam. Huc respicit Paulus Rom. 13. scribens: *Reddite omnibus debitum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem.* Ibidem monet eos, qui resistunt potestati, resistere divinæ ordinationi, jubetque iis obediri, non tantum propter iram, sed & propter conscientiam. Idem Ep. ad Titum 3. v. 1. commendat obsequium Principibus debitum: admone, inquit, illos Principibus, & Potestatibus subditos esse. Præcipit eadem Petrus Ep. 1. c. 2. *Subjecti estote omni creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis, quia sic est voluntas Dei.* Porro subjectio illa, quam Christus, & Apostoli docent Imperatoribus, & Regibus (qui tum impii erant, & idolorum cultores) deberi, in alio consistere nequit, quam in non obsistendi necessitate. Hinc idem Apostolus Petrus dum docet, obediendum esse dominis dyscolis, nihil aliud sibi vult, quam esse patienter ferendas eorum injurias: „ Regem, *inquit*, honorate, servi subditi estote in omni timore dominis non tantum „ bonis, & modestis, sed etiam dyscolis:

„ Hæc

„ Hæc enim gratia, si propter Dei conscien-
„ tiam sustinet quis tristitias patiens inju-
„ ste, quæ enim est gloria, si peccantes, &
„ colaphizati suffertis? sed si bene facien-
„ tes patienter sustinetis, hæc est gratia a-
„ pud Deum “.

IV. Quod si servos resistere non oportet dominis etiam iniquis, & morosis, multo magis non licet obsistere Regibus, & Principibus licet injustis, & impiis; sed patienter istorum, non secus ac illorum ferendæ sunt injuriæ propter Reipublicæ tranquillitatem; nam si Regi resistere liceret, quotidie in Republica turbæ seditionis orirentur, ut observat Dio Cassius hanc in rem a Grotio relatus: „ Ego vero, *inquit*, neque decorum existimo, ut Rector civitatis subditis cedat, neque spem esse ad salutem, si quod parere positum est, velit imperare: cogitate enim, quis futurus sit ordo in familia, si a junioribus senes spernantur. Unde sanitas ægrotantibus, si non per omnia medicis pareant? quid tuti navigantibus, si plebs nautica gubernantium jussa contemnat? natura quippe id necessarium, & hominibus salutare, ut alii quidem imperent, alii vero pareant. ‘ Ea de causa Livius lib. 27. ait: *ut parentum sævitiam, sic patriæ patiendo, ac ferendo leniendam esse*. Et Tacitus hist. lib. 6. *bonos Imperatores voto expetendos, qualescumque tolerandos*. Ab hac porro lege non discedit consuetudo veterum Christianorum: nam quanquam Imperatores tunc pessimi forent, & religionis Christianæ infensissimi hostes, nunquam tamen Christiani, qui ob multitudinem non parum potuissent, adversus eos arma moverunt, aut iis, qui ipsis sese oppo-

nebant, adjunxerunt: *Circa majestatem Imperatoris*, inquit Tertullianus ad Scapulam, „ infamamur, tamen nunquam Albiniani, „ vel Nigriani, vel Cassiani inveniri potuerunt Christiani. *Et Apologetico*: Unde, *inquit*, Cassii, & Nigrii, & Albini, qui „ inter duas lauros obsident Cęsarem; unde „ qui inter duas lauros obsident Cæsarem; „ unde qui faucibus ejus exprimendis palæstricam exercent; unde qui armati palatium irrumpunt, omnibus tot Sigeriis, „ & Partheniis audaciores? de Romanis, „ ni fallor, id est, non Christianis.

V. At, inquiunt, vires tum temporis Christianis, non animi defuerunt, imo eodem Tertulliano teste, „ vires iis erant tantæ, „ ut una nox pauculis faculis largitatem ultionis potuisset operari, si malum malo „ disjungi per nos licuisset; sed absit, ut „ aut igne humano vindicetur divina secta, aut doleat pati in quo probatur; si „ enim hostes, & apertos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum, & copiarum: plures „ nimirum Mauri, & Marcomanni, ipsique „ Parthi vel quanticumque, unius tamen loci, & suorum finium gentium gentes, „ quam totius orbis externi sumus, & vestra „ omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, Decurias, Palatium, Senatum, forum, sola vobis relinquimus templa: cui bello non idonei, non prompti „ fuissemus, etiam copiis impares, qui tam „ libenter trucidamur, si non apud istam „ disciplinam magis occidi liceret, quam „ occidere?

VI. Ergo non quia vires ipsis deerant, pri-

primi illi Christiani Reges impios, & persecutores tolerantur; sed quia istud suæ religionis esse arbitrabantur; sequebantur scilicet illi exemplum Christi, qui cum posset legiones Angelorum accersere, ut defenderetur, maluerat crucem subire, ut nobis esset exemplum patientiæ: sciebant eum nihil aliud Christianis in aliquo loco vexatis concessisse, quam ut fugam capesserent. In animo habebant monitum Petri adhortantis Christianos ad patientiam exemplo Christi, qui cum peccato vacaret, & doli omnis immunis esset, convitia convitiis non reposuit, neque inter patiendum minatus est, *sed tradidit se judicanti injuste*, aut ut in Græco habetur, *juste*. Hac præcipue patientia Christianam Religionem invaluisse legimus. *Inde est*, inquit Cyprianus in lib. de Demetr. *quod nemo nostrum quando apprehenditur, reluctatur, nec se adversus injustam violentiam vestram, quamvis nimius, & copiosus sit noster populus, ulciscitur: patientes facit de secutura ultione securitas*. Et Lactantius: *Confidimus ejus majestati, qui tam contemptum sui possit ulcisci, quam servorum suorum labores, & injurias: & ideo cum tam nefanda perpetimur, ne verbo quidem reluctamur, sed remittimus ultionem*: quibus consentiens Aug. de Civitate Dei in lib. 22. hæc ait: *neque tunc sub Imperatoribus Ethnicis civitas Christi, quamvis peregrinaretur in terris, & haberet tam magnorum agmina populorum, adversus impios persecutores pro salute temporali pugnavit, sed potius ut obtineret æternam, non repugnavit. Ligabantur, cædebantur, includebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, & multiplicabantur. Non erat eis pro salute pugnare, nisi salutem pro salute contemnere*. Hinc celebre illud

Proverbium: *sanguis Martyrum semen Christianorum.*

VII. Quod si quis dicat, Ecclesiam equidem nihil potestatis habere in Reges Ethnicos, qui nunquam fuerunt baptizati; at rem diverso modo se habere in eos, qui vel Christiani sunt, vel baptizati a fide defecerunt: attendere hunc jubemus ad ea, quæ Christiani tolerarunt, cum Principes baptizati a fide Catholica defecere. Dicat an quisquam in Julianum Apostatam insurrexerit? Num Romani Pontifices quidquam adversus Constantium, Valentem, & alios Arianos Imperatores moliti fuerint? Num Reges Gothos in Italia regnantes, & sæpe sibi insidiantes, aut bona Ecclesiæ invadentes, deponere tentaverint? Uno verbo, num quisquam ante Gregorium VII. aliquam sibi in temporalia Regum auctoritatem asseruerit, aut in quemquam sententiam privationis regni tulerit? hoc si ostendant adversarii, ipsi vicerint; si vero ostendere minime possint, fateantur ergo necesse est, Romanos Pontifices hujusmodi potestatem non habere; nec enim dubium est, quin si illam habuissent, ea fuissent usi, cum multoties ejus executioni mandandæ sese obtulerit occasio.

VIII. Verum enimvero Episcopi non solum ista in Reges potestate usi non sunt, verum etiam declararunt, se nihil ejusmodi posse tentare. Sic Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum Apostatam docet, nullum aliud remedium adversus ejus sævitiam in Ecclesia esse, præter preces, lacrymas, & patientiam: „ Ceterum, *inquit*, Dei clementia inhibitus, atque repressus est, „ Christianorumque lacrymis, quas multas „ multi profuderunt, quod solum adversus „ per-

,, persecutorem remedium est. Ostendant ,, tandem, quæ ratio, atque æquitas sit, nos ,, injuriis etiam, & cruciatibus affectos to- ,, lerare, ipsos autem ne parcentibus qui- ,, dem parcere: si enim rem expendamus, ,, cum quibusdam temporibus ipsi potentia ,, floruerimus . . . . quid tandem simile a ,, Christianis vestri perpessi sunt, qualia sæ- ,, penumero a vobis Christiani pertulerunt? ,, Quam libertatem vobis eripuimus? In quos ,, plebem furentem concitavimus? Quibus ,, Præfectos immisimus, plura etiam ipsis, ,, quam imperatum esset exequentes? Qui- ,, bus periculum vitæ creavimus, imo quos- ,, nam a Magistratibus, dignitatibusque sum- ,, movimus, aliisque honoribus, qui præ- ,, stantissimis quibusque viris debentur; & ,, ut compendio dicam, eccui aliquid simile ,, intulimus, qualia multa a vobis partim ,, admissa, partim denuntiata sunt "? Ita Gregorius Nazianzenus declarat, nec licere Christianis, cum persecutione patiuntur, adversus eos, a quibus vexantur, insurgere, nec, cum potentiores sunt, eos vexare, a quibus aliquando vexati sunt.

IX. Adversus Christianum Imperatorem injusta tentantem, & Ecclesiæ jura invadentem, nulla præter patientiam arma adhiberi oportere, nec ullo pacto resistendum esse, sæpius docet Ambrosius: *Coactus*, inquit oratione in Auxentium, *repugnare non novi, dolere potero, potero flere, potero gemere, adversus arma, adversus milites Gothos quoque lacrymæ meæ arma sunt, aliter nec debeo, nec possum resistere*. Idem lib. 2. Ep. 4. ad Marcellinam sororem, cum Valentinianus junior Ecclesiam majorem Arianis tradi jussisset, ait, se quamvis potuisset, non obstitisse Im-

peratori, & hoc illicitum judicasse: „ *Exi-*
„ gebatur, *inquit*, a me, ut compescerem
„ populum, referebam in meo jure esse, ut
„ non excitarem, in Dei manu, ut miti-
„ garet; postremo si me incentorem putant,
„ jam in me vindicari oportere, vel addu-
„ cere in quas vellent terrarum solitudines
„ .... Rogamus, Auguste, non pugna-
„ mus, non timemus, sed rogamus; hoc
„ Christianos decet, ut tranquillitas pacis
„ optetur, & fidei veritatisque constantia,
„ nec mortis revocetur periculo .... ad
„ Imperatorem palatia pertinent, ad Sacer-
„ dotem Ecclesiæ: publicorum tibi *mœnium*
„ jus commissum est, non sacrorum; *inter-*
„ *roganti* deinde Ambrosium Notario; si
„ tyrannus est, scire volo, ut sciam, *que-*
„ madmodum adversus te præparem, *ut re-*
„ spondes: Retuli, inquit, dicens *me ni-*
„ hil in præjudicium fecisse Ecclesiæ, eo
„ tempore, quo audieram occupatam esse
„ militibus Basilicam, *gemitum tantummo-*
„ do liberiorem habuisse, *multisque* adhor-
„ tationibus, ut eo pergerem, dixisse: tra-
„ dere Basilicam non possum, sed repugna-
„ re non debeo .... Si hæc tyrannis vi-
„ detur, habeo arma, sed in Christi nomi-
„ ne habeo offerendi mei corporis potesta-
„ tem: quid moraretur ferire, si tyrannum
„ putaret? Veteri jure a Sacerdotibus *do-*
„ nata imperia, non usurpata, & *vulgo di-*
„ ci quod Imperatores Sacerdotium magis
„ optarint, quam imperium: Christus fu-
„ git, ne Rex fieret, " &c. Ex his con-
stat, Ambrosium existimasse Imperatoribus
etiam injusta adversus Ecclesiam tentantibus
non esse vi, & armis resistendum, nec eos
propterea de throno dejiciendos, sed pa-
tien-

tienter ferendos illorum conatus, licet non iis assentiendum sit.

X. Sanctus Augustinus in expositione propositionum in Ep. ad Rom. observat, nullum Christianorum per religionem ab obedientia Regibus debita immunem fieri: „ „ Rectissime, *inquit*, admonet, ne quis ex „ eo quod a Domino suo in libertatem vo- „ catus est, factus Christianus extollatur in „ superbiam, & non arbitretur in hujus „ vitę itinere servandum esse ordinem suum, „ ut potestatibus sublimoribus, quibus pro „ tempore rerum temporalium gubernatio, „ tradita est, existimes non esse subden- „ dum; cum enim constemus ex animo, & „ corpore, quandiu in hac vita temporali „ sumus, etiam rebus temporalibus ad sub- „ sidium degendæ hujus vitæ utamur: opor- „ tet nos ex ea parte, quæ ad hanc vitam „ pertinet, subditos esse potestatibus, id „ est, hominibus, res humanas cum aliquo „ honore administrantibus; ex illa vero par- „ te, qua credimus Deo, & in regnum ejus „ vocamur, non nos oportet esse subditos „ cuiquam homini idipsum in nobis everte- „ re cupienti, quod Deus ad vitam ęter- „ nam donare dignatus est. Si quis ergo pu- „ tat, quoniam Christianus est, non sibi es- „ se vectigal reddendum, aut tributum, „ aut non esse exibendum honorem debitum „ iis, quæ hæc curant, potestatibus, in ma- „ gno errore versatur. Item si quis putat, „ se esse subdendum, ut etiam in sua fide „ habere potestatem arbitretur, eum, qui „ temporalibus administrandis aliqua subli- „ mitate præcellit, in majorem errorem la- „ bitur; sed modus iste servandus est, quem „ Dominus ipse præscribit, ut reddamus

„ Cæsari, quæ Cesaris sunt, & Deo, quæ „ Dei sunt; quanquam enim ad *illud* regnum vocemur, ubi nulla erit potestas hujusmodi, in hoc tamen itinere dum agimus donec perveniamus ad illud sæculum, „ ubi sit evacuatio omnis principatus, & „ potestatis, conditionem nostram pro ipso „ rerum humanarum ordine toleremus, nihil simulate facientes, & in eo ipso non „ tam hominibus, quam Deo, qui hæc ju„ bet, obtemperantes ". Ad id vero quod objiciunt, a potestatibus istis Christianos esse vexatos, ac proinde illi obedientiam non deberi, sic respondet: „ Potest, *inquit*, mo„ vere aliquos cum cogitaverint: ab istis „ potestatibus sancti pœnis affecti, & ne„ cati sunt. Quod ait, ideoque necessitate „ subditi estote, ad hoc valet, ut intelli„ gamus, quia necesse est propter *hanc vi*„ tam subditos nos esse oportere, non resi„ stentes, si quid illi auferre *voluerint*, in „ quo sibi potestas data est *de temporalibus* „ rebus, quæ quoniam transeunt, ideo & „ ista subjectio non in bonis quasi permansu„ ris, sed in necessariis huic tempori con„ stituenda est. Tamen quoniam dixit, ne„ cessitate subditi estote, ne quis non inte„ gro animo, & pura dilectione subditus „ fuerit hujusmodi potestatibus, addidit di„ cens: non solum propter iram, sed & pro„ pter conscientiam, id est, non solum ad „ iram evadendam, quod potest etiam simu„ late fieri; sed ut in tua conscientia cer„ tus sis illius dilectione te facere, cui sub„ ditus fueris jussu Domini tui ". Ita Augustinus solide, & luculenter assertionem nostram ex scripturis astruit, & omnia adversariorum effugia præcludit. Idem inculcat in

Psalm.

Psalm. 124. his verbis: „ Ille forte impius
„ & iniquus, tu autem fidelis, & justus:
„ indignum est, ut justus, & fidelis serviat
„ iniquo, & infideli: non hoc dixit, sed
„ magis serviat. Quod autem dixi de do-
„ mino, & servo, hoc intelligite de pote-
„ statibus, Regibus, & de omnibus culmi-
„ nibus hujus sæculi; aliquando enim pote-
„ states bonæ sunt, & timent Deum, ali-
„ quando non timent. Julianus extitit Apo-
„ stata iniquus, & idolatra. Milites Chri-
„ stiani servierunt Imperatori infideli: ubi
„ veniebatur ad causam Christi, non agno-
„ scebant, nisi eum, qui in cælo erat.
„ Quando volebat, ut idola colerent, ut
„ thurificarent, præponebant illi Deum:
„ quando autem dicebat: producite aciem,
„ ite contra illam gentem, statim obtempe-
„ rabant, distinguebant Dominum æternum
„ a Domino temporali, tamen subditi erant
„ propter Dominum æternum Domino tem-
„ porali.

XI. Concilium Toletanum 4. c. 75. definit, nunquam, & nulla de causa fideles a sacramento Regibus præstito absolvi posse: *Post instituta quædam Ecclesiastici ordinis, vel decreta*, inquiunt hujus Concilii anno 633. habiti Patres, *quæ ad quorumdam pertinent disciplinam, postrema nobis cunctis Sacerdotibus sententia est pro robore nostrorum Regum, & stabilitate gentis Gothorum Pontificale ultimum sub Deo judice ferre Decretum.* Et post multa de obligatione servandi sacramenti Regibus præstiti, sententia his concipitur verbis: *Quicunque a nobis vel totius Hispaniæ populis qualibet conjuratione, vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentis Gothorum statu, vel conservatione regiæ salutis pollicitus est, temera-*

verit, aut Regem nece attrectarit, aut potestate regni exuerit, & præsumptione tyrannica regni fastigium usurparit, anathema sit, &c.

XII. Post hanc sententiam tertio pronunciatam, & ab omnibus probatam, additur admonitio ad Reges de modo, quo populum regere debeant; deinde in eos, qui tyrannice, & crudeliter se gesserint, nulla statuitur pœna, sed imprecatio fit, ut a Christo inferatur: *Anathematis*, inquiunt, *sententia a Christo Domino condemnetur, & habeat a Deo separationem, atque judicium, propter quod præsumpserit prava agere, & in perniciem regnum convertere.* Ergo non existimabant illi Episcopi, mortali cuiquam licere Reges deponere, & eorum subditos & fide, & obedientia ullo pacto eximere.

XIII. Unum addam Coronidis vice Gregorii Magni testimonium diserte asserentis, sibi nullatenus licuisse in mortem cujusquam consentire, lib. 7. Ep. 1. Indict. 1. *De qua re*, inquit, *unum est, quod breviter suggeras serenissimis Dominis vestris, quod si ego servus servorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa; sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido.* Quantum ab illa Gregorii Magni sententia fuerunt alieni Pontifices, qui magnorum bellorum, innumerarumque cædium auctores fuerunt, cum, sententia depositionis in Reges prolata, ipsorum regna, vel aliis, vel primo occupanti tradiderunt, cunctosque insuper ad bella gerenda commoverunt; quod quantum a religionis Christianæ præceptis institutoque abhorreat, ex dictis hoc paragrapho satis, & abunde liquet.

§. IV.

§. IV. *Principibus in rebus civilibus, & temporalibus omnes esse subjectos.*

Neminem a summis Pontificibus, a fide, & obedientia, quæ in rebus temporalibus Principibus debetur, eximi posse ex eo manifeste colligitur, quod omnes omnino Regibus in istis subjecti esse necessario debeant. Quippe omnes Paulus alloquitur, cum ait Rom. 13. *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Hanc porro obedientiam Regibus ita debitam esse, ut nullus ab ea eximatur, aut religionis causa eximi possit, ex ipsius Christi verbis colligere est: cum enim hujus temporibus quidam apud Judæos emersissent, qui docerent, illicitum esse tributum pendere Cæsari utpote tyranno, & religionis hosti, interrogatus ea de re, quid sentiret Christus, cum petiisset numisma censuѕ, interrogassetque, cujus esset inscriptio, & effigies, & responsum fuisset, eam esse Cæsaris, adjecit: *Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, &, quæ sunt Dei Deo.* Matth. 22. v. 2. Quibus verbis probatur, non modo religioni non officere, si tributum reddatur Cæsari, sed partem religionis esse, ut, quæ sunt Cæsaris, reddantur Cæsari: quo certe respicit Paulus Rom. 53. scribens: *Reddite omnibus debitum; cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum; cui honorem, honorem.* Ipse etiam Christus tributum pro se, & pro suis solvi voluit, Matth. 17. Itaque ex Evangelio constat, omnes omnino Christianos teneri obedientiam in temporalibus præstare Regibus, & Principibus; allatis enim in locis potestatis nomine sola intelligitur potestas civilis, non Ecclesiastica: ejus enim

potestatis, quæ gladio utitur, ibi fit mentio, quæ timorem incutit, cui vectigal debetur, & tributum: sed ista potestas non est Ecclesiastica, sed civilis, nec aliter sancti Patres potestatem, de qua hic fit mentio, intellexerunt; Iræneus lib. 1. c. 124. Tertull. in Apologetico; Origenes lib. 9. in Epist. ad Romanos homil. 13. August. Homil. 31. in Psalmum 118. & lib. de Catechizandis rudibus c. 21. contra Ep. Parm. lib. 1. c. 7. Hilar. Diaconus in cap. 13. Ep. ad Rom. Basil. Monast. instit. c. 22. ubi etiam potestates spirituales excludit: *potestatibus*, inquit, *mundi non spiritualibus*; atque id ex iis, quæ deinceps adjecit, declaravit, cum de tributis, & de vectigali locutus est: qui vero inde probant obediendum esse non tantum temporali, sed & spirituali potestati, id concludunt, *quia*, ut inquit Symmachus in Apologia, *si Paulus in humanis scipsum etiam subjicit Imperatori, quoad spiritualia tamen adhuc magis docet, Imperatorem subdi debere Ecclesiasticæ potestati*. Itaque ex Apostoli Pauli testimonio constat, omnes debere esse in temporalibus civili potestati subjectos, nec ab ea subjectione quemquam per spiritualem potestatem eximi posse.

II. Hoc ipsum profitentur sancti Patres, Justinus Apol. 2. *Non solum Deum*, inquit, *Christianorum omnium nomine adoramus*, *& vobis læti inservimus*, *Imperatores*, *ac Principes hominum esse profitentes*. Athanasius Constantii Imperatoris mandatis licet injustis parere se scribit in apologetico ad ipsum: „Nequa„quam, *inquit*, restiti mandatis tuæ pieta„tis . . . . . Certe me profectioni adorna„bam, nam & hujus quoque rei conscius „est Montanus, ut litteris suis acceptis, si da-

„ damnatus fuisset scribere statim decede-
„ rem, & promptitudine obsequendi man-
„ datum tuum anteverterem. Non enim ita
„ insanio, ut hujusmodi mandatis contradi-
„ cendum putarim: non enim restiti Decre-
„ to pietatis tuę, neque Alexandriam in-
„ gredi conabor, quamdiu id per tuam hu-
„ manitatem non licebit ".

III. Osius Cordubensis ad Constantium: *Tibi*, inquit, *imperium Deus commisit, nobis, quæ sunt Ecclesiæ, concredidit, & quemadmodum qui imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinę, &c.* His adde multa alia testimonia paragrapho præcedenti præsertim a nobis prolata: sed ne in his diutius hæream, addam tantum Romanorum Pontificum testimonia, qui se in civilibus Imperatoribus obedientiam debere protestati sunt.

IV. Primus est Gelasius in Epist. ad Anastasium Imperatorem, quæ est octava: „ Si, „ *inquit*, quantum pertinet ad ordinem pu- „ blicæ disciplinæ, cognoscentes imperium „ tibi superna dispositione collatum, legi- „ bus tuis ipsi quoque parent religionis An- „ tistites, ne vel in rebus mundanis exclu- „ sæ videantur obviare sententiæ. " Sic fatetur ille, ipsos religionis Antistites teneri obedientiam præstare Regibus in iis, quæ pertinent ad Reipublicæ administrationem.

V. Alter est Symmachus in Apologetico: *Nos quidem*, inquit, *potestates humanas merito suscipimus, defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.* Utraque ergo potestas est a Deo, & sicut Imperator potestatem spiritualem in Pontifice veneratur ac colit, tanquam a Deo ipsi collatam, nec a sua dependentem, ita Sacerdos potestati Regum

temporali a Deo ipsis collatæ, & ab Ecclesiastica non pendenti subjectus est.

VI. Gregorius Magnus cum accepisset a Mauritio Imperatore mandatum de promulganda quadam lege, qua vetitum erat militibus in Monasteriis monasticam vitam profiteri, eam licet injustam esse existimaret, & Ecclesiæ libertati contrariam; Imperatoris tamen mandato parens promulgavit, etiam antequam sententiam suam Imperatori significaret: „ Ego quidem, *inquit lib. 2. Ep.* „ 92. jussioni subjectus per diversas terrarum partes transmitti feci, & quia lex „ ipsa omnipotenti Deo minime concordat, „ ecce per suggestionis meę paginam serenissimis Dominis nuntiavi; utrobique ergo, „ quod debui, exolvi, qui & Imperatori „ obedientiam præbui, & pro Deo, quod „ sensi, minime tacui". Idem Ep. 64. ad Theodorum Medicum Imperatoris: „ Valde „ autem, *inquit*, mihi durum videtur, ut „ ab ejus servitio milites suos prohibeat, „ qui ei & omnia tribuit, & dominari eum „ non solum militibus, sed & Sacerdotibus „ fecit". Ex illo facto Gregorii constat, in civilibus necessario obtemperandum esse Imperatoribus, nec ipsos etiam Romanos Episcopos posse quidquam in illorum temporalia, quando leges injustas de rebus civilibus ferunt. Mitto Gregorii II., Joannis, & aliorum dicta superius laudata.

§. *Ultimus. In quo refellitur adversariorum opinio ex novitate.*

Ultimum argumentum petitur ex novitate contrariæ sententiæ, quæ priscis inaudita sæculis, ubi primum decimo Ecclesiæ sæculo in

in lucem prodiit, omnes novitate sua perculit: quippe in religione illud omne verum est, quod prius est, illud quod ab initio; illud vero falsum, & erroneum, quod aliquando ignotum fuit, & postea inventum: nobis enim nihil ex nostro ingenio indulgere licet, aut sequi, quod ab aliis fuerit inventum; sed oportet nos iis tantum fidem adhibere, quæ a Christo, ab Apostolis ad nos usque per traditionem manarunt: nec vero necesse est, ut aliqua opinio ad religionem pertinens falsa demonstretur, non est, inquam, necesse ut ostendatur, contrarium unquam fuisse creditum, quod tamen nos hac in quæstione præstitimus, sed sufficit, ut aliqua opinio recenter nata demonstretur; hoc enim posito, sequitur, nullam ei fidem adhibendam esse, nam fidem soli debemus doctrinæ a Christo, & Apostolis traditæ, de qua constat per scripturam, aut traditionem: cum ergo aliquid docetur, quod neque ex scriptura, neque ex traditione probari potest ab Apostolis traditum, illud merito tanquam commentitium rejicitur. Hoc vero supposito principio, quod ab iis, qui vel mediocriter religionis fundamenta norunt, in dubium revocari non potest, nihil facilius est, quam adversariorum opinionem disjicere, quippe primus hujus parens fuit Gregorius VII. Romanus Pontifex: ante hunc inaudita hæc opinio; unde Bellarminus initio libri adversus Barclaium, inter auctores, quos tanquam hujus opinionis fautores laudat, nullum hoc Gregorio antiquiorem profert; nec certe ullus proferri potest Romanus Pontifex ante hunc, qui hanc potestatem vel sibi arrogarit, vel de facto exercere conatus fuerit.

II. Hu-

II. Hujus vero Pontificis tum opinio, tum actio totum orbem novitate sua obstupefecit, ut testes sunt omnes scriptores, qui de ea scripsere, a quibus unanimi consensu proditum est, depositionem Henrici IV. Imperatoris ab eo tentatam omnes homines novitate sua perculisse.

III. Id testatur Otho Frisingensis hujus temporis scriptor in fragmento, quod extat in fasciculo rerum sciendarum: „ Gregorius „ septimus, *inquit*, qui tunc urbis Romæ „ Pontificatum tenebat, eundem Imperato„ rem Henricum quartum tanquam a suis „ destitutum, anathematis gladio feriendum „ decernit, cujus rei novitate eo vehemen„ tius indignatione motum suscepit impe„ rium, quo nunquam ante hæc tempora „ hujusmodi sententiam in Principem Ro„ manorum promulgatam noverat. *Idem* „ *Chronicorum 6. cap.* 35. Romanus Pontifex, „ *inquit*, Regem Henricum sæpe vocatum „ excommunicavit, ejusque, ut dicitur, „ consilio, & auctoritate Rudolphus Alle„ manorum Dux, a quibusdam Principibus „ Rex creatur, quo non multo post in pu„ blico bello occiso, atque Hermanno Lo„ tharingiæ Principe sibi substituto, & ipse „ non multo post a fidelibus Regis occidi„ tur. Lego, & relego Romanorum Re„ gum, & Imperatorum gesta, & nusquam „ inveni quemquam eorum ante hunc a Ro„ mano Pontifice excommunicatum, vel re„ gno privatum “.

IV. Testatur etiam Benno Cardinalis, qui quanquam Imperatoris partes secutus est, & in aliis forsan nonnulla de Gregorio exaggeravit, in hoc tamen cum ceteris tum temporis scriptoribus, & rei evidentiæ consen-

sentiat, non est, cur ei fides derogetur. Testatur autem in primo & secundo libro de Hildebrandi, seu Gregorii VII. vita, Imperatorem Henricum IV. ab eodem Pontifice ex improviso sine legitima accusatione, sine canonica vocatione, sine judiciario ordine, præter voluntatem, & consilium Cardinalium excommunicatum fuisse, novo ac pessimo exemplo.

V. Testantur quoque idem Episcopi, & Clerici, quorum nomine apologia est conscripta pro Henrico, quæ est apud Aventinum Annalium Boiorum lib. 5. fol. 179. „ In Conciliabulo Romano, *ait Aventinus*, „ Papa Cæsarem excommunicat, proscribit, „ Cæsarea dignitate privat, idque per or„ bem terrarum atrocissimis bellis den un„ tiat, omnes contra eum religionis prætex„ tu instigat, etiam subditos ejus, quos a „ præstito juramento, omnique obligatione „ solvit. Plerique tum privatim, tum pu„ blice indignum facinus clamitant, pro „ concione Gregorio maledicunt, Hilde„ brando male precantur, ipsum odio, at„ que libidine dominandi præcipitem agi „ vociferantur, cælestia oracula adulterat, „ divinas litteras falso interpretando suæ „ libidini inservire cogit. „ Idem ei objicitur a Conrado Episcopo Trajectensi in oratione pro Henrico IV. in Conventu Gerstengensi, anno Domini 1085. habita.

VI. Valtramus Episcopus Hamburgensis anno 1093. duos Apologiæ libros edidit pro Henrico IV. adversus Gregorium VII. in quibus ex scriptura, & traditione docet, injustum esse Gregorii conatum, & lib. 2. c. 14. exprobat Episcopis, qui ab eo stabant, *quod contra Dei ordinationem, usum atque di-*

sci-

sciplinam Ecclesiæ usurpaverint sibi ordinationem regiæ dignitatis.

VII. Sigebertus Abbas Gemblacensis in Ep. pro Leodegariis suis anno 1103. scripta: „ Hildebrandus, *inquit*, Papa qui auctor est „ hujus novelli schismatis, & primus leva- „ vit sacerdotalem lanceam contra diadema „ regni: quis Pontificum Romanorum suis „ unquam Decretis autorizavit, ut debeat „ Pontifex gladio belli in peccantes uti? „ Gregorius primus hujus nominis Papa: „ Quid omnes ante se Papæ super hoc sen- „ serunt, & quid omnes post sentire debeant, „ ostendit scribens Sabinario Diacono: *Unum est, quod suggeras serenissimis Dominis nostris, quia si ego servus eorum in morte Longobardorum consentire voluissem, eorum gens nec Duces, nec Comites haberet; sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido*. Hoc „ exemplo omnes a primo Gregorio Ponti- „ fices utebantur suo gladio spirituali usque „ ad ultimum Gregorium, id est Hildebran- „ dum, qui primis se & suo exemplo alios „ Pontifices contra Imperatorem accinxit „ gladio belli “. Idem anno 1088. hanc dicit esse novitatem, seu potius hæresim Hildebrandinam. Eadem sunt verba Arronici Belgæ, & Vincentii Bellovacensis lib. 2. c. 84. speculi hist.

VIII. Osbertus Leodiensis Episcopus in Epistola de vita, & obitu Henrici IV. anno 1106. scripta, postquam narravit, Gregorium VII. adversariorum Henrici calumniis delusum, & cupiditate creandi Imperatoris impulsum, Henricum non solum excomunicasse, sed & absolvisse omnes, qui fidem ei juraverant, hæc addit: „ Quod fa- „ ctum multis displicuit (si cui displicere

„ li-

„ licet, quod Apostolicus facit) & asserebant, tam efficaciter, quam illicite factum, quod factum est, sed non ausim assertiones eorum ponere, ne videar cum eis Apostolici factum refellere ". Hæc ille timidus licet vir & Pontifici plus æquo devotus.

IX. Eberhardus Archiepiscopus Saliburgensis in oratione de Hildebrandi Antichristiano imperio, recitata in Comitiis Ratisbonensibus sub Federico II. „Hildebrandus, *inquit*, ante omnes centum, & septuaginta, primus sub specie religionis Antichristi Imperii fundamenta jecit. Hoc bellum nefandum primus auspicatus est, quod per ejus successores huc usque continuatur ".

X. Ipse etiam Rodolphus Dux Sueviæ a Gregorio I. Imperator creatus in locum Henrici IV. moriens veritati testimonium perhibuit: sic enim locutus fertur, cum vulneratus in prælio morti proximus esset: „Videtis manum dextram meam de vulnere sauciam; hoc ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem, nec insidiarer gloriæ ejus: sed jussio Apostolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenta transgressor honorem mihi indebitum usurparem. Quis igitur finis nos acceperit, videtis, cum in manu, unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ii, qui nos ad hoc instigaverunt, qualiter nos duxerint, ne forte deducti simus in præcipitium æternæ damnationis. " Hæc ejus ultima verba referunt Helmoldus Chronici Sclavonici auctor cap. 29. & Albertus Staddensis ad annum 1080.

XI. Joannes Trithemius in Chronico ad an-

annum 1105. *Ipse autem*, inquit, *Henricus IV. primus est inter omnes Imperatores per Papam depositus.*

XII. Onufrius Panvinius in vita Gregorii VII. „ Cæsar, & multi alii Principes ac „ Prælati fuerunt, qui Romani Pontificis „ anathema tanquam iniquum, & injustum, „ & præter leges factum contemnebant, a- „ liosque contemnere persuadebant, & co- „ gebant ". Nicolaus Trevirensis t. 1. cont. Imp. sententiam Gregorii obstupendam abusionem novitatis suæ, & inauditum decretum appellat.

XIII. Venericus Vercellesis, sive auctor libri de conservanda Ecclesiæ unitate: *Nova*, inquit, *& inaudita est prædicatio hujusmodi, cum Ecclesia non habet sibi concessum gladium, nisi Spiritus, quod est Verbum Dei.*

XIV. Leodicensis Ep. ad Paschalem II. *Hildebrandus Papa, qui auctor est hujus novelli schismatis, & primus levavit sacerdotalem lanceam contra diadema Regis.*

XV. Gotofredus Viterbiensis: *Ante hunc Imperatorem non legimus aliquem a Pontifice excommunicatum, aut imperio privatum.* Idem habet auctor Chronicorum æt. 6. Cuspianus in Henrico IV. Guillielmus Malmesburiensis de Guillielmo I. lib. 3. & alii.

XVI. Anonymus Auctor Apologiæ pro Henrico, quam edidit Urstitius inter veteres rerum Germanicarum Historicos: *Factum*, inquit, *Gregorii VII. multis displicuit, & asserebant tam inefficaciter, quam illicite factum, quod factum est.*

XVII. Lambertus Scafnaburgensis ait, Henricum postquam iniquas pacis conditiones cum Gregorio VII. iniisset, omnibus odio, & execrationi fuisse. Mitto alios, cum hi abun-

abunde sufficiant ad ostendendam opinionem adversariorum novam esse, & a Gregorio VII. primum assertam, & cum summo Reipublicæ Ecclesiasticæ damno defensam.

CAPUT III.

In quo respondetur objectionibus.

§. I. *Respondetur auctoritatibus, & exemplis, quæ ex sacris litteris desumuntur.*

PRimum argumentum ex veteri testamento petit Bellarminus ab exemplo Oziæ Regis, qui lepra divinitus percussus Sacerdotum judicio separatus est a cœtu populi, ex quo factum supponit, ut regni administratione privatus fuerit: unde sic argumentatur: " Si ob lepram corporalem poterat ,, Sacerdos olim Regem judicare, & regno ,, privare, quare id non poterit novæ legis ,, Sacerdos nunc ob lepram spiritualem, id ,, est propter hæresim?

II. Respondeo primo, non esse idem judicium ferendum de lepra spirituali, ac de corporali, quippe corporalis lepra in veteri Testamento hominem privabat omni prorsus aliorum commercio, & societate, tam in civilibus, quam in ceteris; at vero lepra spiritualis peccati, vel hæreseos hominem tantum privat bonis spiritualibus, & argumentum recte sic procedit: ,, Lepra corporalis privabat hominem commercio civili, ergo spiritalis spirituali: *non autem sic*: ,, lepra corporalis privabat hominem societate civili, ergo multo magis lepra spiritualis hominem civilibus bonis fraudat; ,, quemadmodum enim ultio lepræ corpora- ,, lis

„ lis tantum corporalis erat, ut scilicet qui „ ea laborabat, habitaret extra civitatem, „ ita ultio lepræ spiritualis tota debet esse „ spiritualis, ita ut qui ea laborat, ab Ec- „ clesia ejiciatur.

III. Respondeo, Oziam lepra *divinitus* percussum eo quod incensum adolere vellet super altare thymiamatis, a Sacerdotibus declaratum esse immundum, & templo expulsum, at regno minime privatum. Sic rem narrat Auctor libri Paralipomenon cap. 26. „ Ingressus Templum Domini adolere voluit „ incensum super altare thymiamatis; sta- „ timque ingressus est post eum Azarias Sa- „ cerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octo- „ ginta fortissimi: restiterunt Regi, atque „ dixerunt: non est tui officii, Ozia, ut ado- „ leas incensum Domino, sed Sacerdotum, „ hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt „ ad hujusmodi ministerium. Egredere de „ Sanctuario, ne contempseris, quia non repu- „ tabitur in gloriam hoc a Domino Deo; ira- „ tusque Ozias, tenens in manu thuribulum, „ ut adoleret incensum, minabatur Sacerdo- „ tibus; statimque orta est lepra in fronte „ ejus, & festinato expulerunt eum: sed & „ ipse perterritus festinavit egredi, eo quod „ sensisset illico plagam Domini: fuit igitur „ Ozias Rex leprosus, & habitavit in domo „ separata plenus lepra, ob quam ejectus „ fuerat de domo Domini. Porro Joathan filius „ ejus habebat domum Regis, & judicabat „ populum terræ. " Ex hac narratione liquet.

IV. Primo, Sacerdotes, ut observat Chrysostomus, Oziæ sacra munia invadenti admonitionibus restitisse, non armis, non minis, non sententia depositionis in eum intentata conatus ejus repressisse.

V. Se-

V. Secundo; Sacerdotes eum lepra percussum juxta legem indignum consortio ceterorum Judæorum declarasse.

VI. Tertio, ipsum pœnam facinoris sibimet repræsentantem, ultro Sacerdotum indicio paruisse, & templo egressum.

VII. Quarto, inde etiam liquet, eum regno privatum minime, aut de solio dejectum: id enim tantum dicit scriptura, Sacerdotes videntes lepram in fronte ejus, eum festinato de templo expulisse, ob lepram scilicet, non ob peccatum; quare nihil gravius in eum statui potuit, quam quod in leprosos omnes per Sacerdotem statui Deus jussit; at nullibi in lege vestigium extat, ut de rerum suarum dominio exciderent, sed tantum ut separarentur a cœtu filiorum Israel, Levit. 13. *Qui fuerit lepra percussus, & separatus ad arbitrium Sacerdotis, habitavit extra castra.* Quare etiam si postea Ozias regnum penitus amisisset, non id ex Sacerdotum judicio, ac sententia factum fuisset.

VIII. Quinto, diserte scriptura testatur, eum nec regno, nec regnandi jure propterea excidisse: nam v. 2. ejusdem capitis ait, eum regnare cœpisse anno ætatis 16. & regnasse annos 52. usque ad mortem scilicet: & v. 23. post hujus mortem regnasse dicitur filius Joathan pro eo, ergo huc usque ipse regnaverat. Nec vero nomen inane Regis retinuit, sed & jus regium, ac præcipuam auctoritatem, quamvis gubernationis onus in filium rejecisset; quippe cum vi morbi urgeretur, nec liceret ei secundum legem ceterorum consortio frui, vix poterat per seipsum regnum administrare; quare in domo habitans separata, non privatus in ea vixit, ut vult Bellarminus, imo ut habent 70. ἐβασίλευσεν

hoc

hoc est, regnavit in ea quandiu vixit, sed administrationem regni sui filio commisit; ipse vero Regis auctoritatem, & nomen retinuit, unde filius ejus nunquam dicitur Rex, quamdiu pater ejus vixit, sed ejus tantum vices egisse legitur, & pro eo tum Palatii curam habuisse, tum populum terræ judicasse: tunc Josephus de illo hæc ait: „ Non „ vocabatur Rex, nec sedebat in solio Re„ gis, sed Ozias vocabatur Rex toto tempo„ re, quo vixit, & sub eo computatur tem„ pus regni, & ab eo pendebat eorum pote„ stas, quæ fiebant in regno, licet per Joa„ than filium suum administrarentur...... „ Iste Joathan erat unicus filius ejus, vel sal„ tem primogenitus, ideo patri morienti suc„ cessit in regno; nam vivente patre ipse „ Palatium gubernabat, & sustinebat totum „ pondus regalis laboris. " Itaque Ozias semper retinuit non modo nomen Regis, sed & jus regnandi, ac auctoritatem regiam. Hæc enim duo separari possunt, & sæpe sæpius contingit, ut is, qui regnandi jus auctoritatemque regiam possidet, regnum ipse non administret, vel quia non potest, ut, verbi gratia, si sit impubes aut furiosus, vel quia onus gubernationis in alium transferre satius judicavit.

IX. Denique Ozias non est privatus administratione regni per sententiam sacerdotum, sed ipse cum senior jam esset, ac vi morbi urgeretur, nec posset in publicum prodire, & cum ceteris, qui eum abominati fuissent, versari, satius esse duxit in filium administrationem regni transferre; quare id fecit non aliquo Sacerdotum judicio coactus, sed sponte ac lubens, morbi tum pudore, tum gravitate ad id faciendum impulsus: ex qui-

bus

bus abunde liquet, hoc exemplum a Bellarmino prolatum, propositum ejus nullatenus adjuvare.

X. Secundum exemplum a Bellarmino petitur ex lib. secundo Paralip. cap. 23. qui inquit: „ Cum Athalia tyrannice occupasset „ regnum, & foveret cultum Baal, Joiada „ Pontifex vocavit Centuriones & Milites, „ & jussit eis, ut Athaliam interficerent, „ quod & fecerunt, & pro ea Joam Regem „ creavit. " Idem exemplum urgent Sanderus, & Becanus, & ex eo probare volunt, licere summo Pontifici in Reges, quod licuit Joiadæ in Athaliam.

XI. At primum, si quid probaret istud argumentum, probaret non tantum Reges a summis Pontificibus deponi posse, sed & eorum jussu interfici, quod dicere non audent ipsi adversarii.

XII. Secundo, longe dispar ratio est Athaliæ, & Regis legitimi, quippe illa per tyrannidem imperium invaserat post mortem Ochoziæ, occisis ejus filiis, e quibus unus superstes selectus fuit Joas, ad quem morte patris, & fratrum de jure regnum jure successionis devolutum erat: itaque Athalia non erat legitima Regina, sed usurpatrix, quam proinde proceres regni Judaici poterant non solum spoliare, sed & occidere: nec est, quod dicat Bellarminus, ejus regnum initio tyrannicum postea fuisse legitimum, & a populo approbatum, posse autem tyrannica imperia, & violenta consentiente populo fieri legitima: non est, inquam, quod hac utatur exceptione Bellarminus, nam Athalia non potuit jus regium habere quamdiu legitimus regni superstes erat, præsertim cum sexennio tantum regno potita fuerit; nam esto, quod

im-

imperia tyrannica, consentiente populo, fiant justa, & legitima, ad hoc tamen requiritur primo, ut aliquo, si non alio, saltem armorum jure quis imperium obtineat. Secundo, ut sat diuturnum tempus possessionis interfluat. Tertio, ut legitimus hæres vel consentiat, vel rem habeat pro derelicta. Quarto, ut consensus populi sit liber; at nihil horum ibi occurrit: primo enim Athalia nullo jure belli, sive alio jure regnum sibi vindicavit, sed turpissimo impetu, & proditione oppressis nepotibus potestatem regiam usurpavit. Secundo, brevi admodum tempore Athalia regno potita erat. Tertio, legitimus hæres adhuc in vivis erat, nec consenserat, aut consentire potuerat. Quarto, populus non consenserat regno Athaliæ, nisi quemadmodum populi jugum tyrannorum, quod amoliri non possunt, aliquando patiuntur, ut Syracusani Diœcesani Dionysios, & Athenienses Pysistratum aliquandiu ferre coacti sunt. Unde Athalia mortua, *populus omnis, tanquam tyranno sublato lætatus est*, inquit scriptura 2. Paralipomen. c. 23. & 4. Reg. 11. *omnis populus terræ, & urbs quievit.* Ergo nonnisi invitus tyrannidem aliquot annis passus fuerat, non autem proprie consenserat: adde quod Bellarminus ipse fatetur, consensum hunc populi profectum esse *ex eo, quod ignoraretur superesse adhuc unum e filiis defuncti.* Ergo statim atque ea de re constitit jam populi consensus, non poterat Athalia a tyrannide excusari; itaque ex eo quod Joiadas Athaliam usurpatricem occidi jusserit, non sequitur, idem licere in Reges legitimos.

XIII. Tertio Athalia licet idololatriam foverit, non tamen propter hoc crimen occisa

cisa est a Jojada, & iis, qui cum eo erant, sed propter solam usurpationem regni, ut scilicet Joæ legitimo hæredi regnum restitueretur: quapropter inde non sequitur, Reges regno ob hæresim, vel peccatum privari posse, sed tantum manifestos usurpatores regni posse, consentientibus optimatibus, a populo solio deturbari.

XIV. Quarto, non fecit id solus Joiada, non fecit auctoritate sua, non fecit id quasi summus Sacerdos, sed ut ex optimatibus regni Judaici præcipuus, ut Regis tutor, ac defensor; ubi enim opportunum vidit esse tempus restituendi regni Joæ, Centuriones, Levitas, & alios consilii sui participes fecit: *Iniitque*, inquit scriptura, *omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Joiada: ecce filius Regis regnabit sicut locutus est Dominus super filios Israel.* Non ergo Joiada Athaliam deposuit, aut Joam constituit auctoritate summi Sacerdotis, sed tantum populo declaravit, Joam hunc esse filium Regis, cui regnum debebatur, populus vero statim eum Regem agnovit: *Et eduxerunt*, inquit, *filium Regis, & imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & constituerunt eum Regem, unxit quoque illum Pontifex, & filii ejus, imprecatique sunt ei: Vivat Rex.* Ergo non a solo summo Sacerdote Joiada, sed a populi maxima parte Joas legitimus regni hæres coronatus est, & pro Rege agnitus; Joiadas vero non ut summus Sacerdos, sed ut tutor ac defensor Regis, & æquitatis, consilium de expellenda Athalia, & restituendo Joa iniit, Centurionibus, Levitis, & populo ut id sine mora facerent auctor fuit, ac demum Athaliam extra templum, non sua,

sed Regis auctoritate gladio jussit interfici.

XV. Afferuntur præter hæc duo a nonnullis alia exempla, ut Saulis a Samuele dejecti, & Davidis uncti, 1. Reg. 15. Roboami ab Ahia Propheta regni parte mulctati, 3. Reg. 11. Jehu a Propheta Elisæo uncto in Regem Israel in locum impii Joram, Antiochi a Mathathia expulsi, 1. Mac. 2. & sequentibus.

XVI. Verum hæc omnia exempla a proproposito aliena sunt: primo enim qui hoc fecerunt, maximi Sacerdotes non erant; deinde id non fecerunt aliqua auctoritate ordinaria, sed ex speciali mandato *Dei*, & a spiritu prophetico impulsi: sic Samuel ex mandato Dei Davidem unxit, cum cognovisset, quod Deum pœniteret, quod unxisset Saulem Regem super Israel. Ahias haud sua auctoritate Roboamum regni parte *privavit*, illamque Jeroboamo tradidit; jamdudum enim prædixerat Deus Salomoni fore, ut maxima regni ejus pars a filio ejus auferretur, tradereturque servo, 3. Reg. v. 12. *Scindam regnum tuum*, inquit Deus, *& dabo illud servo tuo*. Quare Ahias ibidem v. 30. sed Dei nomine prædicit Jeroboamo fore, ut esset Rex decem tribuum: *Apprehendens Ahias pallium suum novum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: tolle tibi duodecim scissuras, hæc enim dicit Dominus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus, &c.*

XVII. Similiter Elisæus Dei ipsius auctoritate, ac mandato, & a Spiritu prophetico ad id faciendum impulsus Jehu unxit in Regem Israel.

XVIII. Denique Mathathias legitimum Re-

gem non depoſuit, ſed Antiochum ſæviſſimum tyrannum, atque Judæi regni invaſorem juſtiſſimis armis expulit, & patriam a tyrannide liberavit.

XIX. Mitto, quod plurima in veteris teſtamenti libris facta leguntur a Prophetis impulſu divino, quæ trahi in exemplum ſine ſcelere non poſſunt. Sic Elias 1. Regum c. 18. Prophetas Baal ad torrentem Cedron occidi juſſit. Quis propterea ſomniet Sacerdotibus Chriſtianis, ac Catholicis idipſum in falſos, & hæreticos Sacerdotes licere? Oſee fornicariam duxit uxorem ex mandato Dei: quis id in aliquo Sacerdote probet? Innumera ſunt hujuſmodi, ex quibus ſi quid aliquis velit concludere, pariter inferat, Sacerdotes noſtros ignem e cælo poſſe deducere, quia Elias deduxit, poſſe pariter imbres ſummovere, quia, Elia jubente, per triennium minime pluit; nihil ergo eſt abſurdius, quam ex illis, quæ Prophetæ vel divina virtute, vel prophetico impulſu fecerunt, aut potuerunt, inferre velle idem a Sacerdotibus noſtris fieri aut poſſe, aut debere.

XX. E novo Teſtamento nullum teſtimonium proferunt adverſarii, quod non in alienum plane ſenſum non detorqueant, qualia ſunt hæc Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*. Joan. 20. *Paſce oves meas*. Quæ loca Gregorius VII. Bonifacius VIII. & Nicolaus IV. in ſuis Decretalibus allegant ad vindicandam ſibi in temporalia poteſtatem. Sed hæc, ut late probavimus, de ſpirituali tantum poteſtate poſſunt intelligi, & ab univerſæ Eccleſia ſemper intellecta ſunt, quique aliter ea interpretari non verentur, ab univerſa Eccleſiæ Catholicæ ſenſu rece-

 dunt,

dunt, ut illicitos conatus quoquo pacto defendant.

XXI. Mitto alia quædam testimonia, *quæ* Marsilius Patavinus defens. pacis *c. 3. a sophistis* sui temporis proposita esse ait, ut probarent Ecclesiæ potestatem esse in temporalia, qualia sunt hæc Matth. 11. „ Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. *Et c.* „ 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra. *Item istud Marci 5.* Si ejicis nos, mitte in gregem porcorum. *Et* „ *Joan.* 12. Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me. *Matth.* 21. *& Luc.* 19. Invenietis pullum asinæ alligatum, solvite, & adducite mihi. *Et* 1. *Cor.* 6. Nescitis quod Angelos judicabimus, quanto magis sæcularia? *Et cap.* 9. Numquid non habemus potestatem manducandi? “ Ex quibus inferebant, Christum, & ejus Vicarios potestatem aliquam temporalem habuisse. Verum, uti diximus de Christo, prout Deus est, nemo dubitat, quin habuerit potestatem summam in res omnes, atque hoc *sensu* intelligi illud Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt a Patre*. Et c. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra*. Nisi quis malit, id de regno Christi spirituali, & de omnibus iis, qui credituri in eum erant, dictum interpretari: quo certe sensu intelligendum est illud Joannis 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum*: Id est, omni hominum genere, ex omnibus gentibus homines adducam ad mei cultum.

XXII. Quod vero ex Paulo profertur ad præsens negotium, omnino impertinens est; quippe secundum eum non solum Apostoli, sed & omnes justi judicabunt Angelos, & sæcularia, sed in resurrectione, non in hoc

sæcu-

sæculo. Potestatem vero manducandi, & bibendi sibi ipse arrogat; non ob ullam auctoritatem temporalem, sed quia dignus est operarius cibo suo, æquumque est, ut qui altari servit, de altari vivat. Superest illud de porcis, & de asinæ pullo, quæ si quis, & alia hujusmodi præsenti in negotio allegans, ad illud minime pertinere, probare tentaret, opera sua, & lectoris abuteretur patientia. Satius est hæc contemnere, quam serio refellere, nam hujusmodi sophismata indigna sunt revinci, ut ne gravitate adorentur.

§. II. *In quo refutantur rationes, & inductiones Bellarmini.*

Quantum adversariorum opinio rationibus vere Theologicis destituta sit, ex eo liquet, quod Bellarminus in comprobanda auctoritate temporali Pontificis solis rationibus usum se dicat, non Scripturis, Conciliis, Patribus, quod iis jam usus esset in spirituali Primatu probando, quo probato, facile esse arbitrabatur, *tamquam ex fonte diducere rivulos rationum ad potestatem in temporalibus comprobandam*. Ex ipsius igitur Bellarmini confessione, Scriptura, Patres, & Concilia nihil probant, præter Primatum spiritualem Pontificis; auctoritas autem illa temporalis etiam indirecta tota rationibus, & inductionibus innititur, quæ si vel minus certæ sint, vel minus evidenter deductæ, ruit totum ejus systema. Quid ergo censendum erit, si illas omnes sophisticas esse ad oculum demonstraverimus?

II. Prima ratio ejusmodi est: „ Potestas „ civilis subjecta est potestati spirituali, „ quan-

„ quandoquidem utraque pars est ejusdem
„ Reipublicæ Christianæ : ergo potest Prin-
„ ces spiritualis imperare Principibus *tem-*
„ *poralibus*, & disponere de *temporalibus*
„ rebus in ordine ad bonum spirituale ; om-
„ nis enim superior imperare potest infe-
„ riori. "

III. Respondeo, antecedens esse falsum : nam licet, ut observavimus, personæ civiles sint subjectæ potestati spirituali, potestas tamen temporalis non est subjecta potestati spirituali, ut a nobis explicatum est supra. Ratio item hujus antecedentis falsa, nam potestas temporalis non est pars Reipublicæ, ut Christiana est ; sed utraque potestas duas constituit Respublicas, diversos fines, diversa media, diversas leges habentes ; & quanquam iidem homines *utriusque* membra sint, munera duarum Rerumpublicarum sunt diversa.

IV. Ad probationem consequentis, *omnis superior imperare potest inferiori*, respondeo, illam non esse veram ; non enim superior potest imperare in *omnibus*, sed in iis tantum rebus, in quibus est superior : sic præceptor non potest discipulo imperare in hæreditate adeunda, uxore ducenda, &c. Deinde plus habetur in consequenti, quam in præmissis ; nec enim tantum infertur : *Ergo potest Princeps spiritualis imperare Principibus temporalibus*, quod unum ex præmissis sequitur, & verum est, si recte intelligatur : sed additur : *& disponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum spirituale*. Hoc autem ex præmissis non sequitur, potest enim imperare tantum Princeps spiritualis temporali in iis, in quibus superior est, sed superior est tantum in spiritualibus, cum in temporalibus

ei

ei subsit, ut late probatum est. Demum si quid probaret hoc argumentum, probaret unumquemque Principem spiritualem, unamquamque Ecclesiam posse de rebus temporalibus Principum suorum disponere, cum eo superiores sint, quod ipsi nolunt adversarii.

V. Instat Bellarminus: „ potestas politica non solum ut Christiana, sed etiam „ ut politica subjecta est Ecclesiasticæ, ut „ talis 1. demonstratur ex finibus utriusque, nam finis temporalis subordinatur „ fini spirituali, ut patet, quia felicitas „ temporalis non est absolute ultimus finis, „ & ideo referri debet in felicitatem æternam: constat autem ex Aristotele lib. „ Ethic. cap. 1. ita subordinari facultates, „ ut subordinantur fines.

VI. Respondeo, alium esse finem operantis, alium artis. Finis Principis Christiani potest esse non tantum felicitas temporalis, sed & æterna sui, ac suorum, sicut finis Episcopi potest esse non tantum salus æterna hominum suæ curæ commissorum, sed & tranquillitas civitatis. Sed finis artis politicæ quatenus politicæ est felicitas tantum temporalis, & quidem finis hujus ultimus, nam potestas politica ut talis alio non refertur ex seipsa. De felicitate vero æterna si Princeps cogitet, non id habet a politica, sed ab Ecclesiastica potestate, cujus consiliis adjuvatur; itaque nec artes istæ, nec earum fines proprie subordinantur: requiritur enim ad subordinationem, ut finis artis subordinatæ per se, & ex natura sua inserviat fini subordinantis: sed tranquillitas reipublicæ per se, & natura sua non inservit ad æternam salutem, sed tantum per acci-

dens, quemadmodum finis medicinæ, qui est salus corporis, potest etiam inservire saluti animæ, & tamen medicinam Ecclesiasticæ potestati subordinatam esse quis dicat?

VII. Addit secundo Bellarminus: Reges, & Pontifices, Clerici, & Laici non faciunt duas Respublicas, sed unam, idest unam Ecclesiam: *sumus enim omnes unum corpus* Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra sunt connexa, & dependentia unum ab alio, non autem recte asseritur spiritualia pendere a temporalibus: ergo temporalia a spiritualibus pendent, illique subjecta sunt.

VIII. Respondeo, hæc omnia argumenta eodem laborare vitio, quod personas, & potestates confundant; faciunt quidem omnes homines unam Ecclesiam, sed non faciunt duæ potestates unam rempublicam Ecclesiasticam; sumus omnes unum corpus ex Apostolo, quatenus omnes membra sumus Ecclesiasticæ reipublicæ, licet etiam membra quoque simus civilis reipublicæ: non est ergo dicendum temporalia a spiritualibus pendere, quia cives, imo & Reges in spiritualibus ab Ecclesia pendent, & similiter Christiani, ac Episcopi in rebus civilibus, ac temporalibus Principibus sunt subditi.

IX. Tertio ad idem confirmandum Bellarminus adjicit hoc argumentum: si temporalis, inquit, administratio impedit spirituale bonum, tenetur Princeps temporalis mutare illum modum administrandi etiam cum detrimento temporalis tranquillitatis, quando obviat bono spirituali non præcise ut Rex, sed ut Rex Christianus, quia bonum spirituale dignius est, & excellentius

bo-

bono temporali. At inde non sequitur, subjectam esse potestatem temporalem spirituali, ita ut Reges id non facientes deponi possint, aut bonis privari ab Ecclesiastica potestate. Rem exemplo illustro. Coquus tenetur mutare modum condiendi optimum, si sanitati officiat, quia sanitas, quæ finis est medicinæ, est bonum nobilius, quam voluptas gustus, quæ est finis artis coquinariæ: ergo, inquiet aliquis, res coquinaria subjecta est medicinæ, ergo medicus potest coquum officio privare. Quis istud ferat? Similiter licet teneantur Reges bonum Ecclesiæ procurare etiam cum detrimento temporalis boni, scilicet bonum spirituale nobilius est, atque præstantius, non tamen propterea spiritualis potestas potest eos, si id non fecerint, pœnis temporalibus afficere, sed tantum spiritualibus; potest scilicet eos admonere, potest increpare; potest & eos communione Ecclesiastica indignos pronuntiare, ut Theodosium Ambrosius, idque servato honore, servata reverentia, quam subditus suo Principi debet. At nihil præterea debet; & si Rex istis non pareat, Deus solus vindex expectandus.

X. Urget Bellarminus, ut probet Ecclesiam, & regnum non posse constituere duas respublicas: *Hoc recte, inquit, diceretur si politica, & Ecclesiastica potestas ejusdem ordinis essent, ut sunt Pagi Helvetiorum: at ex scripturis divinis Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici in Christo regenerati unam rempublicam, imo unam civitatem, imo unam domum, unum corpus efficiunt.*

XI. Respondeo, Bellarminum semper in eadem perseverare fallacia; Pontifices, & Reges, Clerici, & Laici unam faciunt rem-

publicam, unum corpus, sed in ordine ad bonum spirituale, & unam item rempublicam, unum corpus, in ordine ad bonum temporale; licet autem ambæ istæ respublicæ non sint ejusdem ordinis, sed spiritualis sit civili longe præstantior, non tamen sequitur, illam summum habere in hanc imperium, ac dominium, sicut etiamsi medicus sit coquo dignior, Philosophus Publicano, argentarius, aut lapidarius fabriferrario, &c. haud sequitur, illos istis imperare in iis, quæ artis suæ sunt.

XII. Pergit Bellarminus: *Neque*, inquit, *potestas spiritualis, & temporalis in Ecclesia conveniunt, ut duæ Respublicæ in unam, sed ut spiritus, & caro in unum hominem, ut Gregorius Nazianzenus ait.* Respondeo, spiritualem, & temporalem potestatem non convenire in Ecclesia, sed Principes, & Pontifices, Laicos, & Clericos Ecclesiam constituere, & ex iis unam fieri rempublicam Ecclesiasticam; nec vero Gregorius in Oratione ad populum timore perculsum aliud habet, quam spiritualem potestatem excellentiorem esse temporali, ut est spiritus excellentior carne; at utramque potestatem, ut spiritum in unum hominem, aut in unam societatem convenisse, nemo est, qui dixerit.

XIII. Denique addit Bellarminus: *neque sunt Christi Pontifices, & Reges ut principales arietes in ovili, sed ut Pastores, & oves, neque in dubium revocari potest, an Pastores ovibus, vel oves Pastoribus cum imperio præsint.* Respondeo, Reges in republica Ecclesiastica oves esse, sed spirituales, & spiritualiter pascendas, non cum imperio, & dominatione temporali, sed spontanee, & libere, ut ex Christi, Petri, sanctorumque Patrum

testimoniis supra allatis satis, & abunde liquet, atque hæc de prima Bellarmini ratione.

XIV. Secunda ratio hæc est: *Respublica Ecclesiastica debet esse perfecta, & sibi sufficiens in ordine ad suum finem, tales enim sunt respublicæ bene institutæ: ergo debet habere omnem potestatem ad suum finem consequendum: sed necessaria est ad finem spiritualem potestas utendi, & disponendi de temporalibus rebus, quia alioquin possent mali Principes fovere hæreticos, & evertere religionem: igitur & hanc potestatem habet.*

XV. Respondeo primo, retorqueri posse a Principibus istud argumentum in Papam, & Ecclesiam, ac inde probare se potestatem habere spiritualem, quia alioquin eorum respublica foret imperfecta, si eis deessent vires disponendi de rebus spiritualibus, Pontifices creandi, malos ac improbos deponendi, cum ex religione, & Ecclesiastica administratione sepæ pendeat reipublicæ tranquillitas.

XVI. Respondeo secundo, propositionem istam: *Respublica Ecclesiastica perfecta est, & sibi sufficiens*, ambiguam esse: duplex enim excogitari potest perfectio reipublicæ Ecclesiasticæ, una, quæ removeat omnia impedimenta salutis æternæ, altera quæ contineat quidquid necessarium est, ut possint homines per eam ad salutem æternam pervenire; prima perfectio procul dubio non convenit Ecclesiasticæ reipublicæ, quandiu in terris degit: nam si ita esset, cur non posset animos ad pœnitentiam flectere? Cur non infanti in utero materno existenti, aut homini in insaniam lapso indulgere? Cur non omnibus peccata donare posset? Quor-

ſum mundus in Eccleſiam concupiſcentiis, terroribus, blandimentis ſuis graſſaretur? Quorſum perſecutionibus, & hæreſibus *infeſtaretur*? Uno verbo, cur non omnia amovere poſſet impedimenta, quæ cœlum claudunt? Cur non & omnia, quæ Eccleſiæ pacem, & tranquillitatem perturbant e medio tollere? Patriæ eſt, non viæ iſta felicitas. At Eccleſiaſtica reſpublica ſecundam habet perfectionem, ut ſcilicet habeat omnem poteſtatem neceſſariam ad finem *ſuum* conſequendum ſuæ poteſtatis reſpectu, non eorum, quæ quomodocumque conducere poſſent ad ſalutem: habet quippe omnem poteſtatem ſpiritualem, qua volentes homines ad cœlum inducat, habet etiam in ſua poteſtate omnia media proportionata ad *iſtum* finem, verbum nempe divinum, & ſacramenta: at poteſtas temporalis non eſt medium ad ſalutem proportionatum; nam, ut diximus, poteſtas temporalis in corpora extenditur, invitos cogit, atque ob id pœnis corporeis plectit: ſalus autem æterna animarum eſt, non corporum, volentibus tantum, atque ultro, & ſponte ad eam adipiſcendam laborantibus dari poteſt, non autem invitis, & metu pœnarum temporalium ad bonum faciendum adactis.

XVII. „ At, *inquit*, neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas utendi, & diſponendi de rebus ſpiritualibus, quia alioquin poſſent mali Principes impune fovere hæreticos, & evertere religionem. “

XVIII. Reſpondeo, non propterea impune Regibus licere hæreticos fovere, & Eccleſiam vexare: nam vindicem ſemper ſive in hac, ſive in altera vita ſentient Deum, & in iſta, ſi Chriſtiani ſunt, poſſunt ex-

com-

communicatione plecti; Religionem vero, & Ecclesiam penitus evertere nunquam poterunt, quia semper obstabit religionis conditor Christus, qui promisit, portas inferi adversus eam non prævalituras, seque ad consummationem sæculi cum suis futurum: itaque quandiu erit Ecclesia in terris, tandiu velut navis variis agitabitur tempestatibus. Hinc eam tyranni vexabunt, adversus quos insurgere minime potest; inde eam hæretici perturbabunt erroribus suis, nec non improbi sceleribus commaculabunt, & tamen extra sinum suum istos hos in ipsis visceribus suis patienter ferre cogetur, atque hoc sensu nunquam erit in terris perfecta. Verumtamen eam neque tyrannorum sævitia, neque hæreticorum rabies, neque improborum perversitas unquam evertent.

XIX. Instat Bellarminus, & ait: „ potest quælibet respublica, quia perfecta est, & sibi sufficiens esse debet, imperare alteri reipublicæ non sibi subjectæ, & eam cogere ad mutandam administrationem: imo etiam deponere ejus Principem, & alium instituere, quando non potest aliter se defendere ab ejus injuriis: ergo multo magis poterit spiritualis respublica imperare reipublicæ sibi subjectæ, & eam cogere ad mutandam administrationem, & deponere Principes, atque alios instituere, quando aliter non potest suum spirituale bonum tueri.

XX. Respondeo, Bellarminum neque exacte loqui, neque directe ratiocinari: Primum enim falsum est, respublicas, aut Reges sibi mutuo imperare posse, par enim in parem non habet imperium: sed contingit nonnumquam, ut Rex, aut respublica

vici-

vicinorum imperiis provocati justissimis armis sese tueantur, aut illatas injurias ulciscantur, ex quo nonnumquam fit, ut *domitis* in poenam injuriarum sibi allatarum populis, leges & dominos pro libito imponant, sed non est par ratio Ecclesiasticæ, & civilis reipublicæ, sunt enim diversi generis, nec potest Ecclesiastica, aut se tueri, aut injurias sibi illatas ulcisci armis temporalibus, sed tantum spiritualibus, ut late demonstratum est supra.

XXI. Urget Bellarminus, atque ut probet gladii materialem potestatem in Ecclesia esse, adducit auctoritatem Bernardi lib. 4. de consid. c. 3. ubi ex eo loco Evangelii: *duo gladii sunt hic*, & ex illo: *conde gladium tuum in vaginam*, infert, *gladium Pontificis esse, licet non ejus manu evaginandus sit, addens utrumque gladium materialem scilicet & spiritualem esse Ecclesiæ; sed hunc quidem pro Ecclesia, illum & ab Ecclesia exercendum, illum Sacerdotis, hunc militis, sed sane ad nutum Sacerdotis, & jussu Imperatoris*. Ubi duo dicit Bernardus, quæ sibi favere autumat Bellarminus, prius est, gladium materialem esse Pontificis, & Ecclesiæ: alterum, hunc nutu, hoc est jussu, & Imperio Pontificis exercendum.

XXII. Respondeo primo, locum Evangelii a Bernardo in sensum alienum detorqueri, ut agnoscit ipse Maldonatus in hunc locum: sane nullus unquam ante Bernardum ita hunc locum exposuit. Secundo, negari non potest, quin sensus iste a Bernardo excogitatus allegoricus sit, & mysticus, e quo nihil concluditur. Tertio, dubitanter loquitur Bernardus: *Tuo*, inquit, *forsitan nu-*

nutu, *etsi non tua manu evaginandus*. Quarto, nutus apud Bernardum non significat potestatem coactivam, sed directivam, seu consilium: sic Bernardum exponunt Joannes de Parisiis, Antonius de Rosellis, Alvarus, Palagius, & Almaricus; in idem recidit, quod habet Joannes Major, Pontificem habere gladium materialem habitu, non actu, *quia potest rogare Principes terrenos, ut sint sibi subsidio*. Porro nutum apud Bernardum non intelligi imperium, sed tantum consilium, ex eo constat, quod opponitur jussui, seu imperio Regis, & Imperatoris. Nam apud Bernardum tres sunt personæ, Pontifex, Imperator, & miles, quibus attribuuntur tria respectu gladii materialis, Pontifici nutus, Imperatori jussus, & militi manus sive executio. Igitur per nutum non intelligit Bernardus imperium, quod vult esse Imperatoris, sed tantum consilium, admonitionem, & exhortationem: gladium autem dicit esse Pontificis, & Ecclesiæ, eo quod debeat pro Ecclesia ad nutum Pontificis, & Imperatoris jussum exeri. Enimvero tempore Bernardi hæc consuetudo invaluerat, ut Imperatores, & Reges ad recuperandam terram sanctam ad nutum Romani Pontificis copias cogerent, atque ad bellum sacrum proficiscerentur. Hujusmodi expeditionum magnus prædicator fuit ipse Bernardus, & huc spectat cum ait, gladium materialem ad Pontificem, & Ecclesiam pertinere, licet non hujus manu sit exercendus.

XXIII. Denique nutus ille Pontificis, aut potestas gladii, de quibus Bernardus agit, Regum depositionem minime spectant. Nam ex ejus mente tantum abest, ut gladius materialis

terialis ex nutu Ecclesiæ a milite contra Imperatorem stringi possit, ut sine hujus *jussu* stringi non possit.

XXIV. Itaque manifeste hoc loco Bellarminus abutitur, cum ex eo vult ostendere, Reges posse deponi, regnisque spoliari jussu Romanorum Pontificum.

XXV. Nec enim dicit Bernardus, quod adversariis probandum esset, quod si Imperator nolit ad nutum Pontificis gladium stringere, aut si contra ejus nutum evaginet, tunc posse illum a Pontifice deponi, & gladium in eum ipsum exerceri. Hoc, inquam, non dicit Bernardus, imo supponit exercendum non esse, nisi Imperatori jussu.

XXVI. Tertia Bellarmini ratio *hæc est*: Non licet Christianis tolerare Regem infidelem, aut hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim, vel infidelitatem: at judicare an Rex *pertrahat* ad hæresim, nec ne, pertinet ad *Pontificem*, cui est commissa *cura religionis*; ergo Pontificis est judicare, Regem esse deponendum, vel non deponendum.

XXVIII. Respondeo, propositionem Bellarmini, ut patet, seditiosam esse, verbo Dei contrarium, & antiquæ Ecclesiæ adversam. Seditiosa est, quia omnibus subditis in Reges suos, si semel sibi persuaserint Reges suos a fide deviare, arma subministrat proditioni; intestinis, & civilibus bellis, ac, quod pejus est, occultis in Regum vitam moliminibus viam pandit latissimam; verbo Dei contraria, quo scilicet jubetur, obediri dominis etiam dyscolis, & rogari Deum pro Imperatoribus, & Regibus iis, qui in sublimitate constituti sunt, reddi

quod

quod Cæsaris est, Cæsari, eo tempore, quo Imperatores erant Ethnici, & Christianæ religioni infensi: demum Ecclesiæ antiquæ praxi adversantur: numquid enim illa Nerones, Trajanos, Diocletianos non toleravit? Numquid Apostatæ Juliano? numquid non hæretico Constantio, Valenti, aliisque semper patuit? an aliquid in eos molita est? Nec dicat Bellarminus, vires Ecclesiæ tum non suppetiisse; suppetebant enim tum longe majores, quam cum Romani Pontifices istud in Reges longe minus noxios conati sunt. Quid quod pro illorum salute, & incolumitate *quotidie* preces tanquam ex *officio fuderunt*, & propter conscientiam, non propter iram obedire se protestati sunt, ut alte probavimus supra. Itaque propositio Bellarmini hoc sensu accepta, quod non liceat Reges hæreticos ullo pacto tolerare, ita ut oporteat eos dejicere de throno, obedientiam eis negare, alios constituere, seditiosa est, verbo Dei contraria, & antiquæ Ecclesiæ praxi adversa. Si vero eo sensu sumatur, quod non licet consentire Regi infidelitatem profitenti, quod oportet eum hortari, arguere, increpare, cum animi patientia, quod etiam nonnunquam utile est, censuras, & excommunicationes interminari, aut inferre, hoc sensu verum est, non licere Regem tolerare hæreticum, & impium: sic Christus Herodem non toleravit, quem ut vulpem redarguit. Herodem item non toleravit Joannes, quem adulterii palam reprehendit. Non toleravit Ambrosius Theodosium homicidii reum, quem pœnitentiæ subjecit, & Ecclesiæ ingressu prohibuit: veruntamen non propterea Reges desinunt haberi pro Regibus: imo dum reprehenduntur

eorum flagitia, regia in eis dignitas ac majestas sola in veneratione habetur. Verbo dicam, Regum impietates, & flagitia minime tolerantur, at Reges ipsi propter potestatem ipsis a Deo creditam, ac Reipublicæ tranquillitatem tolerantur: sic Marcellus melius proculdubio, quam Bellarminus bonos Imperatores se voto expetere ajebat, qualescumque tolerare, apud Tacitum libro 4.

XXVIII. Propositionem suam confirmare conatur Bellarminus, atque ostendere Reges Ethnicos, & Hæreticos fuisse olim ab Ecclesia toleratos tantum ob defectum virium, primo, quia prohibiti sunt Judæi Regem eligere, qui non esset Judæus, quod præceptum morale fuit: ac proinde eadem æquitate Christiani tenentur sibi non constituere Reges, nisi Christianos; ergo si constituti Christianæ religioni deficiant, debent deponi.

XXIX. Secundo, quia primi Christiani ex Apostolo 1. Cor. 6. novos Judices temporalium caussarum constituebant. Tertio, quia tolerare Regem hæreticum, & infidelem, conantem pertrahere homines ad suam sectam, est religionem exponere evidentissimo periculo.

XXX. Respondeo, ex istarum confirmationum levitate dignosci quantum Bellarmini propositio solidis destituatur fundamentis. Ad primum dico, præceptum Judæis datum de non habendo Rege, nisi Judæo, non esse præceptum naturale, quod semper locum habeat, alioquin natura ipsa dictaret non esse habendum alium Regem, nisi suæ gentis: sed constat, aliquando evenire, ut exteri potius sint eligendi in Reges, quam ipsius

ipsius regionis incolæ, unde præceptum istud de eligendo Rege Judæo, cæremoniale potius dici debet, aut politicum, quam morale: sed esto naturali æquitati convenientius sit eligere Regem ejusdem gentis, quam exterum; an propterea si quis electus fuerit, tolerandus non est? Hic fallit Bellarminus persuadere volens idem esse constituere Regem, & constitutum tolerare: esto, non debeant in regnis electivis Reges eligi, nisi Christiani; an propterea si semel electi in hæresim prolapsi fuerint, dejiciendi sunt, aut deturbandi? Deinde etsi locum istud haberet in regnis electivis, ubi potestas regia tota est in plebe, aut magnatibus, locum non habet in regnis successivis, ubi potestas regia non pendet amplius a populo. Denique probaret istud argumentum, Regem a populo deponi posse, non autem a Papa, aut Ecclesia.

XXXI. Ad secundam confirmationem respondeo, Judices istos a primis Christianis constitutos haud fuisse Judices sæculares potestatem coactivam habentes, sed tantum arbitros, ex quorum constitutione nihil detrahebatur juris Romanis Imperatoribus: fatetur ipse Bellarminus, eos non habuisse potestatem coactivam, sed negat arbitros fuisse, quia non eligebantur a partibus, sed a cœtu Christianorum, mihi vero sufficit eos non aliam, quam arbitrorum potestatem habuisse, sive a populo, sive a partibus electi fuerint: at, inquit, obligabantur Christiani, qui causas habebant, eas ad illos deferre, imo id consilii, & perfectionis erat potius, quam præcepti: ut ut sit, obligari non poterant, nisi ex consuetudine, aut lege Ecclesiastica, istos adire

sub

sub pœnis tantum spiritualibus, & Ecclesiasticis.

XXXII. Ad tertiam confirmationem respondeo; tolerare Regem hæreticum, aut infidelem, non esse exponere religionem evidentissimo periculo, sed tantum pati religionem esse in periculo, quia ei nisi injuste agendo occurri non potest: non sunt autem facienda mala, ut eveniant bona; quippe cum jure naturali, & divino legitimis Principibus vi, & armis resistere nunquam liceat, aut eos de throno dejicere, ne propter bonum quidem religionis id licebit. At, inquit Bellarminus, quando jus divinum, & humanum pugnant, debet servari jus divinum, omisso humano. De jure autem divino est servare veram fidem, & religionem, quæ una tantum est, non *multæ*, de jure autem humano est, quod hunc, aut illum habeamus Regem. At, inquam ego, non pugnant ista, servare veram fidem, & religionem, & tolerare Regem hæreticum; nam servari potest religio, & tolerari Princeps infidelis: deinde tam juris est divini Regibus obedire legitimis, quam religionem servare; & quamvis jure humano hic, aut ille Rex constitutus sit, juris tamen divini est, Regi hoc modo constituto obedire, sicut etsi jure tantum humano hoc, vel illud tuum sit, vel meum, juris tamen divini est, tuum non furari: sicut ergo non licet ad bonum religionis furari, perfide agere, patrare parricidia, ita etiam non licet Regem regno spoliare. Denique ista omnia Bellarmini argumenta non probant, Regem a Pontifice posse deponi, sed a populo, quod ab intento Bellarmini alienum est.

XXXIII.

XXXIII. Instat denique Bellarminus, cur non potest liberari populus fidelis a jugo Regis infidelis, & pertrahentis ad infidelitatem : si conjux fidelis liber est ab obligatione manendi cum conjuge infideli, quando ille non vult manere cum conjuge Christiana sine injuria fidei, ut aperte deduxit ex Paulo 1. Cor. 7. Innocent. in cap. *Gaudemus*, extra de divortiis.

XXXIV. Respondeo primo, dupliciter retorqueri posse hoc argumentum in Bellarminum; primo enim licet conjugi fideli tolerare infidelem, si consentiat infidelis: *Si infidelis*, inquit Apostolus, *consentit habitare cum illa, non dimittat virum*. Ergo etiam licet tolerare Regem infidelem, quod Bellarminus negat. Secundo, non dissolvitur matrimonii vinculum ob apostasiam, & hæresim, sed tantum ob infidelitatem; ergo nec solvitur obedientia Regibus debita ob eorum apostasiam, aut hæresim: igitur argumentum Bellarmini ad summum de infidelibus tantum Regibus aliquid probaret, de iis vero, qui in hæresim, aut apostasiam lapsi sunt, contrarium demonstraret.

XXXV. Respondeo secundo, in illorum sententia, qui dicunt matrimonium ab infidelibus contractum, uno conjugum ad fidem veniente solvi, vel indissolubile non esse matrimonium ab infidelibus contractum; vel si dicatur indissolubile in hoc casu dispensasse ipsum Dominum per legem a D. Paulo promulgatam; at in lege publica, communi, & divina, de obedientia Regibus debita non dispensavit Christus, quin imo Evangelicum addidit de illa præstanda præceptum, atque ideo dispar est utriusque ratio. Denique si quid probaret istud Bellarmini

mini

mini ratiocinium, probaret, hominem ab obedientia Regi infideli debita, statim atque convertitur ad fidem, eximi, sicut statim atque unus conjugum ad fidem convertitur, vinculum matrimonii dissolvi dicitur.

XXXVI. Quarta ratio Bellarmini ejusmodi est: „ Quando Reges, & Principes ad „ Ecclesiam veniunt, ut Christiani fiant, re„ cipiuntur cum pacto expresso, vel tacito, „ ut regna sua subjiciant Christo, & polli„ ceantur, se Christi fidem servaturos, & „ defensuros, etiam sub poena regni per„ dendi: ergo quando sunt hæretici, aut „ religioni obsunt, possunt ab Ecclesia judi„ cari, atque etiam deponi a Principatu.

XXXVII. Respondeo primo, hujusmodi pactum inauditum prorsus esse, nec in Baptismo, aut inauguratione cujusquam Regis expresse aut tacite factum haberi posse: Reges equidem ad Baptismum accedentes solemni sacramento, sicut & ceteri homines se obstringunt ad fidem Christi servandam, sed sub poenis tantum spiritualibus, si ab ea defecerint: nullo autem pacto sub poena depositionis, privationis bonorum, aut alia hujusmodi; deinde etsi Reges forte hujusmodi sacramentum emitterent in Baptismo, vel inauguratione sua: *si a fide defecerint, aut Ecclesiam deseruerint, regnum, & vitam amittant.* Si, quis, inquam, istis usus esset verbis in Baptismo, aut inauguratione, non propterea posset ab Ecclesia deponi, si fieret hæreticus, aut Ecclesiam desereret, quia hæc nihil aliud sunt, quam imprecatio, qua Dei vindictam in caput suum armat, non autem potestatem dat aliis, ut regno privetur.

XXXVIII.

XXXVIII. Quinta, & ultima ratio Bellarmini hæc est: cum Petro dictum est Joannis 21. *Pasce oves meas*, data est ei omnis facultas, quæ necessaria est Pastori ad gregem tuendum; sed Pastori necessaria est potestas triplex. Prima circa lupos, *ut eos arceat omni ratione, qua poterit*: altera circa arietes, *ut si quando cornibus lædant, possit eos recludere*: tertia circa oves reliquas. *Primo lupi sunt hæretici, &c. ergo si Princeps aliquis ex ove, aut ariete lupus fiat, idest, ex Christiano hæreticus, poterit Pastor Ecclesiæ eum arcere per excommunicationem, & simul jubere populo, ne eum sequatur, & proinde privare dominio, quod habet in fideles.*

XXXIX. Respondeo, Petrum accepisse triplicem istam potestatem, quoniam ita placet Bellarmino, pascendi ovium potestatem distinguere, sed spiritualem, & in ordine ad spiritualia: itaque potuit ipse, possunt & ejus successores lupos, vel hæreticos, & errantes arcere per excommunicationem, sed ab Ecclesia, non a societate civili: potest itidem eos privare bonis, & communione in spiritualibus, non autem bonis temporalibus, rebusque jure divino, & naturali debitis, sicut potest oves pascere, sed spirituali tantum pabulo, hoc est, verbo Dei, & sacramentis: quapropter hujus argumenti negatur tantum postrema conclusio: *Et proinde privari dominio, quod habet in fideles*; nam licet Pontifex possit Principem hæreticum excommunicatione plectere, licet possit populum admonere, imo & ei jubere, ne hæresim Regis sequatur, non potest tamen Regem privare regno, aut jubere populo, ne ipsi in rebus temporalibus pareat. Hanc certe potestatem pascendi non agnovit in se

Pe-

Petrus, qui Neroni Christianos obedire jussit; nec agnoverunt ejus successores, qui Principibus infidelibus, & hæreticis obedientiam se debere protestati sunt; non agnovit denique universa Ecclesia, quæ verba hæc, *pasce oves meas*, de spirituali tantum potestate, quæ spiritualia sola respiciat, intellexit. Mitto, quod istud argumentum, sicut & alia omnia, non magis probant, Pontifici Romano potestatem esse deponendorum Regum, quam cuivis Episcopo, quod a Bellarmini placitis alienum maxime est.

§. III. *Respondetur rationibus ab exemplis, sive a factis ad jus concludentibus.*

Ante omnia observandum est, Theologis omnibus persuasum semper fuisse a facto ad jus raro recte concludi, cum singularia facta singula, sine lege præcedenti jus facere minime possint. Unus est Christus, cujus acta totidem sunt documenta, & cujus exempla imitari non tantum possumus, sed & debemus. At quantum ad alios, qui in cathedra Moysis sedent, monuit idem Christus Matth. 24. *Qui dicunt facite, at secunnum facta eorum ne faciatis*. Porro si exempla, & facta in genere ad jus constituendum raro vim habent, nullius certe sunt auctoritatis aut ponderis, quando ea tantum sunt illius partis, cujus interest jus aliquod constitui, reclamante altera, cujus interest non constitui. Ut enim aliquis longi temporis possessione jus aliquod usu capiat, necesse est, ut sit possessor bonæ fidei; talis autem esse non potest, nisi qui sub aliquo titulo, sive vero, sive apparenti, & nemine reclamante

pos-

possidet, neutrum autem in præsenti negotio contingit; nam Pontifices Romani a Gregorio VII., sine ullo titulo, sive vero, sive apparenti, Reges deponere conati sunt, & sententias in eos tulerunt; at semper reclamatum est, tum ab ipsis Regibus, tum ab eorum subditis, tum denique a viris doctrinæ, eruditione, & pietate præstantibus. Atque ideo exempla a Bellarmino, ceterisque allata, ad jus Pontificum in temporalia Regum bona stabiliendum haud magni sunt ponderis: ea tamen nos breviter percurremus, & ex singulis nihil omnino probari docebimus.

De Excommunicatione Theodosii.

Primum, & antiquissimum de excommunicatione Theodosii ad præsens institutum haud pertinere ipse quoque fatetur Bellarminus, agnoscens se illud non in Barclajum, sed in quosdam Anglocalvinistas attulisse, qui negant Principem excommunicari posse. Et certe Ambrosius nihil quidquam in regnum Theodosii, aut Regem ejus tentavit, sed eum tantummodo ob cædem Thessalonicensem aditu Ecclesiæ prohibuit. Nec proprie illum excommunicavit; nam, ut diximus, excommunicatio duplex fuit, mortalis, & medicinalis. Patet autem, Theodosium neutra proprie excommunicatione fuisse perculsum: non mortali, quia facti sui eum dolebat, ultroque se pœnitentiæ subjiciebat: nec proprie medicinali, nam pœnitentiæ publicæ laboribus subjectus non fuit, & cum ceteris pœnitentibus ad fores Ecclesiæ non stetit. Quid ergo? Theodosium Ambrosius aditu Ecclesiæ, & participatione

sacramentorum per aliquod tempus prohibuit, ut non pauci Christiani tum temporis ob delicta non ita gravia abstinebantur. Sic in Concilio Eliberitano abstineri jubentur per aliquod tempus, qui muneribus publicis fuerint defuncti, aut qui per tres Dominicas ad Ecclesiam non accesserint, non autem pœnitentiæ subjici, & proprie excommunicari, ut ceteri graviorum criminum rei. Hujusmodi pœnæ, qua qui plectebantur, dicebantur abstenti, nonnunquam aliis etiam in Canonibus aliquot vestigia cernere est, ejusque non raro mentionem injicit S. Augustinus; sed quidquid sit, certum est, Theodosium ab Ambrosio limine Ecclesiæ, precibus, oratione, admonitione, non sententia prohibitum, ultro paruisse, necnon aliquandiu sine communione stetisse, ac deinde sponte, & libere publica resipiscentiæ signa dedisse, ut restitueretur Ecclesiæ: sic rem refert Theodoretus lib. 5. hist. c. 18. „ Imperatori Mediolanum ingresso, ac more solito ad Ecclesiam venienti obviam processit extra vestibulum (Ambrosius) & a sacri liminis ingressu eum prohibuit, his verbis: *ignoras*, ut puto, Imperator, perpetratæ abs te cædis gravitatem, & furore jam sedato, nondum ratio scelus, quod admissum est, intellexit ..... quibus oculis templum communis Domini aspecturus, quibus pedibus sanctum solum calcaturus; quomodo manus extensurus, injuste cæsorum sanguine stillantes, quomodo sacrosanctum Domini corpus manibus excepturus es? quomodo pretiosum sanguinem admoturus es ori tuo, qui verbo furoris tui tot hominum sanguinem injuste fudisti.

„ sti. Abscede igitur, nec posterioribus fa-
„ ctis prius peccatum augere velis. Accipe
„ vinculum, quod Deus omnium Dominus
„ suffragio suo comprobat, medicabile est
„ enim, & sanitatis restituendæ vim habet.
„ His verbis obtemperans Imperator, divi-
„ nis quippe innutritus oraculis probe no-
„ rat, quæ Sacerdotum, & quæ imperato-
„ rum essent officia, flens ac gemens rever-
„ sus est in Palatium, longo post tempore
„ elapso, octo enim menses excesserunt,
„ Servatoris nostri dies advenit. " Narrat deinde, quomodo Imperator eo die ad Ecclesiæ aditum venerit, & ab Ambrosio suppliciter sibi vincula relaxari petierit, fueritque Ecclesiæ ab illo restitutus ea conditione, ut legem ferret, ut sententiæ de cæde aut bonorum proscriptione, non ante triginta dierum spatium executioni mandarentur. Itaque Ambrosius neque pœnas temporales Imperatori irrogavit, neque necatus est, neque Imperatorem, si admonitioni suæ non paruisset, regno privaturus erat; imo cum audisset, eum per vim Ecclesiam ingressurum, eodem referente Theodoreto: *Si regnum flectit in tyrannidem, paratus sum occidi*. Et lib. 5. Ep. 3. ad Theodos. *Causam*, inquit, *contumaciæ in te nullam habeo, sed habeo timoris, offerre non audeo sacrificium, si volueris assistere*. Itaque hoc unum poterat Ambrosius, si non paruisset Imperator, sed vi in Eccesiam irrupisset, a divinis cessare sacrificiis. Sic in alia occasione: *Rogamus*, inquit, *Auguste Imperator, non pugnamus, resistere non possumus, sed Ecclesiam tradere non debemus*.

II. Ex eo tamen exemplo Bellarminus ostendere se voluisse ait, *posse Principes Ec-*

clesiasticos non solum in foro interno conscientiæ, sed etiam in foro externo Ecclesiastico disponere de temporalibus in ordine ad spiritualia. Primo, quia causam cædis ab Imperatore imperatæ, tanquam ad suum tribunal pertinentem judicavit. Secundo, quia Imperatori mandavit, ut legem de civilibus ferret.

III. Respondeo, dubium non esse, quin Episcopus possit cognoscere de crimine Principis in foro interno Ecclesiastico, & illud punire pœna Ecclesiastica, imo & sub pœna Ecclesiastica jubere, ut hoc vel illud emendet, hoc vel illo modo de bonis disponat. Ubi enim temporalis res cum manifesto aut facto, aut peccato conjunctæ est, tunc illa ratione peccati Ecclesiasticæ est notionis, non ut absolute de ea disponat Ecclesia, sed ut moneat hanc, aut illam *actionem* Dei lege non licere, ut verbi causa decernere duello, usuras exercere: ac præterea deliquentes Ecclesiasticis pœnis coerceat, non temporalibus: quia hæ scilicet in solius Magistratus potestate sunt. De temporalibus igitur agi potest in foro Ecclesiæ, sed spiritualiter, & in ordine ad spiritualia, quatenus adjunctam habent bonitatem, vel malitiam moralem. Itaque potuit Ambrosius Theodosium ob cædem Thessalonicensem, quæ manifestum erat peccatum, objurgare, reprehendere, excommunicare; potuit etiam ei sub pœna excommunicationis, & retentionis peccatorum mandare, ut legem ferret, quæ ejus furori deinceps obviaret. Non potuit autem aliam pœnam in eum, si parere noluisset, irrogare. Deinde vero Ambrosius causam illam non egit in foro contentioso Ecclesiastico coram Presbyterorum, aut Episcoporum Concilio, sed

ad

ad fores Ecclesiæ oratione potius, & exhortatione, quam sententia, & judicio. Quod vero spectat ad mandatum de lege promulganda, respondert primo posset, non omnino certum videri, utrum lex illa hac occasione facta fuerit, quippe illa data legitur, tum apud Cassiodorum, tum in utroque Codice, ubi extat Antonio, & Siagrio Coss. octo annis ante cædem Thessalonicensem sub Gratiano, & Valentiniano; quapropter vel lapsus est Theodoretus, dum dixit illam legem hujus cædis occasione latam fuisse, vel saltem ea lex prius a Gratiano lata, a Theodosio tantum tunc est renovata: ut ut sit, hoc non arguit in Episcopis supremam potestatem de temporalibus disponendi, aut cogendi Reges pœnis temporalibus ad leges quaslibet ferendas, ut inde inferre vult Bellarminus, sed tantum probat Episcopo, & Presbytero potestatem esse indicendi etiam Regibus sub pœna retentionis peccatorum, ut remedia, quæ ad ea sananda necessaria esse duxerint, adhibeant. Necessariam autem putabat Ambrosius legem in remedium furoris Imperatoris, necnon ad conversionis indicium, quapropter potuit ei sub pœna absolutionis non consequendæ imperare, ut legem istam ferret, cum præsertim nova non esset, sed antea promulgata; at imperite inde inferretur licere Pontificibus mandare Regibus omnibus sine ordine ad pœnitentiam, ut has, vel illas leges civiles ferant, &, nisi paruerint, eos non tantum excommunicationibus plectere, sed & regnandi jure privatos decernere. Mitto, quod totum istud exemplum Theodosii, si quid probaret, probaret sane, Episcopos omnes id juris in

Reges habere, quod Curiales Romani procul dubio nollent.

De Privilegio Sammedardensi, aliisque similibus.

Post Theodosii tempora nullum antiquius monumentum habent adversarii, quod opponant, quam privilegium, quod a S. Gregorio I. Monasterio sancti Medardi indultum esse dicitur. Nam excommunicationem Arcadii Imperatoris, & Eudoxiæ ab Innocentio I. quam nonnulli opponebant ex Nicephoro lib. 13. c. 34. commentitiam esse jam constat apud omnes, itaque hac missa, de privilegio sancti Medardi breviter dicemus. In eo post multa, & extraordinaria privilegia Abbati Monasterii Sammedardensis concessa in eos, qui illa violaverint, hæc subjiciuntur: „ si quis Regum, Antistitum, Judicum, & quarumcumque sæcularium personarum hujus Apostolicæ auctoritatis, & nostræ præceptionis Decreta violaverit, & cujuscumque dignitatis, vel sublimitatis sit, honore suo privetur, &c. "

II. Respondeo, privilegium hoc esse subdititium, & ab alieno recentiore Gregorio affictum, ut concedunt jam eruditi omnes, & invicte ab eruditissimo viro Launoio demonstratum est. Primo enim nullus est MS. Codex Epistolarum Gregorii ante quingentos annos editus, ubi privilegium Sammedardense occurrat; recentiores vero vel nulli, vel pauci sunt, qui illud repræsentent; non habent illud MSS. Codices, qui sequuntur, MS. Codex Monasterii sancti Audoeni Rhotomagensis, 2. MS. Carmelitarum Pari-

risiensium, item Cisterciensis, MSS. Cluniacensis, Corbeiensis, Genefecensis, Lyrensis, Mosciasensis, sancti Petri Carnotensis, Pratellensis, S. Remigii Rhemensis, Codex MS. Puteanus in Bibliotheca Regia, Codex Bibliothecæ Sorbonicæ, Codices duo MSS. Bibliothecæ Tellerianæ, Codex MS. Thuanæ, Codices antiquiores MSS. Bibliothecæ Victorinæ, nam in alio recentiori ibidem reperitur. Cum primum vero Codex ille Luteriæ editus est anno 1508. privilegium illud in Archiviis Sammedardensium ad calcem lib. 2. tanquam aliorum opus est rejectum, atque hunc locum retinuit, donec Romæ edita sunt opera Gregorii sub Sixto V. quo tempore ad lib. 2. Ep. revocatum est, & inter Epist. 38. & 39. interpositum.

III. Secundo, nullam hujus privilegii mentionem facit Diaconus exscriptor vitæ sancti Gregorii, etsi se dederit occasio cum lib. 3. c. 1. de rescripto Gregorii ad Brunichildem, & Thodebertum Regem Galliæ mentionem facit, nullam item Gregor. VII. qui in Epist. ad Herimannum Metensem, ubi laudat privilegium Xenodochii Augustodunensis eidem Gregorio attributum ad probandam abdicationem Henrici IV. de hoc vero Sammedardensi privilegio, quod ejus proposito longe magis favisset, omnino silet.

IV. Tertio, stylus hujus privilegii alienus a stylo Gregorii, & recentius ævum sapit; ridicula inscriptio ei præfixa est, qualem nunquam habet Gregorius. In eo possessiones, & villæ vocantur Mansi, fundi, Regii fisci, sanctus Medardus, Dominus Medardus, quæ omnia sunt ævi Gregorio

multum recentioris. Successorum itidem nomen ibi sæpe occurrit, quod ante Dagoberti tempora non erat in usu.

V. Quarto, multa continet hoc privilegium falsa, qualia sunt Monasterium S. Medardi olim dictum fuisse Monasterium sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & beatorum Petri, ac Stephani; patet enim ex Gregorio Turonensi lib. de glor. Conf. cap. 95. lib. 4. Hist. Franc. 19. Fortunato lib. 4. de vita Martini, & ab ipso Gregorio sæpe, & aliis, nunquam aliter dictam hanc Ecclesiam, quam sancti Medardi Basilicam, quam tempore Gregorii Monasterium fuisse probari minime potest.

VI. Quinto, subscriptiones νόθιαι hujus instrumenti statim produnt. Subscribunt ei Alexandrinus, & Carthaginensis *Antistites*, ad quos res ista quid pertinet? Numquid illi Romam venissent, ut Monasterii Gallicani, & ne quidem de nomine sibi noti privilegio subscriberent? Subscribunt *item* duo Portuenses Episcopi, unus Gregorius, alter Felix nomine, Eutherius Arelatensis subscribit, qui tunc Arelate non præsidebat, sed Virgilius: Ætherius vero, *non Eutherius* Lugdunensis erat, non Arelatensis Episcopus. Augustinus Cantuariorum, & Meletius Londaniæ Episcopi subscribunt, qui tum nondum erant Episcopi: subscribit nescio quis Satellius Burdegalensis, *cujus* nulla alibi memoria, imo tum florebat Burdegalæ Episcopus Gundegisilus. Flavius Rhemensi, cujus subscriptio quoque legitur, ante hæc tempora Rhemorum Episcopus fuit juxta Fortunatum, & Concilio Arvernensis anno 535. subscripsit. Denique post Episcopos subscribit Rex Theodoricus, qui non-

nondum Rex erat, vivente adhuc Childeberto Patre.

VII. Sexto, datum dicitur istud privilegium 7. Kalendas Junii anno ab Incarnatione Domini 594. Indictione 11. hæc autem Indictio non in annum 593. incidit.

VIII. Septimo, privilegia his indulta Abbati Sammedardensis Monasterii, & fastuosa illa verba in Reges longissime absunt a genio, & mente sancti Gregorii.

IX. Demum, anno 1131. nondum fuisse confectum istud privilegium, colligitur ex Chronico S. Medardi, ubi notatur Innocentium II. Papam tunc Odonem Abbatem hujus Ecclesiæ consecrasse, invito, & contendente Episcopo Suessionensi Josseno, & postea Basilicam S. Medardi de novo consecrasse. Quod si privilegium Gregorii tum notum fuisset, protulissent illud Monachi Sammedardenses, nec contradixisset Jossenus Suessionensis.

X. Quæ cum ita sint, non videtur multum laborandum in explicanda formula, quæ subjicitur: *si quis vero Regum &c. honore suo privetur*. Nihilominus tamen hæc non astruunt, Gregorium sibi usurpasse Regum deponendorum potestatem; quis enim non statim intelligat, hæc verba imprecantis potius esse, quam imperantis; ita ut significent tantum optare Gregorium, ut Reges, qui privilegium a se datum violaverint, Deum vindicem habeant, & regno suo priventur. Quod genus imprecationis nunc addi solet extremis Bullarum, & Constitutionum verbis: *Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationes omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, ac Pauli Apostolorum incurrat, vel incursurum se sciat*. Imprecandi formulæ pares

inveniuntur in Concilio Toletano IV. c. 75. & VI. c. 111., nec non VII. c. 1. ac demum VIII. c. 10. & aliis in locis. *Alium* vero sensum non posse habere verba privilegii hujus, ostendunt sequentia: *Omnium maledictionum anathemate, infideles, & heretici ab initio sæculi usque in præsens damnati sunt, cum Juda traditore Domini in inferno inferiori damnetur*. Quæ verba non possunt esse jubentis, cum Pontifex non habeat potestatem homines damnandi, & his vel illis inferni pœnis afficiendi, sed necessario sunt hominis divinam vindictam imprecantis. Idem dicendum de istis, *honore suo privetur*, divina scilicet vindicta, non Pontificis jussu. Adeo enim, ut vidimus, ab ea crudelitate fuit alienus Gregorius, ut noluerit in cujusquam hominis mortem consentire ad Longobardos religionis, & Sedis suæ hostes delendos.

XI. Eodem modo explicanda est similis formula, quæ in privilegio Xenodochii Augustodunensis reperitur his verbis concepta: *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque sæcularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, potestatis suæ, honorisqu: dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat*. Tres extant Epistolæ, in quibus istud privilegium cum ista imprecatione reperitur lib. Epist. XI. Epistolis 10. 11. & 12. verum istud quoque privilegium liceat a Gregorio VII. laudetur, atque ideo Sammedardensi sit antiquius, Gregorio tamen suppositum videtur: primo enim privilegium istud tam varie habetur, ut intelligi possit illud vel esse suppositum, vel interpolatum. Aliquibus in Codicibus una

tan-

tantum Epistola habetur, in aliis duæ, in paucis tres. In prima Epistola ad Senatorem privilegium dicitur Xenodochio concessum. In 2. ad Thessaliam dicitur esse sanctæ Mariæ in urbe Augustodunensi. In tertia ad Luponem dicitur privilegium Ecclesiæ sancti Martini in suburbano Augustodunensi, quis hæc secum conciliet? Secundo, Joannes Diaconus Actorum sancti Gregorii diligens Collector horum privilegiorum non meminit. Tertio, privilegia cetera a Gregorio concessa isti dissimilia maxime sunt, sive quoad res, ac præcipue quoad istam clausulam, quæ nullibi reperitur. Quarto poena hæc comminatoria minus convenit Gregorii modestiæ in Reges, imo absurda est, & injusta: quis dicat Reges regno privandos esse ob violatum hujusmodi privilegium? non est ergo verisimile hujusmodi privilegium a B. Gregorio indultum esse.

XII. Veruntamen ad privilegii hujus γνησιότητα astruendam multa moliuntur adversarii. Primo Gregorii VII. qui illud profert, auctoritatem venditant, deinde Flodoardum adducunt, qui lib. 3. Hist. Rhemensis mentionem facere videtur alterius privilegii ad instar hujus concessi; addunt referri hanc ipsam clausulam in vita sancti Hugonis Augustodunensis apud Andream du Chesne t. 3. script. Galliæ. Quibus accedit omnium MSS. Codicum auctoritas.

XIII. Respondeo, his momentis probari quidem hoc privilegium ante Gregorium VII. esse confectum, at non ostendi illud Gregorii I. genuinum opus esse, cum nullus scriptor ei æqualis aut suppar illud laudarit, aut Gregorio I. tribuerit. Deinde vero fieri potuit, ut aliquod privilegium

fuerit Augustodunensi Ecclesiæ concessum a Gregorio, sed quod postea interpolatum est. Id verisimile facit varietas MSS. in hoc privilegio referendo. Nec movere quemquam debet MSS. consensus, cum enim olim libri a Monachis pluribus uno dictante conscriberentur, hinc factum est, ut in plures MSS. Codices eadem interpolatio permanaret. Sed quidquid sit de Augustodunensis privilegii, atque hujus clausulæ *vobis*, dici non potest hanc alium habere sensum, quam imprecatorium. Docent id verba, quæ sequuntur allata: „ Et nisi vel ea, quæ ab „ illo male ablata sunt, restituerit, vel di„ gna pœnitentia illicite acta defleverit, a „ sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, „ ac Domini nostri Redemptoris Jesu Chri„ sti alienus fiat, atque in æterno examine „ districtæ ultioni subjaceat ". Nonne his verbis Gregorius satis ostendit nullam aliam præter excommunicationis pœnam ab Ecclesia infligi posse, ceteras a Dei vindicis ira expectandas? Mitto, quod imprecatio ista tam respicit summos Pontifices, qui nomine sacerdotum comprehenduntur, quam ipsos Reges; sed illos deponi aut honore privari a quoquam posse, præterquam a Deo nolunt adversarii, nisi forte in casu hæreseos: viderint ergo ipsi, quomodo hoc privilegium explicent.

De depositione Vambæ Regis Hispaniarum.

In exemplum depositionis Regum adducitur a nonnullis Vambæ Regis Hispaniarum depositio, & Eruigi in hujus locum electio, quæ a Concilio Toletano XII. confirmata est: rem sic refert Lucas Tudensis in Julia-

no

no Toletano: „ Tempore beatæ memoriæ
„ Cindanfiundi Regis ex Græcia venit vir
„ quidam nomine Andabatus Græcorum ge-
„ nere nobilis, qui ab Imperatore suo ex-
„ pulsus est in Hispaniam, quem Recen-
„ tiuntus Rex magnifice suscepit, & ei in
„ conjugium consobrinam suam dedit. Ex
„ quo conjugio natus est ei filius nomine
„ Eruigius, qui cum esset in Palatio regio
„ enutritus honore Comitis sublimatus, ela-
„ tus superbia callide adversus Regem Vam-
„ bam excogitavit, & potionem lethiferam
„ dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ
„ perdidit: cumque Episcopus civitatis, &
„ optimates Palatii, qui erant fideles Re-
„ gis, quos potionis causa latebat, vidissent
„ Regem jacentem absque memoria, causa
„ pietatis commoti, pœnitentiam volentes ei
„ perficere, unctionem sancti Olei, & Com-
„ munionem Christi Corporis obtulerunt;
„ sed factum est, ut Rex a potione libera-
„ tus etiam præsciens, quod ille extremæ
„ unctionis Episcopus peregerit Sacramen-
„ tum, in Monasterium perrexit ". Addit
Concilium Toletanum, Eruigium ab ipso
Vamba scripto Regem esse designatum,
datumque ab isto in mandatis Juliano To-
letano Episcopo, ut illum ungeret in Re-
gem.

II. Ex hac narratione liquet, Vambam
Regem non a Pontifice, non a Concilio
fuisse depositum, sed eum ultro regno se
abdicasse, & Eruigium elegisse, quanquam
malis profecto artibus, dataque illi potio-
ne, quæ mentem ejus perturbaret, hunc ab
eo consensum extorsit. Concilium porro To-
letanum XII. convocatum minime est ad de-
ponendum Vambam, aut eligendum Erui-
gium.

gium, sed cum congregatum esset, jussit Eruigius renuntiationem Vambæ, electionemque suam ab Episcopis examinari, atque confirmari. Nam initio Synodi Eruigius se jam regem esse profitetur ita Episcopos alloquens: *Unde*, inquit, *licet sublimationis nostræ primordia paternitati vestræ opinabili ratione non lateant, quibus clara divinorum Judiciorum dispositione præventus, & regnandi conscenderim sedem, & sacrosanctam Regni perceperim unctionem, nunc tamen melius id poteritis, & scriptorum relatione cognoscere, & promulgationis vestræ sententiis promulgare. Ut sicut sedem regni nostri primordia conventus vestræ sanctitatis compererit divinitus ordinata, ita & orationum solamen impendat, & salubrium consiliorum nutrimenta impertiat: quo susceptum regnum sicut jam vestris assensionibus teneo gratum, ita vestrarum benedictionum perfruatur definitionibus consecrandum, ut innovatio quodammodo nostri videatur imperii hac numerositas vestri ordinis aggregati*. Non petit ergo a Concilio Eruigius, ut constituatur in Regem, & deponatur Vamba; sed tantum ab Episcopis consilium, benedictiones, & adjumentum petit ad regendum regnum, quo jam propter abdicationem Vambæ fruebatur, atque ut istam Vambæ renuntiationem examinent, promulgent, & approbent; nec aliud quid arrogavit sibi Concilium, cujus hæc fuit ea de re sententia cap. 1. t. Conc. 6. p. 1225. „ Etenim sub qua parte, vel ordine serenissimus Eruigius Princeps regni conscendens culmen, regnandique per sacrosanctam unctionem susceperit potestatem, ostensa nos scripturarum evidentia edocet, in quibus, & præcedentis Vambæ Principis pœnitentiæ susceptio noscitur, & translatus regni ho-

„ honor in hujus nostri Principis nomine de-
„ rivatur. Idem enim Vamba cum inevita-
„ bilis necessitudinis teneretur eventu, su-
„ scepto religionis debito cultu, & venera-
„ bili tonsuræ sacræ signaculo, mox per
„ scripturam definitionis suæ, hunc militem
„ Dominum nostrum Eruigium post se præe-
„ legit regnaturum. Vidimus intuitu prælu-
„ cente, perspeximus hujus præmissi ordinis
„ scripturas, id est, notitiam manu senio-
„ rum Palatii roboratam, coram quibus an-
„ tecedens Princeps, & Religionis cultum,
„ & tonsuræ sacræ adeptus est venerabile
„ signum. Scripturam quoque definitionis ab
„ eodem editam, ubi gloriosum Dominum
„ post se Regem fieri exoptat, aliam quo-
„ que informationem jam dicti viri in no-
„ mine honorabilis, & sanctissimi fratris Ju-
„ liani Toletanæ Sedis Episcopi, ubi eum
„ separavit pariter, & instruxit; sub omni
„ diligentia jam doctum dominum nostrum
„ Eruigium in regno ungere deberet . . . .
„ quibus omnibus approbatis, atque perle-
„ ctis dignum satis nostro cœtui visum est,
„ ut prædictis definitionibus scripturarum
„ nostrorum omnium confirmatio apponatur,
„ ut qui ante tempora in occultis Dei judi-
„ ciis præscitus est regnaturus, nunc mani-
„ festo in tempore generaliter omnium sa-
„ cerdotum habeatur definitionibus conse-
„ cratus; & ideo soluta manus populi ab
„ omni vinculo juramenti, quæ prædicto vi-
„ ro Vambæ dum regnum ejus teneret alli-
„ gata permansit. Hunc solum serenissimum
„ Eruigium Principem obsequutura grato
„ servitii famulatu sequatur, & libero ,
„ quem & divinum judicium in regno præe-
„ legit, & decessor Princeps successorem si-
bi

„ bi instituit, & quod superest, quem to„ tius populi amabilitas exquisivit." Ecce tres causas, propter quas regnum ad Eruigium pertinere declaratur, propter divinum judicium, prædecessoris electionem, populi consensum, non propter Pontificis Romani, aut Episcoporum judicium. Quid ergo faciunt Episcopi re meture discussa? declarant Eruigium pro Rege habendum esse, utque illi pareatur sub pęna anathematis præcipiunt. Verum non sibi propterea arrogant Vambæ deponendi, aut alicujus alterius Regis eligendi potestatem. Deinde vero cum Reges Visigothorum electione ad regnum pervenirent, Episcopi vero in electionibus hujusmodi magnam haberent auctoritatem, haud mirum si Eruigius electionem suam a Concilio confirmari voluit: adde quod huic conventui præter Episcopos, aderant omnes Palatini; ita ut Concilium istud loco Comitiorum regni haberi possit. Nemo autem dubitat, quin in regnis electivis, si Rex sponte regno se abdicet, idque in alium transferat, confirmanda sit ejus electio a regni primoribus, inter quos Episcopi non ultimum obtinent locum.

De Gregorii secundi excommunicatione adversus Leonem Isaurum.

Gregorii secundi in Leonem Isaurum molimen ad propositum magis videtur pertinere; sic illud nobis objicit Bellarminus: quintum exemplum Gregorii II. *qui Leoni Isauro a se excommunicato prohibuit vectigalia solvi ab Italis, & proinde ea parte imperii mulctavit, imo &, si nonnullis credere volumus, universo ipsum imperio dejecit.*

II. Re-

II. Respondeo, recentiores Græcos scriptores in odium Romani Pontificis hoc confinxisse, cum contrarium constet tum ex Epistolis ipsius Gregorii II. tum antiquioribus ac fide dignioribus Historicis.

III. Primo enim in Epistolis Gregorii nullum hujus in Leonem judicii vestigium occurrit, imo ita eum alloquitur, ut persuadeat se maxime alienum esse ab hujusmodi conatu: Precibus tantum, exhortationibus, ac monitis litteras implet, & diserte testatur, se nihil posse in ejus regnum: sic loquitur Epist. 1. ad eum scripta: „ Te obtestamur, ut arrogantiam deponas, & superbiam, qua circumfluis, multaque cum „ humilitate sincere aures nobis accommodes: *Et post alia*: testis est Deus, quascunque ad nos misisti Epistolas, auribus, cordibusque Regum Occidentis obtulimus, „ pacem illorum ac benevolentiam tibi conciliantes, teque laudantes, ac mirifice „ offerentes . . . . . Quod si nobis insultes, „ & minas intentes, non est nobis necesse „ longum in certamen descendere: ad quatuor & viginti stadia secedet in regionem „ Campaniæ Romanus Pontifex, tu vade, „ & ventos persequere “. Et Ep. 2. testis est, se non magis posse in Palatium introspicere, aut dignitates regias deferre, quam Imperator habeat potestatem introspiciendi in Ecclesiam, & electiones in Clero peragendi. Additque sibi non licere arma movere in eum, sed tantum tum precibus divinum auxilium implorare: *Persequeris nos, inquit, & tyrannice vexas militari, carnalique manu, nos inermes ac nudi, qui terrenos, & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitus omnis creaturæ sedentem in cælis, ut*

ut immitterat sibi dæmonem, (sicut ait Apostolus) tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat. Siccine loqueretur Gregorius, si se, aliosque Italos ab Imperatoris obedientia subtraxisset, aut vectigalia ei solvi prohibuisset, aut saltem id facere in animo habuisset? An credibile est, eum, qui tam clare protestatur sibi non esse potestatem introspiciendi in Palatium, aut regias dignitates deferendi, existimasse sibi potestatem esse privandi Imperatorem regno, & vectigalibus ipsis debitis.

IV. Secundo, Carolus Magnus in Epistola ad Constantium, & Irenem, dissidii inter Gregorios II., & III., ac Leonem mentionem faciens, testis est, istos Pontifices precibus tantum apud Imperatorem *imagines* defendisse: „ Neque, *inquit*, aliter fiebat „ in partibus, & regionibus istis, donec „ proavus vester ex imperiorum quorumdam „ instructione venerandas imagines abstulit, „ ex quo tempore magnus error Græciam „ istam invasit, unde non contemnendum „ scandalum in mundo factum; qua de causa in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora „ contecti sunt, sæpius enim proavum serenitatis vestræ admonuerat, ne fineret venerandas imagines de statu suo dejici: verum illorum preces salutiferæ nequicquam „ fusæ sunt, animamque illius haud quidquam commoverunt.

V. Tertio, Paulus Diac. lib. 5. de gestis Longobard. c. 49. refert Gregor. II. impedivisse, ne Itali alium sibi Imperatorem crearent, eo rejecto. Tantum abest, ut ei vectigalia solvi vetuerit, & sic eum imperii par-

parte mulctarit: *Omnes*, inquit hic scriptor, *Ravennæ exercitus vel Venetiarum talibus jussis* (Imperatoris edictis de subvertendis imaginibus) *restiterunt*, *& nisi eos prohibuisset Pontifex*, *Imperatorem super se constituere fuissent aggressi*. Eadem habet Regino lib. 1. Chron.

VI. Quarto, Anastasius Bibliothecarius ad ann. 658. fuse narrans ea, quæ in dissidio Greg. II. & Leonis Isauri sunt gesta, nihil habet de excommunicatione Imperatoria, multo minus de vectigalium subtractione jussu Pontificis. Imo diserte ait, Gregorium Italos in officio, & Imperatoris obedientia continuisse: „ Jussionibus, *inquit*, missis de„ creverat Imperator, ut nulla imago cu„ juslibet Sancti, aut Martyris, aut Ange„ li ubicumque haberetur; maledicta enim „ omnia asserebat, & si acquiesceret in hoc „ Pontifex gratiam Imperatoris haberet, & „ si hoc fieri præpediret, a suo gradu deci„ deret. Respiciens ergo pius vir profanam „ Principis prohibitionem, jam contra Im„ peratorem quasi contra hostem se arma„ vit, renuens hæresim ejus, scribens ubi„ que cavere se Christianos, eo quod orta „ fuisset impietas talis. Igitur perinde om„ nes Ravennæ, atque Venetiarum exerci„ tus contra Imperatoris jussionem restite„ runt, nunquam se ejus Pontificis conde„ scendere neci . . . . . . Cognita vero Im„ peratoris nequitia, omnis Italia consilium „ iniit, ut sibi eligerent Imperatorem, & „ Constantinopolim ducerent, sed compe„ scuit tale consilium Pontifex: *Et post alia*: „ Cumque mitteret hominem proprium Ro„ mam cum scriptis suis, quibus contineba„ tur, ut Pontifex occideretur cum optima„ ti-

„ tibus Romæ, agnita crudelissima insania, „ protinus ipsum Patricium missum occidere „ voluerunt, nisi defensio nimia Pontificis „ præpedisset: & postea blando omnes ser- „ mone, ut in bonis proficerent actibus, & „ in fide persisterent, rogabat, sed ne desi- „ sterent ab amore, & fide Romani Impe- „ rii admonebat“. Narrat deinde Bibliothecarius, quomodo Gregorius Longobardorum Regem Luitprandum bellum cum Exarcho adversus Spoletanum, & Beneventanum molientem, istis ad deditionem compulsis, ad pacis consilia revocarit; ac quemadmodum deinceps Tiberio cuidam cognomento Petasio, qui Imperatoris sumpserat insignia, restiterit, & exercitum ad eum capiendum adjuverit: demum addit, „ Impe- „ ratorem Romani Pontificis obsequiis, & „ monitis nihil immutatum, Germanum san- „ ctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Antisti- „ tem, eo quod ei consensum præbere no- „ luisset, Pontificatu privasse, sibique com- „ plicem Anastasium Presbyterum in ejus „ loco constituisse. Missa Romam Synodica „ dum tali hæresi consentientem eum repe- „ riret vir sanctus, non censuisse confra- „ trem, & consacerdotem solito vocari. „ Sed rescriptis commonitoriis, nisi ad Ca- „ tholicam fidem converteretur, etiam ex- „ torrem a sacerdotali officio esse manda- „ vit, Imperatori quoque suadens salutaria, „ ut a tali execrabili miseria declinaret, „ scriptis commonuit“. Hæc Anastasius; ex quibus patet primo, Gregorium II. Leoni Isauro semper obsequentissimum fuisse, quamvis ab eo insidiis peteretur. Secundo, eundem Pontificem illi auxilio fuisse, ut Italiam retineret. Tertio, eum admonitioni-

tio-

tionibus ac præceptis suis cunctos in officio continuisse. Quarto, jussisse illum ut Imperatoris equidem Decretis de abolendis imaginibus non parerent, quia contraria erant religioni, sed vetasse, ne propterea Imperatoris jugum excuterent. Quinto, eum longe aliter se gessisse erga Anastasium, & aliter erga Leonem Imperatorem, atque illum litteris suis sacerdotali officio extorrem pronuntiasse, in Imperatorem vero nihil simile tentasse, sed tantum ei per litteras consuluisse, ut ab evertendis imaginibus cessaret. Denique Leonem Isauricum a Gregorio II. non fuisse de throno dejectum, & imperii parte spoliatum, argumento est Gregorii III. ejus successoris vita ab eodem Anastasio conscripta; nam Gregorius III. Leonem Imperatorem agnovisse, & ad eum humanissimas legitur scripsisse litteras, in quibus Imperatorem inter eos non recenset, quos a communione corporis, & sanguinis Domini alienos esse pronuntiat, quod fecisset proculdubio, si excommunicatus a prædecessore suo fuisset pronuntiatus. Quid quod ipse Gregorius III. Epistolas suas annis imperii Leonis consignat, ut Ep. ad Bonifacium, imperante Domino piissimo Augusto Leone, imperii ejus anno 23. qui clarius poterat, & disertius ille adversariorum fabulam disjicere? Huc quoque accedit Damascenus, qui orat. de imaginibus rerum a Leone adversus imagines gestarum mentionem faciens, non refert, eum aut regno privatum fuisse, aut excommunicatum a Romano Pontifice, quin imo eum pro Rege agnoscit, eique vectigalia solvenda esse affirmat: „ Paremus, *inquit Imperatorem alloquens*, tibi Rex in iis, quæ ad vitæ civi-
„ lis

„ lis negotia pertinent, ut in tributis, ve-
„ ctigalibus, & congiariis solvendis, *quo-*
„ *rum tibi quantum ad vos spectat, munus*
„ *est creditum, & demandatum*. At *in Ec-*
„ clesiasticis rebus statuendis habemus Pasto-
„ res, qui nobis locuti sunt verbum, & le-
„ ges, atque instituta Ecclesiastica tradide-
„ runt ".

VII. Opponit Bellarminus Theophanem, Cedrenum, Zenonem, Nicephorum, & cum istis recentiores Latinos, qui scribunt, *Leonem* excommunicatum esse a Gregorio *II.*, & exactione tributorum Italiæ privatum. Verum quis non videat, majorem fidem habendam esse ipsi Gregorio, Paulo Diacono, Anastasio, & aliis scriptoribus a nobis laudatis, qui & antiquiores sunt, & fide digniores, quam istis, qui ab adversariis laudantur. Nam Græci præterquam *quod* citatis a nobis auctoribus recentiores sunt, & rerum in Occidente gestarum non ita gnari, *in odium, atque invidiam Romanæ Ecclesiæ jacturam Occidentalis Imperii in Romanum Pontificem retorquere soliti sunt*, ut observat Baronius, *ad commovendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Ecclesiam*. Ac proinde illis nulla, aut modica fides hoc in negotio est adhibenda; recentiorum vero Latinorum auctoritatem, qui ipsos secuti sunt, ego nihil moror, cum non aliunde quam ab ipsis id hauserint.

VIII. Deinde vero isti scriptores non dicunt Leonem regno, aut regni parte privatum fuisse, sed tantum auctorem Italis fuisse, ne illi vestigalia penderent: unde non sequitur, Gregorium existimasse Leonem ob hæresim imperio excidisse; cum propter alias causas potuerit denegari tributum, præ-

sertim vero quia illo opus habebant ad sui defensionem adversus Longobardos. Haud tamen crediderim Gregorium id fecisse, sed potius Italos ne tributum Imperatori penderent, Gregorium auctorem prætendisse, & excommunicatione generatim ab eo in omnes, qui violarent imagines in Synodo lata, usos esse, ut jugum Imperatoris excuterent; atque hinc apud Græcos manasse, Romanum Pontificem Imperatorem anathemati obstrinxisse, atque Italos inhibuisse, ne vectigalia Leoni penderent; nam, ut probatum est ex auctoribus fide dignissimis, Gregorius II. quantum potuit, Italos in officio continuit. Nec est, quod Bellarminus dicat, *eum primum equidem per multos annos restitisse populis Italicis cupientibus ab Imperatore deficere; sed postea ubi vidit Imperatorem deteriorem fieri, Imperatorem e cœtu piorum ejecisse, ac jussisse, uti ei tanquam impio populi non parerent, nec vectigalia deinceps penderent*. Non est, inquam, quod ita putet Historicos posse conciliari; nam Theophanes, & Cedrenus defectionem Italorum jussu Pontificis factam narrant anno Leonis IX. quo tempore Anastasius narrat, Pontificem obstitisse, ne jugum Imperatorum excuterent. Deinde Anastasius rem prosequitur usque ad finem, & tamen istius excommunicationis, aut interdicti non meminit, sed constantem semper in obedientia Græcorum repræsentat. Denique successor Gregorii II. Leonem usque ad finem vitæ Imperatorem agnovit, & piissimi cognomine pro more decorare non dubitavit. Ex dictis jam constat Gregorium nihil tentasse in Imperatoris jura, aut vectigalia, sed etiam si quid tentasset, ejus factum non esset trahendum in exemplum, cum sit contra Evange-

lii

lii legem, quæ jubet reddi, *quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*; adversus quam veritatem nemo præscribere potest, *non privilegium temporum, non spatium regionum, non patrocinia personarum*. Quapropter quantum volent, usurpata a Pontificibus in Regum temporalia potestatis exempla congerant adversarii, quot volent, hujus opinionis patronos proferant, hoc responsum accipient: „ Quid ergo si Episcopus, si Dia„ conus, si vidua, si Doctor, si etiam „ Martyr lapsus a regula fuerit, ideo hæ„ reses veritatem poterunt obtinere: ex „ personis probamus fidem, an ex fide per„ sonas “ ?

IX. Hic vero subjungendum foret factum Germani, quem Henricus Antisiodorensis Monachus lib. 1. de miraculis c. 55. narrat Britannorum Regem deposuisse, & ejus loco Bubulcum quemdam in throno constituisse, si quid in ista fabula verisimilitudinis esset: sed cum illa commentum sit omni verisimilitudine destitutum, quod ab omnibus mente sanis statim rejicitur, nihil opus est in eo vel referendo, vel refellendo diutius immorari. Hoc unum observabo, illud etiamsi verum esset, nihil nobis obstare, cum Germanus id fecisse dicatur ex revelatione divina. Sed, ut jam dixi, narratio Henrici tota fabulosa est; atque, ut alia mittam, portenti simile est, Regem barbarum ad solam Germani ignoti, & peregrini hominis vocem regnum, & palatium Bubulco cessisse, totamque gentem Britannorum id ratum habuisse.

De

Sextum, inquit Bellarminus, *exemplum est Zachariæ, qui rogatus a primoribus Francorum Childericum deposuit, & in ejus locum Pipinum Caroli magni patrem Regem creari jussit, cujus causa fuit, quia propter socordiam Childerici, & religioni, & regno in Gallia extrema ruina imminere videbatur.*

II. Respondeo, Zachariam non deposuisse Childericum, aut Pipinum Regem constituisse; sed cum jam Pipinus omnem auctoritatem regiam haberet, & Childericus nihil præter nomen Regis obtineret, consultum a Gallis Zachariam, uter pro Rege habendus esset, an is, qui regno invigilabat, & omnem habebat auctoritatem, an vero is, qui omnem prorsus regni curam potestatemque regiam socordia sua amiserat, respondisse Pontificem, satius esse illum, quam hunc pro Rege habere. Quo responso accepto, Gallos in comitiis suis Childericum deposuisse, & Pipinum Regem proclamasse, quem postea Bonifacius inunxit. Hæc est vera hujus facti narratio, ut constat ex scriptoribus antiquissimis, ac fide dignissimis.

III. Primum autem Merovingios, quorum ultimus fuit Childericus, omnem auctoritatem regiam amisisse, ac nomine tenus Reges fuisse, constanti scriptorum omnium testimonio liquet. Eginardus in vita Caroli magni: „ Jamdudum, *inquit*, nullius vigoris „ erat, nec quidquam in se clarum, præter „ inane Regis vocabulum præferebat; nam „ & opes, & potentia regni penes palatii „ Præfectos, qui Majores domus dicebantur, & ad quos summa imperii pertine-

„ bat, tenebantur, neque Regi aliud re-
„ linquebatur, quam ut regio tantum no-
„ mine contentus crine profuso, barba sum-
„ missa, in solio resideret ". Aimoinus *lib.* 4. *c.* 66. ait, eos nomen tantum Regis nullam potestatem regiam habuisse. Abbas Uspergensis in Chronico ad annum 753. *Hildericus*, inquit, *qui falso Regis nomine fungebatur*. Regino lib. 2. Chronicorum: *Hildericus vero, qui falso Rex vocabatur, attonsus est, & in Monasterium trusus*. Otho Frisingensis lib. 5. Chronici c. 21. *Eo tempore Hildericus inane, ut supra dixi, regium nomen tenebat*. Gofridus Viterbiensis part. 17. Chronici ait, *eo tempore Francorum Reges solo nomine Reges fuisse*. Abbas Tudensis ad annum 751. 754. dicit, *nihil tunc Merovingios habuisse præter inane Regis vocabulum, & Childericum falso Regis nomine functum*. Hinc ab aliquibus Majores domus Reges dicuntur, & Caroli Martelli filii regnum ejus divisisse perhibentur. Ita Gregorius III. Ep. cujus initium *Doctores omnium gentium* ad Bonifacium Moguntinum, Carolum Martellum *Principem Francorum* vocat. Aimonius lib. 4. c. 57. Regem eum dicit, filios ejus regno post ejus mortem potitos esse scribit. Marianus Scotus lib. 2. Chronicorum, & Platina regnum Franciæ Caroli filiis Pipino, & Carlomanno divisum esse, Sueviam, & Austrasiam Carlomanno, Pipino Burgundiam cum parte Franciæ cessisse. Itaque haud dubium, quin regiam tum potestatem, tum etiam dignitatem haberet Pipinus, Childericus vero nihil præter inane Regis nomen, jusque hæreditarium ad regnum, quo minime fruebatur.

IV. Secundo, scriptores ferme omnes uno consensu asserunt, Zachariam tantum con-

sul-

fultum a Gallis, uter pro Rege habendus esset, ipsumque consulentis potius, quam jubentis, aut definientis in morem respondisse.

V. Eginardus in Annalibus ad annum 749. Burchardus Visburgensis Episcopus, & Foltradus Presbyter missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Pontificem de causa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem regiam habuerant, per quos prædictos Pontifex mandavit, melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestatis consisterit. Eadem prorsus verba sunt Aimoini lib. 4. de gestis Francorum cap. 61.

VI. Blondus Flavius lib. 10. Decadis primæ: „ Invenio, *inquit*, Alcuinum, Paulumque, & plerosque alios, qui Francorum gesta scripsere, proceres, populosque ejus gentis, Pipini virtutem, & e contra Childerici Regis amentiam pensantes mentis, Zachariam Pontificem Romanum consuluisse, ineptumne Regem ultra tolerandum, an Pipinum merita fraudandum regia dignitate censeret. Cumque respondisset Pontifex, illum, qui regia melius obiret munera, esse habendum Regem ". Regino Prumiensis lib. 2. Chronic. anno Dominicæ Incarnationis 649. „ Missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut interrogarent de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes regiam potestatem, tamen vocabantur, si bene essent Reges, & præfatus Papa mandavit Pipino, melius sibi videri illum Regem vocari, qui potestatem haberet, quam

 „ il-

„ illum, qui sine regali potestate mane-
„ bat".

VII. Marianus Scotus lib. 3. Chronicorum cap. 750. „ Orat ergo sibi decerni, quis „ eorum Rex juste dici debeat, & esse, is, „ qui securus domi sedebat, an ille qui cu- „ ram totius regni, & omnium negotiorum „ molestiam perferat.

VIII. Ado Viennensis in Chronico ætate 61. „ Pipinus Urgardum Visburgensem Epi- „ scopum, & Fulradum Capellanum suum „ ad Zachariam tum temporis Romanum „ Pontificem misit, ut interrogarent eum, si „ ita manere deberent Reges Francorum, „ cum pene nullius potestatis essent, jam „ solo Regis nomine contenti. Quibus Za- „ charias Pontifex responsum dedit, illum „ debere Regem vocari, qui Rempublicam „ gereret. Reversis. Legatis, abdicatoque „ Childerico, qui tum regium nomen habe- „ bat, Franci per consilium Legatorum, & „ Zachariæ Pontificis electum Pipinum Re- „ gem sibi constituunt". Sed ne diutius in repetendis iisdem sententiis immorer; iisdem fere verbis consultationem, & responsionem Pontificis narrant Oto Fringensis lib. 5. hist. cap. 21. Abbas Uspergensis ad annum 750. Paulus Fredegarius Scholasticus in fine Chronici; Vetus Auctor libri de Majoribus domus; Guillelmus Nangius in Chronographia MS. Silvius in Epist. lib. 10. decadis 1. Trithemus lib. de Origine Francorum ad annum 751. Aventius lib. 3. Annalium Boiorum; Gaguinus lib. 3. hist. Francorum; Papirius Massonus in Zacharia, & alii.

IX. Itaque ex istis scriptoribus constat, Le-

Legatos a Gallis Romam missos fuisse, non ut a Pontifice peterent auctoritate illius regnum Childerico abrogari, & Pipino tradi, seque a sacramento fidei absolvi; quod procul dubio petiissent, si tunc hujusmodi potestatem Pontificem Romanum habere persuasum fuisset; sed ut consilium peterent tantummodo, uter habendus esset pro Rege, an is, qui regni curam gerebat, nec ullis laboribus parcebat ad illud bene regendum, an vero ille, qui, omni omissa regni cura, in socordia ac luxu vitam degebat, ac nihil præter inane regis nomen obtinebat: consilium autem a Pontifice petierunt Galli, tum honoris ergo, tum ne viderentur tantam rem leviter, ac temere suscepisse, tum etiam forte, ut quorumdam meticulosiorum scrupulis occurrerent. Respondit vero Pontifex consulentis, non autem jubentis in modum, videri sibi Regem illum haberi debere, qui potestatem, & curam regni habebat, non autem illum, qui segni turpique otio fluens nullam penitus regni sollicitudinem gerebat. Itaque nihil proprie egit Zacharias in depositione Childerici, sed quid agendum esset Francis ostendit.

X. Nec vero his opponi potest, quod nonnulli scriptores ex iis, qui a nobis laudati sunt, scribunt, jussisse Zachariam, ut Childericus deponeretur, & Pipinus in ejus locum eligeretur, aut ejus jussu, ac auctoritate illum esse dejectum de throno, hunc vero Regem constitutum: ita Eginardus in vita Caroli Magni, Regino, Otho Frisingensis, & Abbas Uspergensis locis allatis, Sigebertus in Chronico, Paulus Æmilius ubi etiam post Othonem Frisingensem dicit,

populum a juramento fidelitatis a Pontifice absolutum: nihil, inquam, id obstat. Cum enim iidem scriptores responsionem Pontificis, Gallorumque petitionem ita referant, ut pateat consilium tantummodo a Gallis quæsitum, & a Pontifice datum, necesse est, ut cum dicunt Pipinum jussu, & auctoritate Pontificis factum esse Regem, nihil aliud sibi velint, quam eum Gallis auctorem fuisse, ut id fieret: & sane consilium sæpe sæpius, & imperii nomine significatur, & quod ex alicujus consilio factum est, dicitur ex ejus auctoritate factum. Nihil ergo repugnat, quominus dicatur Pipinus electus, & Childericus dejectus jussu, & auctoritate Zachariæ, quia scilicet Franci cum in re anxia, & dubia Pontificem consuluissent, ejus auctoritatem, & consilium erant secuti; quod vero unus, aut alter scriptores habent; Zachariam absolvisse Francos a fidelitatis sacramento, id videntur dicere ex more suis temporibus a Romanis Episcopis usurpato, nisi forte ita explices, declaravit eos non teneri illum pro Rege habere, qui nullo Regis fungebatur officio, quod innuit Paulus Æmilius dicens id fecisse *Pontificem, eo quod sciret Francos proceres mira consensione animorum Pipino adesse, cupereque eum Regem haberi.*

XI. Tertio Childericus e solio dejectus non est, aut electus in ejus locum Pipinus a Pontifice Zacharia, sed ab universis Francis in Comitiis totius regni ille indignus regno pronunciatus est, tonsus, & in Monasterium conjectus, hic vero Rex more Francorum solito proclamatus, ac deinde a Bonifacio unctus: ita rem referunt plerique scriptores.

XII. Egi-

XII. Eginardus in Annalibus ad annum 750. „ Hoc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum „ appellatus est, & ad hujus dignitatem „ honoris unctus sacra unctione, manu sanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiscopi, & „ Martyris, & more Francorum elevatus in „ solium regni in civitate Suessiona; Childericus vero, qui falso Regis nomine fungebatur, tonso capite in Monasterium missus est “. Eadem sunt verba Aimoini lib. 4. de gestis Francorum cap. 61.

XIII. Blondus Flavius lib. 10. Decadis „ 1. Francos (post consilium Zachariæ) publico totius gentis consilio Pipinum declarasse Regem invenio, Childerico in Clericum tonsurato. *Regino lib. 2. Chronic.* Pipinus secundum morem Francorum electus „ in Regem, & unctus per manum sanctæ „ memoriæ Bonifacii Moguntiacensis urbis „ Archiepiscopi, & elevatus est a Francis „ in regno in Suessionis civitate, Childericus vero, qui falso Rex vocabatur, attonsus est, & in Monasterium missus est. „ *Ado Viennensis*: reversis Legatis, abjectoque Childerico, qui tunc Regium nomen „ habebat, Franci per consilium Legatorum, & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem sibi constituunt, Childericus tonsuratus, & in Monasterium missus „ est “.

XIV. Abbas Urspergensis: „ more Francorum electus ad regnum Pipinus per manus sancti Bonifacii Archiepiscopi Moguntiacensis elevatus est in regni solium in „ Suessionis civitate “.

XV. Fredegarius in fine Chronici: „ quo „ tempore una cum consilio, & consensu

 „ om-

„ omnium Francorum missa relatione a Sede „ Apostolica auctoritate percepta præcelsus „ Pipinus electione totius Franciæ in sedem „ regni cum consecratione Principum, una „ cum Regina Bertrada, ut antiquus ordo „ deposcit, sublimatur in regno ". Eadem sunt verba appendicis a Theodorico II. usque ad Pipinum ad librum *de gestis Francorum Regum*. Auctor de majoribus domus: *Franci Pipinum sibi Regem constituunt*.

XVI. Anonymus scriptor vitæ Lebuini c. 8. „ Pipinus totius ditionis compos effectus „ consultu Papæ Zachariæ, & unanimi Francorum consensu per unctionem sanctissimi „ Archiepiscopi Bonifacii Suessionis civitate, habito conventu Rex appellatus est, „ & regali sede donatus, repudiato, ac „ tonsurato Childerico, qui falso nomine „ Rex appellabatur.

XVII. Annales Francorum ad annum 750. „ Pipinus secundum morem Francorum electus "; & Monachus Engolismensis in vita Caroli Magni: „ Franci cum consilio domini Papæ Zachariæ, & nobilium Romanorum, Deo volente, uno consensu, & „ una voluntate levaverunt sibi in Regem „ Pipinum pium filium Caroli Martelli. " Guillelmus Nangius in Chronographia MS. *Quo audito* (Zachariæ consilio) *Franci Pipinum Regem statuerunt*, & idem habent Trithemius de origine Francorum ad Annum 746. in fine libri primi; Guaginus libro tertio Historiæ Francorum; Chronicum Belgicum ad annum 742. Nauclerus generat. 26. anno 756. Antonius Luit. pag. 2. tit. 14. cap. 1. 32. Sabellicus lib. 14. Chronici mundi, & alii.

XVIII. Post tantam testium nubem nemo re-

revocare potest in dubium, quin Childericus non a Pontifice Romano, sed tantum ex ejus consilio fuerit a Francis universis in Conventu publico depositus, & ab iisdem secundum antiquum Galliæ morem Rex proclamatus fuerit Pipinus, & in solio collocatus. Quare cum dicunt quidam, Zachariam deposuisse Childericum, quod tamen ne unus quidem e laudatis scriptoribus dixit, exponendum est istud, ut observat Joannes de Parisiis, „ quomodo Glossa ordinaria „ exponit, id est, deponentibus consensit: „ non enim legitur, *inquit idem*, quod Za„ charias Regem Franciæ deposuerit, sed „ legitur in Chronicis, quod Hildericus re„ gnabat in Francia totus deses, & remis„ sus; Pipinus vero gubernabat, Principa„ tum Franciæ; & Major domus dicebatur: „ miserunt ergo Barones ad Zachariam Pa„ pam, ut decerneret de eorum dubio, „ quis scilicet deberet Rex esse, an ille, „ qui otio deditus solo nomine regnabat, „ an ille, qui omne pondus regni sustine„ bat; quibus cum respondisset Papa, quod „ ille, qui regni gubernacula utilius rege„ ret. Franci mox, incluso Rege Childeri„ co, Pipinum Regem sibi constituerunt . . „ . . aliorum vero Chronica habent, quod „ postquam Childericus quatuor annis regna„ vit, ex devotione in Monachum est ton„ suratus, & tunc Pipinus Princeps in Re„ gem inunctus electione Baronum, auctori„ tate Papę decernentis super dubio proce„ rum “. Auctor Somnii Viridarii lib. 1. c. 75. eodem modo istud solvit, sed exactius Glossa explicat illud, „ deposuit per „ istud, *id est*, deponere volentibus consu„ luit. Pipinus enim, *inquit*, misit ad Pa-

 „ pam

„ pam non sicut ad temporalis Regni *do-* „ *minium*, sed sicut ad verum sapientem, „ ad habentem consilium, quod ratione sta- „ tus Pontificis videbatur authenticum.“ Glossæ quoque expositionem laudat Ocamus. Dialogorum part. 1. cap. 9. Almainus libro de potestate Ecclesiastica, & Laica quæst. 2. cap. 8. Major in 4. dist. 24. quæst. 4. conclus. 3. & alii. Itaque immerito Romani Pontifices, aut potius eorum Theologi Childerici depositionem, & electionem Pipini sibi ascribunt, quæ potentiæ Pipini, socordiæ Childerici, Francorum in Pipinum studiis, judicio, & auctoritati tribuenda est; ita ut non aliæ fuerint Pontificis hoc in negotio, quam consulentis partes. Verum, ut observat Abbas Uspergensis, Romani Pontifices hæc sibi ascribunt, & se fecisse gloriantur, „ quæ potius facta fuerunt judicio „ divino, culpis Imperatorum exigentibus, „ animisque Principum, sive Gentium ad „ resistendum se coadunantibus.“ Unde consilium Papæ, quod tantum habuit virium, quia dabatur adversus Childericum personatum tantum Regem in gratiam Pipini, qui jam de facto Rex erat, & in quem concurrebant Gallorum omnium studia, risu aut indignatione cunctorum exceptum esset, si in alium Regem a populo dilectum datum fuisset; nec Gallos expertus esset Zacharias obsequentiores, quam com pluribus post sæculis Pontifices Romani in Reges nostros ejus successores aliquid tentavere. Et vero Francos non existimasse necessariam auctoritatem Pontificis, ut Regem sibi constituerent, cum legitimum regno ineptum arbitrabantur, patet ex Hugonis Capeti electione, qui sine ullo Pontificis Romani rescri-

pto,

pto, ex solo populi Francici consensu Rex Francorum coronatus est, rejecto Carolo Lotharingiæ, qui de stirpe Carolovingiorum Regni legitimus hæres supererat.

XIX. Adversus hæc nihil objicit Bellarminus, nam præter auctores a nobis laudatos, qui dicunt auctoritate, & jussu Zachariæ Childericum esse dejectum, & Pipinum electum; quos quidem nobis non adversari ostendimus; præter hos, inquam, nihil dicit, quod ad propositum pertineat, sed adversus Barclaium contendit, justam fuisse Childerici abdicationem, & Pipini electionem: nos vero quæstionem istam non ingredimur, ostendisse contenti, Childericum a Francorum proceribus, & populo fuisse depositum, non a Pontifice, licet ex ejus consilio: utrum autem illi recte fecerint, an non, utrum Zacharias rectum, & æquum dederit consilium, an potius rebus suis studens, qui Pipini armis ad Longobardos expellendos opus habebat, quod utilius sibi erat, quam quod verius consuluerit, inquirere res est ad propositum inutilis, de qua sine invidia in alterutram partem dici non potest.

De Translatione Imperii a Græcis ad Gallos.

Nullum habet exemplum speciosius Bellarminus, ut Pontificum in temporalia potestatem astruat, quam Imperii Occidentalis translationem, ut loquuntur, a Græcis ad Latinos; sed si res accurate perpendatur, nihil hoc argumento infirmius esse dignoscitur. Sic illud proponit Bellarminus: *Septimum exemplum est Leonis* III. *qui Imperium*

transtulit a Græcis ad Germanos, propterea quod Greci nullum auxilium laboranti Ecclesiæ Occidentali afferre possent. Hanc autem translationem jure ac merito factam probat, tum ex omnium Regum Occidentis, qui Carolum pro vero, & legitimo Imperatore agnoverunt, judicio, tum ex ipsius Irenes confessione, quæ non modo non reclamavit, sed & Caroli conjugium expetiit, tum ex eventu, & victoriis Caroli Magni. Verum, *ut* quanta sit hujus exempli ad propositum negotium inutilitas, atque futilitas statim dignoscatur, unum observare sufficit, Pontificem Romanum nihil omnino juris aut terrarum Carolo dedisse, aut Imperatori Greco abstulisse; sed merum nomen Imperatoris, idque eum non solum dedisse, sed simul cum populo Romano, cujus nomine velut præcipuum ejus membrum agebat. Quippe diu antequam Carolus Imperator nominaretur, Grecus a dominio Provinciarum Occidentis exciderat, & Carolus jure successionis aut armorum dominus erat Galliæ, Germaniæ, Pannoniæ, partis Hispaniæ, & maximæ partis Italiæ, ac præsertim urbis Romæ, quæ sedes erat Imperii. Itaque nomine Imperatoris adepto, ditior non est factus Carolus, nec quidquam Græco Imperatori ablatum est: ac proinde etiamsi Leo solus Imperatorium nomen dedisset *Carolo*, inde sequeretur, Romanum Pontificem aliquid in temporalia juris habuisse, aut Carolo contulisse. At etiamsi electio ista seu potius tituli Imperatorii collatio a nonnullis scriptoribus Leoni, ut civitatis Romanæ Principi tribuatur, ab aliis tamen proceribus, & populo accepta refertur. Rem sic narrant Annales Francorum ab anno 714.
ad

ad annum 883. deducti, ad annum 801. „ In die natalis Domini ante confessionem „ B. Petri Apostoli cum ter ab oratione surgeret Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, & a cuncto Romanorum populo „ acclamatum est Carolo Augusto a domino coronato magno, & pacifico Imperatori Romanorum vita, & victoria, & post „ laudes, more antiquorum Principum adoratus est, atque oblato Patricii nomine „ Imperator, & Augustus est appellatus. " Iisdem verbis id narrat Monachus Engolismensis in vita Caroli Magni. Aimoinus libri quinti capite 31. Ado in Chronico ætate 6. Gofridus Viterbiensis in Chronico, & Otho Frisingensis. *Sed*, inquit Bellarminus, *hic primum mentio fit populi Romani, sed acclamantis post coronationem; non Imperatorem appellantis ante coronationem*. At notum est olim Imperatores Romanos per hujusmodi acclamationes a militibus, & populo electos fuisse, cum a privatis fuissent propositi, & tamen eorum electio tribuitur universis militibus, & populo, non ei, qui proposuerat; deinde istæ acclamationes arguunt non modo præsentem, sed & præcedentem populi consensum. Demum Pontifex omnium Romanorum vices agebat, velut præcipuum civitatis membrum, unde multi historici ne Leonem quidem nominant, sed a Romanis tantum Carolum Imperatorem nominatum esse dicunt, sic Marianus Scotus lib. 3. *Carolus*, inquit, *hoc tempore a Romanis Augustus appellatus est*; eadem sunt Lamberti verba ad annum 801. Hermannus ait, eum more Romano sublimatum Imperatorem: ergo a populo, non a Pontifice. Lupoldus Bamber-

genfis

gensis libro de juribus Imperii, Sigibertus, & Vincentius ajunt, ex consensu Romanorum Carolum a Leone coronatum esse Augustum. Blondus Flavius Decade 2. ait, „ Leonem Pontificem populi Romani scito, „ precibusque Carolum Imperatorem Roma- „ norum declaratum diademate vetusto im- „ peratorum capitis gestamine coronasse. “ Æneas Sylvius in Epitome Blondi de ortu Imperii c. 9. „ Populus, *inquit*, Romanus, „ qui suo sanguine tantum pararat Impe- „ rium, Carolum Magnum Francorum Re- „ gem primo Patricium, post Augustum, „ concurrente summi Pontificis consensu, „ salutavit Cæsarem. “ Philippus Bergomas lib. 2. supplementi : „ a populo Romano „ precibus rogatus Carolum Imperatorem de- „ claratum diademate coronavit, acclaman- „ te ter populo, Carolo Augusto “. Et eadem ferme habent Jacobus Vamphelingius, Gaguinus, Nauclerus, Platina, Sigebertus, Vincentius, Chronicum Belgii, Vvilielmus Malmesburiensis, Rogerius Hovedunensis, Anastasius Bibliothecarius in vita Leonis III. Paulus Æmilius de gestis Francorum lib. 3. & alii plurimi, ex quibus constat, Carolum Imperatorem esse declaratum precibus, consensu, votis, scito, & acclamationibus populi Romani. Nec est, quod Bellarminus opponat aliquos ex citatis historicis, ac præter hos Cedrenum, Zonaram, Paulum Diaconum, Eginardum, qui dicunt Carolum a Leone Imperatorem esse factum, aut declaratum, & ab eodem inunctum, atque coronatum, cum non repugnet, Leonem id dici fecisse, quod non solus fecit, nec sua tantum auctoritate, sed vices agens populi Roma-

ma-

mani, & velut voluntatis ejus ac judicii executor, aut etiam velut Romanorum primus ac præcipuus.

II. Quod vero ad coronationem spectat, & inunctionem, certum est illas esse meras cæremonias, quæ ad Imperii substantiam non pertinent; ita ut qui eas perficit propterea censeri non possit Imperium, aut Regnum contulisse. In Gallia Rex Christianissimus ab Episcopo Rhemensi, in Anglia Rex Angliæ a Cantuariensi, in Ungaria a Strigoniensi, & alibi Reges ab Episcopis præcipuarum urbium consecrari, & inungi solent, & tamen nemo dicere potest, ab istis Episcopis Reges fieri aut constitui. Justinus Imperator sexto sæculo a Joanne Constantinopolitano Patriarcha coronatus est, ut constat ex Epist. hujus ad Hormisdam, & tamen iterum ab Episcopo Romano Joanne post sex annos coronari voluit, ex quo patet, coronationem meram esse cæremoniam; uno verbo, coronatio Imperatorem non facit, nec jus dat ad Imperium, sed supponit eum, qui coronatur, jam Imperatorem, aut Regem, vel jus ad Imperium, aut Regnum habere. Itaque Carolus Magnus jure successionis, & armorum ipsum Imperium Occidentis possedit, nomen Imperatorium, quod ipsi utpote totius fere Occidentis domino debebatur, ab universo populo Romano accepit; coronationem vero, & inunctionem ejus, quæ sacra tantum est cæremonia, Leoni acceptam refert.

III. At, inquit Bellarminus, Licet Carolus regnum Longobardorum armis obtineret, Romanos tamen nunquam bello vicerat, nec eorum Rex erat; deinde regna equi-

em,

dem Occidentis sibi paraverat, sed non Imperium.

IV. Respondeo, Carolum Romanos *bello* non subjecisse, sed eos ultro ipsum supremum agnovisse dominum, Patritiatus dignitatem ipsi concessisse; nam licet illi suis legibus se regerent, suprema tamen potestæs erat penes Patricium, & Imperatorem. Ad id vero, quod addit Bellarminus, Carolum sibi parasse regna occidentis, non autem *Imperium*, verum est, si Imperii nomine nudum Imperatoris nomen intelligas, non autem si dominium, & potestatem in terras Imperii. Deinde cum Imperium occidentis jam diu vacaret, divisumque esset inter multos regulos, haud dubium est, *quin Carolo* debitus fuerit Imperii honos, cum omnes regiones, quæ prius Imperium occidentale componerent, sibi subjecisset. Attamen ipse nomen istud Imperatorium sibi non arrogavit, sed maluit illud habere a populo Romano, & a Pontifice tanquam uno e præcipuis Romanæ civitatis proceribus.

V. Urget Bellarminus, atque ut probet, Carolum Imperium Pontifici uni acceptum tulisse, sic ratiocinatur: „ Cum testamento, „ *inquit*, Imperium filiis divisisset, rem to„ tam a Leone Pontifice confirmari voluit, „ ut non sine ejus consensu, a quo *illud* ac„ ceperat, Imperium aliis tradere *videre*„ tur". At contra Baronius, prolato Caroli testamento, probat, illum de Imperio nihil disposuisse, ut nimirum Imperii pro libito tradendi, cui vellet, totam penes Pontificem ostenderet potestatem: sed ambo falluntur; nam revera Principum Imperii consensu Ludovicum auctoritate propria Augustum

stum appellavit: etenim morti proximus Ludovicum filium Aquisgranum vocavit, ibique congregatis Episcopis, Abbatibus, Ducibus, & Comitibus, quæsivit, an vellent eum Imperatorem creari, cumque annuissent, eum Imperii participem declaravit, jussitque, ut coronam altari impositam suo capiti circumponeret: iisdem in Comitiis Bernardum nepotem Pipini filium Regem Italiæ declaravit: ita Annales Francorum ad ann. 813.

VI. Itaque adeo falsum est, Carolum existimasse Pontificis fuisse, cui vellet, Imperium tradere, ut eo inconsulto Ludovicum Imperatorem crearet, quem post biennium circiter Leo III. cum esset in Gallia simul cum Regina Rhemis coronavit. Sicut autem Ludovicus Imperium a Patre acceperat, ita Lotharium natu majorem Imperii socium fecit anno 817. in Conventu Aquisgranensi, inconsulto Pontifice, ut tradunt Eginardus, & Auctor Chronici Mossiacensis; ac moriens, missis ad eum corona, & gladio Imperialibus, socium Imperatorem reliquit. Is Ludovicum filium anno 852. Imperii participem effecit, & demum anno 855. Imperio, quod 15. annis tenuerat, se abdicavit. Ab isto tempore; Ludovicus Imperatoris nomen, & honorem cum Italiæ regno obtinuit usque ad annum 875. quo mortem obiit. Tum Carolus Calvus Ludovici pii nepos Italiam invasit, & Imperator non a solo Joanne VIII. sed a Romanis omnibus est declaratus. Testis est ipse Joannes VIII. in Concilio Ticinensi his verbis: „ elegimus „ merito, & approbavimus una cum anni„ su, & voto omnium fratrum, & Coepi„ scoporum nostrorum, atque aliorum S. R.

„ E.

„ E. Ministrorum, amplique Senatus, to-„ tiusque Romani populi gentisque togatæ, „ & secundum priscam consuetudinem so-„ lemniter ad Imperii sceptra proveximus, „ & Augustali nomine decoravimus ungen-„ tes cum oleo ". Itaque non solus Pontifex Carolum Calvum elegit, sed unus fuit e præcipuis electoribus. Carolo Calvo post biennium mortuo, Imperium vacavit, donec Carolus III. Ludovici Bavariæ Ducis filius, sicque Ludovici pii nepos anno 881. a Joanne VIII coronatus est. Post hujus mortem Italiæ regnum in varias factiones est divisum. Guido nomen Imperatoris assumpsit, sed Arnulphus Caroli filius, occupata post hujus mortem Italia, Imperator coronatus est. Hunc ab optimatibus ad Imperium promotum a Principibus Teutoniæ Imperatorem factum docent nonnulli scriptores, attamen a Formoso Romam vocatus eam vi cœpit, & ab isto Pontifice Imperator dictus usque ad Othonem Magnum Germaniæ Regem, *qui anno Dominicæ Incarnationis 962.* inquit Regino, *Romæ benigne susceptus acclamatione totius populi Romani, & Cleri, ab Apostolico Joanne filio Alberici Imperator, & Augustus vocatus est, & ordinatus.* Is postea tota Italia subacta, atque Imperatori Græco Apulia, & Calabria erepta, filium Imperii participem fecit, eumque anno 967. coronari jussit. Sic Imperii dignitas ad Germanos Principes est devoluta. Ex dictis autem patet, Carolum Magnum Imperatoriam dignitatem tanquam aliquid sibi jure acquisitum filio tradidisse, ejusque successores illam sibi velut hæreditariam vindicasse; post hęc eum, qui Romam obtinuit, Italiamque obtinebat nomen Imperatorium assumpsisse, ac demum

Otho-

Othonem, Italia subacta, ad Germanos hanc dignitatem transtulisse.

De Ludovici Pii, & Lotharii Exauctorationibus.

In Exemplum a nonnullis adducitur Ludovici Pii Imperatoris exauctorisatio anno 833. in Concilio Compendiensi facta; licet enim id sine Romani Pontificis auctoritate fecerint Episcopi Gallicani, ex eo tamen facto nonnulli inferunt, in Ecclesia esse potestatem Regum dejiciendorum: sed ut cognoscatur, utrum id recte inferant, necne, res paulo fusius narranda. Ludovicus ille Pius Caroli magni filius, Imperii regiones inter Lotharium, Pipinum, & Ludovicum partitus fuerat: illi violatis naturæ, & æquitatis legibus, adversus patrem conspirarunt, eumque primum anno 830. Lotharius in Monasterio Sammedardensi conclusit, ut ibi monasticam vitam profiteretur. Inde paulo post opera Pipini, atque Ludovici liberatus, Lotharium ad petendam veniam compulit. Sed hac libertate diu non est fruitus; nam anno 835. iterum conjurarunt in eum tres ejus filii. Ab illis stabat Gregorius IV. Pontifex, qui cum in Galliam simul cum Lothario venisset, & fama esset, excommunicationem in Ludovicum Pium ab eo ferendam, proceres, & Episcopi Galli, qui Imperatori adhærebant, declararunt ei, *quod si excommunicaturus veniret, ipse excommunicatus abiret.* Quapropter nihil ille in Imperatorem tentavit; at Lotharius, & ejus fratres in proposito pertinaces, patrem imperio spoliandum esse statuerunt. Is ab omnibus derelictus, coactusque filiis sese trade-

re,

re, in Monasterium S. Medardi Suessionensis a Lothario conjectus est, ibique sub militari custodia detentus. Sed ut *Lotharius* facinoris istius invidiam minueret, conventum procerum, & Episcoporum Galliæ Compendium indixit, ibique callido consilio patrem coegit pœnitentiam publicam petere, necnon crimina palam confiteri: cum autem tum temporis in more positum esset, ut pœnitentes publici militiæ cingulum deponerent, habitumque sæcularem exuerent, *Ludovicum* id facere coegerunt, ut per hoc videretur imperio se ipsum abdicare. Ita rem narrant Historici omnes, ac inter *alios* Eginardus in Chronico, Nithardus ipsius Ludovici ex sorore nepos, Auctor vitæ Imperatoris Ludovici Pii, Hugo Floriacensis in Chronico, Theganus Trevirensis *Episcopus*, & alii, quorum verba referre nihil necesse est, nonnulla tantum ex auctore vitæ Ludovici excerpam: „ Cum, inquit, rumor „ usquequaque diffusus sereret de ceteris, „ quod verum erat de Papa Romano, quod „ ideo adesset, ut tam Imperatorem, quam „ Episcopos excommunicationis vinculis ir„ retire vellet, si qui inobedientes essent „ suæ, filiorumque voluntati, parum quid „ subripuit Episcopis Imperatoris præsum„ ptio audaciæ, asserentibus nullo modo se „ velle ejus voluntati succumbere, *sed si ex*„ communicaturus adveniret excommunica„ tus abiret, cum aliter se habeat antiquo„ rum Canonum auctoritas “. Deinde narratis iis, quæ insecuta sunt de Conventu Compendiensi, hoc judicium fert: „ Verentes, *inquit*, sceleris conjuratores inauditi, „ ne versa vice retrolapsa ferrentur, quæ „ gesta erant callido, ut sibi visum est,

con-

„ consilio; cum aliquibus Episcoporum utun-
„ tur argumento, ut pro his, de quibus jam
„ pœnitudinem gesserat Imperator (*Nempe*
„ *de nece Bernardi*) iterum publica pœniten-
„ tia, armis depositis, irrevocabiliter quo-
„ dammodo Ecclesiæ satisfacere judicaretur.
„ Cum ne forenses quidem leges contra u-
„ nam culpam semel commissam bis inve-
„ hant vindictam, & nostra lex habeat non
„ judicare BIS IN IDIPSUM; cui judi-
„ cio pauci contradixere, plures assen-
„ sum præbuere, minima pars, ut assolet
„ in talibus, ne primores offenderent, ver-
„ bo tenus consensere. Adjudicatum ergo
„ eum absentem, & inauditum, nec confi-
„ tentem, neque convictum ante corpus san-
„ cti Medardi Confessoris, & sancti Seba-
„ stiani Martyris arma deponere, & ante
„ altare ponere cogunt, pullaque indutum
„ veste, adhibita magna custodia, sub te-
„ ctum quoddam retrudunt „. Eadem mo-
do de hoc conventu judicant Eginardus, & Theganus, atque hic Ebbonem Rhemensem factionis hujus antesignanum præcipue incusat. Extant etiam acta sub Conventus Compendiensis nomine edita, tom. Concil. 10. col. 1607. & sequentibus, in quibus narratur missos ad Ludovicum Pium Suessionis tunc in Monasterio S. Medardi degentem a conventu legatos, qui eum de his criminibus admonerent. Hunc illorum admonitionibus assentientem diem constituisse, quo responsum redderet, ea die conventum omnium ad eum pervenisse, ejusque crimina illi in memoriam revocasse, promisisse illum se in omnibus salutari consilio acquieturum, & habiturum remediale judicium, sed petiisse, ut Lotharius Augustus adesset, ut cum

eo prius reconciliari posset. Cum venisset Lotharius, Ludovicum in Basilica Dei genitricis Mariæ, ubi quiescunt SS. corpora Medardi, necnon Sebastiani, præsentibus *Episcopis*, Presbyteris, & populo prostratum *in* terram super cilicium coram altari palam confessum esse, se ministerium sibi commissum satis indigne tractasse, multis in eodem offendisse, & Ecclesiam scandalizasse, populum in perturbationem induxisse, ac propterea publicam, & Ecclesiasticam se petere pœnitentiam. Deinde injunctum illi ab Episcopis, ut aperte confiteretur errata sua, agnovisse se præcipue deliquisse in iis, *de* quibus sive scriptis, sive verbis a summis Sacerdotibus admonitus, tum illos ei dedisse chartulam confessionis, continentem crimina, quorum ab iis reus putabatur; qua relata sequutur exauctorizatio Ludovici, his verbis: „ Igitur pro his vel in his omnibus, quæ supra memorata sunt, reum se „ coram Deo, & coram Sacerdotibus vel „ omni populo cum lachrymis confessus est, „ & in cunctis se deliquisse protestatus pœnitentiam publicam expetiit. Post hanc „ vero confessionem chartulam suorum reatuum, & confessionis ob futuram memoriam Sacerdotibus tradidit, quam ipsi super altare posuerant, ac deinde cingulum „ militiæ deposuit, & super altare collocavit, & habitum sæcularem exuens habitum pœnitentis per impositionem manuum „ Episcoporum recepit, ut post tantam, talemque pœnitentiam nemo ultra ad militiam sæcularem redeat.„ Eodem modo id factum narrat Agobardus in libello de isto apud Compendium conventu scripto. Ex his autem patet, in Compendiensi, seu

po-

potius Suessionensi Conventu, hæc enim exauctoratio in Monasterio S. Medardi in urbe Suessionensi, quo Conventus Compendiensis migravit, facta est, omnia contra jus, ac nefas ad arbitrium Lotharii peracta esse. Ludovicum Pium regno jam ante, spoliatum per vim ad poenitentiam petendam fuisse adactum, ab eodem extortam criminum confessionem, imo quod perridiculum est, ab aliis chartam confessionis criminum, quæ agnoscere ipsum volebant, ipsi traditam, coactum illum juxta morem poenitentium cingulum deponere, & habitum poenitentis induere, ac demum in custodiam retrusum: dirum facinus, & sæculis omnibus detestandum, Episcopos reperiri potuisse filiis adversus patrem rebellibus, & naturæ ac æquitatis jura infringentibus, ita addictos, ut pietatis, & religionis specie, ac pigmento tantum scelus velare auderent. Sed non omnium hoc fuit crimen; nam plerosque metu verborum consensisse, nonnullos etiam contradixisse referunt scriptores: unum Ebbonem scelerati hujus consilii auctorem fuisse par est credere, quamquam & Agobardus illud inventum plurimum probaverit. Ceterum quamvis pateat, iniquissimum fuisse istius conventus conatum, ita ut ex eo nihil prorsus concludi posset, etiamsi sibi deponendi Imperatoris auctoritatem assumpsisset; attamen in ejus actis, aut apud eos, qui de eo scripserunt, nihil legitur, quod hanc in sententiam trahi possit. Quid enim tandem illi fecerunt? Imperatorem ad agendam de criminibus poenitentiam adegerunt, eidem crimina exprobrarunt, & imposuerunt poenitentiam publicam, petenti confessionem dictarunt coram ipsis,

ipsis, & ex eorum judicio Imperator habitum pœnitentis sumpsit, atque, ut moris erat pœnitentium, cingulum militiæ deposuit. Facta sunt hæc, & machinata ab ipsis Episcopis nequiter, & injuste, sed quid ab iis tantum in auctoritatem Imperatoriam? nihil certe. Nam quod cingulum militiæ deposuit, id fecit pro more pœnitentium, qui tum temporis sæcularibus omnibus negotiis nuntium mittebant, & plerumque se in Monasterio includebant, quin autem istud, Rege ultro faciente, Episcopi probare potuissent, si revera criminum, quorum accusatus erat, reus fuisset, aut si eorum non ante pœnitentiam egisset quis non fateatur? in eo erat iniquitas, quod Ludovicum id invitum facere scirent, & criminum, quorum accusabatur, vel reum non esse, vel eorum veniam jam esse consecutum. Ut autem aliquid in Imperatoriam auctoritatem tentasse eos probaretur, ostendendum esset, illos pronuntiasse Imperatorem regnandi jure ob crimina excidisse, & etiam invitum de regno pellendum. At nihil simile statuunt, imo supponunt, eum ultro ac libenti animo ob crimina, quæ perpetraverat, se pœnitentiæ addicere, & cingulum militiæ ponere. Sed quæ secuta sunt, eorum, quæ ab istis facta sunt, iniquitatem ostendunt; nam anno sequenti 834. Lotharii fratres, qui prius exauctorationi patris sui tacite consenserant, cum Lotharium post depositum, & custodiæ traditum patrem, Imperium omne invadere cognovissent, coactis copiis adversus Lotharium proficiscuntur; qui sibi metuens aufugit, atque hinc pater Ecclesiasticæ communioni restitutus est, & Imperii ornamenta recepit. Deinde sequente

te anno in Concilio ad Theodorici villam iterum ab Episcopis absolutionis beneficium est consecutus, & Ebbo ibidem sensu Episcoporum seipsum Episcopatu abdicavit; ceteri Episcopi, qui conventui adfuerant, excusaverunt se eo quod per vim ad consentiendum compulsi fuissent; Agobardus, & alii absentes damnati sunt: notandum porro est, in istis Conciliis non restitui Imperatorem Regno, & Imperio; sed tantum Ecclesiæ, & communioni, ita neque in exauctoratione, neque in restitutione Ludovici Pii quidquam est, quod probet Ecclesiæ potestatem esse in temporalia. Nec magis eo pertinet judicium Concilii Aquisgranensis anni 842. adversus Lotharium, in eo enim Episcopi Lotharium auctoritate sua de regno Galliæ non dejecerunt, sed tantum a Ludovico, & Carolo in consilium adhibiti, num liceret sibi partem Regni Francici a Lothario relictam regere, & censuerunt id ab ipsis tuta conscientia fieri posse: rem sic narrat Nithardus lib. 4. tom. Conc. 7. colon. 1177. & 1758.

De septem Electorum institutione.

Post Imperii translationem septem quoque electorum institutionem a Pontificibus factam esse affirmat Bellarminus, & ad probandam Pontificum in temporalia potestatem adducit: „ Octavum, *inquit*, exem„ plum est Gregorii V. qui sanctionem edi„ dit de Imperatores eligendo per septem „ Germaniæ Principes, quæ usque ad hanc „ diem servatur. Quod ita esse probatur „ per Blondum Decade 1. lib. 3. Naucle„ rum generatione 34. in vita Gregorii V.

„ aliosque multos historicos; asserunt etiam „ Magdeburgenses." Respondeo, incertum esse quando, quomodo, & a quo *septem* Electores instituti fuerunt: sunt enim scriptores, qui hanc Electorum institutionem tribuant Carolo Magno, ut Jordanes in Chronico, quæ sententia niti videtur auctoritate Innocentii III. *c. venerabilem de electione, & electi potestate;* alii ejusdem institutionis, Germaniæ Principes auctores faciunt: alii eam Gregorio V. tribuunt, ut Blondus, Nauclerus, Platina; & alii Gregorio X. ut Aventinus lib. 5. annalium Boiorum, & Onuphrius in lib. de Comitiis Imper. ubi ex professo probat, hos septem Electores non ante fata Friderici institutos esse; denique nonnulli eam partim Gregorio V. partim Othoni III. partim Principibus Germaniæ tribuunt, quia cum hos omnes diverso modo hæc institutio diversimode tangat, ab omnibus approbari debuit.

II. Quod spectat ad primam opinionem, quæ Carolo institutionem septem Electorum tribuit, eam esse falsam concedunt omnes, cum successores Caroli non a certis *Principibus* Germaniæ, sed ab *omnibus* Principibus Francis electi fuerint: simili ratione probat Onuphrius, Gregorium V. non esse illius auctorem, quia diu post ipsum vita functum Principes omnes Imperii Germaniæ tam Episcopi, quam Laici Imperatores eligebant, & sic Electos probat Henricum II. Conradum I. & II. Henricum IV. & V. Lotharium II. Fridericum I. & Philippum I. Nec dicas cum Bellarmino, Principes interfuisse, non elegisse; nam ut multis testimoniis docet Onuphrius, & post eum Baronius tom. 10. Annal. ad ann. *996.* n. 4. & sequentibus,

non

non solum istis electionibus intererant, sed & eas ipsi suffragiis promovebant, idque perspicue patet ex Gregorio VI. Epistola ad omnes Episcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, si Henricus non resipisceret, lib. 4. Epist. Greg. Epist. 3. Iterum Onuphrii opinio non videtur esse magis vera; nam ut observat Bellarminus, septem Electorum fit mentio in Auctoribus, qui ante Gregorium X. scripsere, ut est Martinus Polonus, qui sub Innocentio IV. scribebat, Ostiensis, qui sub Gregorio IX. & Concilium generale Lugdunense sub Innocentio IV. Hinc Baronius primam institutionem septem Electorum in hoc Concilio ab isto Pontifice factam fuisse putat, conjicitque eos, qui Gregorio V. eam tribuerunt, deceptos esse Martini Poloni verbis, qui sic loquitur in vita Othonis III. *Et licet isti tres Othones per successionem generis regnaverint, tamen postea fuit institutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primo Cancellarii isti Moguntiensis Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Coloniensis Italiæ, Marchio Brandeburgensis Camerarius est, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ ensem portat, Rex Bohemus Pincernam agit*. Quæ verba perperam intellecta putat causam dedisse Baronius iis, qui sub Othone III. a Gregorio V. septem Electores institutos scripserunt; cum tamen Martinus post Othonem suo tempore id factum indicet; verum, ut diximus, non modo D. Thomas, seu potius auctor lib. de regimine Principum, sed & Ostiensis, qui ante Concilium Lugdunense, vel eodem tempore scribebat Chronicum ejusdem temporis, & Augustinus Triumphus, qui paulo post scripsit, septem Electorum institutionem

ad Gregorium V. referunt, & de ea velut de veteri institutione loquuntur. Denique observandum est, septem Electores Lugdunensi Concilio recensitos diversos esse ab iis, qui nunc sunt, & olim fuerunt: *Hi enim sunt Moguntiensis, Trevirensis, Coloniensis, Palatinus, Saxo, Brandeburgensis, & Bohemus.* Qui vero a Concilio Lugdunensi recensentur, hi sunt, Duces Austriæ, Bavariæ, Saxoniæ, & Brabantiæ, Episcopi vero Coloniensis, Moguntinus, & Salsburgensis.

III. Itaque incertum omnino est, utrum a Pontificibus, & quando institutio ista fuerit.

IV. Ut autem pateat, electionem Imperatoris ad Electores transferri ab Episcopis Romanis sine injuria non potuisse, nisi ex eorum consensu id factum fuisset, considerandum est, ad quod Imperatoris electio diversis temporibus pertinuerit. Ante translationem Imperii hanc ad Senatum, populumque jure pertinuisse nemo ibit inficias: exercitus tamen plerumque Imperatores eligebant, qui Senatus, ac populi consensu Imperium retinebant; post Imperii *translationem* Carolus Magnus, ut probatum est, ab universo populo Romano, auctore Romano Pontifice, electus est Imperator. Hujus successores Imperium sibi jure hæreditatis, tum etiam ex prævia Principum, ac procerum Imperii electione sibi vindicarunt.

V. Ultimus e Caroli Magni sanguine Imperator fuit Ludovicus III. Arnulphi filius, qui prole carens a Berengario Veronæ victus, vitam, & Imperium amisit. Hinc Imperium ruere cœpit; nam Itali, ac Romani pro Regibus, ac Imperatoribus victores agnoscebant, ita Berengarius, Ludovicus Bo-

sonis, Hugo Arelatensis, Lotharius ejus filius, Rodulphus Burgundiæ, & alii subinde Italiam occuparunt, Imperiumque affectarunt. Ex alia parte Franci Principes, & Germani Conradum a Carolina stirpe Germaniæ Regem Imperatorem agnoscebant: is morti proximus, ut narrat Nauclerus generat. 31. an. 937. persuasit Principibus, ut Henricum Turingiæ, & Saxoniæ Ducem in Regem ei successorem eligerent: sed isti duo titulum Imperatoris non habuerunt. Post hæc Otho electus, ut ait Nauclerus, *ab omni populo Francorum, & Saxonum*, Italia recuperata, Imperatoris nomen ac dignitatem consensu populi Romani accepit, & a Pontifice Romæ inunctus est. Qui vero deinceps istis successere, plerumque hæreditatis jure, ab universis pariter Germaniæ Principibus electi feruntur; donec ad vitandam confusionem, ac divisiones, ceteri Principes septem Electoribus sua jura cesserunt. Porro non potuit Pontifex istud juris auctoritate sua quibusdam Principibus adimere; quippe jure naturali in regno electivo electio pertinet ad universum populum; sed ad vitandas turbas introductum, ut præcipui proceres ex consensu populi ceteros cives repræsentantes, Regem, aut Imperatorem eligant; nec dubium quin possint sibi invicem jus suum cedere, & electionem paucis tantum committere, sed Pontificem Romanum id sine eorum consensu facere posse, absurdum prorsus videtur.

VI. Porro si quid in re dubia conjici possit, verisimile arbitror Othonem III. ceterorum Imperii procerum adhibito consensu, & forte Gregorii V. auctoritate adjecta, numerum Electorum septenarium constituisse;

se; cum enim is Imperator liberis careret, & periculum esset, ne divisiones ob Electorum multitudinem orirentur, huic malo obviam ire volens, remedio isto usus est, sperans, ab omnibus Principibus id probatum iri. Quanquam ex historia constat, id non statim obtinuisse Principibus ordinariis Electoribus non omnino consentientibus, & juri suo cedere nolentibus. Nam Henricus Othonis successor non a septem Electoribus, sed a Principibus Germaniæ electus dicitur a Nauclero generatione 34. anno 1002. extantque exempla plura posteriorum Imperatorum eodem modo Electorum. Ita conciliantur invicem ii, qui dicunt, institutionem Electorum septem sub Othone III. factam, & qui eam non ante Gregorium X. aut Innocentium IV. obtinuisse ferunt; isti enim loquuntur de usu, illi de instituto.

§. VII. Porro non id solum fecisse Imperatorem, aut Pontificem auctoritate sua, sed ex consensu ceterorum Principum, tum ex eo probatur, quod facere non potuerit, tum etiam ex scriptorum bene multorum testimoniis. Chronicum vetus, cujus auctorem dicunt nonnulli Albertum Stadensem ad annum 1240. *ex prætaxatione Principum, & consensu eligunt Imperatorem Trevirensis, Moguntinus;* & Augustinus Triumphus lib. de potestate Eccles. q. 35. a. 2. *Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris, convocatis & requisitis Principibus Allemaniæ, septem Electores instituit.* Leopoldus de jure Imperii cap. 3. *Tempore Othonis III. qui filiis caruit, fuit institutum, ut per certos Principes Germaniæ solus per Officiarios Imperii, seu Curiæ Imperialis eligeretur Imperator.*

VIII. At nullus est, qui diligentius Nau-

clero id enarret; hujus hæc sunt verba gener. 34. ann. 994. „Hoc tempore Electo-
„res Imperii primum instituti leguntur, de
„quo aliqui scribunt, quod Otho tertius
„cum hæredes ex se dependentes mares
„non haberet, constituit ex consilio Prin-
„cipum Germaniæ, ut Imperatore mortuo,
„in oppido Francofurt perpetuo fieret ele-
„ctio, electoresque constituit tres Archie-
„piscopos; *& enumeratis iis septem sic ait;*
„Hi septem Principes eligendi Imperato-
„ris jus, & potestatem sic acceperunt: *&*
„*mox*; itaque ajunt Gregorium V. cognita
„Imperii imbecillitate, varietateque for-
„tunæ, quo diutius apud Germanos summa
„potestas remaneret, illeque ceteris præes-
„set, qui virtute, & dignitate ceteros præ-
„staret, retulisse sanctionem de Impera-
„tore deligendo; videlicet solis licere Ger-
„manis Principem deligere, qui Cæsar, &
„Romanorum Rex appellatus, tum demum
„Augustus, & Imperator haberetur, cum a
„Romano Pontifice benedictione præmissa
„coronaretur; & quod ordinaverit cum
„procerum Germaniæ consensu Electores
„prædictos, qui vice omnium eligere de-
„berent." Ex his habes, quæ fuerint Pon-
tificis, Imperatoris, & Principum hoc in
negotio partes. Imperator septem Electores
delegit ex consilio Principum, Principes ce-
teri consenserunt, & suo juri cesserunt;
Pontifex constitutionem Imperatoriam ex
consensu Principum factam probavit, & *re-
tulit*, non ut Bellarminus legit, *tulit*. Quia
illata fuerat ab Imperatore, convenit inter
omnes, delectum Imperatorem nomen Im-
peratoris non asumpturum, nisi prius a
Pontifice coronatus fuisset. Itaque Electo-

tum institutio non Pontifici, sed potius Imperatori, ac maxime ceterorum Principum, quorum erat de jure suo cedere, *consensui* tribui debet. Id observat Cardinalis *Cusanus* de concordia Catholica lib. 3. cap. 4.
„ Electores, *inquit*, qui communi consensu
„ omnium Allemannorum, & aliorum, qui
„ Imperio subjecti erant tempore Henrici
„ II. constituti sunt, radicalem vim habent
„ ab ipso communi omnium consensu, qui
„ sibi naturali jure Imperatorem constitue-
„ re poterant, non ab ipso Romano Ponti-
„ fice, in cujus potestate non est dare cui-
„ cunque Provinciæ per mundum Regem,
„ vel Imperatorem, ipsa non consentien-
„ te. " Et concurrebat ad hoc consensus Gregorii V. tanqum unius Pontificis Romani, qui juxta gradum suum in consentiendo in communem Imperatorem interesse habet.: *Recte sicut in Conciliis generalibus occurrit in primo gradu auctoritas ipsis, vigor nihilominus definitionis non ab ipso primo omnium Pontifice, sed ex communi omnium ipsius, & aliorum consensus dependet.* Itaque quoquo tandem modo, & quovis tempore facta fuerit ista institutio, quod non est admodum certum, auctoritate solius Pontificis vim non habuit, sed præsertim ceterorum Principum, ad quos pertinebat electio, sine quorum consensu non poterat electio ad hos solos septem restringi. Quod & ipse Bellarminus cogitur aliquando fateri, cum ait lib. 3. de Translat. Imperii c. 4. Papam id non potuisse, nisi præsente Imperatore, Germanisque Principibus consentientibus. Quod idem prorsus est, ac id, quod nos dicimus ex consensu Principum, auctoritate Imperatoris, & Pontificis istud factum fuisse.

Sed

Sed hoc non arguit ullam in Pontifice, prout Pontifex est, potestatem temporalem; nam ut diximus, ad eum Imperatoris electio non pertinet, ut Episcopus est, sed ut Romanae civitatis Princeps est.

IX. Objiciunt primo eos omnes scriptores, qui dicunt septem Electores a Gregorio V. aut X. fuisse constitutos.

X. Respondeo, ex dictis constare, non esse certum, utrum ab istis Pontificibus id fuerit statutum. Secundo, certum esse id ab ipsis non esse factum, aut fieri potuisse auctoritate Pontificia. Tertio, certum non minus esse id ab ipsis non esse factum sine consensu, & auctoritate Principum Imperii, & Imperatoris. Quod si qui Scriptores, praesertim recentiores hujus rei non meminerint, cum ab aliis bene multis memoriae prodita sit, ab iis, qui illam non referunt, non tam praetermissa, quam subintellecta dici debet.

XI. Objiciunt secundo auctoritatem Innocentii III. in cap. *venerabilem de elect.* ubi haec ait: *Verum illis Principibus, & jus, & potestatem eligendi Regem in Imperatorem postmodum recognoscamus, ad quos de jure, & antiqua consuetudine noscitur pertinere, praesertim cum ad eos jus, & potestas hujusmodi ab Apostolica sede pervenerit persona magnifici Caroli, qui a Graecis transtulit Imperium in Germanos.* Quem secutus Jordanes a Carolo Magno de consensu, & mandato Romani Pontificis praeceptum esse ait, *ut Imperium Romanorum apud electionem canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret.* Verum, uti diximus, haec opinio defendi non potest, cum constet, septem Electores diu post Carolum Magnum fuisse institutos.

XII. Deinde etsi de Principibus Germanis omnibus id intelligeretur, hanc *potestatem* ipsis a Pontifice collatam, tam *falsum* est, ac Imperium ejus solius auctoritate ad Germanos esse translatum. Ut enim jus electionis Imperatoris Sedes Apostolica in Germanos Principes transtulisset, deberet illud prius habuisse: sed inauditum est, Romanum Episcopum solum ullum unquam Romanum Imperatorem elegisse. Nec vero quemquam movere debet Innocentii in sua causa loquentis judicium, quod si quis nollet prorsus rejicere, ita posset eum explicare, ut diceret jus istud a Romano Pontifice in Germanos esse translatum nomine totius Romanæ civitatis, quæ istud jus habebat. Nam certum est ante Carolum Germanorum Principum non fuisse Imperatorem creare, sed Romanæ civitatis. Post Carolum vero Principes Franci, & Germani in electione præcipuas partes habuerunt: hoc autem fieri non potuit sine Romanæ civitatis consensu ejusque Episcopi, qui cum primus Princeps ejus esset, eum in istis negotiis repræsentabat.

XIII. Objiciunt tertio Viennense Concilium Clementina *Romani Principes de jure jurando*, ubi hæc habentur: *Ecclesia Romana a Græcis Imperium transtulit in Germanos*, & *ab eadem ad certos eorum Principes jus*, & *potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum.*

XIV. Respondeo, dici posse Romanam Ecclesiam id fecisse, quod consilio, adhortatione, & suffragio ejus factum esset, sed tum translatio Imperii, tum septem Electorum institutio, consilio, adhortatione, consensu, & suffragio Episcopi Romani facta

est,

est, non tamen ab eo solo, aut ex ejus solius auctoritate. Quod si cui Concilii Viennensis dictum aliquid amplius asserere videatur, respondere poterit, in Conciliis illud tantum vim habere, quod de professo decretum, & determinatum est a Concilio, non autem illud, quod narrando dictis inseritur; cujusmodi sunt verba in objectione relata. Demum istius Concilii Decreta a Pontifice Clemente V. sunt concinnata, non ab ipso Concilio generali emissa.

XV. Objiciunt quarto instrumentum quoddam Principum Germanorum, quod servatur in munitione Castri S. Angeli, in quo sic habetur: *Nos Principes Imperii universis præsentem hanc paginam inspecturis complectens olim Romana Mater Ecclesia, quadam quasi Germana charitate Germaniam illam eo terrena dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomen, temporaliter tantum præsidentem super terram, plantans in ea Principes tanquam arbores praelectas, & rigans illas gratia singulari, illud ei dedit incrementum miranda potentia, ut ipsius auctoritate suffulti velut germen electum per ipsorum electionem illum, qui frana Romani teneret Imperii, germinaret. Datum anno Domini 1279. indictione 7. regnante Domino nostro primo dicto Rodulpho Romanorum Rege regni ejus anno 6. Igitur*, inquit Bellarminus, *fatentur ipsi Principes Germani, ab Ecclesia Romana potestatem eligendi in Imperatorem ad Germanos pervenisse.*

XVI. Respondeo, insulsum esse istud monumentum, & ab aliquo indocto imperite confictum, ineptiis scatens in quo qui subscribunt Principes anonymi sunt, quale nullum unquam instrumentum publicum factum. Deinde etsi verum esset, possent dici Princi-

pes Germani electionem acceptam referre Ecclesiæ Romanæ, non prout Ecclesia *est*, sed prout Romana civitas est, ad *quam jus* electionis præcipue pertinebat. Forsan etiam ipsi Principes quorumdam historicorum testimoniis delusi, aut Pontifici blandientes id dixerunt. Cum enim id monumentum scriptum sit Rodulpho I., qui primus a septem Electoribus post Fridericum I. fuit electus, mirum non esset, si hanc eligendi potestatem nondum satis firmam Pontifici se debere adulando faterentur. Sed, ut dixi, monumentum istud nullus leget, qui statim illud ab homine otioso, & imperito confictum esse non intelligat.

De tentata a Gregorio VII. Henrici IV. Imperatoris depositione.

Nonum, inquit Bellarminus, *exemplum est Gregorii VII. qui Henricum IV. Imperatorem deposuit, & alium eligi jussit, quod & factum est.*

II. Respondeo, primum istud esse exemplum tentatæ a Pontificibus depositionis in Reges, quod velut novum, & inauditum universus orbis exhorruit, ut a nobis probatum est supra. Quare hoc exemplum non secus ac posteriora omnia nihil nobis obsunt, neque adversariis favent: semper enim in illis cernere est, inde Romanos Pontifices auctoritatem sibi deponendorum Regum vindicantes, inde Reges, Principes, populos, imo & Episcopos hanc ei auctoritatem denegantes, & sententias depositionis in Reges latas, velut illicitas repudiantes; atque ita dici non potest per ea Romanos Pontifices sibi tamquam per possessionem aliquid juris

ac-

acquisivisse: nam ut possessio sit legitima, debet niti aliquo, saltem colorato titulo, bonæque fidei debet esse, haud reclamante rei Domino. Hic vero Romani Pontifices contra omne jus, sine ullo titulo Reges deponere tentarunt, reclamantibus semper non tantum ipsis Regibus, sed & universis populis, ac Episcopis totius orbis adversum istos conatus protestantibus; ergo dici non possunt per istos conatus acquisivisse sibi possessionem juris Regum deponendorum. Deinde cum jure divino constituti sint, & a solo Deo illorum pendeat auctoritas, etiamsi Pontifices eorum deponendorum auctoritatem, nemine reclamante, usurpassent, imo etiamsi tota Ecclesia per impossibile hujusmodi jus sibi arrogasset, præscribi propterea non posset adversus jus divinum, & naturale, quod nulla facta, nulla exempla, nulla possessio, vel mutare, vel tollere possunt. Itaque possemus hæc omnia exempla Gregorio VII. posteriora prætermittere, sed ad confirmandam nostram assertionem ea referemus, ut inde pateat, Pontificum in Reges conatus illicitos, iniquos, & temerarios fuisse, seditionum, cædium, bellorum, schismatum causas fere semper extitisse, uno verbo, multum ex iis mali, tum regnis, tum Ecclesiæ accessisse, nihil unquam boni.

III. Atque ut a Gregorii VII. facto ordiamur, inter ipsum, & Henricum Imperatorem dissidii causa ferebatur, quod is Episcopos, & Abbates, partim pretio, partim privata auctoritate, quod investituram vocant, constitueret. Hac de causa initio Pontificatus, Gregorius eum admonuit, ne deinceps largitione corruptus, Episcopatus,

& be-

& beneficia conferret, alioquin se in delinquentes pœnis Ecclesiasticis usurum. *Sed discordia* non erupit ante annum 1076. *quo* Gregorius, & Henricus sese mutuo damnationibus appetivere. Imperator enim superba legatione Pontificis exasperatus, Concilium Vormatiæ indixit, in quo Gregorius variorum flagitiorum accusatus, depositus est, missaque Romam legatio cum contumeliosis litteris, quibus denuntiabatur, ut se Episcopatu abdicaret. E contra vero Gregorius habita Romæ Synodo, Episcopos hujus sententiæ auctores excommunicat, ipso Henrico regnum Teutonum, & Italiæ abrogat, omnesque Christianos a vinculo juramenti absolvit. Henricus cognita Gregorii censura, multas Epistolas ad Gentes, & Nationes conscripsit, quibus se contra jus fasque a Pontifice damnatum ostendebat. Nihilominus tamen cum Saxones bellum contra Henricum pararent, Principes Allemanniæ veriti, ne regno spoliarentur, auctores ei fuerunt, ut si Gregorius in Allemanniam veniret, cum eo reconciliaretur. Simulavit ille se huc venturum, sed cum Vercellas usque venisset, Canossam oppidum agri Regiensis sese recepit. Venit illuc propere Henricus, rerumque suarum necessitate compulsus veniam petiit, quam Pontifex ipsi primum denegatam tandem concessit. Nihilominus tamen inclementia sua irritatum Cæsaris cernens animum, clam Rudolphum Ducem ad imperium capessendum sollicitavit: is a Saxonibus electus bellum in Henricum movit, ter prælium, æquo ferre Marte, multa utrinque cæde edita, commissum. Interim Gregorius in Concilio Romano ann. 1080. latam in Henricum senten-

tiam

tiam renovat, Rudolpho imperium confirmat, precaturque, ut Henricus in omni congressione vincatur, & Rudolphus regnum Teutonum obtineat: verum hujus vota non fuerunt exaudita, nam eodem anno, quarto prælio commisso, Rudolphus est occisus, inutili penes suos relicta victoria. Interim novemdecim Episcopi Moguntiæ, ac postea triginta Brixiæ congregati Gregorium deponunt, & Guibertum Ravennatem Episcopum, qui Clemens VI. est dictus, in ejus locum eligunt. Hunc Imperator cum exercitu Romam veniens, expulso Gregorio, in sede Episcopali collocavit, & ab eo coronam imperialem accepit. Nec hic fuit dissidiorum finis, nam fœderati Principes Hermanno Lotharingo regnum deferunt anno 1082. qui annis post septem extinctus est: triennio ante, hoc est anno 1085. mortuus fuerat Gregorius; huic successit Victor III., qui continuis bellis vexatus, cum pro ejus defensione ad viginti hominum millia per Italiam cecidissent, coactus est Cassinum Benedicti antiquam sedem reverti, ubi anno 1088. obiit, designato successore Othone Ostiensi, quem Cardinales ad Pontificatum promoverunt. Is sententiam in Henricum, & Guibertum a Gregorio latam confirmavit; sed ipse varie vexatus, coactus est aut in Gallia degere, aut Romæ in domo Petri Leonis, ubi & mortuus est, ad vitandas inimicorum insidias sese continere. Huic anno 1099. successit Paschalis, qui adversus Guibertum bellum gessit; sed is paulo post anno 1100. e vivis abiit, neque tamen ejus morte factionum studia rescissa sunt; nam Richardus, qui Guiberto faverat, Albertum quemdam ei Atellanum suffecit,

Præ-

Prænestini Theodoricum quemdam Pontificem creavere. Tertius præterea *Maginulphus* apud Ravennam Pontificatus *titulum* usurpare ausus est. Sed non minus imperium, quàm Pontificatus prædæ tunc erat. Nam adversus Henricum Pontifices excitavere filium ejus Conradum, & eo mortuo, filium alterum Henricum, a quo pater imperio spoliatus, captus, & in custodiam conjectus est, ac demum profugus Leodii decessit anno 1106.

IV. Violentum Henrici IV. in Romanos Pontifices animum non imitatus est modo, sed & superavit Henricus V. quippe in Italiam veniens, a Paschali per vim extorsit jura investiturarum, de quibus tantum erat certamen exortum, & ab eodem ritu solito Imperator inauguratus est. Sed quamprimum ille Italia discessit, hæc omnia irrita decrevit Paschalis in Concilio Lateranensi ann. 1112. inde in Concilio Viennensi investituram Episcopatuum hæresim esse declaratum est. Sub Gelasio II. Paschalis successore Romam rediit Henricus, ut ab eo confirmationem eorum, quæ a *Paschali II. sibi* concessa fuerant, extorqueret; sed cum ille Roma aufugisset, Burdinum quemdam, quem alii Mauritium, alii Gregorium VIII. appellant, Bracarensem Archiepiscopum Antipapam constituit. Post discessum Henrici Gelasius Romam rediit: hinc intestinum in urbe Roma prælium, in quo multi cecidere. Gelasius iterum fugere coactus, habitis Capuæ, & Viennæ Conciliis, Henricum, & Burdinum excommunicavit; cumque in Monasterium Cluniacense sese recepisset, ibidem paulo post obiit. Huic successit Calixtus II., sub quo pax inter Pontificem, & Im-

Imperatorem inita est, ac controversia de investituris terminata in Conventu Vvormatiensi, in quo Imperator investituram per annulum, & baculum remisit, canonicam electionem, & liberam consecrationem fieri permisit, sed ex alia parte Pontifex Imperatori concessit, ut electiones Episcoporum, & Abbatum regni Teutonici coram ipso fierent absque simonia, & violentia, electus autem regalia per sceptrum acciperet, & ex aliis imperii partibus consecratus infra sex menses regalia quoque per sceptrum acciperet. Ita investiturarum controversia, quæ a Gregorio VI. Ecclesiam innumeris pene malis, & cladibus affecerat, anno 1122. amice terminata est.

V. Ex hac autem totius istius Constitutionis narratione liquet, ea quæ tum a Romanis Imperatoribus hujus dissidii tempore attentata sunt, in exemplum trahi minime posse. Cum utrinque multa præter æquitatem omnem crudeliter, & impie fuerint gesta. Quot vero, & quantæ, Deus bone! calamitates e temeraria Gregorii VI. in Henricum IV. sententia fluxerunt; in imperio seditiones, cædes, rebelliones, bella, parricidia; in Ecclesia Episcoporum proscriptiones mutuæ, Concilia sibi invicem opposita, spoliata templa, violatæ aræ, dejecti Pontifices, alii in eorum locum suffecti: de Romano Episcopatu vi, & armis decertatum, longo ac diro schismate Ecclesia vexata, uno verbo, omnia sive in Imperio, sive in Ecclesia susque deque versa.

VI. Quanquam autem varia fuerunt pro variis affectibus scriptorum de hoc dissidio judicia, nihilominus tamen omnes Gregorii de Imperatore deponendo conatum novum,

& ante hac inauditum fuisse agnoscunt : & ex his non pauci Gregorium crudelitatis, & ambitionis arguunt.

VII. Sic Petrus Damianus Cardinalis, *qui* Hildebrandum sub Alexandro II. Cardinalem tantum noverat, nam antequam Papa fieret, mortuus erat Petrus : is, inquam, Damianus Epist. 10. lib. 1. vocat eum *Tyrannum Neroniana pietate condolentem, colaphisando demulcentem, aquilino ungue palpantem*. Et in fine Epistolæ : *ille miserum Petrum de manibus eruit Hildebrandi, ad cujus imperium magno Petro patuit carcer Herodis*.

VIII. Leo Ostiensis Gregorio VI. *addictissimus*, lib. 3. c. 24. vocat eum elatione turgidum, &c. 48. accusat eum perfidiæ, quod post reconciliatum sibi Henricum Matildæ consiliis, quemdam e suis ultra montes dirigens coronam imperii illi miserit, & ei adversus Imperatorem rebellionem suaserit.

IX. Rodulphus ipse qui in locum Henrici suffectus fuerat, vulneratus in prælio, paulo ante mortem fassus est, se injuste in Henricum ex jussione, & mandato Pontificis rebellasse : *Videtis*, inquit, *manum meam de vulnere sauciam, hac ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei, nec insidiarer gloriæ ejus; sed jussio Apostolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti transgressor honorem indebitum usurparem. Quis igitur finis nos acceperit videtis, cum in manu, unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi : viderint ergo ii, qui nos ad hoc instigaverunt, qualiter nos duxerunt, ne forte deducti simus in præcipitium æternæ damnationis*. Hæc refert Hemoldus Chronici Sclavorum, lib. 1. cap. 29.

X. De

X. Denique ipsummet Gregorium morti proximum, eorum, quæ contra Henricum IV. tentaverat pœnituisse refert Sigibertus Chronico. Quis non videat pluris fieri debere morientium Henrici adversariorum verba: eo tempore prolata, quo veræ tum demum excutiuntur pectore voces, detrahiturque persona, manet res, quam quæ ipsi odiis, & ambitione impulsi scripserunt, aut gesserunt.

XI. Objicit primo Bellarminus, ut probet Gregorii VII. de Henrici IV. depositione sententiam justam fuisse, Conciliorum, quæ Pontifices celebrarunt Decreta, ex quibus probata est Gregorii in Henricum IV. sententia. Hæc autem sunt, Romanum III. & VII. sub Gregorio, Beneventanum sub Victore III. Beneventanum, Placentinum, & Claromontanum sub Urbano II., Romanum sub Paschali II.

XII. Respondeo primo, majoris fieri non debere istorum Conciliorum auctoritatem, quam ipsorum Pontificum, quorum auctoritate convocati sunt, iisque opponi posse Concilia ab Henrico convocata, quæ in Pontificem sententiam tulerunt, Vormatiense scilicet, Papiense, Moguntinum, Brixiense, & Moguntinum alterum, in quo Brixiensis Concilii sententia est confirmata. Quod si in auctoritatem admitti nolint, quæ ab ipso Imperatore sunt convocata, fueruntque Episcoporum, qui ipsi favebant; cur non iisdem rationibus nos Conciliorum a Romanis Pontificibus convocatorum auctoritatem rejiciemus?

XIII. Respondeo secundo, in Romanis duobus a solo Gregorio pronunciatam in Henricum sententiam depositionis, in cete-

tis excommunicatum esse Henricum, non autem depositum.

XIV. Objicit secundo Bellarminus *eos auctores*, qui Gregorii VI. factum *approbarunt*, Marianum, Scotum, Lambertum, Schafanaburgensem, Anselmum Cantuariensem, & Lucensem, Geberhardum Salsburgensem, Stephanum Alberstatensem, Leonem Ostiensem, Othonem Frisingensem, Duodechinum, & Abbatem Uspergensem.

XV. Verum qua de causa Bellarminus Bennonem Cardinalem, & alios scriptores, ut suspectos rejicit, eadem nos plerosque ex istis, qui Gregorii partes sequebantur, *in* auctoritatem admittere non tenemur. Quippe hoc tempore omnes fere scriptores Imperatoris vel Pontificis partes acriter tuebantur, nec liberum erat hinc, & inde mentem aperire, ut testis est anonymus in vita Henrici IV. *De his*, inquit, *vera scribere, periculum, falsa, crimen, hac lupus, hac canis urget*. Unde non mirum, si prudentiores judicium non interposuerint, ceteri vel in Henricum, vel in Gregorium stylum suum direxerint, cum e contra *potius studio*, quam Historicorum animo; sed de singulis scriptoribus pauca dicam. Et primo, quod spectat ad Marianum Scotum, ejus auctoritas nullius est momenti, cum faverit ipse rebellibus, Saxonibus, & defectionem eorum probaverit, non solum eam, quæ Gregorii sententiam secuta est, sed etiam illam, quæ antea contingit sub Alexandro II. sic enim de hac loquitur: *Quod audiens*, inquit, *prædictus Otho Dux, gravius quam credi potest dictum Regis suscepit, collocutusque Principibus Saxoniæ, rebellare omnem simul fecit Provinciam, & merito*. Lucensis Anselmus Gre-

Gregorii VI. fuit Patronus, ut testantur S gebertus, & Trithemius, ideoque ejus auctoritas non majoris est momenti, quam ipsius Gregorii. Giberhardus quoque, eodem munere functus est, & cum Vicelone Moguntino Archiepiscopo disputavit; non magis ergo ei credi debet partes Pontificis tuenti, quam Viceloni partes Imperatoris defendenti.

XVI. Lambertus Schafanaburgensis, & alii scriptores ob investituras, & tentata in Gregorium Imperatorem damnant, at ejus exauctorationem non omnino approbant, sed tantum historice referunt. Multi vero auctores Henricum etiam post hanc exauctorationem Imperatorem appellant quales Anonymus Historiæ Franciæ Scriptor apud Duchesnium t. 4. qui præterea observat excommunicationem a Gregorio latam, contra voluntatem totius pene Concilii factam, totum Ecclesiæ statum turbasse. Albertus Aquensis lib. 1. c. 7. Guibertus Novigentinus lib. 3. c. 2. Guilielmus Tyrius lib. 1. cap. 13. lib. 8. cap. 24. lib. 9. cap. 8. Otho Bambergensis Epistola ad Paschalem II. data anno 1102. Sugerius in vita Ludovici VI., & alii alias a nobis laudati, qui factum Gregorii velut novum, & inauditum reprehendunt.

XVII. Objiciunt ultimo exauctorationem Henrici omnibus, atque ipsi Henrico terrori fuisse, & quamvis nonnulli existimarint, injuste hanc a Pontifice latam, nullum tamen fuisse, qui dubitarit potestatem esse Pontifici Reges deponere, quod & ipse Henricus in Epistola quadam agnovit, in materia hæreseos fieri posse eo tempore, quo Gregorio maxime infensus erat.

XVIII. Respondeo ex dictis constare quamplurimos non modo injustam, sed & illicitam existimasse exautorationem Henrici, *ita* Anonymus in historia, seu apologia *vitæ* Henrici relatus inter veteres rerum Germanicarum historicos: „ Qua subreptione, *in-* „ *quit*, delusus Apostolicus simul, & hono- „ re creandi Regis, quem sibi fallaciter ob- „ tulerant, impulsus, Regem banno inno- „ davit, absolvit omnes, qui fidem Regi „ juraverunt, a juramento, quod factum „ multis displicuit, & asserebant, tam inef- „ ficaciter, quam illicite factum. “ Hoc ipsum agnovit Gregorius, qui consultus ab Herimanno Metensi quomodo novam illam, & inauditam auctoritatem quam sibi asserebat, probare posset, respondit his verbis Ep. 21. lib. 8. „ Quod autem, *inquit*, postula- „ sti quasi scriptis nostris juvari ac præmu- „ niri contra illorum insaniam qui nefando „ ore garriunt, auctoritate sanctæ, & Apo- „ stolicæ Sedis non potuisse Henricum ex- „ communicari, nec quemquam a Sacramen- „ to fidelitatis absolvi, non adeo necessa- „ rium nobis videtur, &c. *Idem Ep. 3. lib.* „ 7. Quotquot, *inquit*, latini sunt, omnes „ causam Henrici præter admodum paucos „ laudant, ac defendunt, & duritiæ ac im- „ pietatis circa ipsum me redarguunt.

XIX. Nec vero attendendum est ad ea, quæ Henricus aut alii Imperatores rerum suarum necessitate coacti dicere, promittere aut facere potuerunt. Sciunt enim omnes, iniquum omnino esse ex hujusmodi conditionibus per vim extortis aliquid juris assumere. Non est ergo quod adversarii urgeant Henrici ad extremas angustias redacti propositiones, pollicitationes, aut submissiones.

Has

Has enim semper extorsit necessitas. Sic initio dissidii cum ejus opes, & copiæ fractæ omnino forent, coactus est iniquas subire pacis conditiones, atque in Italiam proficisci, & ibi a Pontifice miserabiliter absolutionem, & veniam deprecari. Sed, ut observat Lambertus, omnes Italiæ Principes factum Imperatoris omnino improbarunt, ipseque Henricus pœnitentia ductus eas ut nullas, & extortas revocavit.

XX. Quod vero additur Henricum ipsum eo tempore, quo maxime Gregorio infensus erat, agnovisse in casu hæreseos Reges, & Imperatores deponi posse, non omnino verum est. Id enim tantum ille dicit dubitanter, & per quamdam concessionem aliunde probans id minime fieri debere, & in Ecclesia factum non esse, sic enim habet in Epistola post Synodum Briacensem scripta: „ Et „ nos quidem, *inquit*, hæc omnia sustinui„ mus dum Apostolicæ Sedis honorem con„ servare studuimus, sed sic humilitatem „ nostram timorem forte intellexisti, ideo„ que in ipsam Regiam potestatem nobis a „ Deo concessam exurgere non timuisti, „ quam a nobis auferre ausus es minari, „ quasi nos a te Regnum acceperimus, quasi „ in tua, & non in Dei manu sit Regnum „ vel Imperium, quia Dominus noster Chri„ stus nos ad Regnum, te autem non vo„ cavit ad Sacerdotium, &c. Me quoque „ (licet indignus inter Christianos sum ad „ Regnum vocatus) te teste, quem sancto„ rum Patrum traditio soli Deo judican„ dum docuit nec pro aliquo crimine, nisi „ a fide, quod absit, exorbitaverim, de„ ponendum asseruit: cum etiam Julia„ num Apostatam prudentia sanctorum E-

„ pi-

„ piscoporum non sibi, sed soli Deo de-
„ ponendum commiserit. Ipse vero quid
„ verus Papa Beatus Petrus clamat Deum
„ timete, Regem honorificate, *tu, in-*
„ quam, quia Deum non times, me Chri-
„ stum ejus inhonoras. " Ex his videre est Henricum per concessionem tantum, & ad mentem ac secundum principia Gregorii, & Romanorum fateri ob fidem deponi posse Reges, at a quo possint deponi non dicit, imo statim addit eos non ab hominibus, sed a Deo deponendos; idque probat, tum exemplo Juliani Apostatæ, tum dicto beati Petri, quare ex ejus testimonio *probari* non potest, Reges deponi revera *posse*, cum a fide aberrant. Sed tantum, si quando deponi possent, maxime in negotio fidei, quod tamen verum non est. Henricus scilicet, & Episcopi, qui ab illius partibus stabant, exauctorationem a Gregorio factam duplici ex capite arguebant: Primo ex eo, quod hujusmodi potestatem non haberet Pontifex, deinde ex eo quod etiamsi aliquando Reges deponi possent, fieri id non posset nisi in casu hæreseos, quod tamen faciendum non esse probabant exemplo Juliani Apostatæ, & beati Petri testimonio. Falluntur ergo qui istud per concessionem dictum, Reges non posse deponi nisi a fide exorbitaverint, affirmate dictum esse autumant. Non advertentes hæc verba, quæ præcedunt, *te teste*, quæ manifeste probant id tantum ad mentem Gregorii dictum fuisse ab Henrico, & Episcopis, qui ab ipsius partibus stabant:

De

„ Decimum exemplum, *inquit Bellarminus*, „ est Innocentii III. qui Othonem IV. similiter deposuit, ut patet ex Blondo Decade 2. lib. 6.

II. Respondeo, Othonem nunquam legitimum fuisse Imperatorem: Nam post mortem Henrici VI. Imperatoris, qui filius fuit Friderici Ænobarbi, Imperium de jure pertinebat ad Fridericum II. Henrici VII. filium adhuc infantem, vel si non videretur is Imperio idoneus, Philippus Dux Sueviæ Friderici Ænobarbi filius Henrici VII. frater, cui administratio Regni ab Henrico moriente fuerat commendata, ut testis est Blondus, erat eligendus, vel si aliter fieri non posset, Imperator eligendus ea lege, ut eo mortuo Imperium ad fratris filium rediret. Juri accedebat electio Principum, nam vivente adhuc Imperatore, „ Henrico VI. eoque procurante, *ut ait Abbas* „ *Uspergensis*, Principes Allemanniæ pene omnes filium parvulum ipsius Fridericum II. „ adhuc in cunis vagientem assumpserunt in „ Regem, eique fidelitatem juraverunt, & „ litteras de hoc facto cum sigillis suis Imperatori transmiserunt. " Post mortem vero Henrici plures Philippum elegerunt, Otho vero Dux Saxoniæ a paucioribus est electus, nam in Epist. electionis hujus, quæ est apud Baronium ad annum 996. unus ex Electoribus suscripsit Adulphus Coloniensis, qui postea ad Philippum transiit, & cum eo duo tantum Episcopi Paderbonensis, & Mindensis, unus Dux Henricus Lotharingiæ, & Brabantiæ, Comes unus Henricus

de Kuke, at in electionem Philippi consenserunt Archiepiscopi tres, Episcopi novem, Abbates quatuor, Rex unus, Duces quatuor, Marchio unus cum Nobilibus Allemanniæ, qui litteris consensum præbuerunt. Philippo favebat cognominis Franciæ Rex, Othoni Innocentius III. qui in cap. *venerabilem hujus electionem confirmaverat*; Philippum, quem olim excommunicatum dicebat, ita exosum habens, ut, teste Uspergensi, dixerit, se ablaturum Philippo Diadema, aut sibi Papæ insigne detracturum; nihilominus Philippus Imperio per decem annos potitus est, repugnante primum, ac deinde cedente Othone, cum quo pactus erat Philippus, ut post mortem suam filiam ejus duceret, & Imperium obtineret. Itaque post mortem Philippi iterum electus Otho Imperium invasit, at nec electio ista quamquam concordibus Principum votis facta rata haberi debebat, nam Fridericus II. Henrici VII. filius legitimus erat Imperii hæres, eique fidelitatem ipse juraverat, ac proinde nec potuerat Philippus de Imperio ad se ad tempus tantum pertinente cum Othone pacisci, nec Principes electione in irritum missa fidem violare. Cumque jam adolesceret Fridericus, erat in Imperio confirmandus, non eligendus Otho. Itaque cum Henricus VII. moriens, ut testis est Blondus, uxorem, & Fridericum filium commendasset Pontifici, potuit & debuit ille ipsius causam agere, eumque legitimum Imperatorem declarare, Othonem vero, ut nihil juris ad Imperium habentem, rejicere.

III. Verum uti, quod veritas habet, libere dicamus, non id habuit in mente Innocentius, ut Fridericum injuste spoliatum re-

restitueret, nam Othonis electionem ipse probaverat, & Philippum a patre Friderici Henrico curatorem electum proscripserat, sed in Othonem exarsit, quod vellet ille, ut testis est Matthæus Parisiensis, jura, & possessiones Imperii a Pontificibus usurpatas recuperare, vel ut alii volunt, quod Regnum Siciliæ, quod Ecclesiæ feudatarium esse Pontifex arbitrabatur, sine investitura ejusdem Ecclesiæ vellet occupare, sed sive hac, sive illa potius de causa deposuerit, fatebuntur ipsi Bellarminus, Baronius, & alii, neutrum istorum ad deponendos Reges sufficere, cum causam solam hæreseos vulgo afferant ut legitimam.

IV. Quanquam vero Otho IV. sententia Innocentii dejectus foret, & Fridericus Imperator II. a Principibus Imperator electus, nihilominus tamen nec confirmatus, nec coronatus ante mortem Othonis, ut testis est Albertus Stadensis ad annum 1729. Ceterum ex dictis manifestum est, Primo, Othonem Imperii potius invasorem dici debere, quam legitimum Imperatorem. Secundo, Innocentium Philippo legitimo Imperii curatori injuste obstitisse. Tertio, eundem Othoni perperam favisse, & electionem ejus immerito confirmasse. Quarto, eum non causæ æquitate, sed rerum suarum promovendarum studio motum Othoni postea Imperium abrogasse. Quinto, Fridericum legitimum Imperatorem non fuisse vi abrogationis hujus, sed electionis principum, & jure hæreditatis, Othonem vero non idcirco illegitimum Imperatorem, quod fuisset a Pontifice dejectus, sed quod nullum jus ad Imperium haberet, nec legitime fuisset electus.

De Friderici II. depositione.

„ Undecimum, *inquit Bellarminus*, exem-
„ plum est Innocentii IV., qui in Concilio
„ generali Ludunensi consentientibus univer-
„ sis Fridericum deposuit, & vacavit tunc
„ Imperium annis 28. ut Matthæus Palme-
„ rius in Chronico annotavit, & extat sen-
„ tentia de sententia, & re judicata in
„ sexto.

II. Fridericus ille est, de quo modo diximus Henrici VII. filius, cui a Patre *moriente* Patronus datus fuerat Innocentius, sed is hostis potius, quam curatoris partes gessit, nam & eum, ejusque Patruum, cui administratio Imperii concredita erat, Imperio spoliare conatus est, & Othonis adversus eum electionem probavit, & ipsum Fridericum in minoribus adhuc agentem regnis Siciliæ, & Apuliæ spoliare tentavit, ut testis est Nauclerus generatione 34. „ Re-
„ liquerat, *inquit*, Henricus VII. uxorem
„ Constantiam cum parvulo filio *Friderico*
„ II. moriens Innocentii nuper *electi curæ*,
„ qui ut mox per Principis obitum jura Si-
„ ciliæ repetiit, ita post Constantiæ interi-
„ tum postea non tam tutelæ nomine, quam
„ sui juris tuendi causa Siciliam, & *Apu-*
„ *liam* administrabat. “

III. Innocentio III. successit Honorius III. a quo per Ostiensem Episcopum post mortem Othonis Fridericus II. Imperator Romæ coronatus est. Et tum, ut referunt Uspergensis, & Nauclerus, Fridericus II. de bonis, & prædiis Imperii in Italia sitis, „ Multa
„ contulit Ecclesiæ S. Petri, & vota votis
„ accumulans, de manu ejusdem Episcopi

„ rur-

„ rursus crucem accepit, ad perficiendum „ iter Hierosolymitanum: *Initium vero dissidii inter Fridericum, & Pontificem sic refert Cuspinianus:* Contra duos Comites Thusciæ Latthæum videlicet, & Thomam, „ qui castra quædam, & terras suæ ditionis occupaverant in Apulia, pugnare cœpit, & expugnatos bonis omnibus privavit. " Hi confugiunt Romam, præsidium Sedis Apostolicæ implorant, quocirca Imperator multoties conquerebatur, quod inimicos suos, & ostes publicos Sedes Apostolicæ foveret. Inde non levis causa odii Imperatoris in Pontificem, unde etiam prima inimicitiarum fomenta inter utrumque exorta sunt.

IV. Huic controversiæ successit de investituris disceptatio nunquam non sine magnis motibus agitata: Fridericus enim, teste Nauclero generat. 41. „ Ditionem vexare „ cœpit Pontificum, Pontifices, & Archiepiscopos ponere in Ecclesiis modo suo, institutos a Papa expellens collectas ab Ecclesiis exigens, dicebat enim jus Regibus „ Siciliæ in Electionibus Prælatorum ab antiquo debitum minorari a Papa, quia eorum privilegium Innocentius III. sic tulisset Constantia Friderico puero existente, ut supra dictum est: *forte fuit privilegium, de quo in glossa 16. q. 7. quod Apulia Reges habeant investire*, admonitus autem super his non obtemperabat, admonentem magis magisque in dies sprevit, „ unde eum percussit Pontifex anathemate, „ nisi resipisceret, iterato Pontifex privationem Imperii Regnorumque addidit. „ Tertio per contumacem exasperatur Pontifex, omnes Imperii, & regnorum olim

„ suorum subditos a sacramento fidelitatis „ absolvit: hæc fuerunt semina malorum „ *plurimorum*.

V. Honorio III. mortuo successit Gregorius IX. Hic utpote superbus, inquiunt Uspergensis, & Cuspinianus ad annum 1227. Fridericum excommunicare primo anno Pontificatus sui cœpit ob causas frivolas, & vanas nullo juris ordine servato; Nauclerus ait, Scriptores de causis istis non convenire, Antoninum excommunicatum eum narrare eo, quod investituras Pontificum, & collationes beneficiorum usurparet; terras plurimas Ecclesiæ nollet restituere, *Clericos* vectigalibus privaret, & census de *feudis* Ecclesiæ nollet reddere. At ex Epistola ipsius Gregorii palam fieri, ait Nauclerus, non ob has causas excommunicatum esse a Gregorio Fridericum, sed quia expeditionem in terram sanctam, quæ ipsi sub pœna excommunicationis præcepta fuerat, non susciperet, sed excusationem legitimam afferebat Imperator, dicens, se dicto tempore profectum esse, & *in itinere* infirmitate correptum coactum *fuisse reverti*, Pontificem vero hanc ægritudinem velut simulatam pro excusatione non habuisse.

VI. Eandem excommunicationis causam refert Cuspinianus: „ Non enim, *inquit*, „ aliam causam habuit Pontifex, quam „ quod votum peregrinationis non exolvisset.

VII. At Imperator, ut ait Uspergensis, anno Domini 1228. „ Volens implere votum suum, & paccatum sibi Papam efficere, transfretavit ad terram sanctam „ mense Augusto, multa sustinuit, & perfida proditione Templariorum &c. Papa „ vero captata occasione de absentia Impe- „ ra-

„ ratoris copiosum exercitum destinavit in
„ Apuliam, & terram Imperatoris in ser-
„ vitio Christi demorantis, quod nefandissi-
„ mum est dicere, abstulit, & sibi subjecit,
„ & cruce signatos ne transfretarent omni
„ studio prohibuit, tam in Apulia, quam
„ in Lombardia.

VIII. „ Quis talia facta recte considerans „ non deploret, & detestetur? quæ indi- „ cium videntur, & quoddam portentum, „ & prodigium tuentis Ecclesiæ: " hæc Uspergensis. Addit Nauclerus Fridericum discedentem Oratores Romam misisse absolutionem a Pontifice petituros, quia votis satisfecerat, Pontificem vero repulsam dedisse, & Templariis in Asia injunxisse, ne Friderico tanquam hosti publico auxilium præberent. Eadem constant ex Epistola cujusdam Thomæ Alteronensis Imperii Rectoris apud Matthæum Parisiensem in Henrico, qua scilicet Imperatorem certiorem facit iste Comes, Pontificem armis fines suos invadere, & nescio quem Joannem de Brennes pro Imperatore agnoscere.

IX. Hoc nuncio accepto Fridericus, qui jam urbes, Hierosolymam, Joppum, & Nazareth receperat, amissa victoria, pactisque cum Sultano initis ad sua defendenda revertitur, quæ capta fuerant ab hostibus celeriter recuperat, & eos, qui defectionem meditabantur compescit. E contra Pontifex Imperatorem ob initas cum Sultano inducias habitumque in Germania conventum Principum, in quo filius ejus fuerat Rex Romanorum electus nulla habita ratione mandati Pontificii, quo vetuerat, ne quis ex hujus stirpe ad regnum promoveretur; propter hæc, inquam, Fridericum iterum

atque iterum diris devovet, hæreticos ac rebelles Mediolanenses tutatur. Nihilominus Imperator non destitit beneficium absolutionis humiliter petere, Papamque *hortatus* est, ut sibi ad domandos Mediolanenses auxilio esset. Ille sibi metuens, Romam revertitur, Imperator Mediolanenses vastat, Italiæ urbes ditioni suæ subjicit, Sardiniam velut ad Imperium ab antiquo spectantem occupat, hinc graviores inter ipsum, & Pontificem, qui eam velut patrimonium suum sibi vindicabat, inimicitiæ oriuntur. Pontifex ad solitum excommunicationis telum confugit, eumque quanta *potest* solemnitate devovet, & subditos *ejus* ab obedientia Imperatoris solvit, & ne fulmen esset irritum, Roberto Ludovici Francorum Regis fratri Imperium per litteras offert. Galli Principes in consilium asciti a Rege mira æquitate conatum Pontificis detestantur. „ Quo, *inquiunt*, spiritu, vel au„ su temerario Papa tantum Principem, „ quo non est major, imo nec inter Chri„ stianos, non convictum, & confessum de „ objectis sibi criminibus exhæredavit, & „ & ab Imperiali apice *præcipitavit*, &c. „ Scimus quod Domino JESU CHRISTO „ fideliter militavit moriens, & bellicis se „ periculis confidenter opponens, tantum „ Religionis in Papa non invenimus. Imo „ qui eum debuit promovisse, & Deo mili„ tantem protexisse, eum conatus est ab„ sentem confundere, & nequiter supplanta„ re. Noluimus nosmetipsos in tanta peri„ cula præcipitare, ut ipsum Fridericum „ tam potentem impugnemus, quem tot re„ gna contra juvabunt, & causa justa præ„ stabit adminiculum. Quid ad Romanos

„ de

„ de prodiga sanguinis nostri effusione, dum-
„ modo iræ suæ satisfecerimus; si enim por
„ nos, & alios devicerit, omnes Principes
„ mundi conculcabit sumens cornua jactan-
„ tia, & superbiam, quoniam ipsum Fri-
„ dericum Imperatorem magnum contrive-
„ rit." Hæc narrat Matthæus Parisiensis in Henrico III. in quibus elucet Gallorum illius temporis æquitas, & prudentia, qua injustum Pontificis conatum, maximumque bellum nobis, & Imperatori exitio futurum compresserunt.

X. Itaque cum inutile fuisset istud Gregorii IX. molimen, coactus est cum Imperatore inducias pacisci, sed has paulo post violavit, & adversus eum Concilium Romæ anno 1239. indixit. At Imperator Episcopos ad illud proficiscentes in transitu maris captos in custodiam conjecit; ingressusque in Campaniam Castellum quoddam, quo præcipui Papæ consanguinei clausi erant, vi cœpit, & omnes, quos in eo invenit suspendi jussit. Quo dolore oppressus Gregorius secundo Kalendas Septembris e vita excessit. Defuncto Gregorio successit Cælestinus, qui octodecim tantum post electionem diebus vixit, adeoque nihil in Imperatorem tentavit. Huic suffectus est Innocentius IV. qui dum esset Cardinalis, fuerat Imperatoris amicus. Is nihilominus latas a prædecessore in Imperatorem sententias renovavit, confirmavit, atque promulgavit. Quæ res multos a Friderici partibus alienavit. Hic vero prætermittendum non est Parochi cujusdam Parisiensis insigne illo tempore factum, ad quem cum missa fuisset Pontificis sententia in Fridericum, ut eam promulgaret, sic populum allocutus fertur: *Au-*

dite universi, accepi in mandatis, ut candelis accensis, & pulsis campanis in Imperatorem Fridericum excommunicationis sententiam ferrem solemnem, causam tamen ignorans, non ignoro controversiam, & odium inexorabile motum inter eos. Scio enim, quod unus eorum alteri injuriatur, quis cui nescio, sed illum in quantum mea se extendit potestas, excommunicatum denuntio, alterutrum horum, videlicet eum, qui alteri injuriatur, & absolvo injuriam patientem, quæ tam damnosa est Christianitati. Hæc Matthæus Parisiensis. Sed ut ad propositum revertar, ut majorem excommunicationi a se latę auctoritatem conciliaret Pontifex, Italia, *cum* in Galliam ex Italia venisset; Concilium Lugduni indixit, quod ibidem post festum Joannis Baptistæ anno 1245. celebratum est; in prima Concilii hujus, ut loquuntur, sessione, Theodorus Friderici Procurator promisit, eum, si Romanus Pontifex vellet reconciliari, Græciam ad unitatem Ecclesiæ revocaturum, terram sanctam recuperaturum, & ablata Romanæ Ecclesiæ redditurum; fidejussores hujus promissi offerens Franciæ, & Angliæ Reges: at Pontifex promissum istud velut illusorium rejecit. Sessione 2. in Fridericum multis invectus est, eumque hæreseos, & sacrilegii, & perjurii accusavit, alia insuper addens crimina, quod scilicet civitatem novam construxisset, quam Saracenis populaverat, quod familiaritatem cum Soldano Babyloniæ contraxisset, quod concubitu Saracenicarum muliercularum impudenter pollueretur. Ad hæc respondit Thaddæus, Fridericum hæreseos convinci non posse, si ipse adesset, voce fidem suam professurum, ejus vero orthodoxiæ probabile argumentum esse, quod usurarios in regno

suo

ſuo non toleraret: *In hoc*, inquit Matthæus, *Curiam Romanam reprehendens, quam conſtat hoc vitio maxime laborantem*. Ad alia objecta ſimiliter reſpondet Thaddæus, dilationemque petit, ut Imperatori nunciare poſſet; negavit iſtud primo Pontifex addens: *ſi veniret ſtatim, recederem*: ſed ſequente die compulſus eſt ad petitionem Procuratorum Regum Franciæ & Angliæ duarum hebdomadarum inducias concedere.

XI. At Imperator cernens damnationem ſuam vitari non poſse, nec congruens arbitratus ſe judicio Synodali præſertim adverſanti judicandum ſiſtere, accedere ad Concilium recuſavit. Tum Pontifex nulla provocationis a Thaddæo interpoſitæ ratione habita in Fridericum ſententiam protulit, qua illum omni honore, & dignitate privatum pronunciavit, & omnes a juramento fidei ipſi præſtito abſolvit, vetuitque eum a quoquam pro Imperatore agnoſci. Hæc ſententia in ipſo Concilio lata eſt: *Non ſine omnium audientium, & circumſtantium*, ut inquit Matthæus, *ſtupore, & horrore*. Hanc ſententiam licet frivolam, & injuſtam ſentiret Fridericus, cernens tamen quantum illa detrimenti ſibi eſſet allatura, nullum non movit lapidem, ut Pontifici reconciliaretur. Quare per procuratorem ſuum Regem Franciæ Domino Papæ *Obtulit ſatisfactionem facere competentem*, inquit Matthæus, *obtulit etiam quod in terram ſanctam irrediturus abiret, quoad viveret Chriſto ibidem militaturus*.

XII. Ad hæc ridens Papa ait: „hæc quoties talia, vel potiora promiſſa ſunt. Reſpondit Rex Franciæ ſeptuagies ſepties pandendus eſt ſinus, peto, & petens conſulo; tam pro me quam pro multis aliis

„ millium millibus peregrinaturis prosperum „ exitum expectantibus, imo potius pro statu universalis Ecclesiæ, & Christianitatis „ accipite & acceptate tanti Principis *talem* „ humilitatem, Christi sequentes vestigia, „ qui se usque ad crucis patibulum humiliasse legitur". Quod cum Dominus Papa erecta, & rejecta cervice refutasset, Dominus Rex Francorum recessit iratus, & indignatus, quod humilitatem, quam semper habuerat in servo servorum non reperisset. „ Igitur Pontificis sententia per mundum volitante, *inquit Stadensis*, quidam Principum cum multis aliis reclamabant, *dicentes* ad Papam non pertinere Imperatorem instituere, vel destituere, sed electum a Principibus coronare. Quandiu autem vixit Fridericus, *inquit Trithemius*, „ per annos ferme sex contra eum nec Papa, nec aliquis Principum prævalere potuit; sed non advertens sententiam Papæ, „ quam frivolam, & injustam esse dicebat, „ se Imperatorem gessit, magnamque Principum, Nobiliorum, & Civitatum usque ad „ mortem adhærentiam habuit". *Nihilominus* tamen a quibusdam *Principibus* a Papa sollicitatis, & pretio *corruptis*, Henricus Hassiæ, & Turingiæ Lantgravius eligitur, sed isto post biennium sublato, ei Guilielmus Hollandiæ Comes anno 1248. suffectus est, Friderico Longobardis, qui defecerant, in ordinem redigendis intento.

XIII. Demum ipse Fridericus frustra tentata cum Pontifice reconciliatione, circa finem anni 1250. e vivis abiit, Conrado filio relinquens Imperium, Friderico Henrici filii sui jam defuncti filio Austriæ Ducatum, & Manfredo notho Tarentasiæ Principatum.

Post

Post hujus mortem Imperium prædæ fuit, & a multis subinde occupatum, Italia vero bellis, ac discordiis civilibus misere vexata est.

XIV. Unum est quod adversus nos urgeri posset, Concilii scilicet Lugdunensis, quod generale dicitur, auctoritas. Cum enim in eo Innocentius IV. depositionis sententiam in Fridericum pronunciarit, necesse est eam ab illo Concilio probatam.

XV. Respondeo, sententiam in Fridericum latam non esse a Concilio, sed ab Innocentio, sicque Innocentii esse, non Concilii Lugdunensis: eam vero a Concilio examinatam, ac confirmatam non fuisse extra dubium est. Unde illa in iscriptione lata non dicitur, *sacro approbante Concilio*, sed tantum, *sacro præsente Concilio*. Quæcunque autem præsente Concilio fiunt, non propterea censetur a Concilio fieri aut probari; utque aliquid in Conciliis dictum, aut factum auctoritatem obtineat, necesse est, ut in eo conciliariter, ut loquuntur, examinetur, hoc est, ut re examinata a singulis judicium feratur: at nihil simile in hoc negotio contigit in Synodo Lugdunensi, ubi nec ista res ab Episcopis examinata est, nec singularium Episcoporum ea de re vota collecta sunt, sed solum a Pontifice condita, & lecta in Concilio sententia. Sunt etiam nonnulli e Catholicis, qui Concilium istud Lugdunense I. generale fuisse negent, cum præsertim ei desint duæ conditiones a Bellarmino ad Concilii universalitatem requisitæ, convocatio generalis, atque ut saltem ex majori orbis parte ad illud Episcopi conveniant. Ad Concilium autem Lugdunense convocavit tantum Innocentius Regem Galliæ, Senonensem

Ar-

patet, pauciores, Fridericum Austriacum Im- Archiepiscopum, & Angliæ Episcopos, nullas autem litteras dedit ad Episcopos Germaniæ, Aragoniæ, Castellæ, Lusitaniæ, ut nihil dicam de Orientis Episcopis. In Concilio vero pauci adfuerunt Episcopi ex Anglia, & Gallia, plerique per procuratores, nulli Italici, Hispani, Germani, Orientales, &c. Concilium composuit Pontifex cum suis Cardinalibus, paucis Angliæ, ac Franciæ Episcopis, & procuratoribus Regum Galliæ, & Angliæ. Deinde in eo nihil secundum formam judiciorum actum est, non est legitime citatus aut convictus Imperator, *Episcoporum* vota, & suffragia non sunt quæsita. Pontifex vero solus in eo simul egit accusatoris, testis, & judicis partes; solus enim Fridericum accusavit, solus testimonium in eum dixit, solus sententiam pronunciavit. Denique Concilium in actis, aut inscriptionibus nusquam generale dicitur, nequidem ab Innocentio, aut Concilium convocante, aut in eo pronunciante hoc nomine donatur; ubique enim leges, *sacro præsente Concilio*, non *universali*, *& sancta Synodo*. Deinde cum ad Concilium generalius provocaret Thaddæus, non respondet Pontifex, hoc esse universale, sed tantum satis esse dicit Concilium generale multorum. Unde colligitur, Concilium non simpliciter generale fuisse, sed tantum multorum. Demum e veteribus scriptoribus, qui ejus mentionem faciunt, nullus illud generale appellavit, non Matthæus Parisiensis, non Albertus Stádensis, non Trithemius, non Palmerius, non Platina, a quibus generalis Concilii nomine non donatur. Primus, qui hoc nomine ipsum decoravit, videtur esse Onuphrius, sed quas

ad

ad Concilium generale conditiones requirat, nescitur.

XVI. Respondent alii, dato quod fuerit generale hoc Concilium, errare ipsum potuisse in præsenti quæstione, quæ potius facti est, quam juris; nec enim actum est in ea Synodo de jure Pontificis, sed supposito ejus jure, quæsitum, utrum esset diris devovendus Fridericus ob crimina. Hanc responsionem confirmat Launoius a simili, in iis, quæ Bellarminus profert lib. 5. de Romano Pontifice, Honorii Papæ causam agens, *De tomo septimo Epistolarum, Epistola septima.* Denique etiamsi Concilium aliquid in Reges sibi auctoritatis usurpasset, non tenerentur propterea ipsi de jure suo cedere: nam nec Concilium generale, nec Ecclesia tota potest Regibus jus regnandi ipsis a Deo datum auferre, aut per Ecclesiam auferri posse decernere. Sed istis responsionibus, quæ nonnihil habent invidiæ, uti necesse non est, cum prima sufficiat.

De Ludovici Imperatoris exauctoratione.

„ Duodecimum, & ultimum Bellarmini „ exemplum est Clementis VII., qui Lu„ dovicum Imperatorem a Joanne XXII. „ & Benedicto VII. excommunicatum de„ posuit.

II. Respondeo, quam iniquum fuerit istud factum, ipsa docet historia. Ludovicus Bavarus a majori parte Electorum ad Imperium promotus est, nempe a Petro Moguntino, Balduino Trevirensi, Joanne Rege Bohemiæ, & Vvordemaro Marchione Brandeburgensi. Alii vero Electores numero, ut pa-

patet, pauciores, Fridericum Austriacum Imperatorem designant, Ludovici electione, cui nemo intercesserat, jam peracta. Nihilominus Pontifex Joannes XXII. huic favit, & confirmatorem se promisit ejus electionis:
„ Modo, *ut ait Nauclerus*, copias suas ex
„ Allemannia ad expellendos rebelles Ec-
„ clesiæ mitteret, pollicitus insuper fore, ut
„ si promissis staret, fratrem illius ad Ar-
„ chiepiscopatum Moguntinum promoveret.
Victo igitur, & in captivitatem redacto cum fratre suo Henrico, Leopoldus hujus itidem frater, cooperante Rege Franciæ, ad Joannem XXII. recurrit, inquit Nauclerus: „ Tum Joannes, *pergit idem*, in publi-
„ co Consistorio Avenione protulit senten-
„ tiam execrationis in Ludovicum Bavarum,
„ ex eo quod miserat jam copias suas in
„ adjutorium Galeatii, & fratrum ejus, qui
„ tyrannice dominabatur, Mediolani oppo-
„ nendo eidem Ludovico, quod non erat ei
„ licitum uti officio Imperatoris, quousque
„ esset confirmatus ab Ecclesia; deditque ei
„ terminum trium mensium, infra quem re-
„ nunciare deberet electioni de se factæ,
„ & quod veniret personaliter, si vellet se
„ excusare de eo, quod favorem præstiterit
„ hæreticis, & rebellibus Ecclesiæ ". Ita in gratiam Caroli Regis Francorum, & Ludoldi inventa est ratio, propter quam deponeretur Ludovicus, & quidem frivola; nam coronatio, uti probatum est a nobis antea, mera est cæremonia, quæ non dat imperium, aut jus ad imperium, sed tantum supponit: & certe non modo Imperatores Ethnici, sed & Christiani omnes ante Carolum Magnum, a Papa coronati minime sunt, & tamen eos veros Imperatores fuisse quis dubitet? A Carolo Magno mos invaluit, ut

qui

qui ad imperium jure successionis, & electionis perveniebat, a Pontifice Romano inungeretur. Sed cum nonnulli jam sine hujusmodi coronatione illud obtinuissent, eam Pontifex immerito denegabat Ludovico Bavaro, cum a majori parte Electorum, & prior electus fuisset.

III. Itaque Ludovicus videns se injuste a Joanne peti, habito consilio, „ appellavit „ ad ipsum Papam, *inquit Nauclerus*, male „ informatum, & bene informandum, & „ etiam ad Concilium generale, quando esset Romæ in sede Petri, misitque solemnes Oratores, qui se de prædictis excusarent: postea vero, Ludovico non comparente, Papa execravit eum, ac de hæresi condemnavit, contra adhærentes durissimos processus fulminans, a quibus omnibus Ludovicus appellavit. Isti processus, „ ut ait frater Hermannus, a quibusdam „ strictissime observabantur, a multis vero „ invalidi reputabantur, quia dicuntur examinati a Doctoribus utriusque Juris, qui „ judicabant eos non valere. Imo Joannem „ Papam magni, & multi Theologi licentia, & vita probati dogmatizabant esse „ hæreticum propter errores ceteros, quos „ in die obitus dicitur tepide revocasse, & „ successor hujus eos errores fertur publice „ damnasse“: lege Nauclerum gener. 45.

IV. His itaque contemptis fulminibus Bavarus Italiam omnem devastavit, ac Romam ipsam contendit, ubi Imperii sumptis insignibus, Petrum Corbanensem ex Franciscanorum Ordine ad Pontificatum evexit, qui Nicolaus V. est dictus. Is Ludovicum IV. coronavit, jam enim ter fuerat coronatus, ut observat Onophrius: nempe Aquisgrani I,

ab

ab Archiepiscopo Moguntino: secundo, Mediolani ab Episcopo Aretino; ac demum Romæ per quatuor laicos Cives, in absentia Pontificis *contendentes*, ut ait Nauclerus, *id sibi competere*.

V. Interea de reconciliatione Ludovici IV. cum Joanne XXII. actum est. Rex Bohemiæ Joannes Otho Dux Austriæ, & Archiepiscopus Trevirensis, articulos reconciliationis, de quibus convenerat, ad Joannem XXII. miserunt, inter quos quartus erat, quod recognesceret se excessisse, & sententia excommunicationis ipsum ligasse; quintus, quod gratiæ Domini Papæ se offerret *ad misericordiam*, si fides adhiberetur Joanni in responsione ad Regem Bohemiæ: noluit tamen Pontifex ipsum audire hac conditione, contendens illum hæreticum esse. Ejus autem hæresis, quam ejurare coactus est Petrus de Corbano, qui creatus a Ludovico Antipapa, partes ejus deseruerat, & Joanni reconciliatus fuerat; hæc erat, „ quod scilicet pronuntiabat, & declarabat fore hæreticum, & scripturæ sacræ contrarium, „ dicere quod Christus & *Apostoli in his*, „ quæ habuisse leguntur, *habuerunt aliud*, „ quam simplicem usum *facti* ". Paulo post moritur Joannes XXII. cui, ut refert Albertus Argentinensis in Chronico, cui convenit Nauclerus generat. 45. „ successit Blancus quidam Cardinalis, nova ratione scilicet sub altercatione electus: ego N. nomino illum, & si ille esse non poterit, „ nomino Blancum ". Is territus postulatis Regis Franciæ cum Ludovico sese reconciliare statuit. Ob eam rem Legatos misit Ludovicus, quibus Pontifex significavit, quantum optaret Imperatorem Ecclesiæ restitui, quam-

quamque doleret Italiam a tyrannis regi. Et cum Regis Franciæ, & Lupoldi Legati venissent, scripsissentque Rex Bohemiæ, & Dux Bavariæ se alium Regem Romanorum electuros, Pontifex mutato animo, reversis Legatis Joannis ait, pro absolutione impetranda se in Ludovicum esse bene affectum, sed timere, ne si ei absolutionem impertiretur, eadem aut graviora pateretur a Rege Franciæ, ac quæ fuerat passus Bonifacius VIII. Interim discordia inter Regem Franciæ, Philippum Valesium, & Regem Angliæ de regno Franciæ mota, Ludovicus Angli primum partes tuetur, ac deinde Philippo reconciliatur. Inde Oratores Philippi, & Ludovici simul adeunt Papam pro reconciliatione Ludovici. Qui hic Papa? „ Nun„ quid, *inquit*, Ludovicum ad arbitrium Re„ gis tunc hæreticum, nunc vero Christia„ nissimum habere debeam? & protracto va„ riis tractatibus negotio Francus (*ut crede„ batur*) quod voluit, simulavit se velle, „ Papa quod voluit, simulavit se nolle, u„ tique nihil actum fuit “. Ita Pontifex il„ le non ut rei æquitas postulavit, sed ut res suæ exigebant, modo huc, modo illuc flectebatur.

VI. Denique ut vidit Ludovicus, non posse se beneficium absolutionis a Pontifice consequi, ex sententia Principum Francofurti data, & consilio fratrum minorum se innocentem esse, & a Joanne XXII. immerito damnatum, emissum diplomate, cunctis notum fecit. In eo profitetur se fidem Catholicam, & doctrinam sanctæ matris Ecclesiæ tenere, potestatem suam Imperialem ex electione habere, eam a Pontificia auctoritate non pendere, sed a solo Deo sibi datam esse;

esse ; potestatem Ecclesiæ nen esse in temporalia; Joannis XXII. processum ex falsis causis , & nullo ordine servato factum , nullius roboris esse. Et quidem istud judicium legitimum non fuisse ostendit primo , quod Joannes XXII. se , suosque odio capitali, & hostili prosecutus fuerit, quod in sua causa judex idoneus esse possit; quod ubi error est in sententia, & mandato, ipso jure irrita est; quod irrita sit lata post appellationem sententia, quodque Papa ubi de fide, & jure divino agitur, subest Concilio : hæc & alia multa habentur in ea Bulla apud Nauclerum generat. 45. VII. *Benedicto* successit Clemens VI. qui sententiam in Ludovicum a Joanne latam roboravit, & Principum in Italiæ civitates dominatum confirmavit: nihilominus Ludovicus ad Francorum Regem , ad cujus nutum Papa regebatur , scribit, ut ex promisso absolutionem impetraret. Rex Galliæ responsum tulit, Imperatorem nunquam se humiliter submisisse. Offertur ergo ei forma reconciliationis, qua dabatur potestas procuratori deponendi imperii, & non resumendi, nisi *gratia Papæ* , ac confitendi omnes hæreses, & errores sibi impositos . „ Sed Principes, & Electores , „ *inquit Nauclerus*, recensentes articulos re„ formationis, quos Papa requirebat, decre„ verunt in perniciem, & destructionem Im„ perii esse conceptos , quibus nec Impera„ tor, nec Principes virtute juramenti im„ perio præstiti annuere valeant “. Hinc factione Pontificis, & Joannis Regis Bohemiæ Carolus Luxemburgensis hujus filius ab aliquibus Principibus Imperator eligitur. Horum nihilominus electio a reliquis Principibus irrita decernitur . Tandem Ludovicus pa-

paralysi correptus in venatione de equo in terram cadens expiravit, non sine suspicione veneni ipsi a Ducissa Austriæ dati. Ita hujus morte anno Domini 1347. finita est longa illa concertatio, quæ anno circiter 1316. ortum habuerat. Ceterum ex narratione ista liquet primo, Ludovicum Bavarum legitimum fuisse Imperatorem utpote priorem, & a majori numero electum. Secundo, & injusta, ac frivola de causa a Joanne exauctoratum. Tertio, nullam, ac irritam fuisse Joannis sententiam. Quarto, nihilominus Ludovicum semper ad reconciliationem pronum. Quinto, Joannem æquissimas reconciliationis leges admittere noluisse. Sexto, Benedictum XII. agnovisse injustitiam sententiæ in Ludovicum latæ, sed rebus suis studentem, & Regis Franciæ minis perterritum, eam non revocasse. Septimo, Clementem hujus successorem immerito sententiam Joannis renovasse. Octavo, eundem legem reconciliationis iniquissimam Ludovico dixisse, quam ille merito rejecit.

VIII. Generatim vero ex omnibus exemplis a nobis huc usque expositis colligitur, ante Gregorium VII. inauditum fuisse, ut Pontifices deponendorum Regum potestatem sibi arrogarent. Secundo, Gregorium VII. & eos, qui post ipsum id tentarunt, seditiones quidem, & bellum in Imperatores excitasse, at eos propterea non fuisse orbatos, & privatos imperio consensu omnium; imo plures ac saniores sententias hujusmodi irritas existimasse. Tertio, veras tentatæ a Pontificibus depositionis caussas, non fuisse hæreses Principum, sed aut privatas Pontificum inimicitias, aut potentiorum Regum instigationes, ac fere semper propria Ecclesiæ Ro-

mi-

manæ commoda, propter quæ Pontifices sæpe eos, qui Romanæ potentiæ incrementis videbantur obstare, diris devoverunt, ut cernere est in omnibus exemplis allatis. Quarto, depositiones istas a Pontificibus nunquam non sine magnis tumultibus, ac calamitatibus esse tentatas.

IX. Ex his constat, hujusmodi exempla Bellarmini causæ plus obesse, quam prodesse.

De tentatis in Reges Francorum depositionibus.

Quamquam Romani Pontifices in Reges nostros idem, quod in Imperatores aperte statuere, aut tentare ausi non fuerint, nihilominus tamen vibrato excommunicationis telo, videntur aliquam in illos auctoritatem sibi comparare voluisse; at Galli miro in Reges suo studio semper injustis Romanorum conatibus obstiterunt, nec quidquam juris propter hujusmodi excommunicationes Galliæ Reges amiserunt, nihilque turbarum ex illis ortum est. Sed missis iis, quæ ad excommunicationem spiritualem pertinent, quæ nos in illa dissertatione exposuimus, ea quæ a nonnullis ad Pontificiam in temporalia Regum Galliæ potestatem ostendendam afferuntur, breviter disjiciamus.

II. Primus omnium Hadrianus sese rebus Franciæ temporalibus immiscuit ad Hincmarum scribens, ut a Caroli Calvi consortio, & communione discederet; sed statim a Gallis responsum tulit; „ nunquam hujusmodi præceptionem ab illa Sede ulli „ prædecessorum missam fuisse; cum inter „ Reges sacramentis etiam confœderatos, „ sed inter patrem, & filios, ac inter fra-

„ tres

„ tres prælia, & seditiones eorum tempori-
„ bus fuisse noscantur, nec etiam ab hære-
„ ticorum, vel schismaticorum tyrannorum
„ Imperatorum, ac Regum, quales fuerunt
„ Constantius, Arianus, &c. Apostata Ju-
„ lianus, &c. " Ecce quæ fuerit tum temporis Ecclesiæ Gallicanæ de potestate Pontificum in Reges suos sententia. In Philippos I. & II. nihil aliud præter excommunicationem, aut interdictum tentarunt Pontifices, & ne verbo quidem eorum in temporalia potestatem læserunt, aut attentarunt. Nihilominus tamen Adversarii dicere non verentur, ex illis excommunicationibus indirecte privationem regiæ auctoritatis consecutam esse, idque Gallos ipsos tum temporis agnovisse, quod ut probent, tria nobis objiciunt.

III. Primum, inquiunt, testatur Yvo regiam coronam simul cum absolutione restitui debere Regi, dicitque Epist. 46. „ Le-
„ gatos ipsos Regios hac ratione usuros a-
„ pud Pontificem, Regem cum Regno ab
„ ejus obedientia recessurum, nisi coronam
„ restitueret, & Regem anathemate solve-
„ ret. Ergo ex ipsorum Regis Legatorum confessione per excommunicationem non solum Ecclesiastica communione, sed & corona, hoc est regnandi jure Rex privatus fuerat. Secundo, idem Yvo sæpius testatur per excommunicationem coronæ Regis, & regno periculum imminere, regnumque per eam fuisse diminutum, Epist. 13. & 15. ait, *animæ Regis magnum detrimentum, & coronæ Regni summum periculum imminere. Cavendum esse, ne* cum diminutione terreni regni regnum amitteret æternum. Et Epist. 23. ait, se Regis amore impulsum non vulgasse Epistolam Urba-

bani: *Quia nolebat regnum, quantum ex se erat, adversus eum ulla ex parte commoveri*. Et Epist. 144. jam pro Rege deprecans Paschalem: *Quantum*, inquit, *cum salute ejus condescendatis, & terram, quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis*. Denique, inquiunt, in annalibus tum temporis conditis ascripti non sunt amplius anni Philippi, sed solum, *regnante Christo*. Sic in Chronico fratris Nicolai de Mediavilla anno 1456. condito lit. 8. de Bernardi II. vita hæc habentur: *Mortuus in expugnatione Damietæ anno* 1098. *regnante Christo*. Idem habetur in Chronico Sandionysiano, & aliis. Hæ sunt adversariorum objectiones, prima fronte speciosæ, sed in quibus nihil est virium, si attentius considerentur.

IV. Nam primo non est adhibenda fides Yvoni accerrimo Philippi adversario, qui solus in eum Pontifices Romanos exacerbavit, eorumque sententias ad se missas executioni mandare conatus est. Sed nihil opus est ista responsione, cum ejus verba ab adversariis perperam accipiantur; primum enim cum ait Yvo, coronam esse Regi restituendam, per coronam non intelligit jus regium, auctoritatem regiam, sed tantum coronam auream, cæremoniasque coronationis, quæ ab Episcopis Gallis annuente Pontifice Romano fieri solebant. Quippe Papa vetuerat, ne corona imponeretur Philippi capiti ab Episcopis, & valde indignabatur id a Rodulpho Turonensi factum fuisse. Dum ergo coronam restitui debere Regi scripsit, nihil aliud sibi vult, qaam jus gestandæ coronæ in Ecclesia vi coronationis, non autem jus regnandi, quod a coronatione minime pendet; quippe ante coronationem,

qui

qui mortuo Regi succedit, Rex est ipso jure. Coronatio vero cæremonia tantum est, quæ nihil juris tribuit ad Regnum. Deinde cum ait Yvo, per excommunicationem periculum esse, ne diminuatur Regnum, non id ita intelligendum, quasi per excommunicationem Regno Rex indignus fieret, & jure regnandi excideret; tunc enim non diminutum, sed plane ablatum Regnum dici deberet: periculum ergo regno Philippi imminebat ex odio, & contemptu populi ob excommunicationem in ipsum latam, vel ex Fulconis, & aliorum malevolentia, qui poterant hoc obtentu regnum commovere, & seditionem excitare. Unde ait Yvo Epist. 13. se non evulgasse Pontificis diploma, ne Regni pars adversus eum commoveretur.

V. Denique formula hęc, *regnante Christo*, a Mediavilla usurpata non denotat Philippum regno privatum. Primo enim auctor hujus formulæ scriptor valde indiligens est, & imperitus, quippe qui de Bernardo II. id dicat, quod ei convenire non potest; nec enim ille vixit anno 1098. nec hoc tempore Damieta capta est. Ea enim urbs primum capta est anno 1219. a cruciatis. Deinde statim a Barbaris recuperata, iterum capta est ab exercitu sancti Ludovici anno 1249. & sequenti a Barbaris recepta. Secundo, anno 1099. Philippus reconciliatus erat cum Pontifice. Tertio, nunquam interruptus est tempore Philippi mos consignandorum monumentorum annis ipsius, ut constat ex Chartis, & aliis monumentis singulis ejus annis insignitis, quas videre potes collectas a Blondello in libro de hac formula, *regnante Christo*. Quarto, formula hæc, *regnante Christo*,

ante & post Philippum legitur in multis actis, & Conciliis, quæ scripta sunt vel habita Imperatoribus, & Principibus quibuslibet, atque etiam Christianis, & piis, quos jure Regni privatos nemo dixerit. Horum item exempla vide apud eundem Blondellum ibidem. Ergo ex hac formula, *regnante Christo*, usurpata a Mediavilla, & Chronici Sandionysiani auctore temporibus Philippi colligi minime potest, eum propterea jure regnandi exeidisse. Et certe regnum Christi terrenorum Regum non tollit Regnum, eo ipso dicente; *Regnum meum non est de hoc mundo*. Unde nihil vetat, quominus idem monumentum inscribatur: *regnante Christo, & regnante Rege aliquo*; regnante scilicet in cordibus Christo, vel Christo Dei verbo in ipsos Reges regnum obtinente, & Rege regni temporalia administrante.

VI. Denique ut mittam ea, quæ a Bonifacio VIII. in Philippum Pulchrum, & pro Philippo a Gallis gesta, aut scripta sunt, quæ modo fusius referam, Julius II. Pontifex mitissimum atque optimum *Principem* Ludovicum XII. diris devovere, & *anathemate* obstringere *conatus est*. Sed Clerus Gallicanus in civitate Turonensium congregatus anno 1510. statuit, & decrevit, Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum, & censurarum a Julio II. aut in se, aut in regnum latarum, aut ferendarum, eo quod jure ipso forent irrita.

VII. Ceterum ex dictis intelligere datur: Primo, Romanos Pontifices non esse ausos Reges Galliæ directe bonis temporalibus spoliare, & regnandi jure indignos pronunciare, sed solam excommunicationem intermi-

na-

natos esse. Secundo, neminem existimasse per excommunicationem Reges regno, aut regnandi jure privari. Tertio, nullam excommunicationum, quas Pontifices in Reges nostros aut tulerunt, aut intentarunt, rationem habitam esse, easque non modo a Judicibus sæcularibus, sed & a Gallicanis Episcopis tanquam irritas explosas semper fuisse, & nonnunquam ludibrio habitas.

VIII. Primus omnium Bonifacius videtur aperte auctoritatem in temporalia Regum Francorum bona Romanis Pontificibus arrogasse. Sed temeraria hujus præsumptio a Gallis nostris rejecta fuit, & ab ipsis ejus successoribus damnata. Primum enim cum data bulla definivisset, nihil tributi a Clericis exigi posse, nec iis licere quidquam Regi solvere, *respondit Rex Galliæ Philippus Pulcher, quod antequam essent Clerici, Rex Franciæ habebat custodiam regni sui, & poterat facere statuta*; ac proinde Clericos teneri subsidia præbere ad defendendum Regnum, cum præsertim ipsi plusquam ceteri indigeant ab hostili impugnatione defendi. Huic responsioni Regis adjecta est supplicatio Petri Rhemensis, & aliorum Episcoporum petentium, ut Papa sententiam revocaret.

IX. Deinde cum Bonifacius inducias statuere vellet inter Regem Franciæ, & Angliæ, litterasque ea de re misisset. „ protestatus est Rex regimen temporalium regni „ sui ad se solum, & neminem alium pertinere, seque in eo neminem superiorem „ recognoscere, nec habere ". Interim Papa fertur priorem sententiam revocasse Kalendis Augusti, Pontificatus anno 3.

X. Verum ejusdem anno 7. exasperatus in Philippum Pulchrum ad eum litteras mi-

 sit

sit in hanc sententiam: *Scire te volumus, quod spiritualibus, & temporalibus nobis subes, &c.* his ita respondit Philippus: *Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui non subesse, &c.* Tum Bonifacius VIII. emisit constitutionem *Unam sanctam*, in qua declarat duos esse in Ecclesia gladios, & utrumque in ejus potestate, spiritualem, & materialem, oportere autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subjici potestati.

XI. At Ecclesiastici totius Regni Franciæ proceres cernentes auctoritatem regiam *in* periculum venire, scripserunt Bonifacio, *regnum*, & Regem Franciæ nulli præterquam Deo in temporalibus subjici, affirmantes hanc esse sententiam omnium Doctorum super hac quæstione consultorum, ac Bonifacium enixe rogarunt, ut Constitutionem suam revocaret, *qua revocatione*, inquiunt, *obviabit periculis, & scandalis*. Idem Barones, Comites, & Duces, aliique proceres Franciæ Cardinalibus Ecclesiæ Romanæ significaverunt per litteras, in quibus primum exponunt, quantum Ecclesiæ contulerint *Reges Franciæ*, quamque necessaria sit inter Romanum Pontificem, & Regem Galliæ amicitia. Deinde controversiam hanc in frequenti Gallicanorum Procerum conventu expositam omnium animos sua novitate turbavisse scribunt; neque Gallos unquam adduci posse, ut alteri quam Regi pareant, omnesque, si quis sit, paratos ad effundendum pro Regni juribus sanguinem. Denique rogant Cardinales, ut Papam a tam nefario incepto deterreant.

XII. Hoc finito Concilio Rex vetuit, me aurum, & argentum Romam a quoquam deferre tur. Interea evocati Romam a Pontifice

ce Præsules statuerunt eo non ire, tum ob bellum imminens, tum ob Regis mandatum, & ne pecunia extra regni limites ferretur; nihilominus ad eum miserunt Legatos dilationis suæ causam significantes, & ipse Rex Episcopum Petrum ad eum misit rogans, ut isto negotio supersederet: at ille nihil his motus, Regem, & eos, qui impediebant, quominus Episcopi Romam venirent, excommunicat, & Joannem Cardinalem Monachum in Galliam misit, qui clam consilium cum Episcopis quibusdam Parisiis habuit; sed re infecta coactus est in Italiam reverti. Rex vero congregatis in urbe Lutetia Episcopis 28. cum nonnullis Abbatibus, Theologis bene multis, aliisque pluribus Papam coram iis multorum ac magnorum criminum accusari permisit, & simul cum iis ad futurum Concilium generale provocavit, eamque provocationem, ac requisitionem Concilii generalis Pontifici denunciari curavit. His ita gestis Papa Roma discedens Anagniæ a Nogareto Regis Franciæ Senescallo, & Secora Coloniensium administro per vim captus est, ac paulo post dolore, ægritudine, & desperatione confectus obiit, cum Romam liberatus reverteretur.

XIII. Successit ei Benedictus XI. ad quem Philippus litteras misit, quibus Bonifacii memoriam insectatur, ac novo Pontifici gratulatur: benigne respondit Pontifex, & prædecessoris sui bullam de reservatione beneficiorum ad Romanum Pontificem latam revocavit. Denique Clemens V. qui Benedicto post breve tempus vita functo successit, Bonifatii Decretalem *Unam sanctam* revocavit per Decretalem *meruit*. Vide de his acta inter

ter Bonifacium, & Philippum anno 1614. edita.

XIV. Quæ cum ita sint, ex hac integra causa nihil habetur, quo possit probari Pontificum Romanorum in Regum Franciæ temporalia auctoritas, imo vero multa sunt, quæ contrarium ostendunt.

XV. Primo enim Bonifacius VIII. primus est, qui aliquam sibi potestatem in Reges Franciæ ausus fuerit arrogare.

XVI. Secundo, ejus sententiam tota exhorruit Gallia, gravissimisque Decretis confixit.

XVII. Tertio, Cardinales Ecclesiæ Romanæ ipsius tempore factum improbarunt dicentes, nunquam Philippo Pulchro Bonifacium scripsisse, quod Regnum ejus sibi subesset temporaliter, illudque se tenere deberet.

XVIII. Quarto, post Bonifacii mortem successores ejus, illius ea de re Constitutiones quasi illegitimas revocaverunt.

XIX. Itaque jam cessent adversarii decretalem *Unam sanctam* nobis objicere, quę etsi non esset revocata, nullius per se ponderis foret; nam in ea Bonifacius frivolis, & absurdis adeo nititur rationibus, ut nullus mentis bene sanæ compos possit Constitutionem ejus aliquo in pretio habere. Ait primo potestatem spiritualem esse supremam ac nobilissimam: quis hoc neget? sed ut diximus, non omnis potestas, quæ altera nobilior est, in eam propterea auctoritatem habet.

XX. Addit aliquot scripturæ testimonia, sed a genuino sensu plane detorta. Tale est illud: *Ecce duo gladii sunt hic*, quod, ipso fa-

fatente Bellarmino, nihil ad propositum spectat. Hic enim Christus describens futuram Apostolorum passionis suæ tempore dispersionem, ait tunc opus fore, ut vestimenta vendant ad emendos gladios; quod non intelligentes Apostoli, responderunt: *Ecce duo gladii sunt hic*, quasi jussisset Christus gladios emi. Christus autem addit: *satis est*; non ad confirmandam eorum opinionem, isti duo gladii sufficerent, sed ad abrumpendum sermonem, quasi diceret, satis est verborum hac de re. Ita Theophilactus, Eutymius, & alii. Secundo, adducit Bonifacius illud Christi dictum ad Petrum: *Conde gladium tuum in vaginam*; sed istud bene intellectum proposito Bonifacii adversatur: Tertio; illud affert: *Quodcumque ligaveris*, quod ad potestatem spiritualem tantum pertinere probatum est supra.

XXI. Denique coronidis vice adducit illud Geneseos, *in principio*, ubi dictum est inquit, *in principio*, *non in principiis*, unde infert unam esse potestatem. Ecce in quantas absurditates necesse sit eos descendere, qui falsam opinionem quocunque modo tueri volunt.

XXII. Denique in illa Decretali *Unam sanctam*, & in Epistola sua ad Philippum totus est Bonifacius, ut directam in temporalia potestatem astruat. Sed hanc opinionem defendi non posse nunc consentiunt omnes; eat ergo cum sua illa Decretali.

XXIII. Nec minus detestanda est illa bulla, quam anno 1585, in Henricum Navarræ Regem condidisse fertur Sixtus V. qua ipsum declaravit excommunicatum relapsum, ac propterea privatum regno Navarræ; aliisque regnis, quæ ipsi jure competere pos-

ſent, aut ſucceſſu temporis accedere. Cujus Bullæ obtentu Gregorius XIV. Hiſpanorum factioni favens in Henricum Franciæ *primum* Regem anno 1591. univerſos tam laici, quam Eccleſiaſtici ordinis Francos excitare conatus eſt. Et miſſo in Galliam Landriano Nuntio cum duabus Bullis, quarum altera Eccleſiaſticos ſuſpenſione, altera Laicos excommunicatione feriebat, ſi Henrico IX. obedientiam præſtarent, & eum pro Rege agnoſcerent. At Galli conſilium Pontificis deteſtati Bullas iſtas proſcripſerunt, & iis non obſtantibus, Henricum IV. legitimum, & æquum regni hæredem ut Regem coluerunt. Et quidem Clerus Gallicanus 21. Septembris anno 1591. Carnuti congregatus declaravit illas monitiones, interdictiones, ſuſpenſiones, & excommunicationes Pontificias nullas eſſe, & irritas, tam ſecundum materiam, quam ſecundum formam; vetuitque eas in regno promulgari, aut alicujus auctoritatis haberi, idque per litteras univerſo regno ſignificavit. In eas pariter ſuis Decretis intonuerunt earum, in quibus diſſeminabantur, Provinciarum *ſupremi Senatus*, totaque exhorruit Gallia, cum id tentatum audivit. Nihilominus tamen Pontifex alias litteras miſit ad Cardinalem Placentinum, ut Electioni Regis in Galliæ, quaſi vero regnum vacaret, intereſſet. Has jactitare auſi, qui tum Pariſiis rebelles erant; verum non obſtantibus infauſtis hiſce conatibus, Henricus IV. rebellium omnium victor Galliæ Rex legitimus ab omnibus eſt agnitus, etiam antequam Pontifices illa Decreta revocaſſent. Sic Univerſitas Pariſienſis anno 1594. die 22. Aprilis, eum pro legitimo, & vero Rege habendum eſſe decrevit:

vit : „ Etiamsi, *inquit*, hostes regni, & fa„ ctiosi homines usque hodie obstiterint, „ eum admitti a sanctissima sede, & agno„ sci tanquam filium bene meritum : " speciatim vero Facultas Theologiæ 16. & 22. *Jannuarii*, simul cum Parochis in Archiepiscopali Domo congregata decrevit, cunctos teneri in Missa publice rogare pro Henrico, tanquam pro Rege Gallorum, & nemini licere sub Religionis obtentu ipsi vim inferre, aut hujus rei consilium dare. Rogarunt nihilominus Regem, ut mitteret Romam Legatos, non ut confirmationem regiæ auctoritatis acciperet, sed ad vitandum schisma. Romanæ Ecclesiæ tum præerat Clemens VIII., qui mitem ac benignum in Regem induerat animum. Ad hunc nomine Regis missi sunt Perronius cum Ossato, qui postea Cardinales fuere. Ii benigne a Pontifice excepti; & in Cardinalium consessu declaratum est, Regi impertiendum esse absolutionis beneficium. Verum de absolutionis forma lis non minima fuit, nam inde Perronius, & Ossatus in mandatis habebant, ut benedictionem Apostolicam sine ulla honoris, & Majestatis Regis sui, ac regni jurium jactura obtinerent. Papa vero, aut potius ejus Consiliari in animo habebant a Rege conditiones extorquere, quibus aliquid auctoritatis in Reges, regnumque Gallorum, Pontifici videretur ascribi. Itaque proposuerunt primo absolutionem in inquisitionis tribunali fieri. Deinde vero absolutionis hanc conditionem proposuerunt, ut Regis Procuratores coronam regiam inter manus Pontificis deponerent, quæ ab eo post absolutionem alterius e duobus capiti imponeretur in signum ablatæ, & restitutæ auctoritatis re-

 gia-

giæ. Sed cum utrumque a Legatis rejectum esset, tres alias proposuere conditiones: *prima* ut absolutio a Bituricensi Archiepiscopo data irrita haberetur; secunda, ut coram omnibus Cardinalibus absolutio fieret, verbereturque Pontifex virgula; tertia, ut Pontifex declararet se Regem in regnum restituere, quasi ab eo per excommunicationem excidisset. Hoc postremum, quod solum directe auctoritati regiæ adversabatur, rejectum est; aliæ duæ conditiones a Perronio, qui rem concludere avebat, sine Ossati consilio admissæ sunt. Ita Henricus IV. benedictionem Apostolicam accepit, ut *Romani* Pontificis communioni, non ut regno, regnique juribus, unde minime exciderat, aut excidere potuerat, ex decreto Pontificis restitueretur. Nihilominus tamen Perronius ob alias duas absolutionis conditiones, & maxime ob usum virgulæ, apud peritiores istarum rerum male audiit, quasi Regem virgulæ Pontificiæ subjecisset. Sed hujusmodi cæremoniæ potuerunt adhiberi, imo & sæpe adhibitæ sunt ad reconciliationem, quæ sese minime ad temporalia extendat, sicque aliquatenus defendi potest Perronii in istam conditionem consensus, cum præsertim obtineret, futurum esse ut nulla restituendi Regis in regnum suum mentio fieret. Quo patet, Romanos ipsos agnovisse eum a regni jure ob excommunicationem non excidisse.

XXIV. Objici potest eundem Perronium Cleri Gallicani nomine in Comitiis regni Franciæ anno 1615. habitis, cum tertii status viri vellent definiri, in nullo casu juramentum Regibus præstitum solvi posse, eorumque subditos ab obedientia eximi; Perronium, inquam, rationem habuisse, qua

non

non modo id definiri non posse, nec debere persuaderet, sed etiam videtur in contrariam opinionem descendere, multa exempla, multas auctoritates, multasque rationes adducens ad probandum Reges posse in casu hæreseos aliquando deponi.

XXV. Respondeo, Perronium in ista oratione sententiam nostram haud impugnare, sed hoc unum laborare, ne contraria sententia hæreseos notetur, & eodem modo proscribatur, ac eorum opinio, qui Regem impune interfici posse aiebant. En ejus verba: „ Pourtant vouloir enclore cette clause en la meme obligation de foy, & sous le meme decret d'anatheme, sous lequel nous confirmons la condamnation de ceux, qui attentent à la vie des Rois, c'est tomber en quatre manifestes inconveniens, que nostre Chambre m'a donné charge de vous representer. “

XXVI. Quod si Perronius videatur inclinare in oppositam sententiam, id fecit pro more Oratorum, qui omnia exaggerant. Ipsum vero in ea opinione revera fuisse haud crediderim, aut etiamsi fuisset, aut esse se simulasset, haud mirum, cum Cardinalis Ecclesiæ Romanæ fuerit, & in aliis libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ non admodum æquus extiterit: denique attendendum est, non quid ipse dixerit, sed quid dicere in mandatis habuerit: hoc autem ex verbis mox relatis liquet.

XXVII. Dices, non modo Perronius, sed & universus Clerus Gallicanus, cui se Facultas adjunxit, sese opposuit tertii ordinis conatui, vetuitque ne ut hæretica proscriberetur hæc opinio, dum emisit vota, articulum tertii status constare dixit ex pro-

positionibus non curiosis modo, sed & vitiosis, problematicis, & inconcinne digestis ab iis, qui non probe sentiebant de fide, eamque doctrinam affirmative, & negative ex æquo scholæ disceptationi relinquendam.

XXVIII. Respondeo, Clerum sese opposuisse rei hujus definitioni duabus de causis; primum, quia a Laicis tentabatur rerum Ecclesiasticarum, & dogmatum fidei judicium. Secundo, quia tunc imprudens videbatur opinionem Italorum velut hæreticam proscribere, & omnes ad id faciendum juramento adigere.

XXIX. Demum universus Clerus non conclusit id, quod in objectione refertur, sed quidam e Clero hæc vota emiserunt, & habita ratione temporis, loci, eorumque, a quibus proponebatur, dixerunt propositiones a Laico ordine prolatas, ut damnarentur, esse curiosas; ac vitiosas, quia tunc inutile, imo & periculosum videbatur de istis ferre judicium. Ac demum a viris Calvinianæ sectæ faventibus ad schismatis semina spargenda confectas. Verum universus Clerus censuit tantum hoc non posse a Laicis proscribi, & instar legis fundamentalis haberi, ut explicat ipse Perronius: „ J' appelle, *dit-il*, matiere problematique en matiere de foy toute doctrine qui n'est point de necessité de foy, & de la quelle la contradictoire n' oblige point ceux, qui la croyent, à anatheme ou à perte de communion. " Hoc sensu dici tunc forte poterat hæc quæstio problematica.

XXX. Verum a temporibus Perronii ad hæc usque nostra tempora, illa res, quam tunc nescio, qua de causa non existimabant

Gal-

Gallicani proceres esse definiendam sacræ Facultatis censuris, Senatusconsulti, unanimi Theologorum, & Jurisconsultorum consensu, ac demum solemni Cleri Gallicani Episcoporum Decreto definita ac extra controversiam posita est.

XXXI. Ceterum nihil magis Galliam nostram ab injustis Romanorum Pontificum in Reges nostros conatibus tutam fecit, quam Gallorum in Reges suos amor ingenitus: „ quippe, *ut annotat Onuphrius Veronensis*, mirum illud observandum est, quod cum „ nulla gens unquam fuit, quæ aut exter„ nos Principes non admiserit, aut assum„ ptos interdum non expulerit, sæpe etiam „ per summum scelus non occiderit; solis „ Francis hoc peculiare est, & proprium, „ nullos unquam exteros Reges pati, suos „ autem usque adeo amare, ut pro eorum „ dignitate, ac majestate tuenda non opes „ tantum, sed & vitam profundere so„ leant. " Quandiu ita erunt, ut & sunt animati Franci, timendum non erit, ut illi Bullis Pontificum, aut rescriptis quovis religionis obtentu emissis in Reges suos insurgant; quod ne fiat, nostrum est sedulo curare, ne doctrina ultramontana in regno disseminetur.

De gestis Pontificum adversus Anglorum Reges.

Nullibi verisimilioribus titulis Romanorum Pontificum in Reges, eorumque bona potestas astruitur, quam in Regnum, & Regem Angliæ; ipsi enim Reges ultro videntur se, Regnumque suum Pontificis dominio subjecisse. Itaque si probaretur Roma-

manos Pontifices Reges Anglos jure ac merito deposuisse, non tamen idem de ceteris Regibus posset concludi, imo etiam perperam omnino inferretur hanc potestatem Pontifici competere ratione suæ dignitatis Pontificiæ, cum non alio titulo possit eam sibi in Angliam vindicare, quam ex Regum concessione. Utrum autem hujusmodi concessio legitime facta fuerit, vimque habere debuerit, necne, sequens docebit narratio.

II. Cum primum Ina, & Offa Saxonum Reges annis 740. & 745. fidem Christianam amplexi sint, statuisse feruntur, ut unaquæque familia certam pecuniam, quæ tunc denarius dicebatur, Ecclesiæ census nomine per singulos annos Romano Pontifici solveret, quem censum ab Aistolpho, cum in tota fere insula dominaretur, confirmatum tradunt Nauclerus, & Polydorus Virgilius. Hic autem census dicebatur denarius B. Petri, & a collectore Pontificis exigebatur, qui quidem usque ad tempora Henrici VIII., qui seipsum ab Ecclesia Romana avulsit, ab Anglis solvi consueverat. Verum inde arguitur Angliæ Reges liberales fuisse in Pontifices: at istos jure Pontificio stipendium ab Anglis exigere potuisse inde non probatur.

III. Verum post hæc, Henrici II. temporibus plus adhuc juris in Angliam Pontifices sibi arrogarunt, cum ob necem Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, in Henricum apud Pontificem Alexandrum III. accusatum a Carnalibus in Angliam ea de causa missis anno 1172. sententia lata est, qua judicatum est, ut Rex coram Legatis Pontificiis, regnique primoribus jurejurando se de-

licto

licto purgaret, atque ob ansam suspicioni datam, verbaque temere emissa, quæ in causa fuerant, ut Cantuariensis occideretur, ducentos Equites in bellum Hierosolymitanum, qui per annum ibi belligerarentur, mitteret, atque ut ipse Rex, nisi aliter videretur Pontifici, cum exercitu intra triennium proficisceretur, corruptelas tolleret, quæ libertati Ecclesiasticæ adversabantur, Romam a sententiis in Anglia latis provocandi potestatem cuivis faceret. Addit Blondus Regem adjecisse se, & filium in throno esse permittente Pontifice, & neminem imposterum Angliæ Regem futurum, quem non Papa renunciasset.

IV. At Polydorus Virgilius negat ullam hujus rei mentionem in Annalibus Anglicanis fieri. Nihilominus ipse Henricus ab Alexandro III. opem implorans contra filium rebellem, ait: „ vestræ jurisdictionis est „ regnum Angliæ, & quantum ad feudata„ rii juris obligationem vobis dumtaxat ob„ noxius astringor, & teneor, experiatur„ tur Anglia, quid possit Romanus Ponti„ fex, & quia materialibus armis non uti„ tur, patrimonium B. Petri, spirituali gla„ dio tueatur.

V. Demum Joannes Rex dictus sine terra, se, regnumque suum magis adhuc Pontifici devinxit; nam cum de Cantuariensi Archiepiscopatu orta esset dissensio, quod Monachi Anglicani, eo, quem elegerant, expoliato, alium ad nutum Regis Archiepiscopum elegissent, Innocentius III. jussit Monachos Anglos Romæ degentes Cardinalem S. Chrysogoni Cantuariensem Episcopum designare. Quo facto Rex commotus bona Monachorum proscripsit: qua de cau-

sa Pontifex Regem primo admonuit, deinde interdixit, & cum bona Ecclesiæ invaderet, omnes subditos ejus a fidei, & *obedientiæ* sacramento absolvit; ac Philippum Regem Galliarum hortatus est, ut bellum in Angliam moveret: quod cum ille pararet, Pontifex per nuncium Joannis animum tentavit, qui cernens quanto esset in periculo regnum Angliæ, & Hyberniæ, Ecclesiæ Romanæ dominio subjecisse fertur, & diadema sibi detraxisse, atque ad nutum Pontificis recepisse: pacto insuper annuo stipendio, demum hoc addidisse, ut Reges Angliæ deinceps a Pontifice dumtaxat regni jura *consequerentur*.

VI. At hujus reconciliationis leges, ut observat Polydorus Virgilius, neque Pontifices Romani, neque Reges Angliæ observarunt, neque Annales Anglici de hujusmodi traditione loquuntur. Quare verisimile est illa omnia Joanni tantummodo, qui deliquerat, imperata; non autem ejus successoribus eamdem legem esse impositam.

VII. Deinde non semel potestatis suæ, & æquitatis limites hoc in negotio excessit Innocentius; primo enim jussit, ut rejecto utroque electo in Archiepiscopum, certus Cardinalis eligeretur. Secundo, non debuit, nec potuit regnum interdicere. Tertio, nec imperium Regi abrogare. Quarto, non debuit Philippum Regem Franciæ ad bellum iniquum impellere. Quinto, bona fide non egit, cum Philippum delusit, facta cum Joanne pace, a quo ob necessitatem iniquas ejus leges extorsit, quibus proinde nec Joannes, nec ejus successores, nec populus Anglicanus tenebatur. Cum ne iis quidem fuissent devincti; etiamsi libere, & non per

vim

vim a suo Rege sine consensu populi hujusmodi promissiones factæ fuissent, ut observat Major in 4° dist. 23. q. 3.

VIII. Denique dum in Henricum VIII. Angliæ Regem, idem, quod olim in Joannem, moliuntur Pontifices, Regnum, Regesque Angliæ ab obedientia Ecclesiæ Romanæ alienarunt. Res fuit hujusmodi, duxerat Henricus VIII. Catharinam Ferdinandi Hispanorum Regis filiam, Caroli V. Imperatoris amitam, quæ priore matrimonio collata fuerat Arturio Henrici fratri majori; sed eo defuncto, pater eam tradiderat Henrico, dispensante Pontifice Julio II.

IX. At Henricus post patris mortem, sive studio in Cæsarem, sive masculæ prolis cupidine, sive Annæ Bolenæ amoribus, & ingenita sibi inconstantia impulsus, cum ea divortium fecit, causatus dispensationem Julii II. nec licitam, nec validam fuisse, ac proinde matrimonium ejus vi contractum, nullum, & irritum. Causa Romam delata, Pontifex post varias dilationes, atque fluctuationes pronunciavit Henrico non fuisse licitum propria auctoritate, absque sententia Judicis Ecclesiastici, uxorem repudiare, & aliam ducere. Quo Rex audito, anno 1534. Pontificis obedientiam detrectat, suisque omnibus edicit, ut neque Romam pecuniam deferant, neque denarios B. Petri quotannis colligi solitos pendant. Hæc secuta est Pontificis sententia peremptoria eodem anno lata, qua decretum est, inter Henricum, & Catharinam fuisse legitimum matrimonium, eamque ab ipso pro uxore habendam, & eum nisi id faceret, pro excommunicato reputandum. Tum Rex aperte Romano Pontifice descivit, nihil quidem

in fide mutans, sed edicto declarans, se caput esse Ecclesiæ Anglicanæ, vetansque sub pœna capitis, ne quis denarios *beati* Petri solveret. Edicto promulgato *mortuus* est Clemens VI. nullo alio in Regem intentato fulmine. At Paulum III. hujus successorem tum Curia Romana, tum Imperator statim a sua ad Pontificatum assumptione stimulabant ad nova fulmina in Regem vibranda: sed Paulus aliquandiu cunctatus, post mortem Cardinalis Roffensis sententiam in Regem adornat. 3. August. anno 1555. eumque cum suis fautoribus non solum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, *sed* etiam amissionis regni, & depositionis per se, vel per legitimum procuratorem intra 30. dies adesse jubet; *& si comparare neglexerit, censuras in eum aggravat*, regno, & dominiis omnibus privatum esse, eumdemque, ac omnes fautores ejus pœnas omnes legibus præscriptas incurrisse, atque cum omnibus bonis diffidatos esse, & sepultura Christiana privari jubet, atque decernit, omnia loca, ad quæ Rex venerit, interdicto subjicit, Henrici ex Anna Bolena sobolem fautorumque suorum liberos usque ad eum gradum, quo jura præscribunt, bonis, & honoribus privat, ac infames esse decernit; omnes Henrici vassallos, & subditos ab ipsa obedientia, ac præstito illi juramento absolvit. Præcipit Principibus, & Nobilibus Angliæ, ut se vi ac armis Henrico opponant, illumque e regni finibus ejicere nitantur, ceterorum Principum cum ipso pacta, confœderationes, & contractus irrita esse decernit, eosdemque, ut Henricum, & ceteros Ecclesiæ rebelles sacris armis prosequantur, hortatur; omnes ejus sequaces appre-

prehensos servituti tradi jubet. His, & aliis ejusmodum diris Henricum sententia sua devovit Paulus III. sed ejus executionem ac evulgationem in triennium distulit, quo tempore cum Rex in Cantuariensis Archiepiscopi memoriam, & reliquias debacchatus esset, Pontifex intentatum fulmen exerto brachio emisit Kalendis Januarii anni 1538. Verum illud Pontificium diploma nullas habuit vires in iis, quæ ad temporalia spectabant: nec enim ullus Christianus Princeps eo titulo regi Anglorum bellum intulit, aut cum eo, velut cum homine, qui regni jure excidisset, egit; imo cum eo veluti cum legitimo Anglorum Rege Imperator, Galliæ Rex, & alii Principes Catholici fœdera, & pacis conditiones inierunt; ad ejus quoque filium Eduardum, ac filias Mariam, & Elisabetham Regnum Angliæ pervenit: itaque nec de facto regno spoliatus est, nec de jure ab eo excidit propter Pontificis sententiam, in quo hujusmodi potestatem nemo Regum agnovit. Probe autem intelligens Rex Angliæ Jacobus religionem, quam profitetur Romana Ecclesia, suæ auctoritati non adversari; sed hoc unum dogma de Pontificis in temporalia potestate, quod nonnulli Romanæ Curiæ dogmatis imbuti asserebant, juramentum ab omnibus anno 1604. exegit, quo protestabantur se istud dogma rejicere, juramentum autem sic se habet: Ego vere, & sincere agnosco, „ profiteor, & declaro in conscientia mea „ coram & Deo, & mundo, quod supremus Dominus noster Rex Jacobus est le„ gitimus, & verus Rex hujus regni, & „ omnium aliorum majestatis suæ dominio„ rum, & terrarum, & quod Papa nec per

„ se

„ se ipsum, nec per ullam aliam auctori-
„ tatem Ecclesiæ, seu Romanæ, vel ullam
„ mediam cum quibuscumque aliis aliquam
„ potestatem vel auctoritatem habeat Re-
„ gem deponendi, vel aliquorum majesta-
„ tis suæ dominiorum, vel regnorum, &c.“

X. Adversus hoc juramentum Breve ad Catholicos Anglos direxit Paulus V. anno *1606.* quo declarat illud salva, & illibata fide præstari non posse: „ Non potestis, *in-* „ *quit*, absque evidentissima, gravissimaque „ Dei honoris injuria vos obligare juramen- „ to, quod similiter magno cum cordis no- „ stri dolore audivimus propositum vobis „ fuisse præstandum; vobis ex verbis istis „ perspicuum esse debet, quod hujusmodi „ juramentum salva fide Catholica, & sa- „ lute animarum vestrarum præstari non po- „ test, cum multa contineat, quæ fidei, & „ saluti aperte adversantur. “ Hoc Breve Catholici non pauci tanquam suppositiium contempserunt, sed ad eos Paulus V. aliud Breve misit, quo certiores eos facit, prius a se datum fuisse non tantum motu proprio, sed gravi deliberatione prius habita, ideoque illos teneri ad hujus observationem: Bellarminus quoque seorsim ad Gregorium Blanchuellum Angliæ Archipresbyterum scripsit, eumque arguit, quod ei juramento subscripsisset. Tertium etiam Breve misit idem Paulus ad Birchetum, quem in Blanchuelli locum substituerat, quo eum monet, ut si quis Presbyter in Angliam juramentum præstiterit, aut præstari posse docuerit, eum deterreat, & privatum declaret juribus omnibus sibi ab Ecclesia, seu Apostolica Sede concessis.

XI. Sed hæc Brevia motu proprio a Pau-

lo

lo emissa haud magni sunt hac in re ponderis, & tunc non defuerunt in Anglia Catholici plures, qui hoc juramentum salva fide præstiterunt, & præstari posse docuerunt, ut Blactuellus Windringtonus, & alii: cumque novissime consulti essent Doctores Parisienses, utrum idem juramentum Carolo Angliæ Regi præstari posset, id sine ulla difficultate fieri posse docuerunt, & suo chirographo testatum esse omnibus voluerunt. Quod si quis velit Brevia Pauli defendere, is oportet ut dicat aliis de causis, quam propter rejectam Pontificum in temporalia potestatem juramentum fuisse ab eo improbatum, ac maxime ob verbum supremi Domini, quo putant aliqui tribui Regi Angliæ supremam non in temporalia modo, sed & in spiritualia potestatem, quam ipsum affectare certum est.

§. IV. *De Concilii Lateranensis IV. Canone* 4.

Ecclesiam in temporalia Regum bona auctoritatem aliquam habere probant plerique ex Can. 4. Lateranensis Concilii, qui sic se habet: *Si vero Dominus temporalis requisitus, & monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab heretica fœditate, per Metropolitanum, & ceteros Comprovinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur, & si satisfacere contempserit infra annum, hoc significetur Romano Pontifici, ut ex jure vassallos ab ejus fidelitate denunciet absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hereticis sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure Domini principalis, dummodo ipse super hoc nullum pra-*

stet

stet obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat; eadem nihilominus lege servata circa dominos principales. Quo in Canone supponitur Romanum Pontificem auctoritatem habere privandi dominos tum feudatarios, tum principales suarum possessionum dominio, si hæreticos ab iis expellere neglexerint.

II. Respondeo primo, nec Ecclesiam, nec Concilium generale eam repræsentans quidquam habere juris in temporalia Regum bona, nec de iis aliquid statuere posse; quippe cum Regum potestas immediate a Deo sit, nemo eam iis auferre potest, aut aliquid juris alteri in eam tribuere, *præter* ipsummet Deum. Ergo etiamsi Ecclesia, vel Concilium hujusmodi sibi arrogaret auctoritatem, non propterea Regibus ea cedendum foret. Sicut Ecclesia non debet legibus Principum parere, cum in destructionem legis Dei conditæ sunt. Et certe definitiones Conciliorum etiam generalium nullam vim habent, si ferantur circa res, quæ non pertinent ad Religionem, & fidem, puta, circa res naturales, astronomicas, atque etiam politicas, & si quid *de iis* statuant, non tenemur eorum decr*etis* tanquam infallibilibus adhærere; quapropter Canon ille cum sit de negotio civili, nullam vim habere potest, nisi ex consensu Regum.

III. Respondeo secundo, hunc Canonem non fuisse ab universo Concilio conciliariter, ut loquuntur, conditum, sed a solo Papa Innocentio, qui Concilii Canones ipse composuit, & digessit. Primo enim testantur historici complures nihil in eo Concilio statui potuisse. Sic loquitur Nauclerus generat. 4. ad annum 1215. *Venere*, inquit loquens de Concilio, *multa tum in consulta-*

tio-

tionem, nec decerni tamen quidquam potuit. Et mox: *Edita tamen nonnulla Constitutiones reperiuntur.* Idem tradit Platina in Innocentio III. *Venere multa tum quidem in consultationem, nec decerni tamen quidquam aperte potuit. Quod & Genuenses maritimo, & Cisalpini terrestri bello inter se certabant. Eo itaque proficiscens tollenda discordia causa Perusii moritur.* Godefridus Viterbiensis ad annum 1215. *In hoc Concilio*, inquit, *nihil dignum memoria, quod commendari possit, actum est, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuit.* Et certe si in eo Concilio promulgati sunt Canones, qui sub ejusdem Concilii nomine feruntur, ab Innocentio III. non a toto Concilio conditi sunt. Hinc in titulo hujus Concilii a Jacobo Middemportio inter opera Innocenti III. edita Coloniæ apud Cholinum anno 1607. sic habetur: „ Sacri Concilii
„ Generalis Lateranensis sub domino Inno-
„ centio Pontifice maximo hujus nominis ce-
„ lebrati anno Domini 1215. Decreta ab
„ eodem Innocentio conscripta. *Eadem ha-*
„ *bentur ex Mattheo Parisiensi in Historia Anglia*
„ *ad annum* 1215. Celebrata, *inquit*, est Ro-
„ mæ Synodus universalis præsidente Papa
„ domino Innocentio III. in qua fuerunt E-
„ piscopi 412. &c. His omnibus congrega-
„ tis, facto prius ab ipso Papa exhortatio-
„ nis sermone, recitata sunt in pleno Con-
„ cilio sexaginta Capitula, quæ aliis pla-
„ cabilia, aliis videbantur onerosa, tan-
„ dem de negotio crucifixi terræ sanctæ
„ verbum prædicationis exorsus, &c. *Idem*
„ *Auctor in Historia minori, ut refertur in an-*
„ *tiquitatibus Britannicis in vita Stephani Lang-*
„ *thoni*: Concilium, *inquit*, illud generale,
„ quod more Papali grandia prima fronte

„ præ

„ præ se tulit, in risum, & scomma, quo
„ Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, omnesque ad Concilium accedentes artificiose ludificatus est, desiit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi, veniam singillatim petierunt, quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promisissent. Mercatoribus Romanis prius accipere mutuo, Papæque solvere coacti sunt, antequam discedere Roma potuissent. Papa jam accepta pecunia quæstuosum hoc Concilium dissolvit gratis, totusque Clerus abiit tristis. " *Hic* autem Historicus ne suspectus habeatur, *laudatus* est ab Innocentio IV. ut constat ex litteris ejusdem Innocentii, quas ipse refert in Historia Angliæ.

IV. Itaque a Concilio Canones sunt conditi, sed quædam a Pontifice Romano Decreta sunt confecta, & in Concilio lecta, quorum nonnulla plerisque videbantur onerosa: sed vel ex ipsa istorum Canonum lectione patet, eos non fuisse a Concilio editos, vel non eo modo, quo nunc *habentur*.

V. Sic verbi gratia Can. 11. sic habet: „ In Lateranensi Concilio pia fuit institutione provisum, &c. verum quoniam in multis Ecclesiis id minime observatur, nos prædictum roborantes statutum, &c. „ *c.* 29. de multa providentia fuit in Concilio Lateranensi prohibitum *c.* 33. Mediocritatem observent in Lateranensi Concilio definitam, *c.* 41. Synodali judicio definimus, *c.* 42. Sacri nihilominus Concilii approbatione statuimus, *c.* 46. Volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense

„ Con-

„ Concilium prohibere, *cap.* 4. *&* 5. Sacro „ approbante Concilio prohibemus, *cap.* 61. „ In Lateranensi Concilio noscitur fuisse „ prohibitum, *cap.* 66. ad Apostolicam au- „ dientiam frequente relatione pervenit, „ *&c.* Quapropter prohibemus, &c. " Hæc omnia demonstrant, Canones illos esse opus Innocentii III. partim in ipso Concilio, partim post Concilium editum, nam in Concilio lecti sunt hi Canones auctoritate Innocentii confecti, & ab eodem postea pro libito multa adjecta, ut docent istæ formulæ, *in Lateranensi Concilio prohibitum, &c.*

VI Respondeo tertio, Canones istos, si eos excipias, qui fidem spectant, & Confessionem, ac Communionem Paschalem, non esse ab omni Ecclesia receptos, & approbatos. Sic verbi gratia cap. 23. graviter prohibetur, *ne quis de cetero novam Religionem instituat, ne qui voluerit domum fundare, de novo Regulam condat.* Sed constat, post istud tempus multos religiosos Ordines esse institutos. Item cap. 24. de electionibus statutum sit, & tamen eæ postea sunt abrogatæ.

VII. Respondeo quarto, hunc Canonem non esse de jure, sed de usu, atque disciplina, nec ex eo illud dogmatis condi, *posse aliquid Ecclesiam in temporalia*, nec enim mens fuit eorum, qui Canonem condiderunt, id examinare aut decernere, sed tantum pœnam eam, quæ a Gregorii VII. temporibus a Pontifice infligi licet immerito cœperat in eos, qui hæreticos fovere statuunt, ferre; non inquirentes, utrum potuerit Ecclesia has pœnas infligere, necne. Itaque Canon totus est de disciplina, non de dogmate: in disciplina autem pos-

ſe Concilium etiam generale errare, nemo dubitat. Hic igitur locum habet textus Decretalis Gregorii lib. 5. tit. 19. cap. 26. *judicium*, inquit, *Dei veritate, quæ nec fallit, nec fallitur, ſemper innititur. Judicium vero Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli.* Quod quidem teſtimonium ita interpretatur Bellarminus, ubi de infallibilitate Eccleſiæ agit, ut dicat Pontificem loqui de diſciplina Eccleſiaſtica, non de doctrina. Ergo ex ipſo Bellarmino errare poteſt Eccleſia in iis, quæ ad diſciplinam ſpectant. Hoc ipſum agnoſcit Melchior Canus rerum iſtarum curioſus indagator lib. 5. de locis cap. 10. *alii*, inquit, *mores ſunt poſt Apoſtolos inducti, in quibus quamvis Eccleſia erraret, non propterea tota fides periclitaretur. Sine periculo igitur hæreſeos teneri poteſt Eccleſiam in aliqua lege, & more errare poſſe.*

VIII. Denique, ut alios mittam, idem docet Petrus de Marca lib. 2. concordiæ p. 129. edit. 1. „ Exceptis, *inquit*, Canoni„ bus, qui de fide, vel morum doctrina „ feruntur; ceteri, qui Eccleſiaſticam *diſci„ plinam* reſpiciunt, & in facto verſantur, „ non debent ſummo illo non errandi pri„ vilegio cenſeri, maxime cum id proprium „ ſit legibus Eccleſiaſticis de diſciplina la„ tis, ut eas pro ratione temporum, aut „ locorum mutare neceſſe ſit. *Et hoc eſt*, „ *quod ait Auguſtinus*: ipſa plenaria Conci„ lia a poſterioribus emendantur.“

IX. Reſpondeo quinto, in Canone Lateranenſi Reges deponendos non judicari, ſed tantum juberi, ut poſt pœnam Eccleſiaſticam excommunicationis ab Ordinariis inflictam, ſi ſe emendare neglexerint Domini

tem-

temporales, significetur id Pontifici, qui eorum vassallos absolutos esse denunciet a fidei juramento, & eorum terram a Catholicis occupari posse salvo jure Domini principalis. Idemque servari jubetur erga eos, qui dominos principales non habent. Hic autem nulla fit mentio Imperatorum, aut Regum, qui tamen ut hac lege comprehenderentur, nominari debuissent, nec vero eorum, qui dominos principales non habent, nomine Imperatores, aut Reges possunt intelligi, qui supremi sunt, non tantum principales non habent, sed intelligi debent Domini quidam feudatarii, & beneficiarii ab aliis independentes, præter quam a Regibus, vel Imperatoribus, quales sunt in Germania, & Italia quamplurimi; sed non potest id extendi ad Reges, & Imperatores: obstat enim Regula juris tit. de rescriptis, cap. Sedes Apostolica, ab ipso Innocentio III. lata, quæ sic habet: *Cum in commissionibus minores, & viliores personæ solummodo designantur, majores, & digniores sub generali regula non intelliguntur includi*. Quod autem per eos, qui dominos principales non habent alii quam Reges intelliguntur, patet ex constitutione Friderici II. quæ totidem fere verbis concipitur, ac Lateranensis Canon: „ Si vero Dominus temporalis „ requisitus, & admonitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica pravitate, post annum a tempore admonitionis elapsum, terram illius ipsis exponimus Catholicis accipiendam, qui eam „ exterminatis hæreticis absque ulla contradictione possideant, & in fidei pace „ conservent, salvo jure Domini principalis, dummodo super hoc nullum præstet

 „ ob-

„ obstaculum , nec aliquod aliud impedi-
„ mentum apponat , eadem nihilominus le-
„ ge servata circa eos , qui Dominos non
„ habent principales. " Hic autem eorum , qui Dominos principales non habent , nomine , Imperator , aut Reges non intelliguntur. Ridiculum enim profecto foret Imperatorem in seipsum, aut in reges ceteros depositionis pœnam statuisse; nec quidquam auctoritatis habet Imperator , ut id in reges sibi non subditos decernat. Ergo tam lex Friderici , quam Concilii Lateranensis Canon ad eos tantum spectant , qui alios Dominos principales non habent præter reges, aut Imperatorem.

X. At inquiunt nonnulli Franciæ Monarchiæ hostes : Rex Galliæ , & alii Reges Occidentis cum subsint Imperatori , eorum, qui Dominos principales non habent, nomine comprehendi possunt , sicut & Principes Germaniæ, qui solum superiorem agnoscunt Imperatorem.

XI. Respondeo, Regem Franciæ, ut agnoscit ipse Innocentius in C. *venerabilem*, nullum in temporalibus agnoscere superiorem, & ab omni retro memoria jure supremo gaudere , nec cuiquam esse subjectum. Et certe ante imperium in Occidente constitutum , Franciæ Rex supremus erat totius Galliæ Dominus , post imperium vero ibidem constitutum, hujus Reges, quando Imperatores non fuerunt, ab Imperatoribus omnino independentes erant, & supremo Franciam dominio moderabantur.

XII. Respondeo sexto, non dari per istum Canonem Ecclesiæ potestatem in temporalia , sed tantum declarari Dominos principales, aut Reges posse eorum, qui sibi sunt

sub-

subjecti, terras invadere, si ab Ordinariis, eo quod hæreticis faveant, excommunicati emendare se neglexerint. Porro si quid probaret iste Canon, probaret tantum ex Ordinariorum excommunicatione sequi Dominos privari dominiis suis temporalibus; quod tamen verum non esse supra demonstratum est.

XIII. Denique respondeo, Canonem hunc vim habere non posse, nisi ex consensu Principum, & Regum, cum sit ab auctoritate Ecclesiastica de re sæculari latum; cum ergo ei Reges, aut Principes consensisse non probetur, vim habere non potest. Quod enim ajunt, Legatos Regum huic Concilio adfuisse, & ea, quæ gessit probasse, verum est de iis, ob quæ Concilium erat coactum, non de hujusmodi regulis postea conditis a Pontifice.

XIV. Nec est, quod opponant aliqui in Concilio ditionem Raymundi Comitis Tholosani datam esse Comiti Montifortis: id enim factum est ex beneplacito, & auctoritate Philippi Augusti Regis Franciæ, cujus Comes Tholosanus erat vassallus, qui Raymundum licet Synodi judicio damnatum abdicavit, & Comiti Montisfortis Comitatus Tholosani investituram tribuit. Deinde vero injusta fuit hæc Raymundi abdicatio, & a sancto Ludovico Francorum Rege abrogata, qui anno 1228. cum Raymundo, veluti cum legitimo Domino Comitatus Tholosæ pactum iniit, ejusque filiam Alphonso fratri Comiti Pictaviensium in matrimonium dedit, ea lege, ut si sine filiis ex fratre moreretur, Tholosanus tractus esset Regum Franciæ. Itaque nihil sive ex Canone, sive ex Decreto Concilii Lateranensis colli-

gi potest, quo probetur potestas Pontificum Romanorum in temporalia præsertim Regum bona.

§. V. *De Concilii Constantiensis in præsenti negotio sententiis.*

Mirum est, quantum adversarii hac in re Concilii Constantiensis dicta aut facta venditent, qui aliis in rebus auctoritatem ejus, quantum possunt, elevant. Cum enim ejus de auctoritate Pontificis Decreta adducuntur, ea velut a schismatico conventu facta exsibilant, ea vero, quæ *per transennam* Concilium dixit, ubi videtur nonnullam sibi in temporalia auctoritatem tribuere, mirum in modum extollunt. Verum illi duo advertere debuissent; primum est Concilium non habere auctoritatem juris istius sibi tribuendi, alterum, Concilium sæpe ita loqui, quia præsens erat Imperator Sigismundus, qui poterat aut suos, aut Ecclesiæ vassallos Concilio non obedientes pœnis istis mulctare: sed singula *loca excutiamus*.

II. Sessione 20. in Fridericum Ducem Austriæ hæc sententia fertur: „ Fridericum „ Ducem, & alios prædictos requirant, & „ moneant, quos nos etiam tenore præsen„ tium sic requirimus, & monemus, ipsi„ que Friderico Duci in virtute sanctæ obe„ dientiæ, & sub anathematis, sacrilegii, „ & privationis omnium bonorum feuda„ lium, quæ ab Ecclesia, seu Imperio ob„ tinet, & inhabilitationis suæ, & filiorum „ masculorum ad obtinendum tam feuda, „ quam officia, & beneficia usque ad se„ cundam generationem & honoris, & fa„ mæ,

„ mæ „ ac communionis in consiliis Princi-
„ pum, qui ipsum Fridericum juxta consti-
„ tutionem divæ memoriæ Caroli IV. con-
„ tra tales facinorosos, & sacrilegos edi-
„ tam a Sede Apostolica canonizatam, &
„ approbatam, &c. “

III. Respondeo, hoc loco Concilium loqui de bonis Friderici, quæ ab Ecclesia, & imperio obtinebat in feudum; at fatemur Ecclesiam habere potestatem privandi feudatarios Dominos iis bonis, quæ ab ipsa in feudum possident, non tamen habet illam potestatem, quatenus Ecclesia est, seu quatenus potestate, & regimine circa spiritualia prædita est, sed quatenus habet possessiones, & bona temporalia, a quibus dependent alia bona; quantum vero spectat ad bona, quæ Fridericus ab Imperio in feudum possidebat, sententia hæc Concilii est tantum directiva, nec vim habere poterat, nisi ab Imperatore confirmata fuisset, imo & ante sancita: unde ait Concilium, se id statuere juxta constitutionem Caroli IV. Imperatoris.

IV. Secundus locus Concili, qui hic proferri solet, extat sess. 39. sic habet: „ Cu-
„ juscumque status, gradus, aut etiam
„ si Imperiali, Regali, &c. præfulgeat
„ dignitate, illas pœnas ipso facto incur-
„ rat, quæ in constitutione Bonifacii VIII.
„ quæ incipit *Felicis*, continentur; “ sed in ea Bulla privatio bonorum ut pœna statuitur.

V. Respondeo, constitutionem Bonifacii VIII. excommunicationis dumtaxat pœnam statuere in eos, quorum regna vel imperia ab Ecclesia non pendent, illos vero solis bonis privare, qui Ecclesiæ feudatarii sunt

juxta hæc verba : *Qui vero feuda, locationes, officium aut beneficium spirituale, vel temporale ab aliquibus Ecclesiis obtinet, sit eis ipso jure privatus.*

VI. Deinde in eadem *Felicis* Bulla, quæ edita est contra interfectores Cardinalium, plurimæ decernuntur pœnæ, quas Reges, aut Imperatores spectare nullatenus possunt. Primo enim decernuntur pœnæ civiles, puta inhabilitationis ad succedendum, ad testandum, &c. Et hæ quidem spectant tantum communis sortis homines. Deinde inferuntur pœnæ excommunicationis, & hæ ad plures spectant. Tertio, de feudatariis nominatim pœna depositionis statuitur. Demum omnibus Pontifex Dei judicium interminatur. Cum ergo in Constantiensi Concilio infliguntur pœnæ, quæ in Bulla *Felicis* continentur, etiam in Reges, & Imperatores, hoc debet intelligi per æquam distributionem, ut non omnes pœnæ in Bulla expressæ iis imponantur; pœnæ siquidem inhabilitationis ad succedendum, & aliæ ejusmodi in Reges cadere non possunt : igitur infliguntur eis tantum pœnæ spirituales, *quæ* solæ in eos ab Ecclesia ferri possunt, nisi sint Ecclesiæ feudatarii.

VII. Tertius locus est sess. 17. ubi Concilium pœnam excommunicationis, & depositionis statuit in eos, qui impedirent Sigismundum Romanorum, & Hungariæ Regem proficiscentem ad Regem Aragonum pro pace Ecclesiæ.

VIII. Sed ibi Concilium non loquitur de Regibus, aut Imperatore, sed de privatis aut Principibus quibusdam, qui se Sigismundi profectioni, & itineri opponerent. Deinde vero Concilium non fert in eos depo-

sitio-

sitionis, sed tantum excommunicationis sententiam, addens tantummodo ut ulterius omni honore, & dignitate, officio, beneficio Ecclesiastico vel sæculari sint ipso facto privati. Porro beneficium illud sæculare aliud intelligi non potest, quam quod Ecclesiæ deberetur, & ut feudum ab ea teneretur. Quippe id sancitum est in eos, qui Benedicto VIII. favebant: Reges nempe Aragoniæ, Castiliæ, Navarræ, Portugalliæ, & Comites Armeniaci, & Fuxi, qui in feudum multa tenebant ab Ecclesia, ut patet sess. 20. ubi privantur iis, quibus infeudati fuerunt tempore schismatis.

IX. Quartus locus est sess. 14. ubi in eos, qui Concilium turbaverint, hæc statuit: „Si „quæ persona ipsius sacri Concilii partim „in hac sessione statuta, aut ordinationes „temere violaverit, infregerit, aut transgressa fuerit ullo modo, tanquam unionem perturbans, schisma faciens de hæresi suspecta aut rea criminis læsæ majestatis, perpetuo sit infamis, omnique „dignitate, statu, honore, officio, & beneficio Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiamsi Imperialis, Regalis, Cardinalatus, „aut Pontificalis existat, ipso jure privata, „spe promotioni sublata, &c.

IX. Respondeo, verba ista Concilii comminatoria tantum esse, nec ullum sortiri effectum; deinde intelligi posse ex consensu Principum, & ultronea subjectione.

X. In Concilio Basileensi sessione 39. & 40. vetant Patres omnibus, etiamsi Regalis, aut Imperialis, &c. sub pœna privationis officiorum Ecclesiasticorum, & mundanorum.

XI. Ad hæc respondendum est eodem

plane modo, quo supra; addo hæc omnia esse perperam decreta eo tempore, quo vulgaris erat hæc opinio, Ecclesiam habere aliquid potestatis in Reges. Nec vero Concilia allata quæstionem istam ex professo definiunt, quippe quam haud examinarant, sed loquantur, ut tum loqui solebant proceres Ecclesiastici; quare non possent ista pro definitionibus conciliariter factis haberi.

§. VI. *Respondetur auctoritatibus Theologorum, ac Canonistarum recentium.*

Quanquam Bellarminus opus suum *in Barclaium* ordiatur a Theologorum, Canonistarumque bene multorum, quos in sua sententia versari affirmat, enumeratione, ut inde probet singularem, ac temerariam esse Barclaii sententiam: nos tamen istud argumentum ad calcem rejecimus, eo quod omnium sit levissimum. Enimvero quis non videat, eorum qui post motam inter Imperatores, ac Pontifices ea de re litem scripserunt, testimonium nullius, aut levis debere in ista esse quæstione momenti, cum studio partium abrepti in hanc, vel illam sententiam iverint. Itaque hujusmodi hominum auctoritas, quam tanto molimine exaggerat Bellarminus, fracta statim jacet atque prostrata. Hæc quippe semper servata est in Ecclesia æquitas, ut ne in hæreticos quidem alii testes, ac judices producerentur, quam ii, qui ante motam litem scripsere, quique propterea ab omni studio partium alieni fuerunt. Sic confossus Artemon, sic convictus Arius, sic refutatus Nestorius, sic repressus Eutyches, sic Julianus ab Augustino exagitatus. Atque, ut alia mittam, in Concilio

cilio Florentino inter Græcos, Latinosque convenit, ut nullus ab utraque parte de processione Spiritus sancti scriptor laudetur, qui post Photii tempora scripsisset. Eadem inter nos, & Bellarminum servari debet æquitas, ut neque nos in eorum, qui post Gregorii VII. tempora pro nobis steterunt, auctoritate vim faciamus, nec ille velit a nobis eos scriptores, qui post idem tempus in ipsius sententia fuerunt, in auctoritatem admitti.

II. Illis porro, quos laudat, scriptoribus eo minus fidei debetur, quod plerique eorum e Canonistarum sunt populo, quos regibus iniquos, Pontificum adulatores, ac solius Pontificii juris peritos esse nemo nescit. Reliqui vero Theologi Canonistarum ea in re sequuntur auctoritatem, omnes non sacrarum litterarum, non traditionis auctoritate, sed tantum gestis, & dictis Pontificum, aut futilibus omnino rationibus opinionem istam tuuntur.

III. Eat ergo, & quantum volet, hujusmodi hominum patrocinio glorietur Bellarminus; hujusmodi nos aut patronos, aut adversarios parum curamus. Quanquam & ex iis nonnullos possemus ei eripere, & alios pro nobis stantes opponere, ceteros omnes fide prorsus indignos ostendere; sed in istis tempus terere, nec libet, nec vacat. Qui studiosus istarum rerum fuerit, consulat Joannem Barclaium, & Roffensem, qui a scriptorum a Bellarmino laudatorum χορείᾳ, opera sua exordiuntur.

§. VII. De Decreto Sacræ Facultatis Parisiensis adversus Henricum III.

Thuanus ita narrat lib. 94. ad annum 1589. id quod in domo Sorbonica adversus Henricum III. gestum est : „ Factiosi , *inquit* , libellum Præfecti Mercatorum , & „ & Decurionum nomine Sorbonicorum Theo„ logorum Collegio porrigendum curant . „ Quærebant illi , an populus Galliæ jure„ jurando fidei Henrico III. præstito solutus „ esset , & sine morsu conscientiæ posset in „ hoc regno arma capere , fœdus inire , pe„ cuniam cogere pro defensione Religionis „ Catholicæ , Apostolicæ , & Romanæ , con„ tra perversas machinationes , & conatus „ ipsius Regis , ejusque fautores ob viola„ tam ab eo Blesis fidem publicam in Ca„ tholicæ Religionis detrimentum , & edi„ cti unionis , & libertatis præjudicium . His „ duobus libellis ab iis , quæ memoravi , „ comprehensis , in cœtu sexaginta Theolo„ gorum in schola Sorbonica congregatorum , „ post sacrum Spiritus sancti more solemni „ celebratum mature expensis , a Decano „ Collegii pronunciatum est , & populum „ jurejurando solutum esse , & contra Re„ gem pro defensione Religionis arma capi„ posse : visum insuper Collegio , ut Decre„ tum ad Pontificem mitteretur , isque ro„ garetur Collegii nomine , ut auctoritate „ sua illud approbaret , & auxilia afflictæ „ in Francia Ecclesiæ submitteret : monu„ mentum publicum ea de re confectum , „ & typis mandatum est . “ Addit deinde plures anonymos ea de re scripsisse libros , & Joannem Bucherium S. Benedicti Pastorem

Doctorem Sorbonicum Henrico III. trucidato, librum insignibus Nivellii typis impressum in lucem emisisse, de justa Henrici III. abdicatione, qui etiamnum reperitur.

II. Lib. 98. narrat idem Thuanus Collegium Sorbonicum sanciendæ unioni in Henricum IV. fuisse patrocinatum, & congregatum mandasse suis Theologis, ut etiam cum vitæ periculo execrarentur hanc propositionem: hæreticum nedum relapsum, & extra Ecclesiæ communionem positum jus regnandi in Gallia habere non posse. In Facultatis Decretum jurarunt Episcopus, & Parochi, & probavit illud Cajetanus Legatus Apostolicus, eaque pars Senatus, quæ Parisiis commorabatur. Et lib. eodem addit decrevisse idem Collegium, etiam defuncto Cardinali Borbonio: „ Henrico nunquam „ esse parendum propter metum simulatio- „ nis, & eos, qui ad sanguinis usque effu- „ sionem resisterent, æternum in cælo præ- „ mium, & ut fidei propugnatores immar- „ cescibilem Martyrii coronam proculdubio „ consecuturos.

III. Respondeo primo, hæc Decreta (quæ non toti Facultati, sed quibusdam privatis ascribit Thuanus diligens, & accuratus Scriptor) a Bucherii, & aliorum factione condita fuisse, non libero totius Facultatis Parisiensis judicio confecta.

IV. Respondeo secundo, plures ex iis Doctoribus, qui aderant, huic Decreto non consensisse, ut testis est Thuanus lib. 94. ad annum 1589. „ Instrumentum, *inquit*, publi- „ cum ea de re confectum, & mox typis „ mandatum est, quod in concordi omnium „ consensu, & nemine repugnante Decre- „ tum dicitur, cum tamen constet, senio-

„ res

„ res, adeoque ipsum Decanum Joannem „ Fabrum hominem antiqui moris, nec vul„ garis inter eos eruditionis aliter sensisse, „ & valde juvenes tam pernicioso consi„ in præsens temerario apud posteros infa„ niæ pleno dehortatum esse, ac censuisse, „ ut res integra ad Pontificem remittere„ tur. “ Mirum esse non debet, quod plu„ res non fuerunt, qui sese opponerent; imo „ mirum potius est, in calamitosissimis tem„ poribus ausos fuisse quosdam reluctari.

V. Respondeo tertio, nullius esse momenti hujusmodi Decretum per vim extortum, eo tempore, quo tutum non erat defectionem non probare, quo cædibus, & rapinis omnia erant plena.

VI. Respondeo quarto, Facultatem Parisiensem infamiam quorumdam, statim atque libere potuit convenire, delevisse, & e suis tabulariis abradi jussisse quidquid ejus nomine a quibusdam fuerat in regiam Majestatem confectum, ac solemni Decreto sanxisse obedientiam Regi præstandam, licet nondum a Papa fuisset absolutus.

§. VIII. *De censura in libros libertatum Gallicanæ Ecclesiæ.*

Anno 1639. duo volumina prodiere typis excusa, ita inscripta: *Tractatus de juribus, & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*: alterum: *probationes libertatis Ecclesiæ Gallicanæ*. De iis conquerente Nuntio Apostolico, effecit Cardinalis Richelius, ut sanctioris Concilii placito eorum commercium interdiceretur, utque Episcopi Lutetiæ degentes, in ædibus sanctæ Genovefæ congregati, duo illa volumina nulla singulari propositione notata pro-

proscriberent, & litteras ad reliquos Episcopos ea de re mitterent. In iis postquam pluribus disseruerunt Præsules, quantum sit in iis Libris offentionis, & periculi, afferunt ea duo volumina sibi visa esse passim, & pene ubique vitiosa, plerisque in locis hæretica, schismatica, & impia, verbo Dei contraria, in hierarchiæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, Sacramentorum, & sacrarum observationum perniciem, in sanctam Sedem Apostolicam, Regem nostrum, Ordinem Ecclesiasticum, totamque Ecclesiam Gallicanam contumeliosa. Hæ litteræ datæ sunt die decima mensis Februarii anno 1639. aderant huic Conventui unus Cardinalis, & 18. Archiepiscopi sive Episcopi.

II. Porro præcipuum caput istorum librorum est, Pontifici nullum esse jus in temporalia Regum Franciæ; alterum vero quod Pontificis potestas sit moderanda juxta Canones in Francia receptos.

III. Respondeo, ne judicium, & judicii auctoritatem detrectem, factum id fuisse, ut fieret satis ad Nuntii Apostolici querimoniam, & generatim ita proscripta fuisse hæc volumina, non ob ea duo capita, quæ proponuntur in iis probanda, quæ semper fuerunt in Gallia approbata; sed ob liberiora, & duriora aliquot recentiorum dicta, quæ iis inserta fuere, ut verbi gratia, quod nihil juris in Gallicanam Ecclesiam primis sæculis Romano Episcopo competierit, quod Chlodovæi temporibus Rex fuerit summum, ac primum a Christo caput Ecclesiæ Gallicanæ, & alia ejusmodi, quæ licet habere possint bonum sensum, duriora sunt, & ut patet, videntur hæresim sapere.

§. VI.

§. Ultimus. De Immunitate Clericorum.

Qui potestati Ecclesiasticæ temporalem aliquam tribuunt auctoritatem solent asserere, Clericos jure divino non esse subjectos Principibus, nec ab eis posse judicari, sed tantum a Judicibus Ecclesiasticis. Licet autem istud falsum esse ex principiis huc usque stabilitis abunde demonstratum sit, speciatim tamen ostensuri sumus, Clericos in civilibus, & politicis, sicut & in causis criminalibus, tum a tributis, tum a pœnis, & judiciis civilibus non esse jure naturali, aut divino, sed solo Imperatorum beneficio in nonnullis casibus immunes.

II. Hinc Apostolus Rom. 13. vers. 1. & sequentibus: „ Omnis anima potestatibus „ superioribus subdita sit, non est enim po„ testas, nisi a Deo, quæ autem sunt a „ Deo, ordinatæ sunt. Ideo qui potestati „ resistit, Dei ordinationi resistit, qui au„ tem resistunt, ipsi sibi damnationem ac„ quirunt; *& v.* 5. necessitate subditi esto„ te, non solum propter iram, sed etiam „ propter conscientiam, ideo enim & tri„ buta præstatis. "Ibi enim Apostolum agere de civili, non de Ecclesiastica potestate indicant verba, quæ sequuntur; *Nec enim frustra gladium portat, & hac ideo tributa præstatis*.

III. Generatim autem de omnibus Christianis, tam Clericis, quam Laicis hæc verba interpretantur sancti patres a nobis supra laudati: Irenæus lib. 5. cap. 20. Just. in Apologia 2. Tertullianus lib. de idololatria, Theodoretus, Theophilactus, & alii.

IV. Spe-

IV. Speciatim vero de Clericis loquuntur Origenes in Epist. ad Rom. „ Exquiret enim „ a nobis tributa terræ nostræ, & vectiga- „ lia negotiationis nostræ, & quid dico, de „ verbis exolvit etiam tributum Dominus „ noster JESUS CHRISTUS. Quod si ille, „ qui nihil habebat in se Cæsaris, & in quo „ Princeps hujus mundi veniens non invenit „ quidquam de suo, cum liber esset, solvit „ tamen tributum, quanto magis nos neces- „ se est ista tributa carnis expendere. “ Basilius in reg. contractioribus, regula 94. jubet, ut si quis ad fratres veniat, afferat aliquid, quod sit Cæsaris, debitor sit ille solvendi tributi.

V. Gregorius Naz. orat. ad Præsidem iratum, & populum pertimescentem : „ subje- „ cti simus, tum Deo, tum invicem aliis „ alii, tum iis, qui cum Imperio nobis in „ terra præsunt, Magistratibus propter or- „ dinis conservationem. Etiam hæc in le- „ gum nostrarum numero est, ut quemadmo- „ dum heri servis, uxores maritis, Ecclesia „ Domino, Discipuli Pastoribus, ac Docto- „ ribus obtemperant, ita nos etiam cunctis „ potestatibus supereminentibus subjecti si- „ mus, non tantum propter iram, sed etiam „ propter conscientiam, ut qui tributo pen- „ dendo simus obnoxii, lex Christi vos quo- „ que meo, tum Imperio, tum solio sub- „ jicit, nam & nos in potestate sumus.

VI. Chrysostomus homil. 23. in Epist. ad Rom. „ Potestatibus ex debito obedire ju- „ bet, ostendens, quod ista imperentur „ omnibus, & Sacerdotibus, & Monachis, „ non solum sæcularibus, id quod statim in „ ipso exordio declarat, cum dicit, omnis „ anima potestatibus sublimioribus subdita

„ sit,

„ sit, etiamsi Apostolus sis, si Evangelista, „ si Propheta, sive quisquis tandem fueris, „ non enim pietatem evertit ista subjectio, „ &c. “

VII. Ambrosius in Luc. lib. 4. cap. 5. „ Magnum quidem est speciale documentum, „ quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur esse subjecti, ne quis „ constitutionem terreni Regis putet esse „ solvendam.

VIII. Et lib. 10. cap. 20. „ Si tu non „ vis esse obnoxius Cæsari, noli habere, „ quæ mundi sunt, sed si habes divitias, „ obnoxius es Cæsari; “ & orat. contra Auxentium Ep. 32. lib. 5. „ si tributum petit „ Imperator, non negamus, agri Ecclesiæ „ solvunt tributum: si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum, „ nemo nostrum intervenit.

IX. Augustinus in Joannem tract. c. „ Legantur leges manifestæ, ubi præceperunt „ Imperatores eos, qui præter Ecclesiæ communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis au„ ctorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant „ possidere, nolite dicere: quid mihi, & „ Regi; quid tibi ergo, & possessioni? per „ jura Regum possidentur possessiones. “ Siccine loqueretur Augustinus, si ipso jure divino, non ex beneficio Imperatorum Clericorum bona fuissent immunia, unde ex hoc loco in jure Canonico caus. 11. q. 1. „ Si „ quæ causæ, *hæc inferuntur:* Clerici ex officio Episcopo sunt suppositi, in possessionibus prædiorum Imperatori sunt obnoxii, &c.

X. Gelasius Epist. 8. „ Quantum ad ordi„ nem pertinet, publicæ disciplinæ cogno-

„ scentes Imperium tibi suprema dispositio-
„ ne collatum, legibus tuis ipsi parent Re-
„ ligionis Antistites. *Symmachus in Apolo-*
„ *getico*: defer Deo in nobis, & nos defe-
„ rimus Deo in te; nos enim potestates hu-
„ manas suo loco suscipimus. *Pelagius I.*
„ Quanto nobis studio ac labore satagendum
„ est, ut obsequium confessionis nostræ Re-
„ gibus ministremus. *Gregorius Magnus lib. 2.*
„ *Epist. 62.* Potestas supra omnes homines
„ dominorum meorum pietati cœlitus data
„ est. . . . . Ego quidem jussioni subjectus,
„ utrobique quod debui, exolvi, & Impe-
„ ratori obedientiam præbui, & pro Deo,
„ quod sensi, minime tacui.

XI. Leo. IV. Epist. ad Lotharium dist. 10. cap. de capit. „ De capitulis vel præceptis
„ Imperialibus, vel præceptis vestris, ve-
„ strorumque Pontificum, & prædecessorum
„ irrefragabiliter custodiendis, & conser-
„ vandis, quantum valuimus, & valemus,
„ modis omnibus profitemur. *Item Epist. ad*
„ *Loth. 2. q. 7. c.* Nos: Nos, *inquit*, si in-
„ competenter aliquid egimus, & in subdi-
„ tis justæ legis tramitem non conservavi-
„ mus, vestro ac vestrorum Missorum cuncta
„ volumus emendare judicio". Fatentur ergo ipsi Romani Pontifices, se, ceterosque Episcopos, & Clericos in rebus civilibus ab Imperatoris legibus, & judiciis non esse jure divino immunes.

XII. Yvo. Epist. 22. ad Philippum Regem: „ Respondere non subterfugiam vel
„ in Ecclesia, si Ecclesiastica sunt negotia,
„ vel in Curia, si curialia". Bernardus Ep. 42. ad Archiepiscopum Senonensem: „ Cui
„ honorem, honorem; omnis anima potesta-
„ tibus sublimioribus subdita sit: si omnis.

„ &

„ & vestra. Quis vos excipit ab universita-
„ te? si quis tentat excipere, conatur deci-
„ pere.

XIII. Innocentius IV. de sententia excommunicationis cap. Noverit. n. 2. „ In temporali generaliter, & generalis Ecclesiæ solus Imperator, qui & Clericis, & Laicis præesse debet, privilegium condere potest ". Ipse S. Thomas in Ep. ad Rom. cap. 13. ab hoc debito liberos esse ait Clericos ex privilegio tantum Principum.

XIV. Petrus de Alliaco q. de rescript. conclusione prima, exemplo Christi, qui se Pilato judicandum commisit, & Apostolorum, qui nullam sibi in judiciis civilibus auctoritatem arrogarunt, sed intus subjecti fuere legibus, & Judicibus civilibus, & Ethnicis; nec non ex dictis Petri, & Pauli, ac demum ex hujus provocatione ad Cæsarem, ostendit, Clericos jure divino non esse immunes a Judiciis civilibus. Mitto Cusanum, Valdensem, Alcuinum, Almainum, & alios complures Theologos, qui in eadem opinione versantur. Hæc autem aliunde probant verba illa Pauli, *omnis anima &c.* tam de Clericis, quam de *Laicis* esse intelligenda, & illos non minus, quam istos in rebus civilibus de jure subjectos esse, ita ut æque tributa pendere debeant, & de criminibus civilibus, ac Magistratus civilibus judicari, & pœnis etiam civilibus coerceri. Quod si quibusdam in casibus, tum a tributis, & aliis oneribus immunes sunt, quando a judiciis civilibus se se eximunt, & ad Ecclesiastica remittuntur, id habent ex beneficio principum, qui istud ipsis in gratiam *Ecclesiæ* indulgere voluerunt, ut ex innumeris legibus liquet.

XV.

XV. Idem demonstratur ex usu Ecclesiæ, & exemplis. Primo autem certum est tribus primis Ecclesię seculis Presbyteros, & Clericos ad Tribunalia Imperatorum, & Magistratuum Ethnicorum pro rebus civilibus stetisse. Postquam vero Imperatores Christiani fuerunt, licet aliquibus legibus causarum, quę ad Clericos spectabant, judicium sit Episcopis commissum, sæpe tum pro rebus, & criminibus civilibus ab Imperatoribus, & Judicibus civilibus judicabantur. In Concilio Nicæno Episcopi sese invicem accusantes, libellos accusationis Constantino vel istarum rerum judicium tribuerunt. Is vero singulorum accusationes accepit, & sigillo obsignavit, ignique tradidit, ut sic *jurgiis* omissis, illa, quæ ad fidem pertinebat absque ulla animorum contentione exquirerent, & definirent. Idem Constantinus Cæciliani causam, quia de crimine quod in examine facti consistebat, agebatur, ipse judicavit. Idem Athanasium insimulatum læsæ majestatis suo judicio damnatum in exilium misit.

XVI. Hujus filius Constantius causam criminalem Stephani Antiocheni Episcopi in Laico judicio, in Palatio Principis agitari voluit, qui cum in eo convictus foret, præceptum est Episcopis, ut eum deponerent, teste Theodoreto lib. 42. cap. 9.

XVII. Valentinianus Chronopium Episcorum, eo quod provocasset a judicio 70. Episcoporum, argentaria mulcta affecit lib. 2. Cod. Theodos. quorum appell. Idem Ursicinum, & ejus socios tranquillitatem turbantes in exilium pelli jussit.

XVIII. Priscillianus, & Instantius, quoniam

niam de criminibus, & obscænitatibus agebatur, a sæcularibus judicibus sunt damnati, teste Severo.

XIX. De causa Felicis Aptungitani, Cæciliani, & Donatistarum judicaverunt sæculares Magistratus, quia in iis agebatur de rebus facti.

XX. Episcopi omnes Itali Gratianum, & Valentinianum rogant, ut de Damaso judicium ferat secundum consuetudinem: „ Nec „ novum, *inquiunt*, aliquid petit Damasus, „ sed sequitur exempla majorum, ut Epi„ scopus Romanus, si Concilio ejus causa „ non creditur, apud Concilium se Imperia„ le defendat. Nam & Sylvester Papa a „ sacrilegis accusatus apud parentem ve„ strum Constantium causam propriam pro„ secutus est, & de scripturis similia e„ xempla suppeditant, quod cum a Præ„ side Sanctus Apostolus vim pateretur, „ Cæsarem appellavit, & ad Cæsarem mis„ sus est.

XXI. Theodoricus Italiæ Rex Symmachi Papæ accusationem admisit, visitatoremque dedit Sedi Apostolicæ, haud repugnante Symmacho, qui in Apologetico ait, „ se „ potestates humanas suo loco suscipere, „ delaturumque Imperatori, ut in rebus hu„ manis.

XXII. Anastasius Imperator Episcopos novis rebus studentes exturbavit. Post Justinus in criminali causa Dorotæi Thessalonicensis Episcopi seditionum, ac homicidiorum rei, & præsertim convicti nec is Joannis Episcopi Apostolici Legati judicavit, & apud eum Hormisdæ Papæ Legati causam egerunt. Vide Hormisdam Epist. 56. & 64.

64. Idem Severum ob contentionem & factiones pœna affecit, teste Evagrio l. 4. cap. 4.

XXIII. Justinianus Imperator in Sylverium Pontificem super quibusdam litteris proditoriis accusatum judicium instituit, „ ut „ si, *inquit Liberatus in Breviario cap. 22.*, „ approbaretur ab ipso fuisse scriptas in „ quacumque civitate Episcopus degeret, si „ autem falsæ fuissent, restitueretur suæ „ sedi.

XXIV. Carolus Magnus Campulium Presbyterum majestatis reum cùm ejusdem criminis consortibus in exilium misit, vita & integritate membrorum ad Leonis III. preces ipsi concessa: Platina in Leone, & Regino ann. 203.

XXV. Otho Fridericum, Moguntinum, & Rodpertum Strasburgensem perjurii reos relegavit, Regino lib. 2. ad an. 939.

XXVI. Conradus Imperator teste Hermanno ad annum 1037. Herberthum Mediolanensem Archiepiscopum Imperii perduellem in carcerem conjecit, præsente Papa Benedicto IX. & tres Episcopos, Placentium, Cremonensem, ac Vercellensem in exilium expulit. Henricus III. Gebardum Reginoburgii Episcopum majestatis convictum in vincula conjecit, & Nitgerum Franxinensem ob necem fratrum Ravennam relegavit.

XXVII. Hæc Imperatores, quos imitati Reges Franciæ Clericos majestatis reos, aut contra leges regni directe peccantes a Judicibus Laicis semper damnari jusserunt, & his in casibus vetuerunt eos ad judices Ecclesiasticos remitti.

XXVIII. Agydius Rhemensis læsæ majestatis reus in Concilio Metensi a Gontrhamo damna-

damnatur exilii, mortis pœna ad preces Episcoporum condonata.

XXIX. Episcopi Aurelianensis, & Altissiodorensis ob rebellionem mulctati a Philippo August.

XXX. Chilpericus de Prætextato Rothomagensi ab exilio revocato sic prefatur: *Quamvis, venerandi Pontifices, regia potestas reum majestatis legibus condemnare possit*: ut refert Aimoinus lib. 3. cap. 26. quod & agnoverunt Episcopi; nam Greg. Turonensis ita Regem alloquutus est, ut refert Inst. lib. 4. cap. 18. *Si quis de nobis, o Rex, Justitiæ limites transcendere voluerit, a te corrigi potest.*

XXXI. Denique ipsa ratio naturalis docet, Clericos Regibus, & Magistratibus civilibus subesse, & ab iis judicari posse; cum enim sint membra societatis civilis, & Ecclesiasticæ, utriusque legibus, & pœnis subjiciuntur. Si quid ergo contra leges civiles faciant, possunt a civilibus Judicibus judicari, & pœnis iis plecti, quas leges civiles statuunt in reos. Ab Ecclesia vero judicari possunt, sed iis tantum pœnis mulctari, quas Ecclesia potest infligere, hoc est depositione, & excommunicatione. Hinc semper Ecclesia passa est ob civiles causas Clericos judicari, & puniri a potestate civili; imo postquam ipsos judicavit, ad eos puniendos pœna temporali semper civiles Magistratus adiit. Hinc Episcopi Syri postquam Timotheum Ælurum judicio Ecclesiastico perstrinxerunt ad Leonem scribunt: „ de delictis „ autem, & præsumptionibus, quas nefande „ commisit, Reipublicæ Regibus, & Præsu„ libus secundum rationem judicio compe„ tenti subdetur.

XXXII. Quapropter sancti Patres a nobis

bis laudati non distinguunt inter Laicos, & Clericos, sed generatim omnium crimina correctioni, & vindictæ Magistratus civilis subjiciunt: *Omnia*, inquit Origenes lib. 9. in Ep. ad Rom. ad c. 13. *crimina, quæ vindicari vult Deus, non per Antistites & Principes Ecclesiarum, sed per mundi Judices voluit vindicari.*

XXXIII. Uno verbo, sancti Patres, Episcopi, & Pontifices Romani a nobis sæpe laudati fatentur, tum res, tum personas Clericorum subjici civili potestati in civilibus, Imperatoribus tributa de jure debere, & in rebus civilibus judicari posse a Magistratibus civilibus, solas fidei, & Religionis excipiunt causas: illæ vero, quæ publicæ sunt disciplinæ, ut loquuntur, & Rempublicam spectant, ad Imperatorem, Reges, & Magistratus pertinere, eorumque legibus regi ultro fatentur.

XXXIV. Distinguendum autem est inter crimina mere Ecclesiastica, ut hæresis, & mixta, ut homicidium, furtum &c. Illa nonnisi ad Ecclesiæ judicium pertinent. Et si quando Imperatores illorum vindictam usurparent, id faciunt ab Ecclesia sollicitati, vel quia inde tranquillitas Imperii pendebat. Hæc vero crimina ab Ecclesia, prout est Ecclesia, non aliter possunt vindicari, quam excommunicatione, aut depositione e gradu Ecclesiastico; a Magistratibus vero civilibus pœnis temporalibus puniri debent, etiamsi fuerint a Clericis admissa.

XXXV. Nec refert, quod Apostolus Paulus vetat, ne Christiani coram Judicibus Ethnicis litigent, sed jubet, ut Judices ex Ecclesia assumant. Quamvis enim his præcipue temporibus opportunum omnino fuerit

ut causæ Christianorum non agerentur coram Judicibus Ethnicis, non negat tamen Paulus, quin auctoritatem illorum judicandorum habeant, sed tantum consuluit Christianis, ut potius Christianos eligant arbitros, quam apud Ethnicos litigent, quia convenientius istud est.

XXXVI. Nihil etiam refert, quod in Canonibus legamus, mandatum esse Clericis causas suas apud Episcopum potius agere, quam apud Civiles Magistratus; nec enim propterea negatur, quin civiles Magistratus possint earum cognitionem suscipere, sed tantum admonentur Clerici, ne relicto Episcopi sui judicio ad sæcularia judicia causas suas deferant, eo præsertim tempore, quo Imperatores dederunt Episcopis potestatem earum terminandarum; verum licet Imperatores hanc dedissent Episcopis auctoritatem, non propterea tamen putarunt Clericos ab omni reprehensione Civilium Magistratuum esse immunes, quippe innumeris in legibus civilibus comprehenduntur, & pœna in eos statuitur, si quid contra leges egerint, aut si tranquillitatem, ac pacem Reipublicæ turbaverint.

XXXVII. Denique quando ad civile tribunal citabantur, huic se sistere tenebantur ex lege *omnes* 33. cod. L. 1. de Episcopis, & Clericis, qua cavetur ne ad extranea judicia pertrahantur, ,, sed ut apud suos Ju-
,, dices ordinarios, id est Provinciarum Re-
,, ctores, in quibus locis degunt Ecclesia-
,, rum ministeriis obsecundent, omniumque
,, contra se agentium excipiant actiones.
,, *Et lege* 37. Omnes præterea virorum cla-
,, rissimorum Provincias moderantium sen-
,, tentiis absque ulla privilegii differentia,

qui

„ (qui tamen Præsidiali Jurisdictioni subjecti sint) sive Episcopi, vel quilibet Clerici, aut Monachi, aut cujuslibet conditionis sint, pariter respondere decernimus.

XXXVIII. Quin etiam cum Episcopis forum, & judicium in rebus civilibus habere concessum est, hoc ut arbitris sponte electis, & sine Jurisdictione coactiva illis datum lege, *si quis* cod. c. 1. de Episcopali audientia: „ Si qui ex consensu apud sacræ legis Antistitem litigare voluerint, „ non vetabuntur, sed experientur illius in „ civili duntaxat negotio more arbitri sponte residentis judicium, quod his obesse „ non poterit, nec debebit, quod ad prædicti cognitoris examen conversos potius „ adfuisse, quam sponte venisse constiterit ". Hic quoque facit Novella Valentiniani 3. tit. 12. de Episcopali judicio: „ Cum inter „ Clericos jurgium vertitur, & ipsis litigatoribus convenit, habeat Episcopus licentiam judicandi præeunte tamen vinculo „ compromissi, quod & de Laicis, si consentient, auctoritas nostra permittit. Aliter eos Judices esse non patimur, nisi „ voluntate jurgantium interposita, sicut dictum est, conditione præcedat. Quoniam „ constat Episcopos, & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis „ causis secundum Arcadii, & Honorii divalia constituta, quæ Theodosianum corpus ostendit preter Religionem posse cognoscere, si ambo ejusdem officii litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus, & lege communi.

XXXIX. Ab his autem Episcoporum judiciis semper provocare licebat ad Princi-

pem, & civilem Magistratum, ut habetur in Authentica *si ex Imperiali* „ si ex Impe-„ riale jussione, aut judiciali præcepto Epi-„ scopus judicat inter quascunque personas, „ appellatio aut ad Principem aut ad eum, „ qui transmisit negotium, transferatur, “ & Novella 83. Rubrica hujusmodi est: ut Clerici apud proprios judices conveniantur, & post hos apud civiles judices.

XL. Adversus ista nihil ab adversariis opponitur, quod alicujus sit momenti ad probandum jure divino, aut naturali Clericos esse a judiciis, pœnis, & oneribus civilibus immunes; quod enim afferunt de Levitis, & Sacerdotibus veteris testamenti haud probat, juris istud esse naturalis aut divini, sed tantum conveniens esse, ut Respublica sacerdotes a tributis pendendis eximat. Quod vero ajunt ex novo testamento Christum dicere filios sponsi a tributis esse liberos; de se tantum Christus dicit, qui cum esset rerum omnium Dominus, ratione divinæ naturæ haud tenebatur tributum solvere, & tamen tam pro se, quam pro suis tributum solvi jussit.

XLI. Gravius fortasse videbitur, quod nobis objiciunt, legibus tam civilibus, quam Ecclesiasticis tanquam nefas, & illicitum vetari, ne quis Clericus apud civiles Magistratus litiget. Et quidem innumeri sunt Canones, quibus pœna statuitur in Clericos, qui ad Judices hujusmodi causas suas detulerunt. Sic Canone 9. Concilii Carthaginensis III. „ sancitur, ut quisquis Episcoporum, „ Presbyterorum, & Diaconorum, seu Cle-„ ricorum, cum in Ecclesia ei fuerit cri-„ men intentatum, vel civilis causa fuerit „ commota, si relicto Ecclesiastico judicio

„ pur-

„ purgari voluerit, etiamsi pro hoc ipso la-
„ ta fuerit sententia, locum suum amittat,
„ & hoc in criminali judicio; in civili ve-
„ ro perdat. Quod enim si locum suum ob-
„ tinere voluerit". Can. item 9. Conc.
Chalcedonensis statuitur, „ ut si Clericus ha-
„ beat negotium adversus Clericum, non
„ relinquat Episcopum suum, & ad sæcu-
„ laria judicia revertatur"; Agathensis Con-
cilii Canone 32. Clericum nullum apud sæ-
cularem Judicem, Episcopo non permitten-
te, pulsare. Leges vero civiles idem vetant.
Sic lege 7. de Episcopis, & Clericis, ve-
tatur, ne Clerici ad Curias revocentur, sed
ut plenissima immunitate potiantur. Et lege
ult. de Episcopis, & Clericis: „ Clerici,
„ quos indiscretim ad sæculares judices de-
„ bere deduci, imperitus præscriptor dimi-
„ serat, Episcopali audientiæ reserventur.
„ Eas enim non est, ut diversi muneris Mi-
„ nistri temporalium potestatum subdatur ar-
„ bitrio". Denique Novella 83. Justiniani,
Clerici jubentur prius ab Episcopo spoliari
dignitate sacerdotali, antequam a Præside
Provinciæ judicentur.

XLII. Respondeo, nihil istis Canonibus, & legibus probari, quam quod minime controversum est, Principes nempe sæculares Episcopis hoc privilegium concessisse, ut causæ ordinariæ Clericorum, ad eos primum deferri possent, utque de iis primi cognoscerent. Ecclesiam vero Principum indulgentia nixam sub poenis spiritualibus vetuisse, ne Clerici primum alios Judices, quam Episcopos adirent; at istud minime probat, Clericos jure divino, & naturali a judiciis civilibus esse immunes, imo quidem hoc probat nullos alios esse potuisse post istas

leges in causis Clericorum civilibus Judices, quam Episcopos: nam, ut observavimus, iisdem legibus Episcopi constituuntur tantum, ut arbitri, & si illorum judicio stare quis nolit, apud Judices sæculares causa potest agitari; itemque Canones vetant equidem causam Clerici ad alios primum, quam Episcopos deferri, at non vetant, ne qui ab Episcopo jure civili damnatus, ad sæculares Judices recurrat. Itemque non decernunt, Magistratus ipsos non posse delinquentes Clericos damnare, & punire: sed ad singula testimonia pauca reponere oportet.

XLIII. Can. 9. Concilii Carth. 3. de iis tantum loquitur Clericis, qui, causa intentata, nec dum judicata in Concilio Ecclesiastico, ad sæculare judicium confugiebant; non autem de iis, qui causam primum ad Judices civiles deferrent, aut a judicio Ecclesiastico provocarent.

XLIV. Concilium Chalcedonense addit post verba citata in objectione: *sed prius ventiletur res apud proprium Episcopum*. Ergo post hujus cognitionem potest provocatio fieri ad sæcularia judicia.

XLV. Concilium Agathense addit quoque, ut si pulsatus fuerit Clericus, *ipse respondeat coram Magistratu civili*, *sed ipse proponit*.

XLVI. Lex 7. de Episcopis non vetat Clericos accusari apud Judices sæculares, *sed ad Curias devocari*, hoc est redigi in numerum curialium, & eorum muneribus onerari. Vetant enim leges, quemquam Episcopum curialem fieri, aut curialem Episcopum, lege Cod. Theod. 1. de curialibus, & agnatione tit. Cod. Just. c. 55. de Episcopis, & Novella 123.

XLVII.

XLVII. Lex Valentiniani, & Theodosii ultima de Episcopis renovat tantum privilegia Clericis indulta, quæ revocarat Joannes, qui tyrannidem post mortem Honorii ad breve tempus invaserat.

XLVIII. Denique Novella Justiniani 83. probat ad Præsidem pertinere de crimine Clerici judicare, sed prius jubet, eum ab honore Sacerdotii degradari ab Episcopo, & ita lex ista, non secus ac ceteræ, nobis nihil adversatur.

E P I L O G U S.

PErveni jam ad finem propositi mihi operis, quod rerum istarum studiosis non omnino inutile futurum esse mihi persuadeo. Habebunt enim illi in isto Opere multa breviter, dilucide, atque ordine collecta, quæ in multis magnisque voluminibus dispersa sunt, ac plerumque indigesta, & aliis admixta. Quippe illi, qui de his rebus scripserunt licet eruditione præstantes, non omnes istas quæstiones attigerunt, & quas attigere, eas plerumque sine ordine ac methodo pertractarunt, sæpe etiam æstu disputationis in controversias personarum abrepti. Huc accedit, quod nonnulli ex iis de Ecclesia non fuerunt, erroribusque suis passim libros suos infecere. Quo fit, ut vix ullus Scriptor ad Theologos rerum istarum adhuc rudes instituendos reperiatur idoneus. Utrum vero id Dissertationum nostrarum collectio præstare possit, non nostrum, sed aliorum debet esse judicium. Hoc unum affirmare possumus, nos ea omnia, quæ ad veritatis inquisitionem, & erroris refutationem necessaria nobis visa sunt,

studiose, & accurate collegisse, ac in ordinem digessisse, idque sine odio, Deus testis est, aut adulatione. *Quibus parum, aut quibus nimium videbitur*, ut Augustini verbis concludam, *mihi ignoscant; quibus autem vel satis est, non mihi, sed Domino gratias congratulantes agant.*

INDEX

RERUM, ET VERBORUM,

Quæ in Historicis de Antiqua Ecclesiæ Disciplina Dissertationibus continentur.

Numeri Romani indicant Tomos : Arithmetici paginam.

Ca-

C

Dia-

D

E

du-

G

H

I

L

M

Me-

O

P

Pe-

R

Theo-

T

V

Z

Finis Indicis Rerum & Verborum.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

Avendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del Pubblico Revisor D. Natal dalle Laste nel Libro intitolato *De Antiqua Ecclesiæ Disciplina Dissertationes Historicæ ec. Auctore Ludovico Ellies Du Pin ec.* non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni Costumi, concediamo Licenza all' Erede di Niccolò Pezzana che possi esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubblice Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 8. Decembre 1769.

{ *Angelo Contarini Proc. Rif.*
{ *Andrea Tron Kav. Rif.*
{ *Sebastian Foscarini Kav. Rif.*

Registrato in Lib. a c. 24. al N. 177.

Davidde Marchesini Segr.

17. Decembre 1769.

Registrato in Libro del Magistrato Eccellentissimo de' Signori Esecutori contro la Bestemmia a Carte 14.

Andrea Gratarol Segr.